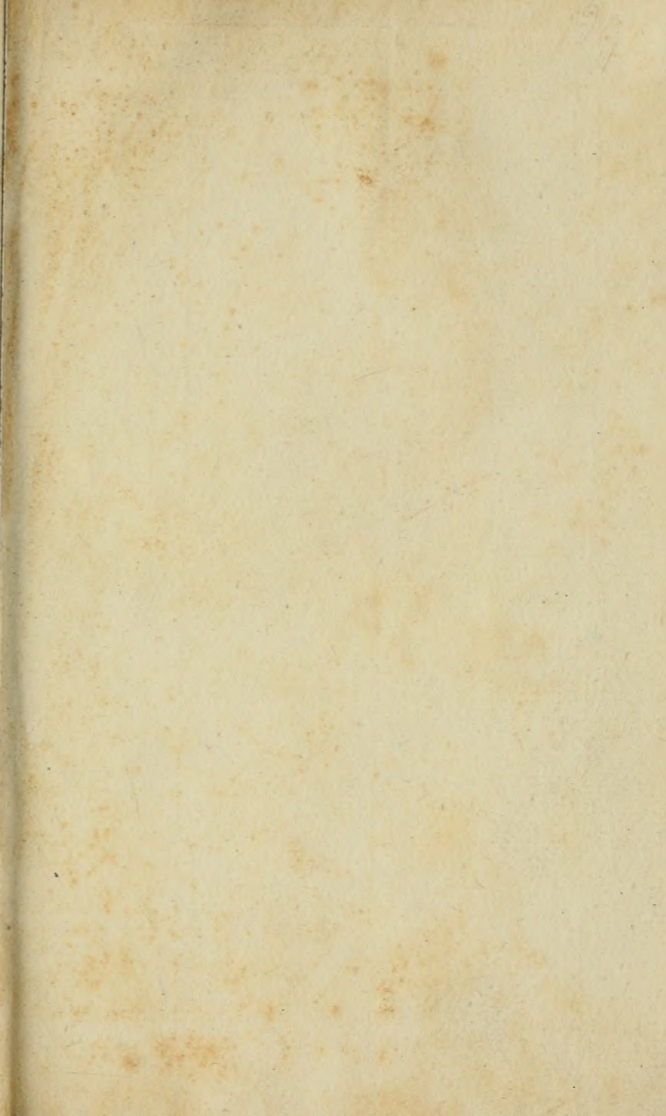

SPIEGEL
Van den
Ouden ende Nieuwen-tijt,

Bestaende

Uyt Spreeck-woorden, ontleent van de voorige ende jegenwoordige Eeuwe, verlustiget door menichte van Sinne-beelden, met Gedichten en Prenten daer op passende.

Vermeerdert met groote menichte van Spreeck-woorden/ door gheheel het werck: Met by-voeginghe van Nieuwe Platen en Gedichten; alles in de Nederlantsche Tale ten gerieve van de Lief-hebbers der selver.

Door

J. CATS.

Den lesten Druck, van nieus oversien en gecorrigeert, ende van veel grove Druck-fauten verbetert.

Elck Spiegele hem-selven.

Tot Dordrecht,

Ghedruckt / By Jacob Braat, Boeck-drucker / In de Werelt vol Druck / 1647.

Voor Josua Offermans.

FAMA
Spiegel van den Ouden ende Nieuwē Tijt
TEMPUS
VERITAS
RATIO
PRUDENTIA
MEMORIA

IOSVA · OF

VERKLARINGHE
Op de
TYTEL-PLAET.

TOt verstant vande Tytel-printe diendt ghelet dat PRUDENTIA, dat is Wijsheyt, geseten tusschen RATIO en MEMORIA, dat is Reden en Gheugheniſſe, een goede spreucke bedacht hebbende, geeft deselve over aen hare vriendinne de Reden, om die wat naerder achtinghe te nemen, Reden, de spreucke goet vindende, langhtse aen Gheugheniſſe hare ghespeule, ende die wederom aen den tijdt; dewelcke den omme-loop der jaren gebruyckende tot een Spieghel, voor sijn dochter de waerheyt, ende bevindende de spreucken aen haer wel te ghelijcken, laet toe dat de Fame deselve mach voeren al waer menschen woonen, en daer uyt wert ten lesten een Spiegel van den Ouden ende Nieuwen Tijdt, wesende de rechte Spieghel der Waerheydt. Spieghelt u daer in Leser, en vaert wel.

Nut of niet.

Is te letten.

DAt op dit werck Privilegie is ghegheven by de Hoog-mogende Heeren Staten Generael der vereenighde Nederlanden voor den tijt van vijfthien jaren, binnen welcken niemant directelick noch indirectelick, in't gheheel of ten deele, in't groot ofte in't kleyn, in eenigerley tale en vermach het selve na te drucken, ofte doen drucken, te verkoopen, ofte elders nae-gedruckt in de vereenigde Provintien te brengen, ende aldaer te verkoopen, sonder daer toe te hebben konsent van den Auteur, ofte sijns actie hebbende, op de verbeurte vande selve na-gedructe exemplaren, ende daer en boven vande somme van ses hondert guldens, soo menighmael als bevonden sal werden desen contrarie gedaen te wesen, soo wel by den verkooper, als by den drucker te verbeuren; alles t'appliceren soo als naerder by de voorsz. Privilegie is uytghedruckt, waer toe dese tegenwoordighe haer is ghedraghende, zijnde 'tselve Privilegie door last van de wel-gemelde Heeren Staten Generael gedaen opmaecken in der bester forme, ende by den Griffier van hare Hoog: Mog: ondertekent.

Inhoudt

Inhoudt ende ordre van't jegenwoordige werck.

H*Et eerſte deel begrijpt de* Opvoedinge van kinderen , *door ſpreeck-woorden , ſinſpreucken, gedichten ende platen aengeweſen :* Iongelingen en haer bedrijf, Reysleſſe, *ende de ſpreeck-wooorden daer toe dienende, ſoo te water als te lande, van gelijcke de* Iacht, Peerden, Honden, *en diergelijcke : en volgens 'tbeleyt van* Eerlijcke vryagie, bedrogene onteerde vrijſters, Overſpeelſters, lichte Vrouwẽ, veroude Maegden, en de gene die haer kans verkeken hebben : *en ten leſten* liefdes kort-ſprake , *'twelck is een kort begrijp van allerley Minne-plichten. Het tweede deel hout in, de gront-reghels voor ghehoude lieden van* Huyſelicke ſaken, winſte, verlies, ſparen, verteren, gaſten nooden, grooten of kleynen ſtaet houden, *met veel gedenck-weerdige ſpreucken van verſcheyde natien op die en diergelijcke gheleghentheden. Het derde deel behelſt*, ſaken van ſtate, ampten, officien, plichten van Princen, ende perſoonen van hoogen ſtate, lofheydt van menſchelicke ſaken, Chriſtelicke bedenckinghen, ſinne ſpreucken, den ouderdom, ſwackheden en ſiecte rakende, *menichte van bemerckinghen, roerende de onderhoudinge van de gheſontheyt : en ten leſten* bedenckelijcke ſpreucken, *nopende het eynde alles vleeſch.*

Aen den Leser.

MEynt yemant desen boeck te lang of groot te wesen,
Die mach, indien hy wil, alleen maer weynig lesen;
Een reden, sonder meer, een regel wel gevat,
Een spreucke, weerde vrient, is hier een groote schat:
Soo ghy daerom dit werck misschien eens quaem te koopen
Wilt oock het minste woort niet haestigh overloopen:
Herkaut, eer dat gy swelgt, slockt niet, gelijc een vraet;
Maer denct meer, als gy leest: en leest meer, alsser staet.

SENECA.

In eodem prato bos harbam quærit, canis leporem, ciconia lacertam.

Aen den Leser.

'tIS met dit Boeck alsoo ghestelt
Als met een ruym en open velt;
De Koeye pluckter voedsaem gras,
De byen honigh ende Was:
De Kick vorsch vinter jeughdigh lis,
Den oyevaer een hagedis:
De seugh die wroeter wortels uyt,
De mensch die leester heylsaem kruyt:
De spin die suyghter haer fenijn:
Het aes is na de monden zijn.

VOOR-

DEwijle gunſtighe Leſer, dat nuttigheyt ende vermakelickheydt te ſamen ghevoeght van oudts de gantſche Wereldt door zijn gheacht geweeſt als twee ſaucen om alle dinghen ſmakelick te maken, ende dat ick eenighen tijdt herwaerts voor hebbe ghehadt, om (naer mijn kranck vermoghen) de lief hebbers onſer tale van tijdt tot tijdt yet ſulcx toe te ſchicken, dat aen de ſelve tot beyde ghelijckelick aenleydinghe mocht gheven; ſoo en hebbe ick tot dien eynde voor ditmael niet beters konnen voortbrengen, als het werck dat u heden wert vertoont: beſtaende in een nieuwe verſamelinghe van oude ſpreeck-woorden en byſpreucken, uyt veelderhande talen en tijden met opmerckinghe ghekoſen, en den loop van des menſchen leven beſcheydentlijck toeghepaſt. Waer van om den naeu-keurighen Leſer, (tot beter ghebruyck van alles) wat nader t'onderrechten, ſoo vinde ick goet ſoo wel over de nuttigheydt als vermakelijckheyt van de byſpreucken en ſpreeck-woorden in't ghemeen, ende op de gheſtalte van dit werck in't byſonder, by maniere van voor-reden, wat te ſegghen. Aengaende voor eerſt de nuttigheydt ende vermaeckelijckheyt van de Spreeck-woorden in't ghemeen, ſoo wil ick den gunſtigen Leſer kortelijck vijf byſondere nuttigheden, ende even ſoo veel vermaeckelickheden van deſelve, als met den vingher aenwijſen. Belan-

a De eerſte ſpreeck-woorden zijn ontleent ende ghenomen uyt de ſpreucken der Wijſe, ofte uyt den aert van de ghedierten, ofte uyt de eygenſchappē van eenige natien, ofte uyt eenige gedenc-weerdige geſchiedeniſſe, ofte andere ſoodanige byſondere ſaken: gelijck ſulcx betuygen Eraſmus, Thomaſo Buoni, ende andere vermaerde ſchrijvers.

gende de nuttigheden, dient aengemerct *a* 1. Dat by-ſpreucken ende ſpreeckwoorden (weſende als overgebleven voncken vande hooghdravende wijſheydt der voor Vaderen van d'eerſte wereldt) ſijn ghewiſſe Leer-meeſters van den loop des levens, aenwijſende uyt oude ondervindinge, hoe in niewe ghevallen yder ſich heeft te draghen. *b* 2. Datſe, mits de ſpitſe haerder ſcherpheyt, krachtelijc doordringende in de gemoederen der menſchen , latende in de ſelve als ſekere weer-haecken , dienſtigh zijn tot opweckinghe van dieper bedenckinghe, als wel voor eerſt daer in ſcheen te ſchuylen. 3. Datſe gheheel dienſtigh zijn om oude , ende ſelfs oock uyt-heemſche ſchrijvers grondelijck te verſtaen, die anderſins op veel plaetſen duyſter ende onſmakelijck bevonden werden. 4. Datſe de rechte eyghenſchappen ende ingheboren aerdt van de natien ende volcken (uyt de welcke de ſelve haren oorſpronck trecken) ſonderlinghe wel uyt-drucken, eñ aen dẽ Leſer levendig vertoonen. 5. Datſe niet alleen tot verwackeringe des verſtants, maer ſonderlingh tot een rechte gheſetheydt ende vromigheydt des levens, in een kort begrijp van woorden, een goeden wegh banen. *c* Belanghende de vermakelickheydt van de byſpreucken en ſpreeck-woorden, d'ervarentheydt ſpreeckt ſelfs. 1. Datſe een reden vercieren als gheſaeyde peerlen , ende in der waerheyt bevonden worden te weſen even die guldē appelen in ſilvere ſchalen, daer de wijſe man van ghe-

b Wat is het (ſeyt Salomon) dat geſchiedt is ? even het ſelve dat geſchieden ſal. Wat is het datmen gedaen heeft ? even het ſelve datmen doen ſal. Daer en gheſchiet niet nieus onder de ſonne. Eccl. 1.c.

ghewaeght. *c* Prov. 25. 11. 2. Datſe ganſch bevallligh zijn om hare kortheydts wille, ende mitſdien recht bequaem om onthouden te werden, hebbende ondertuſſchen in ſich den gantſchen keeſt van de wijſte boecken, ſijnde mitſdien bequaem om gebruyct te werden tot ſin-ſpreucken ende op-ſchriften in velt-tekens, glaſen, gebouwen ende diergelijcke gelegentheden meer. *d* 3. Datſe de bytende waerheyt (die in haer eygen geſtalte by 'tmeerendeel der menſchen veeltijts niet ten beſten en wort opgenomen) met een verbloemde omreden tot in het binnenſte der ghemoederen behendelijck indringen. *e* 4. Datſe geheel buychſaem ende reckelick zijnde tot veelderley ſaken, oock verſcheyden van aerdt weſende, met groot vernoegen van hoorders ende leſers, ghevoeghelijck konnen werden verdraeyt, en tot andere gelegentheden van ſaken merckelijcken konnen werden uytghebreydt. *f* 2. Datſe door een onaenghename duyſterheydt ſonderlingh bevalligh zijn, en wat anders in den ſchijn, wat anders na de waerheyt in ſich hebben: waer van de Leſer naderhandt het rechte wit en ooghmerck komende te treffen, placht in ſijn ghemoedt

c Spreeck-woorden (ſeyt een hoogh-duyts ſchrijver) zijn als de keern van een reden, daer yet wat meer veeltijts verſtaen als gheſeyt wert, behelſende menighmael in twee of drie ghenoeghſaem een gheheele predicatie. d Weynighe ſpreeck-woorden door een ſcherpſinnige kortheyt gaen dickmael te boven en zijn bequamer tot leeringe als geheele ende groote boecken: en gelijck de ſonne met een kleyn ſtraeltjen dickmael een duyſter hol verlicht (ſchoon het ſelve verre is gheleghen) ſoo konnen oock de ſpreeck-woorden uyt het verſtant de duyſterniſſe van onwerentheyt verdrijven, en de ware deught daer in veſten. Typot. e De woorden der wijſe zijn ſpieſſen en naghelen. Salomon. Eccl. 12. 11. f Spreeck-woorden krijgen een ſoodanige uyt-legginge als een verſtandigh Leſer goet vindt: want ghelijck de ſchilder wil, ſoo moet St. Joris den draeck ſteken.

moedt een ſonderlingh vernoeghen t'ontfanghen; niet onghelijck den genen die onder de dichte bladeren een ſchoonen tros druyven , na langh ſoecken, eyndelijck komt te ontdecken. *g* De bevindinghe leert ons dat veel dingen beter aert hebben alſſe niet ten vollen gheſien, maer eenigher maten bewimpelt en overſchaduwet ons voorkomen. 't Welc Poppæa de Keyſerinne wel verſtaende (gelijck van deſelve ghetuyght werdt) was ghewoon haer niet te laten ſien , als ſoo wat bedeckt, ende als in een ſchaduwe, om het gheſichte der omſtanders niet te verſadigen. De by-ſpreucken dan ende ſpreeck-woorden bevonden zijnde te weſen van ſoodanigen nuttigheyt ende vermaeck, als te voren is gheſeyt, ſoo en iſſet niet te verwonderen dat de beſte, wijſte, outſte, ende aenſienlickſte van alle volcken en tijden met deſelve oyt veel hebben op gehadt. Men vint dat niet alleenlijck de voortreffelijckſte onder de Heydenſche Philoſophen , als *Ariſtoteles, Cleanthes, Chryſippus, Ariſtides, Zenodorus, Didymus, Theophraſtus, Millo, Diogenianus*, en oock andere meer , deſelve verſamelt ende veel ghebruyckt hebben; maer oock dat de voornaemſte onder de gene die den waren God waerlijck hebben gekent, ſoo Koningen, Propheten, als Apoſtelen, ja de eenighe Sone Gods, even de Heere Chriſtus ſelfs , *h* hier van werck hebben ghemaeckt, ende

g Een ſpreeck-woordt is een ſcherp-ſinnige reden, die een ſake die open en klaer ſchijnt met een duyſter en verbloemde maniere van ſpreken plach te bewimpelen. Typot. de Sym. Eraſ. Thomaſ. Buon.

h Hier toe dienen verſcheyde ſpreucken in den ouden en N. Teſtamente ghebruyckt: als, Waer het lichaem is, vergaderen de arenden: De hont keert weder tot ſijn uytſpouſel : Men moet met geen eſel en os te ſamen ploegen: ende diergelijcke. Siet, Martin. Delric, & alios.

ende niet veronweerdight de selve in hare schriften ende redenen, nae gelegentheyt, te vermenghen; behalven dat de machtighste Koningh van Israel, ende met een de wijste man die oyt was, daer van met opset heeft gheschreven : ghelijck mede doet *Iesus Syrach*, ende van ghelijcken *Benzira*, wiens Groot-vader (soo gheloost werdt) is geweest de de Propheet *Ieremias*; ende dit alles op seer goede gronden, ende om bysondere redenen: want isset van gewichte te houden dat een wijs man seyt, veel meer dat veel wijse seggen, noch meer dat de wijste van veel landen seggē, noch meer dat de wijste van de gansche werelt seggen, ende dan noch boven al, dat alle de wijste van tijt tot tijt, ende met tusschenloop van veel tijden en eeuwen een stemmelic hebben geseyt, ende gestadelic noch blijven seggende. Spreeck-woordē (seyter een) zijn dochters van de langh-duerighe ondervindinghe, zijn als beproeft gout, jae als enckele Godts sprake. 1. *i* Spreeckwoorden hebben behouden, ende (tot dese onse eeuwe toe) overgebracht het gene dat noch metale pilaren, noch gehouwe sarcken, noch harde marmer-steenen, vanden knagenden tant des al-verterenden tijdts hebben konnen bewaren. *k* Spreeckwoorden doen ons sien in de vorighe ende teghenwoordighe wereldt, ja dickwils meer als de oude selfs oyt daer in hebben ghesien : want gelijck een dwergh, verheven zijnde op de schouderen van een Reus verder siet als de Reus selfs; insghelijcks onse eeuwe (hoe wel minder in hooghe wetenschap als de

i Gemeen gerucht is selden gelogen, Ghemeene roep heeft veel wat waers. k Siet Syrach 8, 10.

de oude)geholpẽ(bovẽ de wijsheyt der voor-Vaderen) met eygen ondervindinge, siet en seyt dickwils meer als de outheyt selfs te vorẽ heeft gedacẽ. Al het welcke by my overwogen eñ ingesien wesende, soo hebbe ic geoordeelt dienstig te wesen in onsen tijt eñ tale aen de inwoonders deses lants mede yet wat van dingẽ deser stoffe in handen te geven: en daerom en hebbe ic niet in't gemeen by een geraept alderhande spreecwoordẽ sonder onderscheyt; maer alleẽ de gene die, boven de eygenschap van eẽ soete verbloeminge, yet dienẽde tot verbeteringe in haer sijn hebbende. Boeckẽ (mijns oordeels) behoorẽ te wesẽ gelijc een van de oude wilde dat de mael-tijdẽ soudẽ, zijn achtende die de beste niet, inde welcke mẽ eẽ tijt lang gansch uytgelaten vrolic was geweest, eñ daermen veel gegeten en gedronckẽ hadde, waer van mẽ dan noch des anderẽ daegs in mage ofte hooft pijne komt te gevoelen; maer wel de sodanige, daer van mẽ dẽ bestẽ smaec eerst des daegs daer aen ghewaer wert, door het herkauwen vande goede tafel-reden aldaer voorgevallẽ. Ick wensche dat al het gene de ghemeente om te lesen in handen wert gegevẽ soodanig ware, dat de leser niet eẽ eenig ongesouten vermaeck daer door werde aengebracht; maer sonderlinge dat eẽ yder naer het lesẽ sigh in eenigẽ deele t'elcken verbetert mochte vinden eñ alsoo een goede na-smake (hem ten besten) daer van mochte behouden: en om dier oorsake wille hebbe ick my in desen ghedient van leersame spreucken beyde uyt oude ende nieuwe talen, uyt de welcke (na mijn gevoelen) konnen werden afgenomẽ treffelicke gront-regels van verscheydẽ stoffe,

se, die in den loop des levens alderhande menschen konnen dienstig zijn. Insgelijcx hebbe ick goet gevonden (tot meerder licht en nuttigheyt van den leser) in de ordre van dit werc te volgen den gewoonlickẽ loop van 'smenschẽ leven, ten eynde een yder, naer sijn gelegentheyt, spoedelick en sonder lange soecken sijn gerief daer in soude mogen vinden. Ick hebbe van gelijcke de hooft-stuckẽ van de selve gesocht te verlustigen door de Nederlantsche dichtkonste: ende alsoo de Poësie te rechte by de ouden wert geseyt te zijn een sprekende schilderije, eñ de schilderije aen d'andere zijde eẽ swijgende Poësie: Soo hebbe ick het voorschreven werck mede doen verçierẽ door de schilder-konst waer in, onder andere, daer op mede is acht genomen (om door de veranderinghe den leser des te meer vermakelickheyts aen te doen) dat veeltijts de kleedinge en het wesen selfs van de figurẽ zijn gestelt na de tale van het spreec-woort, daer op het beelt slaet, zijnde op eẽ Spaens, Italiaens, Frans ofte ander spreec-woort gepast eẽ spaensche, Italiaẽsche, ofte Fransche kleedinge en wesen, so veel de konste heeft willẽ gevẽ; in voegen dat hier de wijsheyt van oude eñ nieuwe volkẽ niet alleẽ gelesẽ, maer ooc eeniger matẽ gesiẽ kan werdẽ. Waer by dã noch komt dat onder elc hooftstuc zijn gevoegt eenige over-eẽ-stemmende spreecwoordẽ van andere volkẽ op die stoffe passẽde (in desen druc in't Nederlants vertaelt) op dat de dracht en gelijcheyt van oordeel van een verscheyde Natien, in een en het selve Leer-stuc t'samen comende te beter by den leser gevat; en van meerder gewichte geacht mochte werdẽ. Siet dan hier, goet gunsti-

gunstige Leser, in't korte mijn oogmerc in dit tegẽwoordig werc, het welcke soodanig is dat een yder tot sijn eygen gebruyc het selve van tijt tot tijt kan vermeerderẽ met de by-spreuckẽ en spreec-woorden die hy hier en daer sal mogẽ hoorẽ of lesen; tot hoedanige vermeerdering dies te meerder stoffe is, vermits ic, nu een geruymẽ tijt met verscheyde saken (boven mijn gewoonlijc beroep) besich zijnde geweest, hier toe niet en hebbe connen brengẽ soodanigen vlijt en tijt als wel noodigh soude zijn geweest. Doch hier noch werdende bygebracht sodanige vermeerderinge, als vorẽ is geseyt, so vertrouwe ick vastelic dat uyt dit werc soude mogẽ ontstaẽ een lieffelijcke honighraet, te samẽ gebracht eñ gewracht uyt de beste bloemẽ vã oude eñ niewe schrivers, smakelic voor alle mondẽ die niet geheel onsmakelijck en zijn; in voegen dat het selve sal konnen dienẽ d'onwetende tot onderwijsinge, de wijse tot onderhoud, de kinderẽ tot leerẽ, de jongelingẽ tot breydels, den Ouderdom tot vermaeck, eñ alle menschẽ in't gemeẽ tot een SPIEGEL der Waerheyt. Duyt ons voornemen ten besten, geniet onsen arbeyt, weerde Landts-ghenoten, en weest ghegroet van, *Vwen gantsch dienst-plichtighen*

JACOB CATS.

Hier is wat plomps, hier is wat scherps,
Hier is wat lafs, hier is wat serps,
Hier is wat kroms, hier is wat rechts,
Hier is wat goets, hier is wat slechts,
Hier is wat van de middelmaet;
Weet dat het soo met boecken gaet.

Al wat ghy	*siet* / *hoort* / *weet* / *vermoocht*	*En*	*oordeelt* / *ghelooft* / *seght* / *doet*	*niet*

I.

Rami correcti rectificantur, trabs minime.

Jonck rijs is te buyghen / maer geen oude boomen.

De man op de ladder ſtaende, ſpreeckt.

NA dien ick ſtoffe ſoeck om my een huys te bouwen/
Soo wil ick deſen boom ter aerden neder-houwen;
Het is een keeſtigh hout/ maer vry al wat te krom/
Dies poogh ick deſen balck te buyghen anders om.
Maer ſchoon ick dien omvangh met hondert taye wiſſen/
Soo moet ick even-wel mijn wit en hope miſſen;
Hy is te wonder hardt/ en al te bijſter ſteegh/
Dus blijft hy in den ſtant/ ghelijck hy eertijdts pleegh.
Doch/ t'wijl ick beſigh ſtae/ ſoo hoor ick van beneden/
Een onverwachte ſtem/ een onbekende reden;
Een (ick en weet niet wie) let op het geen ick doe/
En roept met luyder ſtem my deſe leſſe toe:
Ey/ waerom dit beſlagh ontrent veroude vaſten?
Hoort/ macker/ dit ghewas heeft al te ſteege quaſten/
Daer is geen rechten aen/ dus/ lieve/ zijdy wijs/
Verlaet den ouden tronck/ en buyght het jeughdigh rijs.
Maer duyt dit niet alleen op raeuwe boom-ghewaſſen/
Het can oock boven al op uwe kinders paſſen.

„ Hoort/ vaders van het huys/ de jeught/ de teere jeught/
„ Dient van den eerſten af ghebogen tot de deught.

'tJEgenwoordig Spreec-woort is ghenomen uyt de Arabiſche ſpreuckẽ / onlangs te ſamen vergadert ende over-gheſet door den Tael-gheleerden D. Erpenius, gheweſen Profeſſor in de hooge-ſchole van Leyden: het ſelve ſpreeckwoordt vermaent alle ouders ende voogden / dat niet als de jonghe jaren zijn bequaem tot onderwijſinghe / ende dat daeromme de ſelve tot dien eynde dienen waer ghenomen. Hier op heeft geſien Jeſus Syrach Capitt. 30. 12. Buyghet (ſeydt hy) u kindt den hals, terwijl het noch jonck is, op dat het niet hardtneckigh en worde.

Terwijl het rijſje ſwack is/ moetmen 't buygen.

't Moet vroegh krommen dat een goede reep worden ſal.

't Is quaet oude honden aen banden te leggen.

Men mach ſijn oude ſchoenen verwerpen / maer niet ſijn oude zeden.

Ghewoonte maeckt eelt.

Wat heeft gheleert de jonger man
Dat hangt hem al ſijn leven an.

De hen is/ als haer wen is.

Quae wennis/
Quae ſchennis.

Laet ons dan beſluyten, ende ſeggen:

TErwijl het rijs is jonck en ſwack/
En heeft niet eenen harden tack/
Terwijl het ſpruytje buyghen kan;
Soo moet een geeſtigh boogert-man
Het boomken leyden metter handt/
Het boomken houden in den bandt;
Ten eynde dattet ſonder bocht
Ter voller hooghte komen mocht.
Leyt/ vrient/ en leert u weerde kindt/
Soo haeſt ſijn eerſte jeught begint/
Want kromt het dan/ en recht ghy 't niet/
Soo iſt een eeuwigh huys-verdriet.

Syrach 7. 24: ende 6. 18.

Lieve kindt, laet u wijſheydt leeren van der jeuget aen; ſoo wort ghy een wijs man.
Hebt ghy kinderen, ſoo leertſe en buyght haren hals van der jeught aen.

II.

Pomme pourrie gaste sa compagnie.

Een rotten appel in de mande
Maeckt oock het gave fruyt te schande.

Het appel wijf spreeckt.

SChoon kint/ die menighmael hier neerstigh komt gheloopen/
Om aerdigh boom-ghewas van myn te moghen koopen/
Ick moet nu danckbaer zijn/ en brengen aen den dagh
Dat u en ulws ghelijck ten goede dienen magh.
Ick ben een oude vrou/ en hebbe langhe jaren
Met fruyten om-ghegaen/met fruyten om-ghevaren/
En onder dit beslagh soo heb ick yet ghesien
Dat aen de teere jeught ten goeden can ghedien.
Daer magh geen rotte peer in onse manden wesen/
En watter niet en deught dat dienter uyt-ghelesen/
Want isser yet geblutst/of andersins besmet/
't Is seker dat het quaet sich veerdigh overset.
Ist niet een selsaem dingh! veel hondert gave peeren/
En connen noyt het rat uyt eenen appel weeren;
Maer isser slechts een vrucht in eenigh deel gheschendt/
Die treckt tot hare bederf al watter is ontrent.

Een druyf/ die vunstigh is/ die kan een tros bederven/
Een schaep dat vuerigh is/ dat doet een kudde sterven:
Een brant apr in den schoof besmet het gantsche zaet/
Soo vruchtbaer/weerde maeght/soo vruchtbaer is het quaet.
Wel/ ghy die zijt geneyght om niet als goet te leeren/
Wiltvoos en dertel volck van u geselschap keeren/
Want hoe dat schoon ghewas is van een sachter aert/
Hoe dattet lichter smet/ en nauwer dient bewaert.

GUicciardijn, in sijn boeck het welc hy sijn uren van vermaec ghenoemt heeft, seyt datter is een sonderlinge en vaste konste, om yemants innerlijcken aert en eyghen wesen sekerlick te konnen kennen, en dat (soo hy al daer verklaert) indien men neerstelijck let met wat geselschap hy veeltijts omme-gaet.

Want twee van eenen aert
Die zijn terstont gepaert.

Dewijle de natuere altijt naer haers ghelijcke is hellende, en daerom seyt het Spaens spreeck-woort seer wel op dese gheleghentheydt in desen sin.

Seght ons met wie dat ghy verkeert/
Soo heb ick uwen aert geleert.

Quaet ghesellschap te schuwen is daerom een van de noodigste saken in de op-voedinge der jonckheyt: en hoe schadelick het selve is, kan onder andere daer uyt werden afghenomen, dat David een man na Godts herte, en Salomon de wijste van alle vorsten, beyde dese materie de eerste plaetse in hare schriften hebben gegeven.

David in sijnen eersten Psalm, Salomon int eerste capittel sijner spreucken: en hier mede comē de spreecwoorden van alle natien ghenoeghsaem over een, als in't groot werck, daer uyt dit getogen is, ghesien kan worden.

Handelt ghy peck/
Ghy krijght een vleck.

Die met den goeden omme-gaet/
En acht ick noyt mijn leven quaet.

En die met quade veel verkeert/
En heb ick noyt voor goedt gheeert.

Een schurft schaep maeckter veel.

Die by de kreupelen woont/ leert hincken.

Vuyle gronden bederven de kabels.

Men acht een man nae zijn ghesellen.

Daermen mee verkeert/
Wortmen mee ghe-eert.

Siet meer dierghelijcke spreucken/
Prov. 13. 20. Syrach 7. 2.

Ovis ovem sequitur.

Dwaelter een schaep uyt de baen;
Hondert sal der qualijck gaen.

Waer opt een schaep springht uytten bocht/
En geeft sich in de ruyme locht.
Daer worter stracks al meer getelt/
Die poogen naer het open velt:
Soo datmen haest den gantschen hoop
Siet hier en ginder op den loop.
Besiet/ hoe vruchtbaer is het quaet
Het vint terstont een mede-maet.
Wie dotter opt een malle greep
Die niet en heeft sijn na-gesleep?
En waer is doch een grilligh man
Die niet zijn aen-hangh maken kan?
Wel/ kinders/ wie ghy wesen meught/
Dit raeckt voor al uw' swacke jeughd.
Dus hoedt u voor een quae gespeul:
Want eenen dwaes die maeckter veul.

DIt spreeck-woort heeft D. Drusius uyt het Hebreeusch genomen, en wort by hem gepast op de gene die yet sien doen, en sonder oordeel het selve na volgen: ghelijck de schapen (slechte ende eenvoudige dieren wesende,) gemeenlijck doen, het welcke mede niemandt soo seer als de kinderen eygen is: des oock in onse tale dierghelijcke spreeck-woorden te vinden sijn, als hier en elders te sien is.

Alsser een schaep over de post is/ soo volgender vele.

Waer een hondt aen ghepist heeft daer volghter meer.

De Spaengiaert seyt;

Todos somos locos,
Los unos de los otros.

De Nederlander mach seggen.

Wy leeren geck zijn van malkand'ren/
Een sot die maeckt wel licht een and'ren.

III.

Waer dat de slangh 'thooft in kan dringhen/
Daer salse 'tgantsche lijf in wringhen.

De Vader spreeckt.

KOom hier/ mijn weerde kindt/ ick moet u heden leeren
Hoe ghy u domme jeught sult mogen over-heeren;
Koom hier/ stae nevens my/ en let op dit gheval/
Dat ick u/ tot bericht/ voor ooghen stellen sal.
Siet/ waer de gladde slangh den kop weet in te dringhen;
Daer weetse stracx het lijf ten vollen in te wringhen;
Let vry/ let op het stuck/ het hooft dat maeckt de baen/
En waer dat in-gangh krijght daer is geen houwen aen.
In alle slim bejagh/ in alle quade saken/
Daer moet een teere ziel den aenvangh leeren staken;
Weert/ lieve/ weert het wiet/ en doot het boose krupt/
Eer dattet verder gae/ en eer het wijder sprupt.
De boom/ die ons bedeckt/ en nu begint te bloeyen/
Was maer een enckel rijs/ doen hy begon te groeyen;
En noch soo wast hy voort/ en soo hy langer staet
Soo sult ghy vruchten sien/ en in de vrucht het zaet.
Ghy dan/ die zijt gheneyght om in de tucht te leven/
Wacht u van aen het quaet den eersten voet te geven;
,, Hy valt/ eylaes! hy valt/ tot in den vuylsten lust/
,, Die van den eersten af haer voncken niet en blust.

Laet-

Laetmen den duyvel in de kerck komen / hy sal haest op den autaer sitten.

Allenxse sportjens raecktmen op de ladder.

Allenxse lapjens leert de hont leer eten.

Van den boodt raecktmen in't schip.

Van een voncke brant het huys.

Die over de katte raeckt / raeckt oock over haren steert wel.

Daermen de vingher in krijght/ daer krijghtmen de hant in.

Kraut de seugh in haren neck/ 't Beest gaet liggen in den dreck.

Met kinders/diemen heeft gheteelt/
En dient niet alle tijdt ghespeelt/
Want schoon men die ten hooghsten mint/
En boven maten heeft ghesint/
Noch kan het efter niet bestaen
Hen onghetucht te laten gaen/
Want ouders van te sachten mont
Zijn voor de jonckheyt onghesont.
Men hout dat meest de kinders zijn
Ghelijck een mack en weeligh swijn/
Dat/ soo men't troetelt in den neck/
Gaet liggen midden in den dreck.
,, Dus soo ghy tracht na deucht en eer/
,, En streelt u kinders niet te seer.

Dit heeftmen dickmael ondervonden/
Van sachte meesters vuyle wonden.

Elck spiegele hem selven.

De oude man spreeckt.

GHy die het aerdigh glas/ dat by de jonghe vrouwen
  Een spiegel wort ghenaemt/ zijt besich aen te schouwen.
  Let vry op u gestel/ u hayr en gantsch u staet/
  Let vry hoe u het oogh/ en al het wesen staet:
Doch geeft u niet alleen om uwen douck te schicken/
Of om ghekroont te zijn met hondert moye stricken/
  Maer let op u gemoet/ oock onder dit beslagh:
  En leert dat uwe jeught ten goeden dienen mach.
Soo u de spiegel seyt dat uwe wanghen blosen/
En fris en jeughdigh zijn/ gelijck de versse rosen.
  V tanden als yvoir/ u lippen t'eene-mael
  Ghelijck het indisch lack/ of als het root corael:
Soo gaet van stonden aen bereyden uwe sinnen/
Om mede schoonen glants in uwen geest te winnen:
  Geeft u gheheele kracht gantsch over aen de deught/
  Op dat ghy binnen selfs in schoonheyt blincken meught.
Spreeckt dus tot u gemoet: Sal't niet een schande wesen
Soo maer dit buyte-vel in ons en wort gheprezen?
  Sal't niet een herten-leet aen al de vrienden zijn/
  Indien wy maer alleen en hangen aen den schijn?

Neen/

Neen/ neen/ mijn weerde ziel/ wy moeten verder pooghen/
Wy moeten hooger sien als op den lust der ooghen :
  Wy moeten schoone zijn/ en dat aen alle kant/
  Ja tot de gronden selfs/ gelijck een diamant.
Zijn in het tegendeel u leden soo gheschapen/
Dat van u/ door het oogh/ geen lust en is te rapen :
  Soo spreeckt met u gemoet/ en maeckt een vast verbont/
  Op dat ghy door den geest u schade boeten kondt :
Gaet oeffent u verstant in alle goede seden/
Gaet oeffent uwen mont in alle wijse reden/
  Gaet ciert het innigh schoon/ dat is het beste deel/
  Dat is voor uwe jeught een edel hals-juweel.
Men vinter menighmael die sonder schoone wanghen/
Die sonder witte verw/ der menschen herte vanghen :
  ,, De deught/ de reyne deught/ is wonder lief-getal/
  ,, De deught/ de ware deught is verre boven al.

Kent u selven.

Aen de

Spreuck-lievende

LESERS.

MY is (weerde Lants-lieden) door het verhandelen van dit teghenwoordigh werck te binnen ghekomen, dat men spreucken en spreeck-woorden wel in beter gestalte, en tot meerder vrucht van den leser te voorschijn soude konnen doen komen, als wel voor desen is ghescheidt, indienmen slechts wat meer tijdts en op-merckinghe daer ontrent gesint ware te besteden; want in plaetse dat eenighe (die voor desen met dinghen van dusdanighen stoffe besich zijn gheweest) hare spreucken ende spreeck-woorden op't papier hebben ghebracht even ghelijck de selve hen voor quamen, dat is, sonder eenigh onderscheydt, ordre ofte t'samen-voeginghe daer in te ghebruycken; Soo heb ick gheoordeelt datmen uyt verscheyde spreucken en spreeck-woorden te samen ghevoeght, wel een ghedurighe ende vervolghende reden op verscheyde gheleghentheden passende soude konnen uyt-brenghen; niet anders dan ghelijck de tapijt-werckers uyt veelderley coleuren van Sajet of Syde, eerst een beeldt, en uyt de t'samen-voeginghe van verscheyde beelden een gheheel stuck tapijts ghewoon zijn te maken. Dit hebbe ick by maniere van preuve

eens

eens goet ghevonden in't werck te ſtellen, ſonderlinge in de Op-voedinge van kinderen, Reys-leſſe, ende beleydt van eerlicke Vryagie, hier naer op haer plaetſen volghende, ten eynde onſe leſers des te beter het ghebruyck van ſoodanighe ſpreucken hier uyt ſouden moghen opnemen: indien dit ons proef-ſtuck ſoo volkomen niet en is als het miſſchien door meerder tijdt-beſtedinghe wel hadde konnen weſen; mijn exempel (ſoo niet mijn werck) ſal yemant anders gheneghentheyt moghen gheven, om yet ſulcks beter en behendelijcker te doen als hier is geſchiet. Ghy ondertuſſchen (gunſtighe vrienden) ontfanght ende ghebruyckt deſen onſen arbeyt, ter tijdt en wijlen toe dat u yemant anders yet beter van deſe ſtoffe ter handt ſal hebben ghedaen. Meer niet, voor deſen tijdt, leſer, als alleen dit:

Wilje voordeel?
Leeſt met oordeel.

Kinder-

Kinder op-voedinge,

Aen-gewesen

Door Sin-spreucken en spreeck-woorden.

Kinderen wel op te trecken/
Zijn gheen saken voor de gecken.

En ten is by wijse lieden noyt voor kinder-werck geacht geweest: vele konnen kinderē telen, en ter werelt brengen; weynige de selve wel op-trecken; en 'tis nochtans haer eygē werck. En daerom heeft een wijs man op dese gelegentheyt wel geseyt.

Indien de jonckheydt niet en deught/
En gheeft de schult niet aen de jeught:
De vader selfs verdient de straf
Die haer geen beter les en gaf.

Weeght dit (ghy die ouders sijt) en geeft aen desen kley een goede gestalte/ terwijl die weeck is.
Een kint is als een wit papier/
Dus let op dit onnosel dier;
Want soo daer yemant quaet in prent/
Soo is dat edel wit geschent.

Ghelooft vry dat in teere sinnen/
D'op-voeding kan den aert verwinnen.

De daet leert sulcx.

Ghewendt een winde tot den pot;
Een jaght-hont wort een keucken sot.

Daer en is voor al geē beter grontstuck in dit werck te legghē als het Arabisch spreeck-woordt ons aenwijst:

God vreesen is een goet begin/
De gront der wijsheyt schuylter in.

Zijnde het selve over een komende met de spreucke Salomons. Prov. 9. 10. Laet daerom dit den eersten steen wesen van ons gebou:

Leert / ouders / u kinders / en vooghden/ u weesen
Voor al den grooten Schepper vreesen.

Want,

In Godes wegen
Is Godes segen.

De sake spreeckt selfs; Onkruyt wast sonder saeyen / Het quaedt leerdt sich selven. En men hoeft noyt luysen in pelsen te setten, maer al wat deught ghenaemt wert heeft moeyten in, en moet den mensche als in-ghestampt worden, en noch isset quaet genoegh datter yet van beklijft, en 'tis noodigh dit al tijdelijck te beginnen, wilmen goet werck maken.

Vrient zijt ghy wijs/
Buyght 'tjeughdigh rijs/
Want d'oude stam
Is al te stram.

In

In tegendeel van dien

De daet die kan het ons betuyghen/
Een ouden boom is quaedt te buygen.

En evẽ dit selve konnẽ ons de beesten leeren :

Een jongh hondeken kan leeren springen/
Een jong vogelke kan leeren singen.
Een jonghe papegay leert menschen praet/
Maer als men out is comt 't leeren te laet.

De middelen waer door de jonckheyt tot leeren verweckt wert, zijn twee : Tuchtinghe en Vergeldinghe ; wel aen dan, ghy ouders,

Die wel doet/ loont ;
Geen quaet verschoont ;
Staet en Gesin
Bestaet hier in.

'tZijn weynigh woorden, maer van groot bedenckẽ, en, voordelick in't gebruyck. Nu verder,

De slimste moeder diemen vint
Die wenst noch al een eerlijck kint.

Om dan de sulcke, en andere, tot haer voor-nemen te helpen, soo is te letten dat onghesoute soet-voerigheydt van ouders hier gantsch schadelick is.

Wie swijnen wil streelen/ en met kinders mallen/
Die doetse vey inde modder vallen.

En 'tis daerom wel geseyt :

Wie aen sijn kint of knecht wil lust en vreuchde sien/
Die meet nopt volle gunst aen d'een en d'ander bien.
Die wel bemint/
Kastijt sijn kint.

Het is van ouden tijdt bevonden/
Dan sachte meesters vuyle wonden.

Leert ons niet d'ervarentheyt dagelijcks, hoe schadelick der moeders troetel-liefde is, aen de kinderen ;

Een aep/ uyt al te grooten min/
Die perst haer jonck de lenden in.

Ick derf noch meer seggen ;

Te grooten liefd' heeft wel ghedaen/
Dat haet uyt liefden is ontstaen.

Hoe kan dat zijn ? denckt misschien yemant ; verstatet met een woort : Eẽ teer boomtje, door gebreck van ghesnoeyt en ge-int te werden, in't wilde ghewassen, en brenght gheen andere als wrange vruchten voort, die aen de planters de kele als doen worgen, en d'oogen loopen.

Ende daerom segge ick :

't Is wel (na mijn begrijp) in ouden tijt gheseyt :
't Is beter dat het kint / als dat de moeder schreyt.

Stelt dan vast, dat

Tucht baert vrucht.

Vele die haer ouders niet en hebben willen hooren, zijn naemaels ghedwonghen gheweest naer het kalf-vel te luysteren : ende daer oock dan weder-spanningh vallende, brenghen hen selven in noch grooter ongelegentheyt.

Wie

Wie op geen ouders raet en past
Die stelt sijn gangen na den bast.

Ghy daerom / ouders / om dese ende ander ongemacken te schouwen / vergeet noyt de Tucht/ maer voor al niet op bysondere gelegentheden/ en voor eerst:

Straft vry wel hart u weerde kint/
Indien ghy dat op leugens vint:
En soo ghy eenigh dingh vermeught/
Leert waerheyt spreecken aen de jeught.

Ten tweeden:

Licht korsel zijn/ en licht te pronc-ken/
Zijn in de jonckheyt quade voncken;
Ghy/ die het in u kinders siet/
Soeckt ghy haer voordeel/ lijtet niet.

Ten derden:

Een kint ghenevght tot snoeperijen
En staet een vader niet te lijen;
Want als de lust daer toe ghewent/
Soo is een aerdigh kint geschent.

Wel aen dan, ghy ouders, en voogden,

Gewent so veel ghy immer kont
Tot slechten kost een kinder-mont;
Dat is u nut/ en hen ghesont:
Want als de spijs is door de keel
Dan isset doch al even-veel.

Ten vierden in't ghemeen.

Straft kintsche feylē aen u kint/
Eer ghy daer mans ghebreecken vint.

En om sulcx bequamelick te doen, soo ghedenckt dat de Basiliscus dient vertreden terwijlen die noch in't ey is / de rupsen terwijlen sy noch in de poppen steken/ende de ghebreken der jonckheyt terwijlen die in haer eerste beginselen zijn: anders, waer de slange het hooft in krijght/ daer krijghtse licht het lijf in: van een kleyn vonckje/ daermen eerst niet op een dachte of een achte / brandt naemaels wel een gheheel huys. Ick segge dan met den Duytsman: en laet den duyvel noyt in de kerc komen / anders sal hy licht eens op den autaer geraken.

Dan men moet de kintsche jaren
Boven reden niet beswaren.

Want:

Jonge kinders moeten spelen /
of van pijn en sieckte quelen.

In de sulcke moet geleden werden dat hare jaren mede brengen, en ten aensiene van de gene die vorder gegaen zijn, moet gedaen worden nae gelegentheyt van haren aert; het ee paert gaet met een woordt / 't ander met een rijsje/het derde moet somtijts een spoor hebben.

Een eerbaer kint is aen te jagen/
Door eer-sucht / niet door harde slaghen.

En sulcx woud' ick de ouders ten hooghsten bevolen hebben. In allen gevalle alsser tucht te oeffenen is / soo moet sulcx niet anders als met een besadight ende stil ghemoet ghedaen worden.

Zijt ghy goets moets/
Ghy doet wat goets.

En daerom, wie ghy zijt,

Vermaent u vriendt met stillen moede/
En straft u kindt met koelen bloede;
Want doet ghy dit met gramme sucht/
Soo dient ghy selfs te zijn ghetucht.

De

De maniere van straffen heeft mede byp haer beschept; sommige slaen haer kinders / of leeringen op 't hooft / borst / of aensicht / waerse maer best raken konnen: 'tis buyten den regel;

Wie kint of muylen straffen willen /
Die slaese niet als op de billen.

Daer is rechts de woon-plaetse van bescheyden tucht / waer niet soo licht hinder te vreesen is / als wel in andere leden. Tot besluyt dan van desen:

In gramschap niemandt oyt kastijt /
En loont niet als ghy blijde zijt.
Want als de geest niet stil en staet /
Geschiedet beyde sonder maet.

Doch hier toe noch een woort: Liefde kinderen te maecken / ende om eene saecke het eene kindt te slaen / en het ander te kussen / kan niet als na-deel doen. Een cierlijck kleedt maeckte Joseph hatigh onder sijn broederen. Een ongelijck onthael en kan niet als scheele ooghen verwecken / onder soo ghelijcken maeghschap 't Is natuerlijcker hier-in ghelijckheyt te houden.

De beesten en maken geen onderscheyt onder haer jonghen / en de vogelen vreden de selve in gelijcke mate. Bedenckt dit, en a vorder. Twee rotsen daer dese teere schepen dicmael tegen stooten, en in perijckel staen, om schipbreucke te lijden, zijn (mijns oordeels) Ledigheyt en Quaet ghefelschap, en zijn daerom beyde ten hoogsten te mydē. Voor eerst dan, aengaende de ledigheyt:

Maeckt dat ghyen jonckheyt ledigh gaet /
Want niet te doen leert enckel quaet.

De daet spreeckt selfs:

Wie in sijn landt gheen kooren saeyt /
't Is seker dat hy distels maeyt.

En hier van comt het dat

Ledigheyt is hongers moeder /
En van dievery een broeder.

Ons oudt seggen is niet vreemt, al luytet wat schrickelijck:

Een ledigh mensch is duyvels oor-kussen.

En daerom isset voor de jeugt, ende alle menschen best in eerlijcke sakē gheduerighlijck besich te zijn, om geen rust-plaetse te werdē, voor so ongueren nacht-vogel. In tegendeel van desen, is voor alle saken vlijt en neerstigheyt de jonckheyt in te scherpen; want gelijck d'ouden wel seyden, God verkoopt alles om arbeyt / dat is de prijs dit op goede dingen geset is.

Wy sullen dan met Salomon over dit leerstuck de jonckheydt wijsen tot de mier, met dese byspreucke.

Vergadert graen in uwe schueren /
De Oegst en sal niet eeuwigh dueren.

DE tweede klippe die te mijden staet, is quaet ghefelschap, met af-maninge van't selve, waer mede de wijste ende Godsalighste Coningen, te weten David, en Salomon, beyde hare schriften begonnen hebben, om te toonen hoe grooten af-keer sy daer van waren hebbende, Psalm 1. 1. Pro. 1. 1. 'tIs niet vreemt:

Want,

By den kreupelen leertmen hincken /

By den buylen leertmen stincken/
Jonge lieden/ wie ghy zijt/
Quaet gheselschap dient gemijt.

En wyders

By wolven en uylen/
Daer leertmen huylen.

Van ghelijcke.
Van het peck/
Blijft een vleck.

D'ervarentheyt spreeckt selve :

Die met honden gaet te bedt/
Deelt van hare vloeyen met.

'tIs daerom na de kunst ghesproken :

Segt my met wien dat ghy verkeert/
Soo heb ick uwen aert gheleert.

Het quaet is gansch vruchtbaer, een siecke kan dickwils veel gesonde in sieckten brengen : maer veel ghesonden en sullen noyt door haer geselschap een eenigen sieckē lustigh en fris maken.

Een kleyn ghetal van rotte peeren/
Dat kan aen duysent gave deeren.

Maer boven alle saecken is het exempel van de ouders van groote kracht, ten aensiene vande jonckheyt soo tē goede, als ten quade, en daerom,

Al ghy die jonge kinders voert/
Let watje seght / en watje doet
Want wat het zy / en hoe het gae/
De sone doet den vader na/
De dochter gaet haers moeders gangh/
En dat haer gantsche leven lang.

In een pijpers huys (seyt de Spaengiaert) leert een yder fluyten.

Doch niet het doen alleen, maer oock yeder woordt buyten tucht gaende, is hier gantsch schadelijck.

Laet gheen kindt vuyle reden hooren/
Want kleyne potten hebben ooren.

wat aengaet de leeringe selfs, daer toe segh ick alleenlijck,

Dat een yder dat best leert / als hy maer een kint is/
Dat hem best sal te passe komen als hy een man is.

En of al schoon de eerste beginselē in het leeren niet ten besten voort en willen, de moet is daerom niet verloren te geven.

Een kindt verstandich voor de jaren/
Dat sietmen dickwils qualick varen.

Ons spreeck-woort seyt, Vroegh hengst/ vroegh guyl. En vorder:
Vroegh rijp/ vroegh rot/
Vroegh wijs/ vroegh sot.

Ick besluyte dan hier, en segge :

Niet dat soo wel gedijt
Als rijp te rechter tijt.

Es musz ein ieder ein par narren schuhen vertretten, wo nicht mer.

Men moet een paer narren schoenen verslijten eer men recht wijs wort.

De Jongelingh met de narre schoenen spreeckt.

Ey kijck toch/ kijckt toch eens ghesellen/
 Ey kijckt hoe koom ick hier ter baen/
Hoort toch hoe klincken dese bellen/
 Siet hoe my dese schoenen staen.
Ghy lacht/ na dat ick kan bemercken/
 En seght als binnen u ghemoet/
„ De gecken kentmen aen haer wercken ;
 Wel/ dit is by een lossen bloet.
Maer/ Vrient/ al siet ghy my wat mallen/
 En acht dat immers niet te quaet,
Want dit wil nu al beter vallen/
 Dan als het leven verder gaet.
Als wy de groene jeught beginnen/
 Dan koot de jonckheyt over al :
Het voor-recht van de jonghe sinnen/
 Dat is/ Voor eerst een weynigh mal :

Ja/ laet de Jeught haer soete kueren/
Want dat misprees noyt deftigh man;
Maer laetse niet te langhe dueren/
En schepter op het kortste van.
My dunckt/ ick hebbet eens ghelesen/
Of/ ick en weet niet waer/ gheleert/
,, De kortste sotheyt wort ghepresen/
,, 't Is wijsheyt alsmen haestigh keert.
Heb ick dan schoenen als de sotten/
Of maeck ick eenigh mal ghebaer/
En wilt niet al te schamper spotten/
Want dit is noch mijn eerste paer:
Had ick dat eenmael af-gesleten/
Gewis ick sou dan vaster gaen:
My dunckt/ ick sal dan beter weten/
Als dese loop eens is gedaen.
Dit hoord ick eens by wijse lieden/
,, Dat niet te koten ware best/
,, Maer als het immers moet geschieden/
,, Soo isset beter eerst als lest.

Vroech rijp, vroech rot.
Vroech wijs, vroech sot.

Vroech valck, vroech uyl.
Vroech hengst, vroech guyl.

'tSamen-spraecke,
Tusschen
PHILEMON en PUDENS.

Philemon.

WEl Pudens/ wat veranderingh is dit? ick vinde u nu een jongelingh, daer ick u onlangs niet als een kint en liet; te rechte seytmē.
Groene kerssen werden root/
Kleyne kinders worden groot.

Pudens.

Is't wonder?

De boom daer ghy nu vrucht af leest/
Dat is wel eer een rijs gheweest.

Philemon.

Maer hoe dus ghekleet, als of ghy tot reysen veerdigh stont?

Pudens.

Ick meyne dat het voor my langh ghenoech onder den roock van mijns moeders schouwe geseten is. Hier goet en elders goet.
Niemant is in weerde/
In zijn eygen eerde.

Sie ick't niet alle dage?
Men acht geen verstant
In sijn eygen landt.

En

En daerom (na my dunckt) is't best wat te reysen, om also, door vreemde talen, eñ aen-neminge van heusche manierẽ, aensienlijcker t'huys te komen; want anders plachtmen ons licht te seggen:

Diẽ t'huys sijn jonckheydt heeft versleten/
En by den bry-pot heeft ghese-
ten/
En daer geen letters heeft gege-
ten/
Wat kan de goede slocker we-
ten?

In tegen-deel,

Die langhe leven / en verre rey-
sen/
Die leeren op haer saecken pey-
sen.

Philemon.

Ick sie dat gy u seggen met spreecwoordẽ en spreucken soeckt vast te maken: maer als ick u met de selve munte soude betalen, heb ick niet wel eenige spreucken gehoort die vry al wat anders klincken.

Hoe, seytmen niet in't gemeen;

Al reyst een los-hooft buytens
lants/
Noch blijft hy wel een domme-
gans.

En wederom:

Gaet sent een esel na Parijs/
Ghy krijght hem weder even
wijs.

En voor reden.

Die over zee veel plach te swie-
ren/
Verandert lucht/en geen manie-
ren.

Tot besluyt.

Hoe dattet gaet / of hoe het is;
De vetten blijven plat-vis.

En of al schoon de manieren van de soodanige somtijts al verandert worden, 'tis selden in beter.

Te Romen gingh noyt man of
peert/
Of 't was des vry te minder
weert.

En wat de vrouwen aengaet (die al mede somtijts reysen willen, sonderlinghe onder decksel van bedevaerden, om in't voorby gaen daer van mede wat te segghen) seydt het spreeck-woort seer wel:

Reyst vrou of maeght in bede-
vaert/
Sy krijght wel licht een lichten
aert.

Pudens.

Daer is misschien al wat aen, Philemon: maer des niet te min, soo houde ick vast dat vreemde landen, vreemde oogen, en vreemde strekẽ diemen in't reysen dickwils ontmoet, ons al vry wat leeren konnen.

Die hier en daer eens wort gene-
pen/
En dickwils by den neus gegre-
pen;
Al is hy plomp / hy wort ghesle-
pen/

De reden daer van is klaer:

Harde steenen slijpen yser/
Harde stooten maken wijser.

Philemon.

Men segghe wat men wil, en men soecke waer mẽ wil, ons Nederlāts spreeckwoort luyt ende sluyt meesterlijck:

Wilje wel zijn / wilje rusten?
Soeckt het niet in vreemde ku-
sten:
Eygen huys en eygen dack
Dat is vry een groot gemack.
Een yder voghel prijst zijn nest;
Vaert ghy dan Oost / of vaertje
West
Een eygen huys is alderbest.

Pudens.

Hier stelle ick een ander tegen, dat mede sijn bescheyt heeft:

Al waermen is in goeden stant/
Dat is al med' ons vaderlant.

En wat het rusten aengaet, daer op legge ick:

Geen jonghman mach om rusten peysen/
Die buyten is ghesint te reysen/
Maer is men out of sieck/of moe/
Dien stae ick eerst het rusten toe.

Philemon.

Ghelooftet, Waer datmen komt daer vintmen synen weert t'huys.

Want,

Honden hebben tanden/
In alle landen:

Men houdt soo veel van reysen alsmen wil, ick hebbe nochtans eens ghelesen een seker boecksken van D. Joseph Hal in't Engels geschreven, daer van het opschrift is Quo vadis; daer in hy veel goede redenen by-brengt, die soo geheel seer voor het veel reysen niet en zijn. Alle beweginghe (seyt hy) maeckt onruste, en die by onghenoughen; daer in het teghendeel de geluckighe stant des Hemels wort af-gheheelt by ruste. Ghy dan die soo genegen schijnt te zijn tot reysen, siet toe dat gy niet eenmael met berou en komt uyt te roepen, soo als onlanghs een seker Jongelinck (ons niet onbekent) met leetwesẽ dede, ten tijde hy veel en langhe door de werelt ghedwaelt en gemaelt hadde; In't reysen (seyde hy) heb ick menighen Engelot uyt ghesonden, die noyt haren meester eenige tijdinge weder en brachte, en dit dede ick soo lange tot dat ick eẽ borgher van al de werelt was gheworden, ende een vreemdelinck soo in mijn vaderlandt, als aen mijn eyghen selven, en quam alsoo meer beladen met ghebreken, als met geldt, meer met waen, als met wijsheyt. Dan niet-te-min so bekẽne ick, dat de gene die met een goet voornemen uyt-gaen, niet te langhe uyt en blijven, ende die een goede Reys-lesse met nemen, somwijlen wel yet goets t'huys konnen brenghen,

Pudens.

Ick wenste wel soo een Reys-lesse te hebben, Ick soude die voor my, als een draet in een dool-hof, eñ als een leyts-man op de wegen, gestadigh aen de hant houden, ghy daerom (isser yet sulcks by) ick bid u en spaerdt gheen broodt voor de vrienden.

Philemon.

My is onlanghs soo een Reys-lesse ter hant gekomen, ende my dunckt soo ghy die met ernst woudt in't werck stellen, ghy souter u wel by bevinden; doch op dat ghy des te meerder kennisse mocht krijghen, soo wil ick u deselve jegenwoordelijck eens voorlesen,

Ghy/ hoort toe/
En staet wat stil.

Pudens.

Soo ick doe/
En soo ick wil.

Philemon.

EEn vader had een rauwen quant/
Die wou gaen reysen uyt het lant/
Om eens te leeren metter daet/
Hoe dattet in de werelt gaet/
Hy (die wist hoe de jonckheyt malt/
En waerse dickmael henen valt/
Bysonder alsse buyten dwangh/
Mach hebben haren vryen gangh)
Riep sijnen soon ter zyden af/
Daer hy hem dese lesse gaf:
Nadien (seyt hy) mijn weerde kint
Dat ghy tot reysen zijt gesint/
Soo hoort doch hier op mijnen raet/
Die ick geleert heb uyt de daet:
Eerst waer ghy u tot reysen set/
Begint den dagh met u ghebedt:
,, Want haver geven aen u beest/
,, En God te bidden in den geest/
Schoon dattet beyde tijt vereyst/
En doet geen hinder alsmen reyst.
Dan is noch vorder mijn bevel/
Gaet kiest voor u een reys-gesel:
Want reysen sonder mede-maet/
En was noyt wijse lieden raet:
Maer kiest een vrient van uwen aert/
Die hant en harte reyn bewaert/
En niet en helt na vuyl bejach
Dat jonge lieden schaden mach:
,, Noyt speelder yemant met het peck
,, Die niet en hield' een vuyle vleck.
Maer ghy die u tot reysen stelt/
Begintet nimmer sonder gelt:
,, Want die wil reysen achter lant/
,, Die hebbe munte by der hant:
,, Dat is een kruyt van groote kracht/
,, Waer op de gantsche werelt acht:
,, En als u dat geselschap faelt/
,, Soo wort ghy selden wel onthaelt.

Doch gelt te dragen over al/
Dat baert by wijlen ongeval:
Ghy/ vrijt u van dat ongerief/
En dient u van een wissel-brief:
Want dat en is geen lastigh pack/
Maer voor die reysen groot gemack.
Voorts/ wilt ghy reysen met verstant/
Soo hebt een kaerte by der hant/
Van yder rijck dat ghy betreet:
Op dat ghy daer de gronden weet/
En kent by na de gantsche kust/
Oock eer ghy daer opt hebt gerust.
En isser onder weghe dan/
Een wijs/ geleert/ of deftigh man/
En laet niet/ of besoeckt den vrient/
Vermits het u ten nutte dient.
„ De wijsheyt is een rijcke schat/
„ Wie die genaeckt/ ontfangter wat.
Wanneer ghy van den peerde sit/
En van het reysen zijt verhit/
En eyst terstont geen bier of wijn:
Want dat en kan maer hinder zijn.
Toomt hier en elders uwe lust/
Dat is de grondt van uwe rust.
„ Niet al/ niet al/ dat ons behaeght/
„ En dient den mensche na gejaegt.
Stelt u dit voor een vaste wet/
Dat ghy op alle dingen let/
Dat ghy gestaegh u voordeel doet/
Met al wat yewers u ontmoet.
„ De werelt is een wonder boeck/
„ Het maeckt zijn leser wonder kloeck:
„ Maer wie het sonder oordeel leest/
„ Die blijft gelijck hy is geweest.
Ghy doet niet als de meesten hoop:
Maer doet met aendacht uwen loop:
Hoort ghy een snegh/ een geestigh man;
Daer hoor je dat u leeren kan:
Siet ghy een ongesouten geck/
Leert noch al yet uyt zijn gebreck.
Leert mijden dat hy qualijck doet/
En

En hoe men sotten vieren moet.
In't korte/ waer ghy d'oogen keert/
Siet datje 'teen ofte 'tander leert.
Al wat men hoort of wat men siet/
Die leere wil/ die leerter yet.
Wat isset of ghy verder rijt?
En in een goet geselschap zijt/
En dan in eenigh lustigh velt/
Veel cristalijne beken telt/
Of elders in een open wout
Vint schoone slooten op-gebout/
Vint Prinsen huysen neer geruckt/
Vint torens in het stof gedruckt/
Vint puyn/ en ick en weet niet wat/
Daer eertijts stont een schoone stadt:
Vint weder dreven nieu geplant/
Tot ciersel van het gantsche lant/
Vint hoven na de kunst gemaeckt/
Daer van dat ghy de vruchten smaeckt/
Vint rotsen uyttermaten hoogh/
Oock verre boven 'smenschen oogh.
Vint ander vreemt en nieu gewas/
Daer van men noyt te voren las.
Voorwaer al dat en acht ick niet/
Ten zy dat ghy wat verder siet/
Ten zy u dom en grillich hert
Besetter/ en oock beter wert:
„'tIs niet gereyst/ 'tis maer gedwaelt/
„Indien men daer geen wijs heyt haelt.
Waer ghy oyt gaet of henen treckt/
Houdt staegh u beurs en hart bedeckt:
En melt niet door een lossen praet/
Van waer ghy komt of henen gaet:
En min noch wat u harte jaeght/
Want dat heeft menigh man beklaeght/
„Siet: waer men gaet/ of waer men reyst:
„Noyt dient geseyt al wat men peyst:
„Een heusche mont is altijt goet/
„Doch meest voor een die reysen moet.
Nu voorts/ op dat ghy schouwen meught
Veel malie grepen van de jeught/

Soo laet geen dranck u meester zijn/
Het zy dan bier/ of heete wijn/
Want die gebruyckt in overvloet
En is te geener plaetse goet/
Maer als ghy uyt den lande zijt/
Soo dient ghy boven al ghemijt:
Doch soo ghy eens wert overlast/
Of van een heeten damp verrast/
Soo mijt noch al een vorder quaet/
En loopt niet mallen over straet/
Maer houdt u stil soo langen tijt
Tot datje weder nuchter zijt.
Begeeft u noyt des avonts laet/
Noch op den wegh/ noch op te straet
„ Vroech uyt te gaen/ vroech onder 'tdack/
„ Dat is gesont/ en groot gemack.
Des nachts te loopen hier en daer/
Dat is niet anders als ghevaer.
Ghy/ laet den nacht en haer bejagh/
En doet u saken by den dagh/
„ Want datmen in het duyster doet/
„ Wort opten lichten dagh geboet.
Kijft niet in't bed of aen den heert/
En twist oock noyt met uwen weert/
Maer is hy vils/ of niet te pluys/
Betaelt/ en soeckt een ander huys.
En twist niet met u reys-gesel:
Spreeckt yemant qualijck/ antwoort wel/
„ Schoon spreken is van groote kracht/
„ Het maeckt oock harde koppen sacht.
Bewaert u oogh/ u mont/ u beurs/
En hoedt u voor een vrouwen keurs/
En mijdt u voor een mede-maet/
Die op de gladde wegen gaet:
Oock wacht u voor den dobbel-steen/
Want dit zijn kanckers in het been.
Een dinck dat ghy niet sparen moet/
Dat is de rant van uwen hoet/
Grijpt die vry dickwils metter hant/
En hier/ en in een ander lant/
Want 'tis een saeck die gunst verweckt/

En

En die tot geenen kost en streckt:
„ Ick achte voor de jonckheyt goet
„ Een trage beurs/ een rappen voet.
„ Geen oogh in yemants anders brief/
„ Geen hant-spel met eens anders lief/
„ Geen vingers in eens anders tas/
„ Want dat geen man oyt lief en was.
En kiest niet licht een nieuwen vrient/
Of weet te voren of het dient;
De werelt is te lydigh boos/
De menschen al te vijster loos.
Dus niemant al te licht betrout/
Want dat heeft menigh man berout.
Wanneer u yemant noot te gast/
Ghy/ doet u maegh geen over-last/
Let meer/ op dat ghy leeren kondt/
Als lust te geven aen den mont;
En brenght misschien dan yemant voort/
Een goet/ een snegh/ een geestigh woort/
Ontfanckt dat met een vrolijck hert/
Ghelijck een schat ontfangen wert:
En als ghy tot u woonplaets keert
Seght dan wat heb ick daer geleert?
Wat brenght of schenckt my desen dagh/
Dat my ten goeden dienen mach?
En naer een neerstigh ondersoeck/
Soo schrijft in uwen tafel-boeck/
Al dat u herte wel beviel
Dat is als voedsel aen de ziel/
Dat is u beter in den mont/
Als al dat op de tafel stont.
Mijn kint/ houdt altijt desen sin/
Gelijck de By/ en niet de Spin;
Al wat ghy hoort/ en wat je siet/
Al watter hier of daer geschiet
Dat weeght/ dat proeft/ en kipter uyt-
Dat wel/ dat soet/ dat geestigh luyt.
Maer koomter eenigh vuyl bejach
Haelt dat noyt weder aen den dagh:
Maer wijstet spoedigh van der handt/
En latet uyt het vader landt.

Ghy treet nu uyt mijn huys alleen/
En keert noyt weder met u tween/
Brenght ons doch hier geen bastaert kint/
Dat maeckt een vader ongesint;
Brenght ons doch hier geen dertel wijf/
Met u ghepaert uyt tijdt verdrijf/
Ja noyt op vryen eens en peyst/
Soo lange ghy daer henen reyst;
„Te trouwen alsmen leeren moet/
„Dat dede noyt een jonghman goet/
„Men quelt hierom sijn gantsche jeught/
„En dat al om soo korte vreucht.

Ghy daerom/ wat ick bidden mach/
Behoedt u voor soo quaden slagh/
En om een blijde nacht of twee/
En steeckt u in geen eeuwigh wee.

Maer om hier van te zijn bevrijt/
Soo maeckt dat ghy voorsichtigh zijt/
En woont of koopt u kosten niet
Alwaer ghy vlugge dochters siet;
Ick weet hoe licht de losse jeught
Wort om gevoert door geyle vreught/
En als men dan te samen malt/
Waer isset daermen niet en valt?
„Daer stroo en vyer te samen koomt/
„Wat onheyl dienter niet geschroomt?

(*)
Nu/ soon/ gaet vordert uwe reys/
En houdt mijn les in u gepeys/
En als ghy dan eens weder-keert
Gesont/ beset/ en wel gheleert
Soo salmen hier/ van stonden aen/
Voor u 'tgemeste kalf slaen/

(*) Even dit selve is gemerckt geweest by Antigonus Coninck van Macedonien; want op een tijt, als Philippus sijn sone by den Fourrier-meester te wege hadde gebracht, dat hem herberge was aenghewesen ten huyse van een sekere weduwe, drie schoone dochters by haer hebbende, de Coninck den foureerder voor-nemende, gebood hem scherpelick dat hy den jongen Prince, sijnen soon, dadelijck uyt soo enghen plaetse in een ruymer gelegentheyt soude doen verhuysen, en dat hy,

van des te doen, geensins in gebreke en soude blijven. De wijse Vorst gingh heusselijck en als ongemerckt voor by 'tgene hy wel wiste dat sijn soon voor hadde, en nam de veranderinge van sijn herberghe op de engte van het huys daer de weduwe met haer drie dochters in woonde, wetende watter uyt soo een by-wooninghe te verwachten stont. Plutarch in Apopht.

Pudens.

GEwisselijck dese Reys-lesse bestaende in korte versKens, is van langh bedencken, ende daerom soo ter loops niet in te nemen; want (naer ick die begrijpe) soo steeckter meer in als in een ylen haringh; ick bidde u laet my een keersse aen de uwe ontsteken, ick wil seggen, laetse my uytschrijven, soo ben ick geholpen, sonder u verlies.

Philemon.

Ick ben des te vreden Pudens, doch met dit besprec, dat ghy sult aennemen, niet alleenlick op uwe reyse de selve vlijtelic in't werck te stellen, maer ooc acht te nemen op alderhande voor-vallende spreucken en spreeck-woorden, en deselve by memorie op nemē, om ons daer van deelachtigh te maken, soo wanneer ghy weder in't vader-landt keeren sult; op dat alsoo het mes dat den appel gesneden heeft (als de kinderen plegen te seggen) al lachende mach t'huys komen.

Pudens.

Gantsch ondanckbaer moeste ick wesen, soo ick sulcks op u begeerte niet aen en nam te doen: siet daer mijn handt, ick verbinde my sulcks nae te sullen komen, en neme met een van u mijn afscheyt.

Philemon.

Doet ghy na u woordt, soo wil ick vertrouwen dat ghy uwen naem met eene lettere wel mochte vermeerderen, en in plaetse van Pudens Prudens sult moghen heeten op u weder-komste. Maer dewijle ghy my vermaent hebt geen broot voor vrienden te sparen, soo moet ick, voor mijn af-scheyt, u onder andere mede deelachtigh maken, van een vreemt geval, dat ick verstont een reysenden man bejeghent te zijn, waer op ick een seker bedencken t'anderen tijden gehadt, en op 'tpapier gebracht hebbe, ontfanght dat by ghefchrift voor een Vaerwelgifte op dese uwe reyse, ende voor al op de groote reyse van hier inde andere werelt; en op dat ghy de meyninghe des te beter vatten moocht, soo wil ick't u een-mael voor lesen, de galm van de stemme kan al mede wat geven:

Sensim,

Sensim, & sine sensu.

TErwijl een rap gesel/ met onvermoeyde gangen/
Sich op een verren wegh tot reysen hadt gestelt;
Soo wort hy van den slaep in seker wout bevangen/
Vermits de swarte nacht om vingh het gantsche velt;
Dies soeckt hy daer ontrent waer hem tot rust te gheven/
Om door een soeten slaep/ te krijgen nieuwe kracht;
Hy vant/ benevens hem/ een plaetse wat verheven;
Hier kies ick (seyt de vrient) mijn bed voor desen nacht.
Hy meynde dat hy sagh een heuvel op den velde:
En siet: een Schilt-pad sat gedoken in het zant
Hier op was dat de man sich om te rusten stelde/
Vermits hy daer ontrent geen beter plaets en vant.
De vrient soo haest hy sat began terstont te slapen/
Gelijck men in't gemeen met moede leden placht/
Het beest rijst onder dies om sijnen kost te rapen/
En gaet een stagen tret vp na den gantschen nacht.
Als nu de gulde son quam weder aengetreden/
En dat met een den slaep den jongelingh verliet/
Soo stelt hy sijnen gangh om vorder aen te treden/
Maer hy en kent het lant/ en kent de wegen niet.
Hoe: (seyt hy) droom ick dan? of ben ick buyten sinnen?
Of is op eenen nacht dit gantsche wout verdraeyt?
Wat vreemdicheyt is dit? wat sal ick gaen beginnen?

Maer

Waer dat ick henen keer my dunckt ick stae bekaept:
Waer is de groote rots die aen den wege paelde?
Waer is het schoon gebou dat lach ter rechter hant?
Waer isset al-te-mael? Dus stont hy vast en maelde/
Tot dat hy op het lest de rechte gronden vant/
Tot dat hy kent het beest daer op hy quam gereden/
En al den handel siet door klaerheydt van den dagh;
Doen wist de Jongelingh/ doen wist hy eerst de reden/
Waerom hy niet en vint dat hy te voren sagh.
Let vrient/ wat dit beduyt/ het sal u mogen stercken
De man is yeder Mensch/ de Schilt-pad is de Tijdt;
Die Slaep ons dom verstant/ dat niet en kan bemercken
Hoe veerdich even staegh ons leven henen glijt;
Dit heb ick eens geproeft/ al over langh geleden/
Ick quam doen metter haest te Leyden in de stadt/
Daer gingh ick langen tijt door al de straten treden/
En waer ick andermael eens goede vrienden hadt:
Maer wat ick soecken mocht/ het eynde was verlooren/
Een yder was verhuyst/ of in des doots gebiet/
My docht de gantschen stadt en was niet als te voren/
Want binnen Leyden selfs en vont ick Leyden niet.
Eylaes: terwijl de mensch gae hier en ginder woelen/
Ontslipt hem even staegh/ ontglipt hem menich jaer;
Wy worden out (och arm) oock sonder ons gevoelen/
En veel-tijts als men't is/ dan wortmen't eerst gewaer.
D'uyr-wijser gaet gestaegh men siet hem niet bewegen;
De boom/ wel eer een rijs/ wort ongevoelijck groot:
't Is even met de mensch 'tis even soo gelegen/
Een slaep/ een diepe slaep/ die leyt hem na de doot.
Mijn Ziel wilt ghy verstaen hoe na wy zijn ten ende/
Hoe na wy zijn vervoert tot in des doots gevaer/
Keert u eens om en om en telt al u bekende/
Al die ghy niet en vint die roepen u tot haer.

Sonder weten,
Wortmen versleten.

Met dit besluyt ick, en met dit eyndighe ick mijn reden, weerde Pudens, en wensche u goede reyse met een gheluckighe weder komste, en voor het leste, (om tusschen ernst wat jocks te vermenghen.)

Waer dat ghy reyst in eenigh landt/
Soo hebt ghedurigh by der hant/
U mes/ u fles/ en oock u tes/
Dat is al med' een nutte les.

Pudens.

Hondert soudigen danck, vriendelicke Philemon, nu met woorden, en hier namaels (soo ick kan) metter daet; blijft ondertusschen Gode bevolen.

DE goede Pudens, om sich van sijne belofte te quijten, heeft op sijn reyse waer-ghenomen, niet alleenlick alle voor-vallende goede spreeck woorden, maer oock onder de selve verscheyde aerdighe sinspreucken, verbloemde manieren van segghen, soete rijmen, klippelversken, en dierghelijcke, al t'samen de spreeck-woorden seer nabuerigh zijnde, en in alle manieren dienstig en leersaem voor alle gelegentheden van menschen. Hy deelt u des mede, vrienden, en dat met ordre, en voor eerst dese volghende reys-spreucken.

Reyst vrient / al waer ghy reysen meughdt/
Het beste reys-geldt is de deugt.

Wilje reysen door het lant?
Heb vijf dingen by der hant:
Hebt voor eerst een esels oor/
Dat is/ past op u ghehoor/
Hebt het ooge van een valck/
Dat is/ let op menigh schalck/
Hebt de beenen van een hert/
Datje niet gevangen wert/
Hebt dan noch een verckens muyl/
Dats gheseydt / ontsiet gheen vuyl/
Hebt voor al een kemels rugh
Voor geluck en ongeluck.

De kunst vint gunst / waer datmen gaet/
Terwijl een dwaes verleghen staet/

In-dien ghy zijt gheneyght te reysen/
So wilt op desen reghel peysen:
Gewent u tonge wel te spreken/
En segt niet yder sijn gebreken/
scherst niet te vry / want 'tis onsoet/
Voor al soo ghy't u meerder doet.

Een soete prater op de baen/
Beneemt de moeyte van het gaen.

Kleyn paert/
Kleyne dagh-vaert.

Een willigh paert en moetmen niet over-rijden.

Staet maer een wijl /
Ghy verliest een mijl.

't Savonts kentmen den arbeyder/
En 's morghens een weert.

Kunt ghy niet lijden goet en quaet:
Soo wacht voor u geen hoogher staet.

Zijtje wijs/ of zijtje sot/
Hebt geen koffer sonder slot.

Tot buyten de poort is een goede dagh reysens.

Waerj' uyt te poort/
Soo rochje voort.

Een

Een peert / en geldt / en goet Latijn/
Dat brenght een Lantſert over rijn.
Die reyſt mach draghen/
In ſchuyt en waghen;
Want die't ontſiet/
En leerter niet.

Om vry te zijn van ongeval/
Soo prijſt den bergh/en houd het dal/
En zijtje van een goet verſtant/
Soo eert de zee/ en blijft te lant.

t'Is goet te voet gaen op der heyden/
Door die haer peert daer nevens leyden.

Daer ick vermaeck in vant/
Was zeylen by het lant:
En rijden op de ſtrant.

Alſmen moede rijden is / dan is't goet te voet gaen.
Laet u in geen enghte klemmen/
Kieſt veel eer de ruyme baen;
Nevēs 't ſchip is't goet te ſwemmen.
By den waghen ſoet te gaen.
Rijt voort/ maer ſiet om.

Een goe wegh om/
En is geen krom.

Te Bologne zijn meer ballen als muyſen.
Het wit en ſwart heeft Venetien ghemaeckt / dat is / kottoen en peper.
In Italien zijn te veel feeſten
Te veel hoofden/te veel tempeeſten.
Sout / ſuycker / en hoeren
Kannen goet koop uyt Cypers boeren.
Op de witten Spanjaert / en op een ſwarten Engels-man/ ſtaet te letten.

In Engelant als een man ſijn vrouw over tafel toedrinckt, dan wenſt hy (alſoo men daer ſeyt) dat alles wel gaen mochte maer als't de vrouwe aen haren man brenght,dan houdmen dat alles wel is, en dat de gaſtē by den man in gebracht wel-koom zijn,en daer op neemt dan yder ſijn hoedt af.
Cent flamens, cent couſteaux.
Cent francois, ſans couſteaux,
Cent eſcoſſois,deux cēt couſteaux.
Hondert neder-landers / hondert meſſen.
Hondert franſoyſen / ſonder meſſen.
Hondert ſchotten / twee hondert meſſen.
Siet vrient / dat dienje wel te weten/
Een duyts kan drincken ſonder eten.
Een Engels-man eet ſonder drincken/
Een neder-lander laet hem ſchincken.
Maer eet des efter niet te min.
Wie doet nu beſt naer uwen ſin?
De Spaenjaert ſchijnt wijs / en hy is't niet.
De Frans-man ſchijnt geck / en hy is't niet.
d'Italien ſchijnt wijs / en hy is't/
De Portugijs ſchijnt geck / en hy is't.
Wilt ghy een huys / en ruſtigh wijf?
Neemt eerſt uyt Nederlandt het lijf/
Neemt dan noch tot ſoo weerden pant/
Het aengeſicht uyt Engelant;
En voorder noch/ geloofje my
Ee tong' uyt Brabant dienter by/
En doeter toe een Hollandts hert/

Dat

Dat niet te licht verſlinghert
wert;
Maer ſooje wilt den hooghſten
prijs/
Soo haelt de billen van Parijs.
Voeght die by een / ghemindē
vrient/
Soo hebje een wijf ghelijck het
dient.

Een vermoeyt peert ſiet liever een vuylen ſtal als een ſchoonen wegh.

Die buytens lants niet heeft ten
beſten/
Verlieſt wel licht ſijn Ooſt en
Weſten;
Dus vrienden / wordt u beurſje
plat/
Keert weder naer u eygen ſtadt.

Men leert ſoo langh men leeft.

ONdertuſſchen Pudens over zee varende, ende over al ſoeckende vordeel te doen in't verſamelen van goede ſpreeck-woorden, heeft oock van de Matrooſen eenighe ſcheeps ſpreucken ghehoort, ende ſommige met kenniſſe daer uyt-gekipt, ende de ſelve t'ſijnen ghebruycke op-geteyckent hebbende, brenghtſe voor ſijn welkom mede nae't Vaderlant.

Leerſame ſcheeps-ſpreucken.

DIe ſijn tijdtjen weet te giſ-
ſen/
En ſijn toutjen weet ſpliſſen/
En ſijn glas te roere ſtaen/
Mach wel voor een boots-man
gaen.
Sanden verlanden/
Landen verſanden.

Een groot zeyl op een kley
ſchip/
Moet te grond'/ of op een klip.

't Getij gaet ſijnen keer/
Een wacht na prins of heer.

Zeylje met een lagen ſpriet/
Kleyne wint en deertje niet.

't Slimſte datmen vint/
Is ſtil en in de wint.

Niet veel te ſeggen/
Maer houwen en beleggen.

Eerſt in den Boot keuſe van rie-
men.

Veel vlaggen/
Luttel voters.

Vuyle gronden bederven den ka-
bel.

Over te zijn is onverſtant/
Overe ſchipper blijft aen lant.

Als't diep verloopt verſetmen de
bakens.

De zee/
Maeckt dwee.

Daer komt wel water daer wa-
ter geweeſt is.
Goe wint/
Goet ty.

Die niet gereet en is verlet geen
ty.

Wachtje voor de gijp.

Een vrouwen hayr treckt meer
als een mars-zeyl.

Hou vaſt / en belegh.
't Is goet roepen onder 't zeyl.

De beſte ſtuerluy zijn aen lant.

De derde ſtrenghe houdt den ka-
bel.

Roept gheen haringh eerſe in't
net is.

Man te roer / wachtje voor de
ly.

't Moeten hooghe maſten zijn/ die by 't ſwerck zeylen ſullen.
Een man over boort / een eter te min.
Een goet zee-man valt wel over boort.
't Zijn netten van een engh beſlagh/
Daer gheen ael door de maes en magh.
t Moet al ſomtijts een rack inde wint zijn.
Voor windt en voor ſtroom is 't goet zeylen.
Nae hooghe vloeden / laeghe ebben.
Van een kranck toutjen moet men ſachjens trecken.
t Magh vloeyen / 't magh ebben/
Niet wagen / niet hebben.
Elck viſt op ſijn getyy.
Elck moet viſſen op ſijn water.
Het magh vloeyen / het magh ebben/
t Groot ſchip wil groot water hebben.
Dit leerd' ick leſt van onſe gaſten/
Op een ſchip gheen twee groote maſten.
Als kock en bottelier leſt eens te ſamen keven/
Doen hoord' ick onder wien de boter was gebleven.
Houdt het ſchip midde waters.
Kept handen en voeten/
Godt ſal 't verſoeten.
Een goet viſſcher ontglipt wel een ael.
Stille waters hebben diepe gronden.
Voor wint en ſtroom is 't goet ſtieren.
In troubel water is goedt viſſchen.
't Zy dat wy zeylen / of laveren:
Is Godt met ons / wie kan ons deeren?

ALſoo op glaſen, poorten, Pilaren, ſchoorſteenen, mueren, prieelen, en andere plaetſen hier en daer eenige deftighe ſin-ſpreucken, ſegh-woorden, aerdighe veerſkens, en diergelijcke by wijlen te vindẽ zijn, ofte by yemant als noch geſet ſoude mogen werden, ſoo beſchen? onſe Jongelingh (van ſijn reyſe komende) ſijne landtſlieden met deſe na-volghende, al nederlants; oordeelende in duſdanige gelegentheyt, met weynigh woorden, veel te ſegghen den beſten ſlagh te weſen, by exempel.

Sin-ſpreucken van twee ſillaben:

Kiſt miſt.
Twiſt quiſt.
Lijt nijt.
Nijt bijt.
Mijt nijt.
Maet ſtaet.
Laet quaet.
Doet goet.

Sin-ſpreucken van twee woorden.

Deught verheught.
Morghen ſorgen.

T ... Hoeren/

Hoeren verhoeren.
Vrouwen verouwen.
Heeren verkeeren.
Kinderen hinderen.
Giften vergiften.
Kleeren vereeren.
Landen versanden.
Sanden verlanden.

Sin-spreucken van drie woorden.

Raet voor daet.
Eer is teer.
Toogh om hoogh.
Cunst baert gunst.
Yl met wijl.
Vol maeckt dol.
Teer nae neer.
Gissen is missen.
Goet maeckt moet.
Gunst voet kunst.

Sin-spreucken van vier woorden.

Heer uyt / eer uyt.
Wat verseert / dat leert.
Wie mis-doet / die boet.
Veel kals / veel ontvals.
Veel grijse / luttel wijse.

Dusdanige, leser kondy meer versamelen, soo't u goet dunckt, Wy gaē tot den gemeenen ende gemengdē slach daer even-wel wat in steeckt.

Wie maer een boeckjen heeft gelesen/
Dat placht een neuswijs mensch te wesen.
Het puntje van een garuwe pen/
Is 'tselfste wapen dat ick ken.

Soo veel mans zijn in een man
Als hy vreemde talen kan.

Gemeenlijck staet een dwaes beschaemt/
Die hoogher klimt als hem betaemt.

Als apen hooghe klimmen willen/
Dan sietmen stracks haer kale billen.

Quam na lijden gheen verblijden/
Soo waer lijden groot verdriet/
Maer na lijden komt verblijden/
Acht daerom het lijden niet.

Het is al goet/
Wat dat hy doet/
Diemen bemint;
Het is al quaet/
En die men haet/
Wat hy begint.

Als my een vriendt om leenen bidt/
Soo weet ick dan voorseecker dit:
Leen ick hem niet / soo heb ick tooren/
En leen ick't hem / soo is verloren
Voor eerst het gelt / en oock mijn vrient/
Nochtans en heb ick't niet verdient;
Soo is dan best den eersten toren/
Als beyde ghelt en vrient verloren.

Een peert / een sweert / een lieve vrou/
Leent niemant uyt als met berou.

Indien dat ghy ghenegen zijt
In rust te leven uwen tijt/

En

En seght / en schrijft / en oordeelt niet
Al watje weet / en watje siet;
Want noyt soo moyen sonneschijn/
Daer't al dient uyt-ghesegdt te zijn.

Dat ick swegh / is noyt geschreven/
Maer het isser by gebleven;
Dan / ick heb wel yet gesproken/
Dat my suer is opgebroken.

t'Is dan beter stille swijgen/
Als van spreecken hinder krijgen.

Ook steden en rijcken/
Hebben hare lijcken.

Berispt niet lichte dit en dat/
Te min soo ghy het niet en vat.

Wat kan een boose tongh' al twist en onlust brouwen:
Die gal heeft in de mont / en kan geen honigh spouwen.

't Is beter swijgen
Berou te krijgen/
Als / door veel spreken/
Een vyer t'ontsteken.

Een hondt die bijt / en niet en bast
Heeft oock de snegste wel vertast.

Al die veel rasen/
En zijn maer dwasen;
Ghy / zijdy vroet/
Soo swijgt / en doet.

Wat kan het rouwen wel te spreken?
Sacht legghen doet oock keyen breken.

Wel toe-sien / en wel stille swijgen/
Doet yemant jonck een moeder krijgen.

Gheen spies en maeckt soo diepe wonden/
Als achter-klap en boose vonden.

Sijn tonghe wel te konnen dwingen/
Is beter als het konstigh singen.

Door hem die gramme sinnen krijgen/
Geen beter dingh' als stille swijgen.

Denckt vry dat hy niet weynigh weet/
Die weynigh seydt / en weynigh eet.

Ick hebbet metter daedt bevonden/
In stille waters diepe gronden.

Wie sijn secreet aen yemandt melt/
Die is in slaverny gestelt.

Een wijs man/ en een dwaes met hun tween/
Weten meer als een wijsen alleen.

Wilt ghy bemint / en eerlick leven/
Ick wil u des een reghel gheven;
Vier dinghen dient ghy wel te weten:
Gheleden onrecht haest vergheten/
Ontfanghen weldaet langh ghedencken/
Gheen mensch door achter-klap te krencken/
En hebt ghy lust u leet te wreecken/
Soo gaet en betert u ghebreken:
Want een die betert sijnen staet/
Doet leet den genen die hem haet.

Al is u vyandt maer een mier/
Noch acht hem als een grousaem dier.

Daer is gheen soo kleynen man/
Die geen hinder doen en kan.

Leert verdraghen sonder klagen/
Wie ghy zijt;
Die verdraeght / schoon ghejaeght/
Wint den strijt.

Weynich doen / en veel vermogen/
Heefter veel om hoogh ghetogen.
Veel te doen / met kleyne macht/
Heefter veel om laegh gebracht.

Een rijck man / die de vreckheyt quelt
Is arrem midden in het gelt;
Een schamel man doch wel ghemoet/
Is rijck en weeldich sonder goet?
Waer toe dan moeyt' en ongheval?
Vernoeght u vrindt / ghy hebbet al.

Op schoone bloemen/
Is niet te roemen/
Op schoone vrouwen
Is niet te bouwen;
Want beyder eer
Is wonder teer.

Sonder nat is't quaedt te slijpen/
Sonder handen quaedt te grijpen/
Sonder vinghers quaedt te nijpen/
Sonder lippen quaet te pijpen.

Geen quaet en kan ons overkomen/
Als dat voor quaet wort opghenomen;
Ghy duyt dan alle dingh ten besten/
Soo kan ghy geen onlust in u vesten/
Ick heb niet beters oyt ghelesen/
Als wel te doen en vrolijck wesen.

Op een mensch die niet en spreect/
't Ys dat sonder kraken breeckt/
En een hont die niet en bast/
Hier op dient te zijn gepast.

Wat men niet en weet te mijden/
Moet men stil en willich lijden;
Want in pijn en ongeluck/
Onwil baert den meesten druck.

Wanneer de schoot staet om te vieren/
Dan isset kleyne kunst te stieren/
Maer als de noodt gaet aen de man/
Dan siet men wie daer stieren kan.

Die't al wil koopen dat hy siet/
Schoon hy verstaet den handel niet/
En veel verteert op kleyne winste/
En nimmermeer wil zijn de minste/
En alle man zijn goet vertrout/
En gheen behoorlijck boeck en hout/
En selden reeckent / weynich schrijft/
't Is vreemt soo hy een koopman blijft.

Die niet en windt / en niet en heeft/
En efter als een gilde leeft/
En noch zijn schulden wel betaelt/
Segt soo ghy kunt / waer hy het haelt.

Met wijs beyt versinnen/
Met hope beginnen/
Met gedult verdragen/
Dats een voet om wagen.

Een

Een die het staegh na wenschen gaet/
En weet ter wereldt goet noch quaet.

Dient Godt vier uren alle dagen/
Drie uren voedt u met behagen.
Slaept seven uren / of kundtje min/
Acht uren let op u ghewin;
Twee uren mooght ghy u vermaecken.
Of besich zijn met lichter saecken;
Wilt dus u daghen leeren sparen/
Soo sult ghy ziel en tijdt bewaren.

Wildt ghy van sonden zijn bevrijt/
Soo stelt u voor tot aller tijt/
Een oogh dat uwen handel siet/
En watter over al geschiet/
Een oor dat hoordt het minste dingh/
Dat opt uyt sijne lippen gingh;
Een boeck daer in ghéschreven staet/
Den grondt van uwes herten raet;
Soo ghy dit na den eysch betracht/
Ghy stelt de sonde buyten macht.
Geluckigh is de mensch / die als hy gaet te bedt/
Sijn rekeningh met God geduerigh effen set/
Gheluckigh is de mensch/die als het licht begint/
In sijn verlichten geest een nieuwe werelt vind.
Hoe hoogher bergh hoe lagher dal/
Hoe grooter boom hoe swaerder val.

Hoe grooter Staet/
Hoe grooter haet.

Hoe meynjer met het schaepjen wel/
Soo scheert de wol / en niet het vel.
Een Hovenier moet zijn ghemijt/
Die't kruydt tot in de Wortel snijt.
Veel en vry hoerten is onsoet/
Meest alsment aen zijn meerder doet.

Vrient houdt seer/
God noch meer.

God wreeckt
Daer hy niet en spreeckt.

Vreest ghy den blixem of quaet weder/
Soo hout u laegh of geeft u neder.

Men sietet hier en over al/
Waer hooghmoedt komt / daer naeckt de val.
De vors springht weder na de poel/
Al sit hy op een gulden stoel.
Het hof sal na gheen Esel vragen/
Dan alsser sacken zijn te dragen.
Dickwils sietmen dat de sotten/
Met de wijse lieden spotten;
Maer wie sich na wijsheydt stelt/
Laet de gecken ongequelt.

Hooge vloeden/
Godes roeden.

Wat is van lust of machtigh goet;
Niet beter als een stil ghemoet.

Soeckt vreucht / staet / rijckdom / Oost en west /
O ziele wel-doen is u best /

Wat is van rijckdom / lust of eer /
Gheen ware vreught als in den Heer.

Wilt ghy zijn rijck in korten tijt?
Maeckt uw 't begheerigh herte quijt.

Wat mach men van een ouden mensch begeeren:
Hoe ouder vogel; hoe nooder uyt de veeren.

Die veel versets en uytstels vint /
En is tot geven niet gesint.

Seght dit aen vrienden en gebueren;
Die wil besocten / moet besueren;

Telt den rechter gelt /
Soo is sijn oir ontstelt.

Doet by een kleyntjen dickwils wat /
Soo wortet noch een groote schat.

Spijt gaept wijt /
Nijt die bijt.

Wanneer de sleutel is van gout /
Waer isser dan een slot dat houdt?

Tusschen hant en tant /
Wort veel te schant.

Geen hinn' en worter goedt ghesept /
Die elders woondt en elders lept.

De wolf rupst van baert /
Maer noyt van aert.

Dit vond' ick / waer ick ymmer quam?
Een schurrist hooft ontsiet de kam.

Doet wel en wandelt in den dagh /
En laet nijt segghen watse mach.

Om niet begeert hy wijsen raet /
Die op soo malle luymen staet.

Schriften van sotten /
Zijn voor de motten.

Wilt ghy van vrieden zijn ghedient /
Schrijft door een bood' en niet met vrient.

Wie taerten eet den gantschen dagh /
Maeckt dat hy niet meer taerten mach.

Geen mensch en late sich verdoeren /
Van lachende schouten / of schreyende hoeren.

Die't hooft licht steeckt in alle gaten /
Die kander licht sijn oiren laten.

Geen mensch siet meer sijn hooftsweer groeyen
Als die met alle dingh' wil moeyen.

In dien ghy vreck en gierig zijt /
So weest het dan van uwen tijt.

Besiet de lust en haer beleyt /
Niet soo die komt / maer soo die scheyt.

Niemant wortet opt begeckt /
Als een die het aen hem treckt.

Niet en wordt soo fijn ghesponnen.
Of ten komt wel aen der sonnen.

Een dien het al na wensche gaet /
En weet ter wereldt goet noch quaet.

Soo ghy een vrient gerieven kont /
Stelt hem niet uyt / maer helpt terstont.

Als

Als oude honden bassen/
Men dienter op te passen.

Gheen oude kat speelt met den bal/
Maer loert hoe sy wat vanghen sal.

Wanneer men't een of't t'ander mist
Soo leertmen dat men niet en wist.

Wie vint / of wint een waeren vrient/
Die heeft zijn dagh-loon wel verdient.

Die meer begheert dan hem betaemt/
Mist dickwils dat hy hadt gheraemt.

Hoe : sietmen dit niet menichmael/
Aen Gaeutje ontglipt oock wel een ael.

Hy behoeft een harden schilt/
Die het al versetten wilt.

Na groote blijdtschap komt getreur/
Dreught in het huys / druck voor de deur

Haspels in sacken / en hoeren in schupten/
Die plachten veeltijdts uyt te muyten.

Hy doet de goede lieden quaet/
Die't quade sonder straffen laet.

Geen nutter dingh voor gramme sinnen/
Als stil te zijn / en tijdt te winnen.

Brenght yemant toe goet eer en lof/
Hy schrijft het niet als in het stof;
Maer soo hy schae door u behaelt/
Dat wordt in harde steen ghemaelt.

Onrecht te lijden / en niet te plegen/
Dat acht ick voor een grooten segen.

Een harde steen die wet het yser/
En harde slagen maken wijser.

Een die't al heeft na sijns wensch/
Acht dien een ongeluckigh mensch.

Kunst gaet om broot/
Maer baet ter noot.

Alle dinghen kanmen draghen/
Wtgesondert goede daghen.

Die een man was inder noot/
Blijft wel onder weelden doot.

Geen gout soo root/
Of 'tis voor noot.

'tIs even goedt wat datmen kan/
Wanneer 'tgheluck wil metten man.

Te recht soo achtmen't slimme katten/
Die vooren lecken / achter kratten.

Die jocken wil / moet jock verstaen/
'Tis anders beter ongedaen.
'Tis goedt jocken daer goede grondt is/
Maer maecktet dattet niet te bont is.

Men prijst de dicht-ghewolde schapen;
Want by den ruyghen is't goedt rapen.

Om wel te snijden in den kaes/
Soo dient een wijse met een dwaes.

Heden koopman/
Morghen loopman.

Godt beyt langh/
Maer wreeckt strangh.

Een aep wil met een veder gec-
ken/
Maer kan haer eygen eers niet
decken.

Wie ſpreeckt/ die ſaeyt/
Wie hoort/ die maeyt.

De ſeugh miſdoet/
De bigge boet.

Swijgen en dencken/
Kan niemant krencken.

Het leen is voor den outſten/
Het gelt is voor den ſtoutſten.

De naeſte in den graet/
D'outſte op de ſtraet/

Mannen voor vrouwen/
Sullen 'tleen behouwen.

Geen moeder maeckt een baſtaert-
kint/
Hoe ſy het raept of waerſ' het
vint.

Van deught tot deught/
Van vreught tot vreught.

Wat ick vliede / wat ick wenſch
Wat ick doe / ick vind' een
menſch.

ONſe Jonghelingh eyndelick te lande komende, vermoeyt van de ſtuerheydt der zee, begint van peerden, honden, jaghen ende vliegen, geerne te hooren, en ſelfs ſmakelijc te ſpreken uyt welcken handel by de volgende ſpreeck-woorden heeft geleert, en tot ſijn eygen ende andere vrienden gebruyck, hier aen-geteyckent.

Hy is een dwaes/
Die om een haes
Veel ſmerten lijt/
En noch een peert/
Veel ponden weert/
Den hals af-rijt.

Wie in de Somer viſt en inde
Winter vinckt/
't Is vreemdt indien het vleeſch
hem in de kuype ſtinckt.

Wie 'swinters vinckt/ en ſomers
viſt/
Hoe veel hy vanght 'tis meer ge-
miſt.

Wilt Eſaus ſtaet voor u niet kie-
ſen/
En ſeghen voor den jacht verlie-
ſen.

Vliegen en jagen
Zijn vrouwe plagen.

Het zy een Haes / een Ree of
Swijn/
Wie datſe vanght die maecktſe
zijn.

Zijt ghy een Prins jaegt niet ſoo
ſterck/
Dat ghy verſuymdt u eyghen
werck/
't Is voor u huys een vaſter balc
Een ambacht / als een graghe
valck.

Alle daghen
Kunnen jaghen/
Maer de vangh
Komt verlangh.

Van vogels/ honden/ lichte vrou-
wen/
Voor een ghenuchte duyſent rou-
wen.

Daer baet gheen ſmeecken / bidden
of vraghen/
Met onwillighe honden is't niet
te jaghen.

Wanneer de Wollif hongher
krijght/
't Is noodigh dat het Schaepjen
ſwijght.

Want al en bleetet niet te veel/
Hy grijpt het beeſjen by de keel.

Peerden.

EEn gulden toom ontrent de peerden/
En maecktſe niet van meerder weerden.

Een Peerdt dat is een edel Have/
Is't reyn van hayr / van beenen gave.

In alle hayr mach wel een goet peert ſteken.

't Is om niet gefleuyt/ als't peert niet piſſen en wil.

Honden.

Als ghy ghetoeft wordt van een weert/
En dat een hondt u quiſpelſteert/
En dat een hoer u vrienddtſchap doet/
Denckt vry dat u dat koſten moet.

Een hondt diemen een been ontneemt / en kent gheen vrienden.

Bloode honden baffen veel.

Beter een hondt te vrient / als te vyant.

Laet / dien het luſt/ te jachte loopen/
Ghy / hoefſe wilt-braedt / latet koopen.

VRYER.

Amor docet Musicam.

Liefde leert singen// Oock sonder dwingen.

Eerlicke vryagie.

Ghy/ die op dese prente siet/
Maer weet daer van de meeningh' niet/
En vraeght wat dese kleyne Guyt/
Wat Venus Jonghen hier beduyt;
Ick bidde staet een weynigh stil/
En hoort eens wattet segghen wil.
Daer is een spreuck van langer handt/
Ghekomen uyt het Griecken-landt/
Die seyt/ dat Liefde singen leert/
En plompe sinnen omme-keert
Dat is ghesept/ dat soete min/
Brengt alle soete dingen in.
Siet hierom is't dat Venus kint/
Sich hier als in een schole vint/
Een schole daermen geestigh queelt/
En hondert soete deuntjens speelt.
Een schole daermen plompaerts slijpt/
En daer de groene jonckheyt rijpt

Maer

Maer 'tis een meester sonder plack/
Want hy leert kunsten met ghemack/
Sijn pijl/ die door de werelt swe eft/
Die is't die dese krachten heeft:
Want soo daer is een slechte duyf/
Die naeu en kent haer doucken-huyf/
Die in haer gaen/ en al haer doen
Is raeu en uytter-maten groen/
In dien sy desen meester krijght/
En dat hy in haer boesem sijght/
Ghewis daer is geen twijffel aen/
Hy leert haer voor den spiegel staen/
Hy leert hoe sy haer dom gelaet/
Sal stellen op de rechte maet/
Sal stellen anders alsse plach/
Eer sy by hem ter scholen lach.
Is elders oock een raeuwe gast/
Die op geen heussche seden past/
En niet ter werelt anders weet
Als hoe men pap en soppen eet/
En daerom/ t'huys en over straet/
Ghelijck een klunten henen gaet/
Ghenaeckt hy maer eens dese school/
Sijn hart ontfonckt ghelijck een kool/
Sijn hoet staet anders alsse plach/
Sijn kraegh soo titsigh alsse magh/
Sijn knevels geestigh op-geset/
Sijn gantsche kleedingh wondert net;
Hy leert daer niemant op en gist/
En dat hy noyt te voren wist/
Hy leert ontsluyten sijnen mont/
Die eerst ghelijck vernagelt stont/
Hy leert en al met goet verstant/
De beste woorden van het lant/
Hy leert voor al oock soete sangh/
En al met vreughden/ sonder dwangh.
Hy krijght een rap/ een buyghsaem lijf/
Al stontet eertijts bijster stijf/
In't kort/ een plompaert wort beleeft/
Soo haest hy maer een vryster heeft.
Soo leert dan Lief de wijf en man/
Dat niemant anders leeren kan.

Het schaep dient voor den dam geschut/
Dat is voor al de jonckheyt nut.

TErwijl ick ginder by mijn wijf/
In't groene nam mijn tijt-verdrijf/
Soo quamen dese schapen aen/
En dwaelden uyt de rechte baen;
Het scheen/ sy wilden naer het Saet/
Dat hier op desen acker staet/
Dies rees ick op/ om heen te gaen/
En 'twee hier kort te houden staen/
Maer Trijn die sey/ Ten is geen noot/
En hielt my vast op haren schoot/
Sy sprack/ het is noch al te vroech/
Het is dan ymmers tijts ghenoech/
Het vee te drijven op de vlucht/
Wanneer het naerdert tot de vrucht;
Maer ick/ die weet hoe dattet gaet/
En hoorde geensins haren raet:
„Het schaep dient voor den dam gekeert/
Gelijck de daet my heeft geleert;
Want koomt het beest eens op het lant/
Dat schoon met vruchten is beplant/
Hoe-wel men dan al luyde krijt/
En oock het dier met stocken smijt/
Noch wil het uyt den velde niet/
Vermits het daer sijn gadingh siet;
En schoon het al ten lesten gaet/
Noch doetet niet als enckel quaet/
Het loopt/ het springt/ het pluckt/ het eet/
Het geeft/ al waer het koomt/ een beet/
Dies acht ick 'toude spreeck-woort nut/
„Het schaep dient voor den dam geschut.
Soo nu misschien een jonge maeght
Hier van de rechte gronde vraeght/
En soeckt te weten/ met bescheyt/
Wat inder daet dit is ghesept/
En wat een boer of acker-man
Een hoofsche vryster leeren kan?
Die stelle desen regel vast/
Dat Venus kint/ die slimmen gast/

De

De stoocker van de geyle min/
Niet licht en dient ghelaten in/
Maer dat men van den eersten aen/
Sijn slim bejagh moet tegen gaen/
Of anders dat men naderhant/
Te laet beklaeght den heeten brant/
Wel aen/ ghy zijt dan op' of ram/
Schut vry de schapen voor den dam.

VErsiet u vrienden / voor den noot/
De rups dient inde pop gedoot.
Steupt de min/
In haer begin.
Kleyne vossen moetmen vangen/
Groote dieven moetmen hangen.
Blust de voncke voor de vlam/
Schut de schapen voor den dam.
Doet raet voor't quaet/
Eer't verder gaet.

Prendre ne dois à la chandelle, Ny or, ny toille, & moins pucelle.

Geen peerle dient by nacht gekocht/
Geen vryster by de keers gesocht.

DIt wijf dat ghy hier voor u siet/
En gelt aen desen koop-man biet;

Dit

Dit wijf is wonder slecht bedacht/
Want sy koopt peerels in der nacht/
Sy koopt in haest by't keersen-licht/
Daer toe men hoeft een vol gesicht/

Wel/ Juffer/ wat ick bidden mach/
Ey/ sluyt geen koop als metten dagh/
Maer laet den nacht eerst overgaen/
Of wis ghy sult bedrogen staen/
Want koopt ghy niet ter rechter tijt/
Soo koopt ghy niet als enckel spijt.

Gesellen/ die des avonts vrijt/
En dickwils wonder jachtigh zijt/
En vaert niet in der haesten voort/
En spreeckt niet haest het groote woort/
En geeft voor al u troutjen niet/
Tot ghy het lief by dage siet:
Houdt seker dat de keersse lieght/
Houdt seker dat de nacht bedrieght/
En dat men met een korten spoet
Nopt groote dingen wel en doet.

't Is waer/ dat even in der nacht/
Een saecke dient te zijn bedacht
Maer al wat dienstigh is ghesien/
Dat moet by hellen dagh gheschien.

„ Geen schoone peerel dient ghesocht/
„ Geen fijne webbe dient ghekocht/
„ Geen vryster opt te zijn gemijnt/
„ Dan als de gulde sonne schijnt
„ Want die in duyster henen loopt/
„ En even dan juweelen koopt/
„ Of s'nachts sich koppelt aen een vrouw/
„ Die queelt by daghe van berouw.
„ Dus wildy niet bedrogen zijn/
„ Soo wacht den klaren Sonne-schijn/
Soo wacht/ o grage vryer/ wacht/
Tot dat het stuck wel is bedacht/
En ghy oock soete vrysters vryt/
Tot alles wel is over leyt.

Wie koopt eer hy het wel besiet,
En is de rechte koop-man niet.
Die verkoopt en hoeft maer een oogh, die koopt hoefter hondert.
Wie 'snachts een kat bestont te koopen,
Die lietse wel by dage loopen.
Die ten danste wil gaen, moet sien wien hy metter hant neemt.

Men moet gheen katten in sacken koopen.

Voor de nacht,
Dient gewacht.

By nacht sijn alle katten grau.
Coopt onbesien het sal u rouwen,
En meest in handel mette vrouwen.

Schoon voor-doen is half verkocht.

Wilder yemant leeren minnen
Naer de regel/ na de kunst:
Wilder yemant herten winnen/
En oock aller herten gunst:
Niemant hoefter groote boecken/
Oude schrijvers/ vreemde tael
Wt te lesen/ op te soecken
Hier in leytet al-te-mael.
Gaet maer slechts u eygen selven/
Met een onvermoeyde vlijt
Ondersoecken/ onderdelven/
En beproeven watje zijt:
Vintje feylen/ leertse duycken/
Leertse dooden/ viertse niet:
Maer u deughden wilt gebruycken/
Datmen die/ als lichten/ siet.
Maeckt dat ghy in alle saken
Desen regel onderhoudt/
Dat sal u lief-talligh maken/
Of ghy vrijt/ of zijt getrout.
„Die sijn kraem weet op te proncken
„Na den eysch/ en na den tijt/
„Doet den kooper daer op loncken/
„En hy wort sijn waren quijt.

Aensien
Doet vryen.
Het oogh is leytsman van de min,
En brenght voor eerst de lusten in.

Wat het ooghe niet en siet,
Dat begeert het herte niet.
Brenght alles by, ô frissche jeugt,
Daer ghy u lief door makē meugt.

Amor,

Amor, ut pila, vices exigit.

Kaets noch min en heeft geen val/
Sonder over-gaenden bal.

De Jongelingh spreeckt.

SOo ghy wilt dit speeltjen leeren/
Soete vryster schoone blom/
Doet den vlieger weder-keeren/
Drijft het veertjen wederom;
Want als ick van mijner zijden
Maer alleen en soude slaen/
Dat en sou ons niet verblijden/
Want het spel is stracx gedaen.
Weet dat kaetsen ende minnen
Eyst een over-gaenden bal/
Anders maecktet droeve sinnen/
Anders heeftet geenen val/
Liefde doet ons liefde toonen/
Liefde geeft de liefde kracht/
Liefde moet de liefde loonen/
Anders isse sonder macht:

Wilt

Wilt dan weder liefde dragen/
Lief/ ſoo wordje ras de bruyt/
Want dan wil ick't met u wagen;
Anders kint/ ick ſcheyer uyt.

Antwoort dieje vraeght,
Mint dieje liefde draeght.
Als d'eene handt d'ander waſt, ſoo werdenſe beyde reyn.

D'eene min brenght d'ander in.
Vriendtſchap van eener zijde en duert niet langh.

Elck meynt ſijn uyl een valck te zijn.

VIer vryers die om ſtrijt haer vryſters dapper preſen/
Beſloten onder een ick ſou haer rechter weſen/
Gijs hiet ſijn liefſte mop; en 'tis een leelijck vel/
Fob noemt de ſijne net en 'tis een morſe-vel:
Geurt prijſt haer dien hy mint als geeſtigh in de ſeden/
En daer en is geen ſout in al haer domme leden:
Kees acht de ſijne vers en uytter-maten fris/
En 'tmeysjen heeft een vel gelijck een drooge vis.
Na dat ick had verſtaen al wat een yder ſeyde/
En wat hy tot een gront van ſijn vermeten leyde:

Soo heb ick dese saeck een weynigh overdacht/
En met een kort beraet dit vonnis uyt gebracht/
Hoort vrienden met een woort den gront van uwe saken/
Siet 'svryers gunstigh oogh dat kan de schoonheyt maken.
Elck acht sijn uyl een valck/ en boven eygen mal/
Soo wil men dat het volck het soo gelooven sal.

Elck kramer Prijst sijn messen.
Elck prijst sijn Grietjen al isse begrommelt,
Elck heeft sijn liefjen lief, al isse besnot.
Des vrysters schoonheydt leydt in 'svryers oogh.
Geen leelick lief, noch schoonen koolsack.

Elck sotje prijst sijn marotje.
Ons oogh dat heeft een valsche schijn,
Elck meyndt sijn uyl een valck t[e] zijn.
Ten is niet schoon, dat schoon e[e]net is,
Maer dat in't herte diep geset is.

Het selve op eenen anderen sin.

Eygen wooningh/ eygen dack/
Groot voorwaer is u ghemack/
Eyghen keucken/ eygen heert/
Groote schatten zijdy weert;
Want al zijtje niet te groot/
Ghy zijt dienstigh voor den noot/
En al zijt ghy slecht en arm/
Noch vind' ick u asschen warm/
Of al zijt ghy somtijts kout/
Ick ben op u wonder bout/
En dat even doet my deucht/
En verweckt my soete vreucht.
Dus zijt ghy in mijn gepeys
Beter als een groot paleys/
Beter (Princen met verlof)
Beter als een Coninghs-hof
Want/ dit houd' ick wonder vast/
Groote salen/ groote last/
En/ gelijck men staegh bevint/
Hooge toorens/ hoogen wint.

Eygen haert is gout waert.
Eygen vuyl verlet niet.
Eygen dreck en stinckt niet.

Ider bed'laer prijst sijn nap,
Ider sot behaeght sijn kap.

Feu, toux, amour, & argent,
Ne se cachent longuement.

**Vyer / gelt / hoest / en heete min/
En houdtmen noyt ter deghen in.**

ICk woude dese keers wel soo behendigh dragen/
Dat ons gebueren noyt haer flicker-licht en sagen:
Want mochte dat geschien/ soo gingh ick daer ick wou/
En daer kon niemant zijn die my beloeren sou:
Maer wat ick immer doe men siet de klare stralen/
Men siet den hellen glans door al de buerte dwalen:
Hoe ick het vyer bewaer/ hoe naeu dat ick het slupt/
Het wilder evenwel/ het wilder efter uyt.
Mijn buer-man is bedaeght/ mijn buer-man heeft gebreken/
Die voor het meeste-deel in oude lieden steken/
Voor al quelt hem de kuch; maer desen onverlet
Soo wil de goede man voor al geen eensaem bedt;
Hy mint een frissche maeght en besigh in het vryen/
Soo dat hy grooten weer om desen hoest te myen;
Maer t'wijl hy sit en stoft/ en maket al te bont/
Soo komt de loose kuch hem bersten uyt den mont;
Dies lacht het geestigh dier/ en seyt als in het jocken/
Dat is geen fluytje vrient/ om vrysters mee te locken.
En lieve blijft gerust/ en houdt u bedde vry/
Of immer kiester een die kucht gelijck als ghy.
Een quant die hier en daer voor bode wert gesonden/
Had' lestmael op den wegh een volle beurs gevonden/
Die gaf hy aen sijn wijf/ en seyde; Lieve Trijn/
Siet hier een rijcke buyt/ maer 'tmoet geswegen zijn/
'k En hebbe nu voortaen niet als ick plagh te wercken;
Maer niemant wie het zy en moetet immer mercken;
Houdt daerom/ houdt gestaegh het gerkjen in de mou/
Trijn swoer het met een eet dat sy het helen sou.
Ten leet als geenen tijt het wijf begon te koopen/
De man en wou niet meer als bode blijven loopen/
De dochter kreegh een huyck/ een ziel/ een beste keurs/
Is't niet een wonder dingh: het gelt wil uytte beurs:
Daer isset al behaeckt de man die woort gevangen/
Die melt daer zijn bedrogh en al de slimme gangen.

Daer wort de blijde Trijn een gantsch bedruckte vrou;
En al om dat het gelt niet stille liggen wou.
Eens doen ick was verlieft al over langh gheleden;
Was Rosemont genoot juyst daer ick was gebeden.
Geen mensch had noch gemerckt den gloet van mijnen brant:
Ick meynde oock doen het vyer te houden in den bant.
Ick sou (gelijck het scheen) my wonder koel gelaten/
Niet op de vryster sien niet met de Joffer praten;
Maer lacy: doen ick quam daer ick de liefste sagh/
Soo wist stracx alle man wat my in't herte lagh:
Mijn wesen gaf het uyt/ mijn hert begon te springen/
'k En konde met gewelt mijn sinnen niet bedwingen/
Niet houden in den bant: ey wat een selsaem dingh/
Mijn oogh was even-staegh al waer de vryster gingh:
Daer was mijn innigh hert/ daer alle mijn gepeynsen;
Ach: een die liefde quelt hoe qualijck kan hy veynsen.
Dies segh ick tot besluyt/ vyer/ hoest/ gelt/ heete min/
Hoe nau men die bewaert men houdtse nimmer in.

Daer de schat is, is het hert,
En de handt is by de smert,
En het ooge swiert altijt,
Daer een jeugdigh herte vrijt.

Hoe datje gelt of liefde sluyt,
Het wil, het sal, het moeter uyt.

Ne Amor, ne signoria, vuole compagnie.

Twee mussen aen een koren-aer/
En maken nimmer vreedsaem paer.

Ick kenner twee van een geslacht/
Van joncks te samen op-gebracht/
Die waren lestmael onder een/
Met hart en ziel in als gemeen;
Ja schier als broeders (soo het scheen)
En dit is naeu een maent gheleen/
Ey siet! haer vrientschap is gedaen/
Haer kennis is te niet gegaen:
Sy komen noyt in een gelagh
Daer rust of vrede blijven mach;
Want d'een en spreeckt schier niet een woort/
Of d'ander isser om gestoort:
Soo datmen siet een quaden gront
Daer onlanghs vaste liefde stont.
Nu komt doch/ vrient/ en opent my
Wat dat hier van de reden zy.

Antwoorde.

Antwoorde.

Twee honden t'samen aen een been
Die dragen nimmer over een;
Twee ravens teffens op een tack
Dat is geduerigh ongemack;
Twee mussen aen een koren-aer
En maken nimmer vreedsaem paer;
Twee hanen op een boeren-werff
Die vechten eeuwigh om het erff:
Twee Princen in een Coninckrijck
Die staen geduerigh ongelijck.
Maer boven al soo rijster nijt/
En twist/ ja veeltijts harde strijt.
Soo haest als opt een jonge maeght
Aen twee op eenen tijdt behaeght;
Hier baet noch vriendt/ noch eyghen bloet/
Een vryster is geen deelbaer goet.

De liefd' en hoogen staet,
En wil geen mede-maet.

Is te veel twee kassen in een kerc.

'wee groote masten op een schip
en voegen niet.

'wee maters in een convent en
dienen niet.

Twee groote meesters connen haer
rijck niet deelen.

Men houdt dat twee verscheyde
sonnen,
Niet aen den hemel wesen konnen.

Met arbeyt krijght men vyer uyt den steen.

Siet hier/ ghy koele vryers/ siet
Wat doet de vlijt en moeyte niet?
Als ick eerst desen steen bequam/
En van den stueren ouder nam/
Doen wasse raeu/ en ongebout/
En dan noch hart en wonder kout/
Noyt mensch en dacht/ die hem besach/
Dat eenigh vyer daer binnen lagh;
En efter als ick eens begon/
En sloeger op al wat ick kon/
Doen zijnder door gestadigh slaen/
Veel helle voncken uyt-gegaen.
En die nam ick wel neerstigh waer/
En dus zijn al mijn saken klaer:
Want siet: mijn heert die niet en was
Als vuyl gemul en enckel as/
Die blinckt nu van een helle vlam/
Die uyt mijn vlijt haer voedtsel nam.

De vryster/ die ghy heden siet/
Die my nu hant en herte biet/
Was noch in't eerste van de Mey
Soo hart gelijck een blauwe key/
Soo koel ghelijck een killigh ys/
En tegen my geweldigh wijs;
Maer nae dat ick met stage vlijt/
Geen moeyt' of pijn en heb gemijt/
Soo is het stuck soo verr' gebracht/
Dat sy nu soetjens op my lacht/
Dat sy my valt tot in den arm/
En hierom zijn wy beyde warm.
Siet Vryers/ siet dit koomter van/
Wanneermen doen en lijden kan.
Wel ghy die treurich sit en klaegt/
Dat ghy bemint een koele maeght/
Dat ghy een grilligh meysjen vrijt/
Daerom ghy groote smerte lijt/
Mach ick u bidden lieve vrient/
In dien u slechts de vryster dient/
Soo schept een moedt en lijdt de pijn;
Gewis het sal eens beter zijn;
Want siet: door vlijt en soet gevley
Soo kreegh ick vyer uyt dese key.

De stadige Jager vangt het wilt.

Aenhouden doet verkrijgen.

Die in vrou Venus Hof wil wandelen.

Moet stout versoecken en sachtjens handelen.

De stadighe voedt draeght over wegh.

Le feu & l'amour ne disent jamais,
Va á tes besognes.

**Wie sit en lolt/ of sit en brijt/
Verlet sijn werck/ vergeet sijn tijt.**

De Lolster spreeckt.

ICk hebbe veel te doen in huyssel ijcke saken/
Mijn heert is ongedweylt mijn bedde noch te maken/
Mijn keucken ongeschickt; en des al niet te min/
Te gaen tot mijn beroep en heb ick geenen sin.
Van yemant sal misschien hier van de reden vragen/
Wel Vrijster tusschen ons/ ick sal het u gewagen:
Het vyertje datje siet dat bint my aen den heert/
Dat hout gelijck een pick/ en treckt gelijck een peert.
Dus schoon ick somtijts meyn in haesten voor te treden/
Ick huycke wederom en sijge na beneden:
Soo dat ick menichmael/ dewijl ick niet en doe/
Mijn tijt verlopen sie en ick en weet niet hoe.
Het is een selsaem dingh/ het luchje van de kolen/
Dat kruypt my door het lijf/ en doet mijn sinnen dolen
Als in een soeten droom: o krachtich lolle-vyer/
Al moet ick elders zijn/ noch blijf ick efter hier.

Siet dus ben ick gestelt/ wanneer mijn losse sinnen
Haer geven aen de jeught en hellen om te minnen;
Want als ick met den geest ontrent de lief de dwael/
Soo blijf ick daer ick ben/ al rijs ick menichmael.
Noch vaer ick even soo wanneer ick ben geseten/
Daer eenigh rustigh quant my doet sijn liefde weten/
My opent sijn gemoet/ my geeft een soeten praet/
'k En weet niet hoe de tijt soo veerdich henen gaet.
Is't niet een vreemde saeck: al wort om my gesonden/
Al roept my ander werck/ ick sitte vast ghebonden:
De liefde met het vyer is hier in eens gestelt/
Sy dwingen met vermaeck en door een soet gewelt.

Twee liefkens met hun beyden,
Hoe nood' is't datse scheyden.
Vyer en liefde trecken sterck,
En beletten menich werck.

Een warm bedt, en een luyen eers, zijn als twee gelieven, sy konnen qualick scheyen.

Nemo potest Thetidem simul & Galathean amare.

Twee op eenen tijt te vryen/
Sietmen selden wel bedyen.

HOort/ ghesellen/ hoort een saeck
Eerstmael dienstich tot vermaeck/
Dan oock nut voor yeder man/
Diese recht gebruycken kan:

Ick ben van soo lossen sin/
Dat ick twee gespelen min:
Twee besitten mijn gepeys
Bey gelijck op eene reys.
D'een is Galatee genaemt/
D'ander Thetis wijt befaemt:
Thetis woont ontrent de zee/
Aender heyden Galatee;
Thetis praet my van een schip/
Van den oever van een klip/
Van den haringh/ van den vis
Die in zee te vangen is.
Maer de rappe Galatee
Spreeckt my van het weelich vee/
Van de bemden/ van het lant
Daer men saeyt of boomen plant/
Van het velt en lustich wout/
Daer men duysent schapen hout/
Van de dreven/ van den laen
Daer de groene linden staen.
Thetis doet my langh verhael/
Al in ronde vissers tael/
Hoemen haringh netten breyt/
En dan op de duynen spreyt/
Hoe men bot en scharren vangt/
En dan aen den oever hangt/
Hoe in haest een eenigh man
Hondert vissen vangen kan.
Galatee en haer verstant
Is hier tegen aen gekant/
Die meynt dat oock verse vis
Niet als enckel stanck en is/
Die en acht geen souten stroom/
Maer alleen een soeten room/
Hare boter/ haren kaes/
Dat is (meyntse) beter aes.
Spreeck ick gunstich van het velt/
Dan is Thetis gantsch ontstelt:
Prijs ick eens de rijcke zee/
Dan vergram ick Galatee;
Ben ick op zijn boers gekleet/

Dat

Dat is Thetis wonder leet:
Gae ick als een viſſers maet/
Dat acht Galatee quaet:
Draegh ick eens een platten hoet/
Als hy ons een harder doet;
Thetis ſeyt van ſtonden aen/
Wat een boer komt hier gegaen:
Neem ick dan eens viſſers tuygh/
Blaeuwe mutſen/ buyten ruygh/
Galatee ſpotter met
Als ick die maer op en ſet.
Siet dus loop ick jaren langh/
Maer ick jage ſonder vangh/
Juyſt ghelijck het hem geſchiet
Die twee haſen teffens ſiet/
Die twee haſen vey gelijck
Meynt te lichten van den dijck.
Ach/ die ſoo onſeker jaeght/
Selden dat hy niet en klaegt.
Wel/ ghy vryers/ voor beſluyt
Treckt hier deſen regel uyt/
Twee te lieven is verdriet/
Want ſoo doende vangtmen niet.
Hout dan liever deſe leer/
Eene vrijſter ſonder meer.

Die veel ambachten leert, doeter | Twaelf ambachten, derthien onge-
ſelden een wel, | lucken.

Elamor

El amor de los asnos entra à coces y a bocades.

Een Ezel die vrijt/
Die schopt of smijt.

EEn Ridder uyt het Britten-landt
Gingh dwalen aen de Zeeusche strandt/
En hadde (soo het scheen) gesien
Hoe dat aldaer de jonge lien
Haer gaen vermaken aen de zee/
Niet verre buyten Ziericzee;
Hy sagh het als een selsaem dingh
Dat vryen wat uytten reghel gingh/
En daerom heeft hy't ons vertelt/
Gelijck hier onder is gestelt:
  Ick quam eens treden op de strant/
Daer ick veel jonge lieden vant/
Ick sager ses of seven paer/
Den eenen hier/ den genen daer/
Maer boven al soo wasser twee
Die gingen veerdigh na de Zee;

Een

Een yeder had een jonge Maeght
Die hy tot in het water draeght:
En of de vrijster vreese kreegh/
Ja schier van angst ter neder seegh/
Oock hem met bleecke lippen badt/
Noch gingh hy dieper in het nat/
Tot dat het water wert gesien
Tot aen/ ja boven hare knien:
En noch is't niet genoech gedaen
Het moester vry wat holder gaen;
Ten lesten komt de losse quant
En giet oock water metter hant/
Juyst als Diana voortijts plach
Als sy Acteon by haer sagh:
Hy goot het water hier en daer
Tot in haer schoon gekrinckelt haer/
Soo dat het 'tgeen eerst geestich stont/
Geleeck een natten water-hont.
Ten lesten als de joncker sagh
Dat hy niet hooger op en magh/
Soo keert hy weder naer het droogh/
Want hy sagh tranen in haer oogh;
Maer straex soo loopt hy van de strant/
En treckt haer na het mulle sant:
Hy leyt haer op een hooger duyn/
En rolt dan van de steyle kruyn/
Tot onder in het lage dal/
En daer eens weder even mal;
Hy sout haer in het gulle sant/
En stroyt het stof aen alle kant:
Hy laet niet af/ hoe datse wijckt;
Soo datse naeu een mensch ghelijckt.
Ick sagh daer by een oude vrou/
Die vraegd' ick wat dit seggen wou/
En wat de vryster had gedaen
Om dit soo uyt te moeten staen/
Of sy oock yemant had missеyt
Dat sy in't water wert geleyt;
Of dat sy van een dollen hont
Haer in het lijf gebeten vont.
Het wijf verklaerde datter niet
Van 'teen of t'ander was geschiet:

Maer (sprack sy) hoort eens wat het zy/
En sit een weynigh nevens my/
Het is een wijse van het lant/
Dat yemant in syn eersten brant.
Ontrent den soeten Meye-tijt
Met bysters in de duyne rijt/
En isser dan een geestigh dier
Hem oorsaeck van sijn eerste vyer/
Soo gaet hy dus met haer te werck/
En al op seker oogh-gemerck:
Ghy/ hoort doch waerom dit geschiet/
Het is vermits hy daer uyt siet
Hoe sich de jonge bryster heeft/
Als hy soo selsaem met haer leeft/
Of sy oock van een jongh-man vyert/
Dan offe leuy en leelijck tiert:
En of haer eertijts soet gestel
Verandert in een norts geswel.
En als het eens is uyt-gemalt
Dan let hy hoe sy hem bevalt/
En of hy vorder dient te gaen/
Dan of sijn vryen heeft gedaen.
Wat dunckt u doch van dese wijs?
Voorwaer sy dunckt my wat te vijs/
Seyd' ick/ en ginght na mijnen sin/
Ick noemde dit een esels min;
Want als dit onbelompen beest
Ontrent zijn ongesouten geest
Sijn eerste minne-stuypen voelt/
Dan isset dattet bijster woelt/
Het vlieght in haest het veulen toe/
Het bijst en bijt/ men weet niet hoe:
Het schuymbeckt door onstuymigh bloet/
Het slaet gedurigh metten voet;
Het vaert en springht aen alle kant/
Juyst als de byer aen de strant.
Wel nu/ ghy die noch heden vrijt
Maeckt datje vry wat heusscher zijt:
Laet menschen/ esels in verstant/
Ontdecken haren minne-brant
Door rauw/ door plomp en vreemt gelaet
Dat uyt den peyl van reden gaet.

Ghy

Ghy denckt dat in de soete pijn
Niet beter is als heus te zijn:
Want Venus kint is moeder naeckt/
't En dient maer sachtjens aen-geraeckt.
Dit sprack de Ridder al-te-mael/
En 'tluyde wel in fijne tael;
Dan of het hier wel is geseyt/
Dat dient wat naerder over leyt;
Wat my belangt/ ick vinder wat
Dat dienstich is te zijn ghevat.

Plompe sin,
Plompe min.
Als een hondt yemant troetelt, soo maeckt hy hem bestickt.

Als een Ezel yemant lief-kooſt, soo schopt hy hem blauwe leden.
Van Ezels en heeftmen niet als veesten en voet-slagen.

Two dogges strive for á bone, and the thirt taket it away.

Alsser twee vechten om een been/
Daer krijghtet licht een derd' alleen.

Ghy die tot u gebruyck yet zijt gesint te leeren/
Wilt oock een vlijtigh ooch op dese printe keeren.

Twee doggen (ſoo ghy ſiet) die knorren tegen een/
Die vallen overhoop en vechten om een been:
Maer onder het geſchal van baſſen / huylen / krijten/
Van dapper overhandt ſich in het lijf te byten.
Soo koomter noch een hont/ de ſlimſte vanden hoop/
Die neemt het hachtjen wegh en geeft hem op den loop.
De vechters (als de gal een weynigh is geſeten:
En datſe bey ghelijck wel moede zijn ghebeten)
Gaen ſoecken na den bout / maer ſien geweldigh ſlecht/
Vermits ſy niet en ſien den loon van haer gevecht:
Sy vinden niet een ſier voor hun te zijn gelaten/
Als ſchuym en vlocken hayrs / die vliegen achter ſtraten;
Dies gaen de rekels heen aen alle kant gewont;
Maer een die looſer was die heeft den vetten mont.
Dit ſietmen menighmael en over al geſchieden/
By borſten / by het volck / en oock by jonge lieden.
Een ſake ſoete jeught / die ick voor deſen ſagh/
Wil ick tot u bericht hier brenghen aen den dagh.
Twee vrijers die gelijck een rijcke vrijſter minden/
Sijn beſich om met ernſt haer ſaken aen te binden:
Een yder pooght om ſtrijt te doen al wat hy kan/
Op dat hy krijgen mocht den naem van echte man:
Een yder boven dat gaet neerſtigh over-dencken
Waer door en hoe hy ſal zijn mede-vryer krencken.
Siet daer van ſtonden aen ſoo weet men inde ſtadt/
Wat yder van der jeught wel eer bedreven hadt.
Het komt daer aen den dagh al watter inde ſcholen/
Al watter buyten 'slants of elder was verholen:
Men wijſt in't openbaer als met een vingher aen
Wat yder in der jeugt voor grillen heeft gedaen.
Hier op hy dien het treft/wil flux ſijn eere rechten/
Daer valtmen in krakeel / daer gaet het op een vechten/
Daer krijght de jongſte wulp voor eerſt een diepe ſteeck/
Soo dat hy vluchten moeſt / en uyt den velde weeck.
Dit klonck door al het landt/ dies riepen al de vrienden
Dat voor de jonge maeght de vrijers niet en dienden.
Sy wort daer op ghelaſt de vechters af te ſlaen;
En wat men haer ghebiet dat is terſtont ghedaen.
Maer een die dit vernam en al den handel wiſte/
En die oock even ſelfs op deſe waters viſte/
Set ſtracx en met beſcheyt ſijn beſte ſuycken uyt;
En eer het yemandt weet de vrijſter is de bruydt/
De maeght een echte vrou. Daer gaen de vechters henen/
Een ander heeft de bruyt en zy de blaeuwe ſchenen:
Siet t'wijl het grilligh volck is tegen een geſet/
Een die maer ſtont en keeck die leyt de vrijſter met.

f wel de By den honingh maeckt,
et is een ander diese smaeckt:
n schoon den Os van ploegē sucht,
en ander nut de soete vrucht,
ie't gheluck heeft leydt de bruyt
ter kercke.

Hy en heeft het nestjen niet die
het weet, maer die het rooft.
D'een klopt op d. haeg, maer d'ander krijgt de vogels.
Menigh man brenght de sale op de merrie, en een ander rijter op.

Le bon veneur ne prend.
La beste qui se rend.

Een haes daermen geen loop van siet/
En vanght een goeden wey-man niet.

AL heb ick tot het wilt een wonder groot verlangen/
Noch sal ick geenen haes op sijnen leger vanghen;
Ick scheppe meerder lust wanneer hy veerdigh loopt/
Want 'theeft doch beter geur al wat men diere koopt.
Wel op dan vluchtigh dier / waerom hier stil geseten/
Ghy dient niet sonder sweet en sonder stof gegeten/
Dat is u beste saus : u spiet en smaeckt ons niet/
Als ghy u sonder loop dus aen den jager biet.
Is't niet een selsaem dingh? ick weet een jonghe vrijster
Die moy / die geestigh is / en singht ghelijck een lijster/
Die streelt my wonder sacht / en spreeckt geduerigh schoon/
En des al niet te min ick acht het niet een boon :
'Ken weet niet hoe het koomt / sy kan mijn wilde sinnen/
Sy kan mijn grilligh hert met vlyen niet gewinnen :
Ick sie het alle daegh al heb ick ongelijck/
Hoe sy my naerder komt / hoe dat ick verder wijck.
Daer woont in tegendeel hier onder onse bueren
Een ander weeldigh dier vol alderhande kueren/
Een trots een spijtigh dingh dat my geduerigh quelt/
Dat my gantsch selden spreeckt en veel te leure stelt.
Hoe moet ick menighmael ontrent haer deure dwalen/
Oock als de koude sneeu komt uyt den Hemel dalen :
En des al niet te min ick vender mee gepast/
En voel dat my het vyer oock in de koude wast.
Wel vryers naer ick sie wy slachten hier den jager/
Die prijst den snellen haes / al is het wilt-braedt mager :
De moeyte wet de lust / soo datter niet en smaeckt/
Als dat hem draven doet / en moede leden maeckt.
Al wat men heeft besuert / dat wort met vreucht gegeten/
En al wat moeyte kost / dat wort met lust beseten.
Wel vrijsters wieje zijt / wilt noyt te veyligh zijn ;
Geen vreucht en heeft vermaeck als na voorgaende pijn.

Geboden dienst is onweert.
Dat met arbeyt verkregen is, wort met minne beseten.

Neemt van liefde moeyt' en pijn,
De liefde sal geen liefde zijn.
Al te soet,, En is niet goet.

Nos magis adducto fructus decerpere ramo,
Quam de cælatâ sumere lance juvat.

En dient ons geen geplukte peeren/
Want 'tis geen fruyt dat wy begeeren.

Het beelt moeste zijn een vryster die een porceleyne schotel met freuyten een vryer aenbiedt, de vryer sich van de vryster tot een fruyt-boom keerende om selfs te plucken.

De Vryster die het freuyt den Vryer aenbiet, spreeckt aldus.

Hoe meughje doch/ beminde vrient/
Met dus veel moeyten zijn gedient?
Met verr' te reycken zijn gepast/
En doen u desen overlast?
Ghy reyckt hier nae een hooghe tack/
Niet sonder pijn en ongemack;
En/ siet/ u maet klimt in een boom/
Gewassen aen een diepen stroom.
Gewis in dien hy nedervielm/
Sijn lichaem ware sonder ziel:
Of (schoon hy dedet sonder leet)
Hy scheurde licht sijn beste kleet:
En (kijckt doch) watje plucken kondt
Ten dienste van een gragen mont/
Dat is ten vollen hier bereyt/
En wort u gunstigh voor-geleyt.
Siet hier een schotel wonder reyn/
Siet hier een aerdigh porceleyn/
Daer liggen freuyten menighfout/
Soo geel gelijck als enckel gout/
Daer liggen rijpe vruchten in/
Ghy/ kiester een naer uwen sin.
Hoe/ isset niet het beste goet
Daerom men weynigh moeyte doet?

Ick danck/ ick danck u liefste kint/
Maer ick en ben doch niet gesint

Tot

Tot al dat ghy nu hebt geseyt/
'Ken wil niet dat men voor my leyt;
Want schoon al reyckt' ick naer een tack/
Niet sonder eenich ongemack:
En schoon ghy biedt my vruchten aen
By yemant anders afgedaen;
Gelooftet vry beleef de maeght/
Dat is geen ooft dat my behaeght.
Een tack met krachten neer gedruckt/
Een vrucht met eyger hant gheplückt/
Een peer die hoogh en vluchtigh hanght/
Die isset daer men naer verlanght;
Want noyt en zijnder fruyten soet/
Dan als de plucker klimmen moet.

Chi di gatta nasce, sorci piglia.

T'wil al muysen wat van katten komt.

AL wat van katten spruyt dat is geneyght te muysen:
Al wat van apen komt dat is gesint te luysen:
De jongen van den uyl of van den vleder-muys
Sijn 's nachts meest op den loop en 's avonts selden t'huys:

De jongen van den uyl of van den vledermuys
Zijn 'snachts meest op de loop en 'savonts selden t'huys:
De jongen van den Vos die willen hoenders vangen/
Die jongen van de wolf die gaen haer moeders gangen/
Al wat van seugen komt dat wentelt in het slijck/
En wat een exter broet dat huppelt op den dijck.
Wat eyster yemant meer? siet alderhande jonghen
Die pijpen even soo gelijck de moeders songen:
't Is seker/ dat de tijt den ingheboren aert/
Oock in de menschen selfs/ ten lesten openbaert.
Wel hier op dient ghelet/ voor die een vrouwe soecken/
Want 'tis een vaste leer/ sy komt uyt wijse boecken?
't Mach zijn/ dat ons het bloet in eenigh deel bedriegt/
Maer selden dat in als het eerste wesen lieght.

Aunque vistays le Mona de seda Mona se queda.

Al draeght den aep een gouden ringh/
Soo is het doch een leelick dingh.

AL heeft de Sim een gulden rock/
Soo isset doch maer enckel jock;
Want schoon sy met een groote pracht
Wort deftigh in het spel gebracht/

En

En datse voor den eersten mael
Komt prachtich treden op de sael/
Komt wonder moedich aen den dach/
Sy is een aep gelijckse plach;
Want eermen noch de rolle sluyt/
Soo kijcken hare grillen uyt.
Want sijde/ gout/ fluweel/ satijn/
En geven niet als enckel schijn.
„De vors die huppelt na de poel/
„Al sat hy op een gouden stoel.

Een aep is een aep, al droeghse een gouden huyf.

Ten zijn al geen Cocks die langhe messen draghen.

De kap en maeckt den Munnick niet.

Wat hoornen heeft dat wil steken.

'tWil al muysen wat van Catten komt.

Al wat reutjen hiet wil aen de want pissen.

Blaeuwe duyven krijghen blaeuwe jonghen.

Natuer is onse naeste gebuer.

Natuer treckt meer als seven peerden.

Catten kind'ren muysen geern.

'tAppelken smaeckt ghemeenlijck bomigh:

D'exter en kan haer hippelen niet laten.

Sent een Cat in Enghelant, sy seydt maeuw alsse weder komt.

Lam lam is des wolfs vesper-klock.

Het sy in schand' of eer,
Natuer gaet voor de leer.

Dat de windt-hondt een langhen steert heeft, komt hem van sijn ghestlachte.

Set een kick-vors op een stoel,
Sy wil weder na den poel.

Het geytjen huppelt in het groen,
En soo sal oock haer jongen doen.

Soo d'oude songen,
Soo pepen de jongen.

Soo voor, soo na.

Soo de sucht,
Soo de vrucht.

Quaet voedtsel,
Quaet broedtsel.

Quaedt ey, quaedt kiecken.

Soo voor gepepen, soo na gedanst.

Pere é donne senza rumori,
Sono stimate gli meliori.

Peeren en vrouwen die niet en kraken/
Die plachten alderbest te smaken.

Indiender yemant is begeerigh om te weten/
Wat peer of ander vrucht is nut te zijn gegeten;
Die neme dit gemerck: Het fruyt dat niet en kraeckt
Dat hout men in't gemeen dat alle monden smaeckt.
Maer dit is niet alleen een preuve van de peeren/
Het kan ons dienstigh zijn voor die een wijf begeeren;
Men prees in ouden tijt (om wel te zijn gepaert)
Een Maeght niet seer bekent/ en van een stillen aert.
Het is bedenckens weert / dat wijt-beroemde mannen
Den openbaren lof van jonge vrouwen bannen:
Sy stellen voor gewis dat jae een grooten naem
Is voor de teere maeght/ is vrouwen onbequaem:
Voor reden wort geseyt / dat veel te zijn geprefen
Kan oock een deughtsaem wijf by wijlen hinder wesen;
Wy vinden dees en geen hierom te zijn geschent/
Vermits haer goeden naem was al te seer bekent/
Wel let dan echte vrou en alle jonge dieren/
Hoe teer u wesen zy en hoe het is te vieren/
Denckt hoe ghy trachten moet om niet te zijn bevleckt
Nadien u deughden selfs zijn nut te zijn bedeckt.

Is u wijf goet, en u been quaet,
Vrient, houtse beyde van de straet.

Een wijf dat veel uyt praten gaet,
Die raeckt gemeenlick op de praet.

Out gelt en jonghe vrouwen,
Wilt die in het duyster houwen.
Sijn peert, sijn sweert, sijn wijn en vrou,
En prees noyt man als met berou.

De hinne leyt geerne daerse een nest-ey siet.

Fop was een kale vinck / oock wist hy niet te winnen/
Noch gingh hy evenwel de rijckste vrijster minnen:
En waer men eene vondt door gelt of goet bekent/
Daer was de loose vos van stonden aen ontrent:
Daer gingh hy wonder breet / daer wist hy veel te praten
Waer hy sijn beste goet voor desen had gelaten/

Wat

Dat hy door mal gebaer voor kueren opt bedreef/
En waer syn vaders erf wel eer te pande bleef;
Maer t'wijl de losse quant in alle plaetsen vrijde/
Vont hy een moedigh dier dat hem niet seer en mijde/
Die seyd' hem overlupt / en joffer uyt ten mondt
Die seyde met bescheydt waer op de sake stont:
Die seyde lieve Job / ey wort ten lesten wijser/
'Tis al om niet gheklopt / ghy smeet hier killigh yser/
Ick bidde weest gerust en quelt my vorder niet/
Ons hin leyt maer alleen daer sy een nest-ey siet.

De zee-man noemtse rechte dwasen,
Die vissen willen sonder asen.

Die wil winnen, of minnen, moet by setten.

Het penninckxje wil een broertjen hebben.

Met ydele handen is quaet havicken locken.

Tis quaet slijpen sonder water.

Gheen By maeckt honingh sonder blom.

Ick sie waer dat ick gae of kom.

Geen boom en valt den eersten slagh.

WEl vrient hoe staet ghy dus bedroeft?
My dunct dat ghy wel troost behoeft/
My dunckt dat ghy soo deerlick siet/
Al waer u 'thooghste leet geschiet:
My dunckt dat u een fiere meyt
Wt trots moet hebben afgeseyt.
Jae siet / dat is het dat u quelt/
Dat is het dat u dus ontstelt.
Maer lieve/ daerom niet getreurt;
'Tis meerder man als u gheburt.
Ick bid / ontwaeckt uyt desen droom/
En slaet het oogh op desen boom/
Dit was een dick een hooghe stam/
Die schier tot aen den hemel quam:
En / siet / nu leytse neer-gestort/
Soo datter opgetreden wort.

Ghy/ vraeghj' hoe dat een eenigh man
Soo dicken vallick vellen kan?
Wel hoort/ ghy sultet haest verstaen/
Hoe dat de man dit heeft gedaen.
Hy nam een bijl van enckel stael/
En kapte veel/ en menighmael/
En siet het staegh en dickmael slaen
En cond' de boom niet weerstaen/
Maer viel ten lesten in het gras
Soo dick en stijf gelijck hy was;
Soo dat men vry wel seggen mach/
Geen boom en valt ten eersten slagh.
Geen vryer/ soo ghy wilt bedien/
Doet soo gelijck ghy hebt gesien;
Want 'tis een seggen in't gemeen/
Een staeghe drop die holt den steen.

Veel slaghen maken den stock-vis murwer.

Birdes of one facther Wil flocke togeder.

De vryster spreeckt.

Wat koomt ghy lieve vrient/ aen my den vryer maken/
Ghy mooght van heden af u liefde veter staken/
Ghy zijt een raeuwe gast en ick een stille maeght;
'Ten dient niet (soo my dunckt) met u te zijn gewaeght.
Ick ben van jonck ghewent al staegh in huys te wesen/
Om met een sedigh hert een heyligh boeck te lesen:
Ick neme mijn vermaeck in priem of naelde-werck:
Ick ben schier noyt op straet/ maer dickmael in de Kerck.
Ghy in het teghendeel hebt ongetoomde lusten/
Die woest/ die selsaem zijn/ die noyt en konnen rusten/
Ghy wilt geduerigh zijn/ of daer een trommel raest/
Of daer een hol trompet de legers t'samen blaest.
Ghy mocht op beter gront een ruyters dochter minnen/
Die kan een velt-slagh sien met onvertsaeghde sinnen/
Die swiert een bloot geweer of drilt een swacke pijck/
Die hoort het grof geschut en acht het voor musijck:
Soodanigh moet se zijn die u sal konnen lieven/
Die u sal na den eysch/ in alle dingh gerieven/
Die u het bloote sweert sal reycken metter hant
En seggen brengtet weer/ of blijft ghy in het zant.

Maer ick / die eene ben van dese pimpel-meesen/
Die voor den roock alleen van grove stucken vreesen/
Die nopt gevecht en sie als tot mijn groot verdriet;
Ick ben u geensins nut / en ghy en dient my niet.
Siet als ick keer het oogh op al de snelle dieren/
Die sweven op de stroom/ of om de bossen swieren;
Al waer ick immer koom / of waer ick henen kijck/
Ick sie / dat yder een hem paert met zijns gelijck.
Noyt sal een teere duyf haer tot den Arent geven:
Noyt sal het schouw patrijs ontrent den havick leven:
Noyt voegter swarte raef sich by een witte swaen;
„Gelijck beminde vrient / dat moet te samen gaen.

'tSy arm of rijck,
Elck zijns gelijck.

Net by kuys, en mors by vuyl:
Valck met valck, en uyl met uyl.
Vogelen van eender veren vliegen geern t'samen.

Een yder ghedierte houdt hem by sijns gelijck: alsoo sal oock den mensche sich by sijns ghelijck voegen.

Ongheliicke peerden trecken qualijck.

HIer stae ick gantsch verstelt/ onseker wat te maken/
'k En weet niet uyt het slijck/ niet op het droogh te raken:
En 'tis van heden niet dat my dit onheyl queit/
Ick hebbet uyt-gestaen op menigh ander velt:
Alwaer ick meer en koom ontrent beslickte wegen/
Daer ben ick over al van stonden aen verlegen;
En vraeght ghy wat gheval my brenght in desen noot?
Mijn een peert is te kleyn/ en 'tander al te groot.
Dit ongelijck gespan veroorsaeckt dese plagen/
Soo dat ick staende blijf in alle quade slagen:
Maer ghy die met gemack wilt rijden op de baen/
Spant staegh en over al gelijcke peerden aen;
En soo der eenigh mensch is besich om te trouwen/
Die moet oock even daer op dese gronden bouwen/
Dus wie ghy wesen meught/ het zy arm ofte rijck/
Doet wel geminde vrient/ en paert met uw's gelijck.

Syrach. 25. 29.
Wanneer de vrouwe den man rijck maeckt, soo is daer enckel twist, verachtinge en versmaetheyt.

Syrach. 13. 3.
Wat sal de aerde pot by den metalen pot maken; want soo sy aen den anderē stooten, so breect sy.

Deuter.

Deuter. 22. 10.

Ghy en sult niet ghelijck ackeren met een os en eenen ezel.

Een os en ezel en dienen niet aen eenen ploegh.

Syrach.26.10.

Wanneer yemandt een boos wijf heeft, soo isset even als een ongelijck paer ossen, die nevens den anderen trecken sullen.

De pijp moet na den bom sijn.

Maer hoe het gat in dese ende dierghelijcke saecken / de volghende spreeck-woorden segghen de waerheydt :

Aen mal vleesch koopmen altijdt te dieren koop.

Een goet wijf is een goet stuck huys-raets.

Een die een sot trout om sijn kot,
Verliest het kot en hout den sot.

Een die de dant trout om haer want
Verliest de want en hout de dant,

Om wel te trouwen, soete jeught,
Trout om verstant en om de deugt.

Het is gewis een groot verdriet,
Daer d'hin kraeyt en 'thaentje niet.

DE gelijckheyt van van de persoonen/ ende der selver gelegentheyt wert in't stuck van houwelijck by alle wijse van den ouden ende nieuwen tijdt eenpaerlijck ghepresen; maer desen even-wel onverminderdt/ soo ghebeurtet by wijlen dat een houwelijck/ dat ten aensiene van de middelen ofte andersins in sich selven ongelijck schijnt te wesen: efter door andere gelegentheydt/ als van adel/ gheleertheydt/ schoonheydt / konsten ofte dierghelijcke hoedanigheden / aen d'eene zijde meer als aen de andere wesende/ tot gelijckmatigheydt wert gebracht/ ende alsoo noch tot een goet ende eenparigh houwelijck werdt uyt-ghemaeckt; ghelijck sulcks by de Rechts-gheleerden en oock by Erasm, Tract. de institut. Christ. Matrim, fol. 108. wert aengewesen. Hier op schijnt insicht ghenomen te zijn by seker Engels Ridder een groot edel-man / maer van kleyne middelen / daer de Visconte van S. Alban. Lo: Verulam in sijn Apophtegmes van gewaegt. Ghy sult des selfs edel-mans kamer-maeght (met een present van beulinghen/ by hem in ambassade ghesonden zijnde aen een sekere rijcke vrijster/ woonende onder sijn ghebuerte) hier (soo't u gelieft) in Neder-lants ghedicht tot de selve vrijster hooren spreken/ ende den last van haren Joncker op die gelegentheyt hooren openen.

Des Edel-mans Camer-maeght ſpreeckt tot de rijcke Vryſter.

Begaef de Jufvrou weerde pant/
Een cierſſel van dit gantſche lant/
Die om u ſchoonheyt/ om u deught/
Die om u geeſt/ en friſſche jeught/
Zijt aengenaem en wel geſien
Van al de beſte jonge lien;
Beſiet my niet met grammen ſin
Dat ick tot u quam treden in
Jck brengh u hier (met u verlof)
Jck brengh u van mijn jonckers hof
Het kleyn geſchenck dat ghy hier ſiet/
Daer med' hy u ſijn gunſte biet.
Het is een beulingh drie of vier/
Gemaeckt naer onſe kocks manier/
Gemaeckt voor eerſt van ſuyver bloet/
En dan van gort/ en kruyt/ en roet;
Al ſtoffen van ſeer goede deught/
Soo dat ghy die wel nutten meught.

Dan

Van eer ghy van den beulingh eet/
Soo isset dienstigh datje weet
Als dat het by syn reden heeft
Dat hy u desen beulingh geeft.
In dien ghy tot hem waert ghesint
Gelijck als hy u yverigh mint/
Soo meyn ick dat u beyde trou
Sijn gifte wel gelijcken sou:
Want hy is van gantsch edel bloet/
En ghy hebt groot en machtigh goet/
Indien men dit te samen brenght/
En na de rechte kunste menght/
Wis dit beslagh sal beter zijn
Als yet dat komt van eenigh swijn;
Wel neemt dan desen beulingh aen/
Het is om uwe gunst gedaen.
De Jonck-vrou stont een wijl en sagh/
Verbaest van soo een vreemden slagh;
Maer als s'een weynigh had verbeyt/
Heeft tot haer antwoort dit geseyt:
V Joncker is een kluchtigh man/
Die by het sijne prijsen kan:
Oock wortet van my niet gelaeckt;
Want ick en hebbet noyt gesmaeckt:
Wel seght hem dat ick dit geval
Eens naerder overwegen sal.
Midts gaffse drinck-gelt aen de meyt/
En heeftse goeden dagh geseyt.
Van wat den Jonck-heer is geschiet/
Gesellen dat en segh ick niet/
Maer ick beware dit geval
Tot daer het beter passen sal.

Wie een oudt huys heeft te grepen/
En een jonck-wijf heeft te vlepen/
En een klock moet gade ſlaen/
Segh wanneer heeft die gedaen.

De man die't uer-werck op-treckt ſpreeckt.

WAt mocht ick rechte dwaes/ wat mocht ick gaen beginnen?
Waer doolden laeſt/ och arm: mijn onbedachte ſinnen?
Ick bracht een tuygh in huys/ oock tegen vrienden raet/
Een tuygh/ een wonder tuygh dat nimmer ſtil en ſtaet:
Een tuygh van vreemden aert/ dat noyt en laet te woelen/
Dat my oock in der nacht ſijn onruſt doet gevoelen;
Een tuygh/ een ſlaende werck/ dat ſonder eynde ſweeft/
Een dat noch boven dien een ſtagen wecker heeft;
Een tuygh dat omme-gaet met veelderhande drachten/
Dat hondert raders heeft daer op men heeft te wachten/
Wat dienter noch geſeyt? het is een ſtaege laſt/
Die voor mijn ſtrammen rugh in't minſte niet en paſt.
Maer ſchoon ick beſich ſtae aen deſe lange koorden/
En ſegge dit en dat/ het zijn verbloemde woorden:
Het ſtuck dat ick beklaegh/ dat is een nieuwe trou/
Mijn onruſt dien ick heb/ dat is een jonge vrou.
Wat moet ick even daer al drachten onderhouwen/
En tanden aen den douck/ en raders in de mouwen/

En wielen om het lijf/ en ick en weet niet wat/
Dat ick voor desen tijt noyt recht en heb gevat.
Wel eer had ick een vrou die was van mijne jaren/
Die was gelijck als ick genegen om te sparen/
Die droegh een slechten douck; maer dit al waerdich dier/
Dat strijckt gelijck een pauw en is te bijster fier;
Dat wil den nieuwen snof van ketens ende ringen/
Van peerels om den hals/ van alle moye dingen/
Van al dat hoofs gelijckt/ en altijt weder aen/
Het schijnt dat my de beurs moet eeuwich open staen;
Noch isset niet genoech/ ten kan geen ruste lijden/
Het wil gedurigh uyt/ geduerich spelen rijden/
Geduerich over al. Wel denckt hoe past my dat/
Die eertijts ongemoeyt ontrent den vyere sat?
Maer noch soo waret yet met dese buyte-lusten/
In dien ick inder nacht te minsten mochte rusten;
Maer dat en mach niet zijn/ het kint dat wil de mam/
O! dwaesheyt dat ick oyt soo jonge vrouwe nam.
Wel vrienden hoort een woort: wie stil begeert te leven/
Die moet dit mal gewoel de jonckheyt overgeven;
Want/ uyt de daet geleert/ soo roep ick met berou/
„ Ontrent een grijsen baert en dient geen jonge vrou.

Oude lieden behoorden in dusdanigen gelegentheyt te dencken eñ te seggen, 'tgene eēs Isæus Sophista sijnen vrient ter antwoorde gaf, ten tijde de selve hem vraechde of niet soo een jonge dochter hem schoon dochte te wesen. Ick (seyde hy) hebbe op-gehouden met die oogh-sieckte gequelt te worden. Ofte gelijck eē ander out en wijs man op gelijcke gelegentheyt antwoorde: Ick ben (seyde hy) van die strenge eñ onbarmhertige Heeren door weldaet van den tijdt eyndelijck eēs vry gewordē: hy verston verlost te wesen van de malle drif ten sijner joncheydt; ofte gelijck eens de heylighe Job seyde, cap 31.1. Ick hebbe een verbondt gemaeckt met mijne ooghen, dat ick geen acht en name op de vrouwen.

'tIs geen out-mans doen harde noten te kraken.

Een die sijn billen,
Gewent tot pillen,
Sijn neus tot brillen;
Die mach wel stillen
Sijn malle grillen.

Als oude guylen beginnen te loopen, dan isser geen houwen aen.

Van oudte laet het voghelken sijn sangh.

Mijn wijf is jonck, en ick ben out,
Mijn wijf is heet, en ick ben kout:
Mijn wijf is vyer en enckel vlam,
En ick ben koel en wonder tam:
Mijn wijf wil dat ick niet en mach
Dus knorren wy dē gantschen dag.

Een oudt man met een jeughdigh wijf,
Is niet als eeuwigh huys gekijf.

Hoort oude luytjens wieje zijt,
Het trouwen had eens sijnen tijt;

Nu

Nu waret beter niet getrout,
Of immers geensins jonck en out.

Die een jonck wijf heeft, en een out huys, heeft werck genoegh.

Een schoone vrou een mans kort leven.

Soo ghy gheen wandt hebt naer het schip,
Ghy moet te grond', of op een klip.

'tIs daerom best.
Gelijck by gelijck.

Om een mudde koorens dien hy te malen heeft / wil hy een gantsche meulen rechten.

Wel vrient/ waerom dit groot beslagh?
Waerom doch brenghje voor den dagh
Dit nieu/ dit hart/ dit eycken hout?
Het schijnt dat ghy een meulen bouwt:
Een meul eylaes/ wat gaet u aen/
Voorwaer het is te veel bestaen;
Want naer dat ick dit stuck bemerck/
Soo gaet ghy wonder vreemt te werck;
Want siet ghy hebt soo slappen sack
Als offer niet te veel in stack/
En 'tgraen dat u te malen staet
Dat gingh wel in een kleyne maet;
Dus schoon ghy maeckt het al tot meel/
Een Queeren waer u noch te veel;
Ghy daerom soo ghy my gelooft/
Bedenckt u vrient/ en rust u hooft;
Of gaet ghy voort/ ghewis ghy dwaelt:
Want als dit kooren is gemaelt/
(Dat weynigh tijts behoeven sal)
Soo naeckt u niet als ongheval;
Want of u meul' sal stille staen/
Of wel sy moet ter huere gaen;
En wat het zy/ 'tis beyde quaet/
Dus laet het stuck gelijck het staet;
Want veel beslaghs en weynigh graen
En kan met reden niet bestaen.

Een out man met een jonge vrou,
Wat kan het wesen als berou?

Veel geschreeuws en luttel wolle,
Veel vlaggen luttel boter.

Beter by een uyl ghesetten / als met een valck ghevlogen.

HOort eens vrysters / hoort gesellen/
(Want het gaet u beyden aen)
Jck moet u een streeck vertellen
Die ick onlanghs heb verstaen.
Tweederhande jonge lieden
Quamen met gelijcke vlijt
Hare min en trouwe bieden/
Aen een vrijster onser tijt:
D'eerste scheen een groote joncker/
Hy droegh pluymen op den hoet.
Maer het was een rechte proncker/
Alsser heden menigh doet:
D'ander was een goet geselle/
Niet te prachtigh/ of te breet/
Schapen had hy op de stelle/
Efter gingh hy slecht gekleet.

D'eerste was vol soete grillen/
Dan hy quist' wat te veel:
D'ander/ niet gesint te spillen/
Hielt de panne by de steel/
'Tmeysje/ dat de grage gasten/
Meer als met gemeenen praet/
Sagh na haer wel happigh tasten/
Nam het stuck in haer beraet:
Maer hoe sy het overleyde
Van het eerste tot het lest/
Wat haer d'een of d'ander seyde/
Hoofs en moy dat dacht haer best;
Dat hadt haer de ziel ontstolen/
Dat verhief sy boven al/
Sy wou met den ruyter dolen/
Hoe het is of worden sal.
D'ander met sijn koele seden/
Docht haer tam en al te stil;
Want sy sprack met klare reden/
Tis een Lantsaert/ dien ick wil.
Laet een deune quesel leven
By een kluts/ en tammen bloet;
Ick wil vry wat ruymer sweven/
Ick heb al een hooger moet.
Maer als sy ten langen lesten
Hier op met haer vader sprack/
Sey de man tot haren besten/
Wat hem inden boesem stack:
Kint/ dit houft ghy wel te weten/
Ja te schrijven aen een balck/
,,Beter by den uyl gheseten/
,,Als gevlogen met den valck.

Soo een vryer mochtje kiesen.
Ghy soud jeugt en vreugt verliesē.
Al te scherp maeckt schaerdigh.
Hoe meerder vis, hoe droever water
By den wal langs seyltmen sekerst.
Houdt het midde-water.
Beter bloo Jan, als doo Jan.
Al te wijs kan niet beginnen,
Al te sot kan niet versinnen :-

Daerom tusschen wijs en vroet
Wintmen wel het meeste goet.
Goede ghesellen sijn quade huys-houders.
Maer houdt staet : te veel is quaet.
Beter alleen, als qualick verselt.
'tIs beter van een ezel gedragen,
Als van een peert in't zant gheslagen.

Met

Met onwillighe honden ist quaet hasen vangen.

De oude Vader spreeckt.

Daer woont een vrijster hier ontrent/
Voor rijck by alle man bekent/
Een hupse/ rappe/ fluxe meyt/
Die hares vaders koeyen weyt;
Van leden kloeck/ van lijve vol/
Van lippen dick / van koonen bol;
Voor al gesont gelijck een vis/
En groen gelijck het groenste lis/
En jeuchdigh als de meyde palm/
In't kort een vrijster als een salm.

Maer dat ick prijse boven al/
Is/ datse vry wat halen sal/
Als Peet-Meuy Griet eens wort een lijck/
Want die is uyter-maten rijck.

Ick wou dat Claes/ mijn liefste kint/
Tot haer soo was/ als ick/ gesint/
En dat hy daer eens vryen wou/
Soo kreegh hy wis een rijcke vrou;
Want siet de Vader van de meyt
Die heeft het my als toe-geseyt:
Maer Claes is soo een vreemden haen/
Hy wil niet eens uyt vryen gaen/
Als daer hy hoffsche kappen vint/
Daer is de joncker toe gesint.

Maer seght doch eens wat isser hof?
'Ken houwer niet een vrijssel of/
Ick prijse meer het edel gelt/
Daer na de gantsche werelt helt/
Dat heeft al vry wat beter aert/
Want daer is dat men wel af vaert.

Maer wat een spijt / siet onse Claes
En wil niet bijten aen het aes;
Want hy veracht mijn wijsen raet:
Het schijnt dat hy sijn voordeel haet.

Hoe dickmaels heb ick hem geleyt
Tot by/ tot voor/ tot aen de meyt/

Maer hy staet ick en weet niet hoe/
Hy spreecktse niet/ of luttel toe:
Hy geeuwt/ en toont met sijn gelaet
Dat hy daer gantsch onlustigh staet:
Hy neemtse niet eens by der hant/
Hy schencktse noyt een minne-pant/
Yet aerdighs in de stadt ghekocht/
Of uyt een ander rijck gebrocht:
En offet schoon hier jaer-merckt is/
Hy koopse niet een Kerremis/
Noch riem/ noch ringh/ noch moyen douck/
Ja selfs niet eens een soeten kouck:
Hy dicht haer noyt een minne-liet/
Daer in men geest en leven siet/
En of de soete tijt genaeckt
De koele gast blijft ongeraeckt;
Hy plant haer noyt een groene mey/
Hy sent haer noyt een kievits ey/
Hy brenght haer noyt een jongen haes/
Is dat niet wel een rechte Claes?
Maer noch laet ick het geven staen/
Hoe wel het beter is gedaen;
Hy neemt van haer niet eens een ringh/
Een neus douck/ of een ander dingh/
Gelijck de vryers van het lant
Dit dickmael plegen met verstant:
Want neemt een geestigh jongh-man wat/
Het geeft hem dickmael dit en dat/
Het maeckt dat hy den naesten dagh
Met eeren weder comen mach;
Want siet de vryer is beleeft
Als hy't genomen weder geeft:
Maer dese knecht/ wat ick hem rae/
En vraeghter niet ter werelt nae.
Al hanghter schoon een rose-krans/
Hy leytse noyt eens aen den dans:
Hy brenght haer noyt eens in den tuyn/
Hy rijt met haer noyt in den duyn/
Hy gaet met haer noyt in den doel;
Maer blijft gedurigh even koel:
En dat noyt rechte vryers doen/
Hy

Hy neemt syn af scheyt sonder soen/
Jae slaet geen hant schier aen syn muts;
Is dat niet wel een rechte kluts?
Voorwaer als ick dees grillen merck/
Soo roep ick; o 'tis plompaerts werck
Dat yemant syn geluck versiet/
Als sich de kanze schoone biet/
Nu vind' ick eerst dat dit bedrijf
Gaet na de reden van mijn wijf/
Die seyt/ Ey man hout u gerust/
Ons Claes heeft daer geen vryens lust;
Hy vroet wat anders in den sin/
Ey wat is doch gedwongen min?
Is niet een vryer over al
Een vry-heer waer hy vryen sal?
Is vryen niet een vry bejagh
Daer toe men niemant dwingen magh?
Daer wast geen liefde door gewelt;
Dus laet den Jonghman ongequelt/
En laet hem soecken syn geval
Daer hem syn herte leyden sal;
„ Men vint doch noyt de putten goet
„ Daer in men water dragen moet.
Hoe wel een weyman siet het wilt.
Dat sachtjens voor hem henen drilt/
Dat om hem loopt/ dat op hem siet/
En sich als aen den jager biet/
Noch efter tast hy dickmael mis/
Indien syn wint onlustigh is;
Want jaegt syn hont maer uyt bedwangh/
Soo blijft de Jagher sonder vangh.

Liefd'en fangh, en wil geen dwang.
Met onwillige peerden ist quaet rijden,
tZijn quade putten daermen het water in dragen moet.
Al is de vryster steegh, noch wordse wel de bruyt:
Maer wil de vryer niet soo is de vrientschap uyt.
Den willigen is goet trecken.
Men dwinght geen menschen tot de trou,
Men leyt geen vryers by de mou;
Men paert geen Vrijsters tegen danck.
De liefd en wil doch geẽ bedwanc.

Om de minne van het smeer/
Leckt de kat den kandeleer.

WAt nieus/ wat wonders/ lieve vrient/
Dat u voor al geweten dient;
Siet Spitsaert die soo moedigh tradt/
Het trotste bentje van de stadt/
Het fierste quantje dat men vint/
Dat is tot onse Trijn gesint/
Tot onse Trijn dat ronde kloen
Daer heeft hy wonder mee te doen/
Tot onse Trijn dat plompe stuck
Daer in stelt hy sijn gantsch gheluck;
Hy vleyt/ hy kust/ hy streelt de meyt/
Sy is sijn lust (gelijck hy seyt)
Sy is de kroon van sijne jeugt/
Sy is sijn troost/ sijn gantsche vreugt/
Hy kan niet leven sonder haer/
En dat is sonder twijffel waer;
Want Spitsaert is te wonder kael/
Sijn keucken al te bijster schrael/
Soo dat hy niet ter werelt heeft
Als dat hy nu van hope leeft:
Het is met hem alsoo gestelt
Dat hy nu waegt sijn leste gelt;
Want daer van is hy moy gekleet/
En wonder prachtigh uyt gereet.
Soo hy nu mist een rijcke bruyt
Soo isset met den joncker uyt.
Nu onse Trijn is wonder rijck/
Men vinter weynigh haers gelijck;
Haer vader was die groote boer/
Die staegh op alle merckten voer/
Met eygen boter/ eygen kaes/
En daerom hiet hy rijcke Faes,
En nademael hy lestmael sterf/
Soo beurde Trijn alleen het erf/
Vermits sy was een eenigh kint;
En daerom wertse nu gemint/
En daerom wertse nu ter tijt
Van menich steedsche quant gevrijt:

Want

Want schoon al isse buyster plomp/
Al isse maer een rouwe klomp/
Noch krijghse vryers uytter stadt/
Meer als oyt steedsche vryster had.
Sy is soo rijck/ ons lieve Trijn/
Dat sy oock schoone schijnt te sijn/
Haer gelt dat heeft soo grooten kracht
Dat niemant op haer feylen acht.
Het wijt-vermaerde Venus-kint
Is nu niet/ als het plach/ gesint/
Het let op gelt/ en niet op eer/
Ten draeght voortaen geen boge meer/
Ten draeght geen toorts/ of gulden schicht/
Maer slechts alleen een gout-gewicht/
En dan een stock-beurs boven dat/
En daer mee loopter door de stadt/
En daer mee vliegtet door het velt.
Siet wat de vryers heden quelt!
Wat wilt ghy/ vrient/ in dit geval/
Wat wilt ghy dat ick seggen sal?
„ Siet om de minne van het smeer
„ Soo lickt de Kat den kandeleer.

Om haer gelleken.
Niet om haer velleken.
Het gelt dat stom is,
Maeckt recht dat krom is.

De mis-slaghen van de Medecijnen worden met aerde, de ghebreken van de Rijcke worden met geldt bedeckt.

Il ne faut qu'un faux pour casser la boteille.

Doe ick maer eens een quaden pas/
Soo breeck ick licht mijn teer gelas.

De maeght die de flessche draeght spreeckt.

MY is een teer gelas / dat niet en is te wagen/
My is een broose fles bevolen om te dragen/
My is ter handt gedaen een kranck en tanger vat/
Daer in gesloten ligt een snel / een vluchtigh nat/
Een vocht dat dierbaer is/ dat niet en is te koopen
Wanneer het maer een reys aen yemandt is ontloopen/
Een nat / een seltsaem nat/ dat als een rijp verdwijnt/
Soo haest een laeuwe son maer eens daer op en schijnt.
Hoe moet ick nu voortaen op alle dinghen letten/
Hoe seker moet ick gaen : hoe vast mijn voeten setten :
Want glipt my slechts het been maer eens ter zijden uyt/
Soo ligh ick daer bedot gelijck een vuyle bruyt/
Hoe moet ick nu voortaen voor alle menschen schromen/
Die hier/ of ginder staen/ die by/ of aen my komen :
Want soo een dertel wicht maer eens hier tegen steeckt/
Daer is geen twijffel aen/ eylaes : mijn flessche breeckt.

Hoe moet ick met bescheyt mijn gantsche leven stieren/
En noyt een los gesicht in't wilde water swieren:
    Want gaep mijn willigh oogh en hier en weder daer/
Soo is mijn teer gelas gedurigh in gevaer.
Hoe moet ick boven dat my neerstigh leeren mijden
Van onrust van gewoel van over al te rijden:
    Want siet: ick lijde noot al waer ick henen vaer/
    Ick drage lieve vrient / ick drage teere waer.
Hoe moet ick boven al my wachten van te mallen/
Want soo ick spelen wil / soo moet de flessche vallen;
    En schoon die maer en hort en niet in stucken brack/
    Noch ben ick evenwel niet sonder ongemack:
Ach door 'ken weet niet wat soo is de gheest vervloghen/
En wie dit namaels koopt die isser aen bedroghen;
    Gelooftet wie het raeckt / dit snel en vluchtigh vocht
    Is stract (men weet niet hoe) verdwenen in de locht.
Wat sal ick tot besluyt/ wat sal ick vorder seggen?
De reden die ick spreeck is niet te wederleggen;
    Sy dient gantsch vast te gaen/ en noyt te zijn gewaeght/
    Die in een teer gelas haer gantsche schatten draeght.

Niet en dienter min gewaeght,
Als een glas of als een maegt.

Vryſters eer is wonder teer,
Daerom waegtſe nimmermeer.

Met eens te mallen,
Kan eere vallen.

Slechts met een reysje,
Los was het meysje.

Een open pot / of open kuyl/
Daer in steeckt licht een hondt sijn muyl.

De vrouwe van den huyſe ſpreeckt.

Hoe dickmael / onbedachte meyt/
Hoe dickmael heb ick u geseyt/
Dat ghy soudt letten alle tijt/
Het zy ghy hier of elders zijt/
Dat noyt een ketel open stont
Of door de kat of door den hont;
Ick seyde dat een open pot
Den kock ghedijt tot schand' en spot/
En dattet altijt qualijck gaet
Al waer de ketel open staet:
    Het stof dat uyt den vyere stijgt/
Het roet dat uyt den schouwe sijght/
Een sleck die vander aerden kruypt/
Een seugh die van de muyren druypt/
Een mugh / een vliegh / en vuyle spin

Die raeckter op/of valter in/
En dan/ het slimste datmen vint/
Soo komter licht een hase-wint
Die raeckter met sijn muyl ontrent/
En siet dan is het al geschent.

Maer schoon al deed' ick dit vermaen/
Ghy liet den hutspot open staen/
En al mijn seggen gelter niet
Tot dat het onheyl is geschiet;
Nu baet geschreeuw / noch groot geluyt/
De beste stucken zijnder uyt.
Maer ghy/ mijn dochter/ die het siet
Wat aen dit meysjen is geschiet/
Let des te meer op mijn gebot/
En deckt/ ey lieve/ deckt den pot:
Want offer schoon geen hont en komt/
Noch dienter ander leet geschroomt;
Want als het scheel niet wel en sluyt
De beste geur die vlieghter uyt.
„Een open pot/ een open beurs/
„Een open deur/een open keurs/
„Een open mont/een open kist/
„Daer wort gemeenlijck yet gemist.

Schoone lieden ende ghescheurde schortekleen hebben veel aenstoots.
Een sweert, een peert,een schoone vrou,
Leent niemant uyt als met berou.
'tSlot is qualick te bewaren daer elck den sleutel van heeft.
Een schoonen roof maeckt licht een dief.

Een open deure roept den dief,
Een dertel meysje wil een lief.
Een wilt peert, en een schoone vrou,
Schier niet een dag als met berou.
Dit spreeck-woordt kan oock ghepast werden op de gene die te open van monde zijn.
Een open deur, een open mont,
Dat seylter menigh in den gront:

Tot besluyt/ bidde ick den leser/ dit quaet exempel tot goet te willen gebruycken.

ALs weeldigh Lijsje gister nacht
Een bastaert kint hadt voort gebracht/
Mits sy in't kraem ontijdigh viel/
Al eerse feest of bruyloft hiel.

Een

Een out/ een wijs/ een deftigh man/
Die gaffer dese reden van.

„Een wijngaert dichte by de stadt/
„Een boom met freuyten aen den padt/
„Een slot dat op de grensen staet/
„Een wijf dat veel labeyen gaet/
„Een schoone/ jonge/ vlugge maeght/
„Gekust/ geleckt/ gestreelt/ gebraeght/
„Sijn dingen die een handigh man
„Met toe-sien niet bewaren kan.

On ne peut decrotter sa robbe sãs emporter le po[il]

Niemant klat sijn rockjen af/
Of daer gaet een vlockjen af.

De Fransche vrijster spreeckt.

OCh / hoe ben ick nu beklat
Van te drillen door de stadt:

Och

Och hoe ben ick nu begaet
Van te loopen achter straet:
Och! hoe ben ick nu gestelt
Van te spelen in het velt.

Komt nu / vrijsters/ die ick ken/
Soo ick u gespelen ben/
Soo ick immer met u songh/
Soo ick immer met u sprongh/
Soo ick immer wat bestont
Datje soet en geestigh vont;
Segt wat my te doene staet/
Want ick ben hier buyten raet/
Mits dat ick soo bijster schrick
Van dit aengebacken slick;

Snijd' ick't uyt/ soo ist een gat;
Wasch ick't kleet / soo wortet nat/
Droogh ick't dan/ soo wortet vael/
Wrijf ick't hart / soo wortet kael/
Worter oock niet toegedaen
Ach/ soo blijft de plecke staen/
En dat voeght gheen vrijster wel/
Maer een vuyle morsebel.
Hoe't dan yemandt keert of drayt
Voor gewis ick ben bekaeyt.
Ghy dan leert uyt dit geval
Dat u dienstigh wesen sal.
Loopt niet dickwils over straet/
Wenstje niet te zijn begaet:
Loopt niet dickwils door de Stadt/
Wenstje niet te zijn bekladt;
Loopt niet dickwils Oost en West/
'tHuys/ o Vrysters/ is u best.
Dan noch soo der yemant gaet
Over wegh/ of over straet/
Over zee/ of over lant/
Over cley/ of over zant/
Over hil/ of over clip/
Met een wagen/ of een schip/
Siet! dit stel ick voor een wet/
Kinders hout u zieltjens net.

Met

Met u geloof, oogh of eer,
En speelt o vryster nimmermeer.
Die in een quaet geruchte komt is halfgehangen
Of schoon de wond' al is genesen,
Daer sal noch al een teycken wesē.
Al wie een quade na-spraeck heeft,
Houdt die voor doot, schoon datse leeft.
Wie sijn pap stort, komt yet te kort

La brebis trop apprivoisée, De chacun agnel est tettée.

HOort/ jonge vrouw'/ en teere Maeght/
Een spreucke die hier dient gewaeght/
Om dat haer leer by alle man
V nut en dienstigh wesen kan:
Al isset dat een soet gelaet
Aen alle vrouwen geestigh staet/
En dat beleeft en spraecksaem zijn
Vciert gelijck een sonne schijn/
Vriendinnen/ des al niet-te-min/
Soo bint u geestigh wesen in/
En maeckt dat niemant opt te vry/
Of met u seer gemeensaem zy/
Want 'twort niet selden vreemt geduyt/
En 'tvalt oock dickmaels qualijck uyt.
Siet/ als het schaep is al te tam/
Soo komter menigh dertel lam/
Soo dickmael als het maer en dorst/
Het optjen vallen aen de borst/
En suyght daer stout en onbeschroomt/
Schoon hem de mam niet toe en komt.
Wat dient hier vorder op geseyt;
„ By wijse lieden kort bescheyt.

Alle mans vrient, menig mans geck.
Goet koop vlees dat krijgt de hont
Wie sich onder den draf menght,
dien eten de swijnen.

Die een schoone kat heeft / en dient geen bont-wercker in huys te brengen.

EEn man had in sijn huys een hoop van jonge maeghden/
Die menigh jongh-gesel met allen wel behaeghden/

Dies quam de steetsche jeugt daer meest den gantschen dagh
En nam daer soet vermaeck/gelijck dē jonckheyt plach.
Van allen wasser een/ die in de vreemde landen
Een leven had geleyt als buyten alle banden/
Geen meyt en woonter by die niet een fellen strijt
Die niet een harden storm/ op haren maegdom lijt:
Hem was oock even doen een bastaert-kint geboren/
En/ na den rechten eys ten vollen op gesworen/
Hier sprack hy dickmael van/ oock met een vollen mont/
Als of het slim bejagh hem wel en eerlijck stont.
De vader letter op/ en heeft hem waer genomen/
Als hy hem weder sagh ontrent sijn dochters komen/
Hy beet hem in het oor: Versiet u/ goede vrient/
My dunckt dat u beleyt ons dochters niet en dient.
De quant hierom gestoort/ en wonder seer gebeten/
Wou stracx en eer hy gingh/ hier van de reden weten/
Hy seyt 'ken weet niet wat/ en weyt geweldigh breet/
De Vader/ hart geperst/ die gaf hem dit bescheet:
Wie schoone katten heeft die moet gedurigh mercken
Op gasten afgerecht om in het bont te wercken:
Want die van't ambacht is/ en siet een aerdigh bont/
't Is vreemt/ soo hy het laet als hy het eertijts vont.

Siet ghy een vos ontrent u slot,
Gaet sluyt dan vry u hoender-kot.

Wanneer een vos de passy preeckt, boeren wacht u gansen.

Tot vlees van wolven, tanden van doggen.

La stoppa non sta bene appresso il fuogo.

Vyer by het stroo/
Dient niet alsoo.

EEn vrijster van haer eerste jeucht/
Haers ouders lust en hooghste vreucht/
Die badt haer moeder om verlof
Te rijden naer een buyten hof/
Te varen naer een boere feest/
Om spel te leyden haren geest/
En met de vryers haer bekent/
Te doen gelijckmen is gewent:

De moeder heeft de jonge maeght
Op alle saken ondervraeght/
En naer het stuck was overleyt
Soo heeftse dit haer aengeseyt:

Neen kint/ dit spel en dient u niet/
Want malle vreughde baert verdriet
Ick heb dit eertijts meer gesien/
Ick weet al watter kan geschien:

Jck weet wat bzyheyt dat men nam/
Vermits het heck was van den dam.
Wanneer de jeugt speelt op het lant/
Dan springhtmen lustigh upten bant/
Men raester dickmael nachten langh/
Ten minsten tot den hanen sangh/
Men maeckter licht een mengel bedt/
Dat is geseyt/ een maeghden net/
Daer licht een duyve sonder gal
Haer beste veeren laten sal.
Jck prijse daerom/ als de jeught
Gaet buyten om haer soete vreught
Dat vry dan yemandt van ontsagh/
En die men jeught betrouwen mach/
Zy by/ en aen/ al waer men gaet/
Om 'tspel te houden in de maet;
Want anders/ „ mallen sonder dwangh
„ Dat neemt gewis een quaden gangh.
„ Als vyer en stroo te samen koomt
„ Wat onheyl dienter niet geschroomt:
„ Want schoon het raeckt maer aen de kant/
„ Een voncke maeckt een vollen brant.
„ En dat gebeurt/ men weet niet hoe/
„ En 'tklimt in haest tot boven toe;
„ Want als het vyer is aen het gaen/
„ Dan isser veel geen houwen aen/
„ En schoon men blust het naderhandt
„ 'tBlyft swart al waer het heeft gebrant.

Vyer by het vlas
Brant wonder ras.

Vyer by werck onsteeckt haest.
Van een voncke brant het huys.

Van kleyn komtmen tot grooter.

Let, vrijster wie ontrent u gaen,
Een malle greep is haest gedaen.

Een lonck een spronc, een dronck,
Elck is een vonck.

Syrach.23. 22.

Wie in de lust ontsteken is, die is als een brandende vyer, ende en houdt niet op, tot dat hy hem selven verbrande.

A gatto che lecca spiedo, non gli fidate arrosto.

De katte leckt het spit; wat souse niet bedrijven
Indiense slechts alleen mocht in de keucken blijven?
Ghy daerom/ snege meyt/ siet dat ghy by't gebraet
Geen katte sonder wacht/ geen gragen kater laet.
'k En mach/ o Rosemont/ geen snoode linckers velen
Die met de kamer-maeght soo los en dertel spelen:
Ey: wat ick bidden mach/ betrouwtse niet te veel;
Een rat die semels eet/ en dient niet by het meel.

Indien de katte leckt de speten,
Raeckts'aen het ghebraedt, sy sal het eten.
Veel betrout.
Licht berout.
Door het vertrouwen verloor het meysje haren maeghdom.
Niemant wort lichter bedrogen, als die veel vertrout.
Die licht vertrout, wort haest bedrogen.
Ghy mocht al sulcken vriendt betrouwen.
Het sal u gantsch u leven rouwen.
Houdt dan vast dat yeder vrient
Niet in als betrout en dient.
Niet veel te betrouwen,
Heefter veel behouwen.

Ick weet hier by een droeve maeght/
Die haer van deef' en die beklaeght/
Sy singht hier van een treürigh liet/
Doch ick en kan de woorden niet:
Maer vraeghter yemant na den sin?
Dit vers dat koomter dickmaels in:
Om dat ick linckers heb gelooft,
Soo is mijn beste pant gerooft.
Wel let dan/ let o soete jeught/
Wien dat ghy recht betrouwen meught.

De kanne gaet soo langhe te water / tot datse eens breeckt.

De vryster spreeckt.

Ick hebbe menighmael/ ick hebbe lange dagen
Hier water in geput/ hier water in gedragen/
Hier water in gepompt/ en weder uyt gedaen/
En tot op heden toe/ soo isset wel gegaen;
Maer hier in dit gewest/ daer komen rauwe gasten/
Die my en mijns gelijck niet laten aen te tasten:

En in het naeste dorp daer woont een groote jeught/
Daer is dan alle daegh/ daer is de wilde vreught;
Ick weeligh uytter aert/ en tot het spel genegen/
Quam mede by den hoop om soete jock te plegen;
Ick kloste nu en dan twee kruycken tegen een/
Maer 'twas te veel bestaen voor soo een weecken steen:
Want onder dit gewoel een onbesuysde jongen
Komt loopen uyt het dorp en tegen my gesprongen/
Die stoot te bijster hart/ soo dat mijn kruycke leeckt/
Die stoot noch ander-mael/ soo dat mijn kruycke breeckt.
Daer liggen nu/ eylaes! daer liggen nu de scherven/
Dies moet ick (wat een spijt) mijn eerste vreuchde derven;
Want/ boven dat het leet my in de ziele treckt/
Soo word' ick noch/ eylaes! van alle man begeckt.
Hier stae ick nu en kijck met twee beschaemde kaken/
Onseker hoe te doen of wat te sullen maken;
Ach! waer ick 't ooge keer/ of waer ick henen gae/
Daer wijst my al het volck met spitse vingers nae.
Kom ick nu weder 'thuys hoe sal mijn moeder kijven:
En soo ick niet en gae waer sal ick konnen blijven?
Waer sal ick seker zijn? Wel/ die mijn schande siet
O! leert een nutte les en dat uyt mijn verdriet.
Gespelen weest besorght voor uwe water-kruycken/
De beste van den hoop die hebben weecke buycken;
Het is een seker woort/ daer oock de reden spreeckt/
De pot gaet na de put tot sy ten lesten breeckt.

Het geytjen loopt so dickwils in de koolen, tot het eens de vacht laet.
De mugh die om de keersse sweeft,
'tIs wonder soo die lange leeft.

Wie veel wil mallen,
Moet een mael vallen.

Als de peere rijp is / soo valtse geerne in't slijck.

De Boogert-man spreeckt.

IS't niet een spijtigh dingh! de schoonste van de peeren/
Die ick nu langen tijt van yder sagh begeeren/
Die ick soo menighmael/ soo boven maten prees/
Die yder een belough/ en metten vinger wees
Ach! die is van den boom/ en in het slick gedropen/
En light nu van de sleck/ en van de pier bekropen/
Die is soo ongesien/ dat wie het ooft genaeckt
Stracx metter herten walght/ en metter kelen braeckt.
Wat heb ick onse Trijn al over langh geleden/
Verscheyde mael geseyt (en vry met groote reden)
Dat sy de schoone vrucht te lange wederhiel/
Dat sy de rijpe peer sou plucken eerse viel!
Maer of ick heb gesmeeckt/ dan of ick heb gekeven/
Daer was geen seggen aen/ het isser by gebleven;
Mijn reden/ mijn gesmeeck/ mijn bidden gelter niet/
Nu leydtse daer bedot gelijck een yeder siet.
Noch ben ick even soo met onse Fy ghevaren/
Dat was een flure meyt van ses-en-twintigh jaren/
Vet/ lijvigh/ wel geborst; de buerte waeghder van/
Men riep my dickmael toe: Haer dient een rustigh man.

En ſchoon ick deſe ſaeck geduerigh heb gedreven/
Mijn wijf en heeft haer noyt tot reden willen geven/
Sy rieper tegen aen: Het is noch al te vroech/
Beyt tot een ander jaer/ dan is het tijts genoech.
Ick ſweegh om vredes wil/ en lietet henen ſleuren/
Maer bloet/ ghelijck ick ben/ ick moetet nu betreuren
Want Fy die heeft gepoypt met Jorden onſen knecht/
Daer ſtaet nu Trijntje moer en ſiet geweldigh ſlecht.
Wel leert/ o Boogert-man/ op uwe boom-gewaſſen/
Leert vaders/ als het dient/ op uwe dochters paſſen;
Want die uyt onbeſcheyt hier op geen acht en ſlaet/
Beklaeght hem menighmael wanneer het is te laet.
Siet! als de peere blooſt dan plachtſe licht te vallen/
En als de vryſter rijpt/ ſoo wiltſe veeltijts mallen;
Dus wilt ghy van verdriet en ſchande zijn bevrijt/
Vent/ vent dit weecke freuyt/ en dat te rechter tijt.

Grijpt, als't rijpt.

Drie dinghen moetmen doen, of ſy doen't haer ſelven: ſijn ſtaet maken, ſijn dochter beſteden, ſijn hinderſte weſen.

Syrach. 42. 9.

Een dochter die noch onberaden is, die maeckt den vader veel wakens, eñ het ſorgen voor haer beneemt hem veel ſlapens; dewijle dat ſy jonck is, dat ſy mochte verouden; ofte wanneer ſy eenen man krijght, dat hy haer mochte gram worden.

La bona fama è comme il Cipreſſo quando una volta è tronco non rinverde mai piu.

Valt opt Cypreſſen boom/ valt opt u eer ter neder/
Niet eene van de twee en rijſter immer weder.

De Vrijſter ſpreeckt.

ICk ben in mijn gemoet hier beſigh aen te ſchouwen
Een boom/ een jongen boom die neder is gehouwen/
Een gaef Cypreſſen-hout / dat anders is geſtelt
Als hier of elders zijn de boomen van het velt.
Is't niet een ſeltſaem dingh ? de boom is neer geſlagen
Niet in ſijn dorren tijdt / maer in ſijn beſte dagen;
En efter hoe het gaet / of wat de lieden doen/
De ſtam is ſonder loof en wort niet weder groen.
Nu overlegh ick vaſt waer op dit is te duyden/
En watmen leeren mach van boomen ofte kruyden;
Ey ſiet! als ick ter deegh ontſluyte mijn verſtant/
Soo ben ick even ſelf/ gelijck als deſe plant.

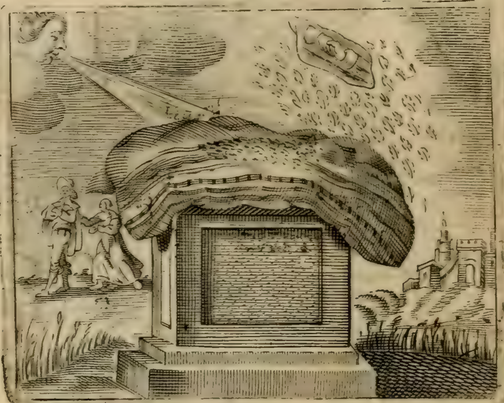
Maer

Maer waerom dus bedeckt? ey: laet ons claerder spreken/
Ick wil aen dese plaets ontdecken mijn gebreken/
Ick wil eens over-slaen hoe ick eens neder viel/
En clagen mijnen noot aen mijn bedroefde ziel.
Eylacen dwase maeght: ick hebbe my vergeten;
En dat was metter tijt van alle man geweten.
Siet daer een groot verdriet? mijn eere was bevleckt/
En ick was boven dat van alle man begeckt:
Daer gingh ick treurigh heen bedruckt in alle sinnen/
Doch echter hield ick vast ick sou het overwinnen;
Dies schoud' ick alle vreught/ uyt enckel herten-leet/
Ick droegh een minder kant/ en vry een slechter kleet:
Ick gingh my boven dat van alle Feesten bannen/
Ick had gelijck een schrick van alle jonge mannen/
Ick gingh seer weynigh uyt/ ten was dan na de kerck/
Maer des al niet, se min het was verloren werck.
Al wat ick heb bedacht/ of in de daet begonnen/
'Ken hebbe niet een sier/ 'ken hebbe niet gewonnen;
Hoe sedigh dat ick ga/ eylaes: de quade faem
Die krijt my leelijck uyt en geesselt mijnen naem.
Het keert my al den rugh dat my wel eer beminde/
En wie my eertijts socht die vlucht gelijck een hinde/
Een yeder gaet te rugg' die van mijn saken weet/
Gelijck een reysend' man die op een padde treet.
Van vryers geen gewagh; maer slechts een kackelacker
Die ranst my somtijts aen/ en maeckt mijn droefheyt wacker.
Gespelen tot besluyt/ ick ben/ en blijf/ eylaes:
Een plante sonder loof/ een druyve sonder waes:
Dies roep ick tot de jeught/ O maeghden/ reyne dieren/
O let op u beroep/ en hoe het is te vieren/
Want raeckt ghy maer een reys u roem/u bloemtjen quijt/
't Is al om niet getreurt/ ten wast te geener tijt.

Verloren eer
Keert nimmermeer.
Maeghden eer
Is wonder teer,
Eens vergaen wast nimmermeer.

Maeght mist ghy u eerbaer root,
Schoon gy leeft, oock zijtje doot.

Le serment faict sur l'autel de plumes s'en va au vent.

Eedt te sweeren op de pluymen/
Dat en zijn maer minne-luymen.

De Vrijster spreeckt.

HOe dan/ sout ghy my verlaten/
Die ghy eertijts hebt bemint?
Hoe / sout ghy mijn konnen haten/
Die tot u soo ben gesint:
Neen/ ick can het niet glooven/
Ick en can het niet verstaen/
Dat ghy sout mijn eere rooven/
En dan elders minnen gaen.
Hebt ghy my niet menigh werven/
Even met een rijp beleyt/
Op u leven/ op u sterven/
Vaste liefde toegeseyt?
Hebt ghy my niet trouw gesworen
Hooger als ick seggen can?

Heb

Heb ick u niet uytvercoren
Even tot mijn echte man?
Hebt ghy my niet schrift gegeven/
Dat ick als u waerde vrou/
Dat ick al mijn gantsche leven
Aen u zijde slapen sou?
God en wil het niet gehengen
Dat ghy sout meyn-eedigh zijn/
Dat ghy my sout willen brenghen
Van de blyschap in de pijn.
Maer voor al moet u bewegen
Dese vrucht/ u eygen Kint/
Dat heb ick van u gekregen
Doen ghy tot my waert gesint:
Dat heb ick van u ontfangen/
O ter liefde/ beste vrient/
Doen ghy/ met een groot verlanghen/
Van mijn Maegdom waer gedient:
Doen ghy my eens pleeght te stellen
By de schoonste van het lant:
Doen ghy my eens pleeght te quellen
Om dit eygen minne-pant.
Siet doch eens sijn geestigh wesen/
Siet eens hoe het op u kijckt/
Siet / ghy zijter in te lesen/
Siet eens hoe het u gelijckt.
Wel dan/ mach ick yet verwerven/
Eert/ die ghy eens hebt gemint;
Anders moet ick hoere sterven/
En u vrucht een hoere-kint.

De Vryer spreeckt.

VV At sal dese sloor beginnen?
Wat begeert de slechte duyf?
Kint gaet elders wilje minnen/
Ick u trouwen? wat een struyf/
Heb ick met u liggen mallen/
Waert ghy voor een nacht mijn wijf/
Dat en acht ick niet met allen/
Dat en is maer tijt verdrijf.
Woorden die de vryers spreken
Zijn beleeft en honigh-soet/

Doch ten zijn maer minne-treken
Daer men noyt op achten moet/
Wat de Jongh-mans oyt beloben
Op de autaer van de min/
Dat is metter daedt verſtoben/
Als ſy hebben haren ſin:
Eeden die de minnaers ſweeren
Midden in het ſachte bedt/
Zijn veel lichter als de veeren/
Daer en dient niet op gelet;
Kint/ die vliegen met de winden
Dichter als een lichte pluym/
Daerom zijnſe niet te binden/
Want ſy ſmelten/ als het ſchuym.
Heeft de penne wat geſchreven
'tHart en heeftet niet gevoelt/
'tWort van't laken uyt-gewreven
Als men in het bedde woelt.
Mach ick bidden/ houdt het brieſje/
Want het u noch dienen kan/
Gaet/ ey gaet toch/ ſoete lieſje/
Maeckter ſuycker huyſjens van;
'tSuycker ſal te paſſe komen/
Als ghy't Kint ſijn papjen koockt:
En het brieſje dient ghenomen
Als ghy dan een vyertjen ſtoockt;
Die een kint by vryſters telen
Hebben voor haer moeyte niet/
'tIs een popj' om mee te ſpelen/
Voor een die haer maeghdom liet:
'tIs de ſoete maeght geſchoncken
Voor haer maeghdelijcke bloem;
Sy mach vry daer mede proncken;
Sy mach dragen haren roem/
Sy mach ſeggen/ 'thaerder eeren/
En vertellen't alle man/
Datſe niet en hoeft te leeren/
Datſe nu het ambacht kan.
Wech dan/ Heyl/ met al u klagen/
Wech met uwen mallen praet;
Noyt en ſal my kint behagen
Daer geen bruyloft voor en gaet.

Eeden van ſchippers, en beloften van vryers, en ſijn maer wint, als de noot over is.
Brieven van lieven zijn met boter beſegelt.
Vryers eedt en minne klachten
Moetmen niet als grillen achten.
Iemant met beloften aſen
Is een hemel voor de dwaſen.
My is onlangs op deſe gelegētheyt: een verſje voor-gekomen, dat wat plomp luyt: evenwel met u verlof, Leſer, ſal ick't hier ſetten, vermits het van goeder handt comt:
Als yemant kackt in ſijnen hoet,
'tGaet vaſt dat hy een dwaeſheydt doet:
Maer ſet hy dien noch op ſijn hooft
So acht hem gantz van ſin berooft.
Aefjen was een ſlechte ſloor,
Sy dacht te minnen,
En vreucht te winnen;
Maer ſy verloor,
Eedt van die mint,
Is niet als wint.
Een vryers eedt
Is maer een gril;
Want 'tis hem leet
Krijght hy ſijn wil.
Wat Venus voeght dat ſcheydt de klippel.

Een rupſe op een kool/ Een hoere in een huys.

GHy die opt hebt geſien wanneer de koolen groeyen/
En dat het gul gewas is veerdigh om te bloeyen/
Wat dan de rupſe doet ontrent het weeligh kruyt/
Gaet let op haer bedrijf/ en treckter leeringh uyt:
Waer opt het vuyl geſpuys maer eens en heeft gekropen/
Daer is het innigh mergh in haeſten uytgeſopen/
En waer het leelick dier den beck maer in en druckt/
Daer is in korter tijt het leven uyt-geruckt:
Haer vrolijck groen begint van ſtonden aen te quelen/
Vermits het niet en houdt als ſlechts de bloote ſtelen.
De waſdom is gedaen / de jeucht die is te niet/
Soo dat het yeder deert/ al die het maer en ſiet.
Hier dient nu teere jeucht met ſinnen overwogen
Wat leer-ſtuck over langh hier uyt de Wijſe togen.
Een hoer in eenigh huys die is de rups gelijck/
Sy maecktet al beroyt/ al was 'et eertijts rijck;
Al watſe maer genaeckt dat is terſtont gegeten/
Daer is van ſtonden aen het leven uyt-gebeten:
Al zijn de renten veel/ al is de winſte groot
Het ſmelt noch al-te-mael/ het ſmelt in haeren ſchoot.
Schout hoeren teere jeucht/ ſchout hoeren rijpe mannen/
En wilt het vuyl geſpuys uyt uwen huyſe bannen/
Haer aert en gantſch bedrijf is met de rupſen een/
Een hoer is in het huys als etter in het been.

Die

Die den eenen voet in't hoer-huys ſet, ſet den anderen in't gaſthuys,

Een hoer brengter menigh tot den bedel-ſack: ſiet Prov. 6. 26.

Syrach 19. 2.

Die hoeren aenhangt krijght motten en wormen, en verdort.

Syrach 42. 12,

Weeſt niet geerne by lichte vrouwen; want ghelijck uyt de kleederen motten komen, alſoo komt van haer veel booſes.

Wie een hoer trout is een ſchelm, of ſalder een worden.

De hoeren ſijn als vogel-lijm, watter ontrent komt later van ſijn veren.

Die hoeren leyt, of ezels drijft,
'tIs vreemt ſoo die in ruſte blijft.

O tinge O bruſcia.

't Sal ſmetten of branden/
Vrient wacht u handen.

De Jonghelingh ſpreeckt.

Ick ſie wel/ weelde kint/ ghy biedt my deſe kolen/
Maer onder u geſchenck daer is bedrogh verholen:
Ick weet wie dat ghy zijt/ en watter van u komt/
Dus hebb' ick dubbel recht voor u te zijn beſchroomt;

Taſt

Taſt ick daer't niet en gloeyt/ het vuyl kleeft aen mijn handen/
En grijp ick maer een vonck/ gewis ick ſal my branden;
Dus ben ick in gevaer waer ick de vingers ſet/
D kool doet als haer vrou/ ſy brant/ of ſy beſmet.

Een Hoere quijt te gaen, is veel gewonnen.

'tIs quaet dē duyvel een hātſchrift te geven, want men moet de quitantie inde helle halen.

Prov. 6. 27.

Hoe ſoude yemandt op kolen gaen, dat ſijn voeten niet verbrandt en werden? Of kan yemant vyer in ſijnen boeſem dragē dat ſijn cleet niet en verberne? Alſoo gaet het dien, die tot ſijns naeſtens wijf gaet; wie haer aenraeckt en ſal niet ontſchuldigh blijven,

Indien het vyer van quaet gheſelſchap u niet en brant, den roock van 'tſelve ſal u ten minſten ſwart maken.

Amour de putain, d'eſtoupe le feu,
Reluit beaucoup, & dure peu.

Vyer van ſtroo/ en hoere-min/
Veel behaeghs/ en niet daer in.

My is eens een woort ghezeyt
Dat my ſtaegh op 'therte leyt/
Hoeren liefd' is vyer van ſtroo,
En dat vind' ick even ſoo;
Want die gluy brenght in de ſchou
Om dat hy het branden ſou/
Siet voor eerſt een ſchoone vlam/
Die ſchier aen de ſolder quam;
Maer het is terſtont gedaen
Als de ſluyſter is gegaen/
En dat eerſt ſoo glimpigh was
Is terſtont maer enckel as/
Die een yder leelijck maeckt/
Wie maer eens daer aen en raeckt.
Ick was eens geſtreelt/ gekuſt/
En ick ſwom in volle luſt/
Want men bood' my hooger gunſt/
(Al met woorden na de kunſt)

Alſter

Allser opt een echte man
Van sijn wijf geworden kan.
Maer hoort vorder/ soete jeught/
Dat en was maer korte vreught/
Want als't gelt was uyt-geteert/
En mijn renten op-gesmeert;
Quammer stracx een hart besluyt/
Want ick moest ten huyse uyt/
En een ander quam te roer/
Dien ginght juyst als ick'er voer:
Daer dwaeld' ick doen achter straet
Sonder gelt/ en sonder raet/
En my bleef ter werelt niet
Als een innigh ziel-verdriet/
En daer toe een vunstigh lijf/
Voor sijn jaren stram en stijf.
Vrienden wat ick bidden mach/
Wort doch wijs uyt mijn beklach/
Let niet op de geyle lust/
Want haer vyer is haest geblust:
Maer denckt om het ongeval
Dat vry langer dueren sal.

Geluck van vrouwen is ramp in de beurse.

'tSpel van Brugghe al lacchende bijster.

Een schoone vrou, en soete wijn, Die sijn vol heymelick fenijn.

Een oude hoer, een nieuwe weert, Die snijden meer als eenigh sweert.

Syrach 42.2.14.

'tIs sekerder by een boos man, als by een vriendelick wijf te zijn,

Mulier ſine verecundia, lampas ſine lumine.

Al heeft een hoer een ſchoon geſicht/
't Is een lanteerne ſonder licht.

VRaeght yemant wat ick draegh/ en wattet is te ſeggen?
Hoort toe ick nemet aen met woorden uyt te leggen;
Ick gae doch altijt ront/ oock daer een ander ſwijght/
En daer een ſlechte duyf beſchaemde wangen krijght.
Ick draegh een aerdigh tuygh/ dat konſtigh is gedreven/
Dat ſchoon is op-gedaen/ en wonder net geweven/
Ick draegh een noodigh ſtuck/ dat aen een ruſtigh man
Oock midden in der nacht/ ten dienſte weſen kan:
Ick draegh een ſchoon kleynoot/ dat yder ſou behagen
Als ſy het beſte deel daer mede binnen ſagen;
Maer dat en iſſet niet/ en even ſonder dat
Soo iſſet maer een romp/ een hol/ een ydel vat:
Maer waerom dus bedeckt? ick kan wel anders ſpreken/
Ick hebbe monts genouch/ ick hebbe wiſſe ſtreken/
Ick heb een gladde tongh (wie dattet oock verbeelt)
Wel vrienden/ 'tgeen ick draegh/ dat is mijn eygen beelt.

Ick heb een bly gelaet / ick hebbe roode wangen:
Ick hebbe geestigh hayr/ dat menschen weet te vangen.
  Ick ben maer/ hola wat : ick ben gelijck ghy siet/
  Ick bid u (wie ghy zijt) en vraeght my vorder niet.
Maer denckt ghy lijcke wel wat mach haer doch ontbreken ?
De schaemte/ lieve vrient/ die is van my ghewecken/
  Dat schoon/ dat helder licht/ die onbevleckte glans/
  De luyster van de jeugt / de vreuchde van de mans :
De schaemte/ lieve vrient/ die heb ick eens verloren/
En die heeft even my voor eeuwigh afgesworen :
  Nu ben ick niet met al ; want sonder eerbaer root
  Soo is de schoonheyt vuyl/ soo is het leven doot.

Waer geen schaemte is, daer is geen eer.

Tamquam annulus in naribus suis.

Als geyle vrouwen schoon zijn/
Hiet dat juweelen by een swijn.

Ey wat een selsaem dingh ! wat kom ick hier te mercken
Ick sie een vuyle seugh/ ick sie een leelijck vercken/
  Ick sie een gortigh swijn met ringen in den muyl/
  Daer mede wroet het beest oock in het slimste vuyl.
Voorwaer het edel gout dat is ter quader uren/
Met onrecht/ quaet belept/ met ongesoute kuren/
  De seughe toegeschickt/ en aen het swijn besteet/
  Een beest dat enckel dreck en vuylen modder eet.
Gewis het schoon juweel dat mochte beter cieren
Den vinger of het oir van onse jonghe dieren/
  Of van een lieve bruyt/ om met te beter glans
  Te dragen in de feest haer groenen maeghde-krans.
Maer hola/ gladde tongh / wat hebje daer gesproken ?
Wat is u voor een woort daer uyt de mont gebroken ?
  Het vonnis dat ghy geeft/ en hier als seker stelt/
  Dat raeckt my even selfs/ als tegen my gevelt;
Ick ben (als ick het stuck/ gelijck het is gelegen/
Wil met een stillen geest wat naerder overwegen)
  Ick ben de vuyle seugh/ die in den modder wroet/
  Die in den mishoop woont/ en alle grouwel doet ;
Ick ben dit leelijck swijn/ dat met de schoonste ringen
Is besigh even staegh ontrent de vuylste dingen.
  Ick ben dit onguer beest/ dat noch het edel gout/
  Noch hellen diamant in acht of weerden hout.
Ick was een jonge spruyt/ ick quam daer henen treden/
Frisch/ geestigh/ aengenaem/ en met gesonde leden/
  Ick had een wacker oogh/ ick had een rooden mont/
  Ick hadde niet een lidt dat my niet wel en stont :

Ick was een lieve maeght/ van yder een ghepresen/
Hoe wel had ick een vrou en moeder konnen wesen!
Hoe wel had ick gedient ontrent het echte bedt!
Nu ben ick maer een sloor/ een slons een rechte slet/
Een grouwel in de stadt. Ick hebbe slimme gasten
De borsten mijner jeught oneerlijck laten tasten:
Och had ick die besteet ontrent een aerdigh kint/
Soo waer ick heden noch van alle man bemint.
Nu ben ick maer een spot van alle vuyle boeven/
Die my tot aen de ziel nu menighmael bedroeven.
Maer ach! dat heeftet wech. Eylaes! verloren eer
Die is/ die blijftmen quijt/en dat voor nimmermeer.
Nu maeghden hoort een woort/ick moet de jeught vermanen
Met druck/ met herten-leet/ met uytgestorte tranen/
Ter eeren van de trou. Och weest my noyt soo geck
Het gout van uwe jeught te leggen inden dreck.

De wijsheyt van een boer,
De schoonheyt van een Hoer,
En sacke-dragers kracht,
En zijn niet veel geacht.

De schoonheyt van een oneerlick rouw-mensch is ghelijck schoone boom-vruchten, die erghens op een hooge rotze ofte steen-klippe ghewassen zijn, van de welcke niemandt nut en hoeft als kraeyen en ravens, ende soodanige andere onguere vogels.

A chat lescheur bat on la guele.

De katte die veel snoepen wilt/
Wort licht eens op de neus geknilt.

Ick vont lest eenen vriendt die in sijn groene jaren
Met ons was uyt-gereyst en over zee gevaren/
Hy scheen in geenen deel gelijck hy eertijts plach/
Nadien hy bijster vreemt en wonder deerlijck sach;
Sijn hooft meest sonder hayr/ sijn neuse was gesoncken/
Sijn lippen sonder verf/ sijn holle tanden stoncken/
Sijn handen blauw-gheplekt/ sijn beenen sonder kuyt/
En dan een leelijck vocht quam hem ten oogen uyt.
Ick stont een wijl en keeck/ eer ick begon te spreken;
De man en sijn gelaet/ was my geheel ontleken:
Wel/ seyd' ick op het lest/ Hoe zijt ghy dus geschent/
Heb ick u niet wel eer een ander man ghekent?
Waer is u wacker lijf/ waer is u vrolijck leven?
Waer is u schoone blos/ u rappe jeught gebleven?
Waer is u geestigh oogh/ soo hel gelijck een vyer?
Ach van dit al-te-mael en vind' ick niet een sier!
Hy stont een langen tijt met neergeslagen hoofde/
Gepríckelt in den Geest/ gelijck ick doen geloofde/

Ten lesten quammer uyt: Ick bidde/ vraeghtet niet
Wie my de jeughe benam/ of waer het is geschiet.
Al wat ick lijden moet dat sijn verdiende plagen/
Een woort en dat genoegh/ waer toe naeu-keurigh vragen?
De kat die over al den muyl in steken wilt/
Wort op het lest betrapt/ en op den neus geknilt.

Vroech hengst, vroech guyl.
'tGast-huys hanght de loopers achter aen.
De vos die gaet soo langh ter jacht,
Tot hy der eens verliest sijn vacht.
De mugge vlieght soo lange om de keers, tot datse eens haer vleugelen sengt.
Een snoepende kat,
Wort eens gevat.

Bitsige honden krijgen hackelighe oyren.

Syrach 19.2.

Wijn en vrouwen verdwasen de wijse, ende die hoeren aenhangen die worden wilt, en krijgen motten en wormen ten loone, ende verdorren, den anderen tot een merckelick exempel.

Dum plorat, vorat.

Wanneer een hoere schreyt/
Denckt datse u lagen leyt.

Lest doen ick by mijn Soeltjen quam/
En acht op haer gedaente nam/
Soo vond' ick datse treurigh sagh/
Een vry al anders alsse plagh;
My docht wel dat haer wat ontbrack/
Dies was't dat ick dus tot haer sprack.
Wel liefste kint / hoe dus ontsteit?
Wat isset dat u sinnen quelt?
Ick sie wel aen u droef gelaet
Als dat het u niet wel en gaet.
Sy sweegh daer op een langen tijt/
Doch maeckte staegh een nieu gekrijt/
En wat ick seyde/ wat ick badt/
Sy maeckte slechts haer oogen nat/
Soo dat ick gantsch bekommert stont/
En seyde met een droeve mont:
Vriendinne/ wat ick bidden mach/
Ey laet eens of van dit geklach:

En

En segh een reys wat datter schort?
En waerom dat ghy tranen stort?
Op dat u vrient ten minsten yet
Mach doen tot troost van u verdriet.

Sy greep my daer op in den erm;
En seyde met een droef gekerm:
Eylaes! de gront van mijnen druck
Is vry een deerlijck ongeluck/
Want/ soo ick gister treden gingh/
Verloor ick mijnen besten ringh/
Ick miste van mijn slincker-hant
Een tafel van een diamant/
Een steen soo schoon/ soo groot/ soo rijck/
'kEn weet niet eenen sijns gelijck;
En heden noch op dese vloer
Daer brack/ eylaes! dit aerdigh snoer/
Soo dat de peerels al-te-mael
Verstroyden lancks de rumme sael:
En schoon ick socht door al het stof/
Ick misser acht of negen of/
Al schoon en uyter-maten ront/
Het stuck dat kost my seven pont:
Ey siet doch wat een droeven spijt!
Ick gae mijn beste dingen quijt;
En schoon het my al seer verdriet/
Hoe dat ick souck 'ken vinde niet.

Als sy dees klachten hadt gedaen/
Soo gingh het huylen weder aen;
Sy schreyden tranen wonder groot/
Die vielen staegh in haren schoot.
Ick stont verstelt in desen rou/
Onseker wat ick seggen sou.

Dan/ t'wijl ick lett' op haer getier
Verneem ick daer een Juwelier/
Die/ nae dat hy ons had gegroet/
Verscheyde kassen open doet/
En haelter uyt een grooten schat/
En seyde/ joncker/ koopt doch wat;
Want siet ick brengh hier aen den dagh
Al wat een jufvrou dienen magh:

Sy ('tscheen) ontsliep op dese stem/
En keerd' haer wacker tegen hem/
En greep voor eerst een diamant/
Wel bijp de schoonste diese vant/
En seyd'/ hier waer ick nu gedient/
Had ick maer eenen milden vrient/
Maer eenen die wat koopen wou/
Dat ware troost van mijnen rou;
En daer op gaffe mp een soen/
Dat was geseyt/ ghp moetet doen.
Ick/ droevigh om haer treurigh sien/
Began de Kramer gelt te bien:
En eer ick wist hoe dattet gingh/
Soo was ick kooper van den ringh.
Wat meer? gesellen/ tot besluyt/
Ick schudde daer mijn beursjen uyt;
En hier voor had ick anders niet/
Als dat noch heden mijn verdriet:
Oock soo verstont ick naderhandt
Dat eben die geslepe quant/
Die mp verkocht dat mope goet/
Was van mee jof vrous naeste bloet.
Door haer voorseker opgemaeckt/
En soo daer in het spel geraeckt;
In voegen dat mp seker docht
Ick had haer eygen ringh gekocht.
Wel aen/ door mp ick heb geleert
Terwijl ick met haer heb verkeert/
Dat juyst wanneer een hoere schreyt
Sy dan haer slimste lagen leyt:
Maer offe krijt/ of datse lacht/
Siet dat ghy 't beyde niet en acht;
Want offe lacht/ of datse weent/
't Is veeltijts beyde niet gemeent.

Van lacchende schouten, en schreyende hoeren,
En late niemant sich vervoeren.
Als een Hont begint te knorren, de slige te hissen, een hoere te schreyen, de eerste wil bijten, de tweede wil steken, de derde bedrieghen.

De vrouwen hadden eertijdts drie-derley tranen:

Van { Leet, Ongedult, Bedrogh.

Vriendt letter op, men vinter noch.

Comme

Comme l'oiſelet qui ſe haſte vers les lacqs.

Prov. 7. 23.

Als een vogel ten ſtricke hem ſnellet.

Waer henen jongh-gheſel/ waerom ſoo ſnel gereden?
Wat loopt u vluchtigh peert met ſoo geſtreckte leden?
Ey ſtaet een weynigh ſtil/ en ſtremt u ſnelle reys;
Ick weet ghy ſoeckt bejagh ten dienſte van het vleys:
Ick weet dat ſeker wijf van alle tucht geweken/
Ick weet dat ſeker wijf door luſten aengeſteken/
U heeft een plaets genoemt/ en even tijt geſet
Om u door enckel liſt te krijgen in het net.
Ghy doet gelijck de vinck die met een groot verlangen
Komt vallen uyt de lucht om haer te laten vangen:
Ghy doet gelijck een mees/ die geeft haer in den ſlagh
Soo veyligh alſſe kan/ ſoo veerdigh alſſe mach.
Ey denckt/ o lieve denckt dat uwe ſinnen dolen/
Ghy miſt den rechten wegh en treet op heete kolen:
Ghy ſnelt u tottet graf/ ick ſegget anderwerf/
Ghy ſpoet u totte doodt en rent in u bederf.
Hoe lichte kan de meyt den looſen handel klappen:
Hoe lichte kan de man u op te daet betrappen/
Hoe lichte kan een vrient ontdecken u bedrijf/
En ſeggen aen de man de rancken van het wijf.
Hoe wel kan Godes hant door veelderhande plaghen/
U rucken uytter tijdt/ en van der aerden jagen/
Om met een lanckſaem vyer/ dat in de beenen ſit/
Verteeren al u lijf/ en meeſt het derde lidt/
Hoe lichte kan het wijf door onverſadigh mallen/
Eens op een ander pol haer oogen laten vallen;
Hoe lichte kan een boef betoovert van het wijf/
Eens op een ſtille nacht u brengen om het lijf/
Maer wat ick ſeggen mach mijn reden is verloren/
Hy ſteeckt het moedigh peert noch echter met de ſporen/
Ach wat is van het vlees! vermaent het uren langh/
Het gaet noch even-wel het gaet ſijn oude gangh.

Dit Sinne-beeldt is ontleent uyt het 7. Capittel van de Spreucken Salomons, alwaer de dwaſe Iongeling van de liſtige vrouwe over-redet eñ verleyt ſijnde, haer wert geſeyt te volgen, **als een oſſe ten ſlacht bancke / ende als een Vogel die ten ſtricke hem ſnellet: ende en weet niet dattet hem het levẽ gelt.** De leſer dã gelieve ſig in plaetſe van een plate, die hier nagelaten is, inbeeldinge voor te ſtellen een ſlagh, daermen in den herfſt mede plach te vincken, aen een boom hanghende, eñ inde ſelve een lock-meeſe, mitsgaders een vogel die van boven af ſig daer in

 geeft:

geeft een Jongeling die snellick te peerde rijdende, gaet vinden eens anders mans echte vrouwe, ergens in't groene onder een boom sittende, die hem tijdt ende plaetse bescheyden heeft: en lese voorts, tot breeder uytlegginge van desen het voorsz. 7. capitt, van de by spreucken Salomons. En sie vorder Prov, 9. 13.

Arbor secco non devient mai verde,
Cosi fa donna chi suo tiempo perde.

Een boom/ of vryster/ eens verout/
En krijght daer na geen jeughdigh hout.

De oude Vryster spreeckt.

Ick was een jonge stam van yder een geprefen/
En met een schoon gewaey tot in de lucht geresen;
Ick was een rancke spruyt/ een gaef/ een keestigh hout/
Het groenste van de laen/ het schoonste van het wout:
Ick was een bosch alleen/ daer al de vogels quamen/
En gantsche dagen langh haer soete vreughden namen/
Daer menigh jongh-gesel/ en menigh harder sat/
Die slechts maer om de lucht van mijne tacken badt:
Al watter geestigh songh/ dat wou sijn eerste nesten/
Ter eeren mijner jeught/ in dese tacken vesten:
Maer ick was doen te trots/ en daerom wild' ick niet;
Nu stae ick hier alleen gelijck een eensaem riet:
Nu is mijn jeught gegaen/ mijn bloeysel afgesegen/
Mijn groen dient maer alleen tot stroysel op de wegen:
Al wat noch om my swiert en is geen jeughdigh blat/
Maer niet als vuyle mosch/ of/ ick en weet niet wat.
Ick vinde met verdriet/ ick vinde datter uylen/
En ravens van der nacht in mijne tacken schuylen:
Ick vinde met verdriet dat ja de vleder-muys
Maeckt in mijn holle stam haer ongeluckigh huys.
Dies roep ick over-luyt tot alle jonge boomen
Die fris/ en lustigh staen ontrent de versche stroomen.
En weest niet al te trots/ o dochters van het wout;
Wat heden jeughdigh is dat wort ten lesten out.
Dat wort/ eylacen: kael/ en al de groene tacken
Die komen/ sonder loof/ die komen neder sacken/
En siet wie eens de tijdt haer jeught en groente nam/
Die blijft van naderhandt die blijft een dorre stam.
Gelooft et fiere jeught/ en leertet overleggen/
'tIs kunst hier gunstigh ja in tijts te konnen seggen:
Want die haer kans verkijckt/ behoudt maer enckel spijt;
Wel aen/ dan lettet op/ en dient u van den tijt.

'tIs cunſt in tijts ja te ſeggen.

Grijpt als't tijt is.

Die tijt heeft, en tijt laet glyen,
Kan ſijn leven niet bedyen.

Gaept als men u den lepel biet;
Of naderhant en krijgh je niet.

Die altijts vroech ghenoech komt, komt veeltijts te laet.

Landt koopen en goet houwelick doen verſchijnt alle dage niet.

Wie een dochter heeft van twintig Jaren, kanſe beſteden met haer beter: die der eene heeft van vijf-entwintig jaer, met haers gelijcke: die der eene heeft daer boven, mette gene dieſe eerſt verſoeckt. Dan de Jaren van dochters uyt te houwelicken, worden na de verſcheydenheyt van de plaetſen, landen, en naturen verſcheydentlick gherekent, als met volle leden wert verhandelt by And. Titaquell. l. connubial. 6. num. 36. & ſeqq.

Ogni fiore al fin perde l'odore.

De oude vrouwe ſpreeckt.

EN wilt o jonge maeght/ geen ſinnen immer ſetten
Noch op het broech gewas van teere violetten/
Noch op het purper-root dat uytter aerden groeyt/
Noch op het aerdigh wit dat aen der heyden bloeyt.

De bloemen weerde kint/ en al de ſchoone roſen
Die hier in deſen hof die op de velden bloſen/
Zijn al van weecke ſtof zijn al van teeren aert/
Sy gaen eylaes te niet/ hoe wel men die bewaert.
Een miſt een kleyne vorſt/ een rijp een kouden regen/
Het minſte datter ruyſt is al de bloemen tegen.
Jae ſoo de klare Son maer eens te vinnigh ſchijnt/
Men ſiet van ſtonden aen dat hare glantz verdwijnt.
Maer neemt dat eenigh menſch het onweer can beletten/
Met ſchutſels over al ontrent het kruyt te ſetten/
Noch wortet evenwel verwonnen van den tijt/
Al iſſet yemant leet/ al iſſet yemant ſpijt.
Siet vrijſters altemael ſiet alle jonge vrouwen/
Siet watter op de jeucht of ſchoonheyt is te bouwen;
De glantz van u geſicht/ de blos van uwen mont/
Vergaet/ verſlenſt/ verdwijnt/ en al in korten ſtont.
Yet ick en weet niet wat dat kan de jonckheyt quellen/
Dat kan u ſoet ghelaet in vreemde bochten ſtellen.
Dat kan in korten tijt verſlinden uwe jeucht
Hoe ſeer ghy even-ſtaegh daer acht op nemen meucht.
Wat is van ſchoone verf? van alle moye dingen?
De tijt kan alle vleeſch en alle ſchepſels dwingen;
Daer is een ſtil verderf dat ons in yeder lit
Dat in het middel-punct van al de Werelt ſit/
Dat eet gedurigh in/ dat bijt door alle banden/
Dat knaeght (men weet niet hoe) en al met ſtage tanden;
Sluyt vry u beſte kleet des efter niet te min/
Daer waſt een vuyl gebroet daer komen motten in.
U ſchoonheyt jonge maegt/ hoe ghy die ſoeckt te decken/
Verandert evenwel door onverwachte vlecken/
Bewaertſe ſoo ghy wilt/ ach naer een korten tijt
Ghy blijft niet dieje waert/ ghy waert niet dieje zijt.
Ghy dan/ ſoeckt beter glans/ die tijt en oude dagen
Geen hinder konnen doen/ of wegh en konnen dragen.
Vraeght yemant wat het zy/ wel hooret ſoete jeugt/
Het is een reyne ziel/ wiens luſt is in de deugt.

Op den ſelven ſin.

Ghy zijt te trots / o ſchoone blom/
Maer lieve/ ſegt ons doch waerom?
Segh waerom ghy ſoo hoogen moet
In uwen teeren boeſem voet?
Is't om u ſchoonheyt/ aerdigh kint?
Maer die en is maer enckel wint.

Siet

Siet dese roos/ die ick u toon/
Die was noch heden wonder schoon/
Die was noch heden alsoo fris
Gelijck u jeughdigh tuylken is:
En siet! in soo een korten tijt
Is sy haer aerdigh blosjen quijt.
Eylaes! haer glans die is gedaen;
Ach! schoonheyt is maer enckel waen.
Gelooftet vry/ o weerde maeght/
Hoe seer ghy dees of die behaeght
Hoe jeughdigh u het wesen staet/
Hoe wacker u gesichte gaet/
Hoe lustigh uwe stemme klinght/
Hoe geestigh ghy een deuntjen singht/
Hoe aerdigh u dit hayrtje krult;
Ghy sult/ o lieve Kint/ ghy sult/
Ghy sult/ en al in korten tijt/
Niet zijn ghelijck ghy heden zijt:
Ghy sult haest zijn gelijck een roos
Die op een koude nacht verbroos/
Of die/ na datse was gepluckt/
Met rouwe vingers wort gedruckt:
Ghy sult haest wesen mijns gelijck/
Dat is geseyt een levent lijck.
Ghy daerom stelt u toe-verlaet
Nooyt op yet dat soo haest vergaet:
Maer kiest tot u vermaken/ kiest
Dat met geen winter af en vriest/
Dat met den loop van langen tijt/
Dat met geen outheyt af en slijt;
Betracht een stil en reyn gemoet/
Dat is een schoon/ en duersaem goet.

Anders, ten selven eynde.

Lest was ick in een groote feest/
Daer sat ick met een blijde geest;
Want daer was spijs en dranck bereyt/
En al wat tot genuchte leyt:
Ick sach de vrysters nevens my/
Ick sach'er dertigh op een ry/

Al jonck/ en schoon/ en fris/ en net/
Al wonder cierlijck opgeset/
My docht dat ick dien gantschen dagh
Geen menschen maer goddinnen sagh;
En efter des al-niet-te-min
Soo kreegh ick daer een droeven sin:
Want t'wijle dees en geene songh/
Of met de vrysters omme sprongh/
Soo quaem my voor een swaer gepeys/
En dat vry meer als eene reys.
Men hout dat Xerxes/ op een dagh/
Als hy syn grooten leger sagh/
Als hy syn ruyters over al
Sagh draven in het groene dal;
Stont treurigh midden in het heyr/
En sloegh sijn hooft en oogen neer:
Men sagh genoegh aen sijn gebaer
Dat sijn gepeys was wonder swaer:
Een van den raet/ een deftigh man/
Die vraeghter hem de reden van/
Die vraeght wat datter is gebeurt
Dat soo een machtigh Prince treurt/
Daer hy geen man i'nt leger siet
Die hem niet lijf en leven biet.
De Koninck sprack/ Ick sie de macht/
Die niet als mijn bevel en wacht:
Ick sie hier menigh dapper helt
Sich moedigh toonen in het velt:
Ick sie het/ en noch evenwel
Soo baertet my een droef gequel;
Want segh doch eens/ na hondert jaer/
Waer salse zijn dees groote schaer?
Eylaes! verstoven als een kaf/
Eylaes! verschoven in het graf.
Dit sey de Vorst / en tot besluyt
Soo bersten hem de tranen uyt.
Ick was bedroeft in mijn gemoet
Genoeghsaem op dien eygen voet:
Want 'tleet dat Xerxes overviel
Dat perst oock op mijn droeve ziel:
Ick dacht / Besiet de schoone jeucht/

Die al de werrelt nu verheucht/
Die ons/ die alle man verblijt/
Wat is die van een kleynen tijt/
Eylaes! in min als twintigh jaer
Soo sal haer sangh / haer geestigh hayr/
Haer roode mont/ haer bly gelaet/
Niet wesen als't et heden staet.
Hier met besloot ick dese feest/
En siet/ dit blijft my in den geest/
Dit maeckt my droef en ongesint/
Waer ick een bly geselschap vint.
En siet/ 'ken weet ons geenen raet
Voor dit soo algemeene quaet/
Als datmen met sijn gantsche kracht
Na beter glantz en schoonheyt tracht/
Naer schoonheyt die noyt leelick wert/
Dat is geseyt/ een suyver hert/
Een woon-plaets van de ware deucht;
Jaeght dese na / o reyne jeucht.

Schoon hayr, en wel singen,
Sijn verganckelicke dingen.

Schoon root, haest doot.

De netste schoen die wort een slof.

Niemant en heeft hem seer te roemen,
Al staet sijn hof vol schoone bloemen.

Want dicwils op een koude nacht
Soo wertet al te niet gebracht.

Het velleken is wijs, het weet wanneer het rimpelen moet.

Ick besluyte met Salomon

Prov. 31. 30.

Lieffelijck en schoon zijn is niet; een vrouwe die den Heere vreest salmen loven.

Amoris

Amoris Laconismi.

Liefdes Kort-ſpraecke,

*

IN-LEYDINGE.

PHILARETUS van Waermont, een ſoet-aerdigh edel-man, in ſijn groene jaren de werelt met oordeel geſien, en verſcheyde talen geleert hebbende, is naderhant in ſijn vader-lant gekeert, eñ aldaer een geruymen tijt gebruyct ſijnde geweeſt in verſcheyde eerlijcke (doch moeyelijcke) bedieningen, was eyntelijck van de ſelve vermoeyt eñ af-keerigh gewordē, eñ hadde daerom ſich metter woone begevē op ſeker ſijn buytē huys, in een vruchtbare lant-ſtreke cierlijcken opgebout: om aldaer ſijnen overigen tijdt in ſtille beſigheydt buyten nijt en ſtrijdt ſoetelijcken over te brengen. Hy dan in dit buyten-leven nu eenigen tijt getreden weſende, ghe-viel het ontrent den lieffelijcken Mey-tijdt dat hem in de voor-ſeyde gheleghentheydt eenighe ſijne vrienden, ende onder de ſelve een goet aen-tal wel op-ghevoede jonghe lieden, quamen beſoecken; die hy op eenen ſchoonen morghen-ſtondt (in een venſter ligghende) hadde vermerckt eerſt te gaen wandelen onder de bloeyende Boomen van den aenleggenden hoft; ende eenigen tijdt daer na ſich te hebben neder-geſet onder de nieuw-groenende telgen van eenen jeuchdighen linde-boom, op het voor-hoft ſtaende; alwaer deſelve onderlinghe tot

hare Coninginne hadden verkoren Jonck-vrouw Phronesia van Geestrijck, met macht om voor datmael een yegelijck op te mogen leggen soodanigen last ende bevel als de selve soude mogen oordeelen tot de meeste vermakelijckheyt van't geselschap te sullen dienen: in welck ampt de voorsz. Jonckvrouwe Phronesia (na eenige heusche verontschuldinge) getreden zijnde, was besigh aen den desen en den genen vast 'teen of 'tander te gebieden; hier door began in't gemoet van Philaretus (dit hoorende ende siende) eenighe ghenegentheyt t'ontstaen om sich by de voorseyde jonge lieden te vervoegē, ten eynde om mede wat goedts en wat soets onder de selve voorts te brengen, na voor-vallende gelegentheyt; alles ten eynde om aen de voorseyde sijnen gasten te betoonen hoe aen-ghenaem hem der selver geselschap moeste wesen, dewijle hy, als tegen sijnen aert en jaren, sich onder de jonge lieden quam vermengen. Hier op dan beneden gekomen zijnde, eñ het geselschap naerderende, is hem van twee snege jonge lieden (sich van den hoop af-sonderende) de weg heusselick afgenomen, doende de selve aen hem versoec, ten eynde hy de jegenwoordige vergaderinge wat by wilde woonen, ende met sijn bevallic geselschap wat vermaecs aenbrengen. Soete jonge lieden (antwoorde Philaretus) dat ick hebbe en past niet op dese gelegentheyt, eñ dat hier wel passē soude, dat en heb ic jegenwoordelic niet; laet my daerom aen my selven, en onderhout malkanderē, als gy begonnen hebt; vogelen van eender veren dienē best te samen. Neen, Heer, antwoorde een vande bystaenders, dit en is geen haven om soo

voorby

voorby te seylen sonder tol te betalen: heb ick niet van wijse lieden ghehoort dat het de beste slag van jonge lieden is, die so wat vanden ouderdom alrees in sich vertoonen? eñ wederom, dat het wel de bequaemste soorte van oude lieden wort geacht, die noch so wat van de joncheyt aen sich hebbẽ behouden? Dit gebeurende, eñ dese woorden noch niet ge-eyndigt zijnde, bevont hem Philaretus omcingelt, en als belegert van een groot deel van 'tgeselschap, alle gelijckelic het selve versoec met eenparige begeertẽ ernstelick aendringende: des hy sich eyntelic liet geseggen, eñ met eene de Koninginne eerbiedelick gegroet, eñ de handẽ gekust hebbende, sette sich neder nevens Juffr. Virginea van blyleven, verwachtende op wien de bevelẽ van de Koninginne soude komen te vallen, eñ wat deselve soude uytbrengẽ. De Koninginne niet lang hier na hare oogen slaende op Philaretus, began te seggen; nadien tot haerder kennisse was gekomen, dat hy, onder andere goede saken, in sijn reysen naeu-keurig was geweest om voor-raedt te doen van alderhande aerdige spreucken eñ spreeck-woorden, die hem hier eñ daer onder andere natien waren voorgekomen, dat soodanige spreucken kort en scherp zijnde, eñ in weynigh woorden veel begrijpende; haer bevel was dat hy ten goede van dat soet geselschap soude aenvangen uyt te brengen, ende te beschrijven de rechte minne-plichtẽ, beyde voor jonge vryers eñ jonck-vrouwen, ende dat alleen door spreec-woorden en soete spreucken, om alsoo eens in een cort-sprake te mogẽ sien, dat so veel aerdige geesten in't lange voor desen hebben voor-gestelt.

Phila-

Philaretus ſich willende verontſchuldigē op ſijne jaren, kortheyt van memorie, ende andere ongelegentheden meer, wert met gemeene ſtemmen verweſen tot gehoorſaemheyt; in voegē dat hy, ſiende hoe dat hy gheſcheept was, en dat hy den bal ſpelen moeſte ſoo die lagh, den voorſz laſt eyntelijck aen heeft genomen, met verſoeck nochtans dat hem tijt ſoude werden toegeſtaen tot den naermiddagh, om ſijne memorie middeler-wijle op die gelegentheyt wat te mogen ververſchen: Het welc hem by allen zijnde ingewilligt, heeft terſtont daer na ſigh aldaer een dienaer gevonden, die hen alle verſocht tot het middagmael te willen comen; waer mede het geſelſchap van daer geſcheyden, ende de maeltijt korter hebbende gemaeckt, als naer gewoonte, heeft ſich des na-middags ter beſtemder plaetſe in vollen getale latē vinden, alwaer Philaretus in't middē geſeten zijnde, ende een ſchriftelicke memorie, tot ſijn behulp, in de hant hebbende, aldus began te ſprekē.

AL iſſer ſulcx ſoete jonge lieden, dat ic mijn hooft rontom beſteken vinde, niet met verſche roſen, na den aert van deſen lieffelijcken Mey-tijt, maer met rechte kerc-hof bloemen, dat is, met menighte van grijſe hayren, na de ghelegentheyt mijner jaren; evenwel nochtans, alſo ick door uwe jegenwoordicheyt in my ſelven gewaer ben geworden ſo eenige ('ken weet niet hoedanige) jeugdige invallen eñ gedachtē, ſo ben ic genegē geworde het verſoec, by u.l. aen my heden gedaen, na te komē, ten beſtē dat ick can, en tot bericht vā houbare en hounutte jōge liedē te opene ſodanige aēmerckinge als ic uyt ſpreucken van verſcheyde volckē tanderen tijden hebbe uytgevondē, oordelēde mijnes plichts te weſē dat ic een yder in deſe gelegētheyt aēwijſe dē weg dien ic na dwalen en malē, eyntlick hebbe geoordeelt dē beſtē te weſē. **Van vroomē te ſprekē/ is wakende luydē werc.** Ic come dā tot de ſake en ſegge dat een vryer, een vryheer weſende van ſijne jeugt, eñ eē vryſter, vry teer zijnde in hare jeught, beyde vry wat berichts van doen hebben ontrent het beleyt haerder jeugt, eē vryer om ſijn vryheyt wel te gebruycken; een vryſter om haer teerheyt niet te miſbruycken, **d'onbeſochte/ d'onbedochte** ſeytmen van outs, en 'tis de waerhz, want **ſpreecwoordē zijn dochters vande dagelickſche onderwijſinge.** Wel

Wel aen ick ben gesint hier toe wat te seggen, maer op het kortste dat ic kan; Een greyntjen peper is beter als een mande vol Pompoenen:

Niet hoe veel/
Maer hoe eel.
Niet hoe kleyn/
Maer hoe reyn.

En in alle maniere,

De kortste malligheden zijn altijts de beste.

'tIs een Italiaens seggen.

Die een wijf heeft gehadt die verdient een Kroone van lijdtsaemheyt; die der twee heeft ghehadt verdienter een van dwaesheyt.

't Is een Frans woort.

De eerste man is een vriendt / de tweede man is een man/de derde is een meester.

Sommige onder ons gaen vorder, en seggen.

Eens te trouwen is nootwendigheyt / tweemael is malligheyt/ driemael is dulligheyt.

Wat my belangt, ick houde dit voor waerachtigh,

Als van twee gepaerde schelpen
D'eene breeckt/ of wel verliest;
Niemant sal u konnen helpen/
(Hoeje soeckt of hoeje kiest/)
Aen een/ die met effen randen
Juyst op d'ander passen sou;
D'eerste zijn de beste panden/
Niet en gaet voor d'eerste trou.

Yder wicke dit soo het hem goet dunckt; voor my ick en sal jeghenwoordelic niet staen als op het eerste, en hoe men gevoegelickst daer toe gheraken kan. En daer toe segh ick dit, als tot een inleydinge.

Een Dief vondt licht een open kist/
Indien hy alle dingen wist;
Een vryer kreegh wel haest een vrou/
Wist hy slechts waer hy vryen sou.

Wat raet dan om dit te weten? vraghen de Vryers, Ick antwoorde dat hier te lande onder de jonghe Dochters in 't ghemeen geene of weynige te vinden zijn, die niet en hellen naer een goet geselschap, dewijle men de selve in haer vryheyt laet, sonder dwangh ofte aenradinge tot klooster-leven wie van de selve en seyter niet t' eenigher tijdt ten minsten in haer selven?

Al het kleyn en groote vee/
Al de vissen van de zee/
Al de vogels van het wout/
Wenschen om te zijn getrout
Wenschen om te zijn gepaert:
Waerom mijne jeught gespaert:

Al is de Mier
Het minste dier/
Noch wil het paren:
Een rijpe maeght/
Naer eysch gevraeght/
Sal die haer sparen?

Laet dan een Jonghelinck geene van alle in sijne inbeeldinghe hier van uyt nemen: En daerom, isse jonck vryer, daer ghy het oogh op hebt, soo steltet vast, dat,

Jonghe jaren/
Willen paren.

Begintse wat aen te komen: denckt dat ghyse in haer selven hoort mompelen,

Met beter te hoopen
Is de tijt verloopen.

En vry niet ſonder redenen;

Terwijl ick wacht een man van ridderlijcken ſtaet/
Soo voel ick dat mijn jeught al vaſt daer henen gaet:

Als eens op ſoodanigen ongheleгentheyt een voortreffelicke Joncvrou klagelick wort geſeyt geſproken te hebben.

Iſſe teer, ſwack en bleyck? denckt datſe bequamer is om het pack der liefden, als om meuleſteenen te dragen. Gelooft de medecijnen en natuer-meeſters, die hier in klaer ſpreken, en zijn gewoon te ſeggen:

Bleycke verven
Paren of ſterven.

Iſſe kloeck van leden? houdt ſeker dat ſoo een Amazone een Alexander verwacht.

Iſſe bloſende, en wel gedaen?

Men kan wel ſien aen haer gelaet
Dat ſy het minnen niet en haet.

Iſſe ſieckelick? ſy denct miſſchien,

Wanneer het immer weſen moet/
De minne-doodt is wonder ſoet.

Iſſe weligh, en luſtigh?

Een wilde vogel achtet pijn/
Langh in de koop te moeten zijn.

Iſſe ſwaermoedigh, en dickwils ſuchtende?

Maeghde-ſuchten/
Zijn maer kluchten.

Denckt datſe ſeydt, of ten minſten peyſt,

Soet ſuchje vlieght eens by den man
By dien ick nu niet weſen kan.

Iſſe hoogh-dravende en moedigh? ſeght haer vryelick,

Maeght wilje ſtaet / of eer/ of glans
De luyſter komt u van de mans.

Iſſe neer-ſlachtigh en kleyn in haer oogen?

Een ned'righ hert is voor een man
Soo nut als yet dat weſen kan.

Iſſe qualic gehouwen by een ſtief-vader, ſtief-moeder, of diergelicke?

Of yemant deur of venſter ſluyt
Die qualick is/ die wil der uyt.

(Stief-moeder is een hatighe naem; een jongen werpende op een tijt na een hont, ende rakende ſijn ſtief-moeder, riep 'tis niet al mis, wat een vreemt ſeggen)

Iſſe wel by een broeder, of andere goede vrienden? ick weet daer zijnder die ſeggen derven;

Al beter van een man bekeven
Als by een broeder wel te leven.

Ghy daerom, tot beſluyt, ſeght vry met den ouden Leer-meeſter van deſe kunſt.

Ghesellen wilt vry netten hangen
Want alle vogels zijn te vangen.

Nu vorder, tot de ſake ſelfs;

Soeckt ghy een Wijf na uwen wensch/
Gaet niet voor-eerſt tot eenigh mensch/
God is de vinder van de trouw/
Gaet eyſt van hem een goede Vrouw;
En krijght ghy die ſoo geeft hem eer/
Want 't is een gabe van den Heer.

Maer als ick van een goede vrouwe spreke, ick en verstae geen volmaeckte neen wisselick,

De koeyen hebben plecken
En Vrouwen hare vlecken.

En daerom.

Soeckt ghy een Peert of Wijf/
maer suyver van gebreken/
Soo meugje vry het werck voortaen wel laten steken/
t'Is seker liebe vrient dat u het
bed en stal/
Geduerigh onbewoont en ledigh
wesen sal.

Maeckt vry u rekeningh daer na; anders ghewisselick ghy sult u vergissen. d'Ervarentheydt leertet: geen soo schoonen Schip of 't heeft een pompe.

Het tweede dat hier te doen staet, leert ons dit kort rijmtjen.

Met wijsheyt kiesen/
Geen moet verliesen;
Met vlijt volherden/
Soo mach't eens werden.

Laet ons van elcks in het bysonder wat seggen;

Eerst nopende 't beginsel. Shoon het de waerheydt is dat heuselijck toe-gesien genoegh gebeden is / en dat een die wel dient met stil-swijgen eyst. Nochtans een ygelick (aen wien het ernst is) dien te spreken, en ront te gaen als 't tijt is, want

Verswegen quaet
Blijft sonder raet.
Verholen pijn
Geen medecijn.

Men bevint het dagelicx,

Die schamen/ en mijden/
Staen veel ter zijden.

Nopende de verkiesinge, en hoe die te doen is, daer aen is vry wat veel gelegen.

Wie kenter opt nae rechten eysch
Meloenen en het vrouwe vleys.

Wy segghen daerom by goet gevolgh.

Kent en versint/
Eer datje mint.

Ghy daerom Spits-broeders,

Eer dat ghy gaet
Ten echten staet/
Let op u saken;
Want 'tis geen bant
Die metter hant
Is los te maken.

De Kleer-maker seyde wel

Meet drymaels vrient eer datje
snijt/
En doet oock soo wanneer je vrijt.

Wilt ghy wat maken/
Meet wel u laken
Eer datje snijt;
Hy kan licht dwalen
Ut sijne palen
Die haestigh rijt.

In haest en kan niet goedts ghe-
schieden
Ten zy dat ghy de Pest wilt vlie-
den.

Niet metter haest als vlooyen te vanghen seyt ons spreeck-woordt. En met een rijmtjen,

Haestige spoet
Is selden goet.
Wie recht op een saeck wil ach-
ten
Die en moet niet haestigh jach-
ten.

Geringhe saken mach men licht over gaen.

Het kruyt ghenheeten Duyvels
broot
Dat wort in weynig ueren groot;
Maer noyt en vontmen nutte
vrucht/

Die rijp wordt door een ſnelle vlucht.

Want 't is altijdt bevonden dat goede en groote dingen willen tijt hebben.

Byſonder in ſoo een gewichtige ghelegentheyt, als is de gene daer wy van ſpreken.

Al die met haeſt een Vrouwe trout/
'tIs wonder ſoo't hem niet en rout.

Laet ons dan beſluyten met een Sinne-beelt, en ſeggen.

Pluſtoſt Meurier
Qu' Amandrier.

D'amandel bloeyt vroegh / de Moerbeſy laet;
Maer let eens wie het beter gaet.

't Oude en vertroude woort ſeyt,

'tIs haeſt genoegh
Is't wel genoegh.

En dit ſonderlinghe voor Vryers van haer eerſte wambays, die konnē ſich voor al lichtelick vertaſten.

Half-bleys/ half bleys.

Een Vryer (ſeggen eenighe) diens baert niet langher en is als ſijn tanden/ dat is een monſter; der ſulcker ſaken en verbeteren maer met wat te vertoeven.

Van vroegh ontbijten/ en laet te trouwen / en krijghtmen niet licht een hooft-ſweer.

(In Dochters) wert dit in eenige Landen anders in't werck geſtelt:

Een Weeuwe die noch rouwe draeght/
En met het ſnot / een jonghe maeght.

Wegh dan met de jachtigheyt in dit werck.

En tot beſluyt:

Laet jachtige Luyden op Ezels rijden / ſoo leerenſe wat hun noodigh is.

Maer dit dient al mede plaetſe te hebben, hoe-wel men al ſchoon gekomen is by de gene diemen recht meynt, Dat groot en bedenckelick woort en dient niet terſtont uytgeſlingert: men mach in ſoo groote ſaken niet vallen, gelijck een end in een bijt / een Koe in de ſloot/ of een Boer in de hooſen:

Daer diendt ſoo wat voorſpels ghebruyckt, als de ſchermers pleghen, eer ſy het ſpel aenvanghen. Daer dient eerſt ſoo wat van den Boot geſprooken / om allenſkens aen het Schip te geraken.

Maer de ſake eens wel begonnen zijnde, en diendt om gheen waenvreeſe lichtelick nae-ghelaten te worden.

Swaer-hoofdigheydt is hier, en elders ſchadelick. Vele vreeſe/ is ſekere ellende. Laet de vogelkens ſorgen die hebben dunne beentjens/ ſeyt de Duyts-man.

Wie voor Muſſchen ſich ontſiet/
Die en ſaey' het koren niet.

'tIs wel geſien, dat yemandt door vreeſe even het ſelve dat hy vreeſde ſich op den hals haelde.

Die ſtaegh voor onheyl is beducht.
'tIs ſelſaem ſoo hy dat ontvlucht.

'tIs dwaeſheydt voor een blaeuwe ſcheen te duchten, eermen ſich oovt ſtiet. Die ſtelen wil / moet om geen galge dencken: die ſpelen wil moet ſich een bil-ſlagh getrooſten.

En

En in alle manieren is in de vreeſe veeltijdts meerder quaedt, als in de ſake ſelfs die ghevreeſt wordt, ſchoon die al qualick komt uyt te vallen. Gaet dan voort met de goede ſake, ende en ſtoot u aen een kleyntjen niet.

Wie elcke veer wil ſien en raecken/
Hoe kan die oyt een bedde maecken?

Oock ſchoon het ſoo geviel datmen u voor-by wees, ende u ſtucken in de handt gaf, noch al niet gheſwicht, een goedt Aenbeeldt en moet voor geen ſlagh beſwijcken.

Het is een killigh hert / en ſonder goeden raet/
Dat om den eerſten Neen een lieve Vrijſter laet.

In deſen ghevalle dient ſoo wat heuſche onbeſchaemtheyt int werc geſtelt, daer de ſchaemte ſchadelijck is / iſſe niet als dwaeſheyt.

Ick weet datter eenige ſoo hoogdravende, ofte oock wel ſoo neerſlachtigh zijn, datſe 't geheel werck, oock op het eerſte af-ſeggen, daer laten, niet alſoo.

De bevindinghe heeft dickwils gheleert dat ſulcx een mis-ſlagh is. Men dient hier vaſter in ſijn ſchoenen te gaen.

Wie beſchromelijck vraeght/ die leert weygeren. In teghen-deel: Met arbeyt krijghtmen vyer uyt den ſteen.

Jaghers en Vryers hebben vry wat gemeens. De ſtadige Jager vangt het wilt. En voor de Vryers; aenhouden doet verkrijgen.

Even-wel en wil ick niet raden tot een ghedurigh en moeyelick vervolg, om tegens wint en ſtroom ſottelick aen te dringhen. Geenſins; Kuſt noyt ſoo een Vrijſter aen den mondt / datter haer 't herte van ſeer doet. 't Is beter ſomwijlen wat achter-waerts te deyſen / om een beteren ſprongh te maken / als voorwaerts te poogen / en in de ſloot te vallen.

Altemets wat achter blijven/
Doet oock dickmael liefde ſtijven/

Geliefdekens kijven/
Doet liefde beklijven.

Een peert te veel met ſpooren geſteecken wil dickwils niet voort.

Men moet tijden en ſtonde kennen. Beſcheydenheyt en heuſheydt moet hier en elders plaetſe hebben; geen onbeſchoftheyt, en min dreygementen;

En pleeght gheen noortſheydt of gewelt/
Maer denckt dat hier maer liefd' en gelt.

In't Coninckrijcke van de min/
En mach noch ſtael / noch yſer in.

Wat dan? hier en dienen niet als

Sijde woordekens/
Fluweele voordekens/
En ſachte roordekens.

En, ſo ghy een rechte vryer zijt, de ſoo-danige zijn wel te vinden,

Heeft u de minne recht gheſteecken/
Ghewis ghy ſult wel leeren ſpreken.

Even-wel, al deſe haperinghe en moet u gheen af-keer maken van de beminde;

Vryen/ is lyen.

Vrienden, en daerom.

Schoon datje ſomtijdts lijd/ blijft efter wel geſint;

Want die om weynigh haet / en
heeft noyt veel bemint.

d'Ervarentheydt leert ons , dat met moeyte verkreghen is / wort met minne beſeten. En gemeynelick ghebeurtet , dat die weynigh beſteden wilt / ſelden goedt wiſſch koopt. Houdt dan Vryer, dit voor u ſtock-regel ,

Ick jaegh op hoop / ick wil volherden/
Dat niet en is dat kan noch werden.

Des Arents onvermoeyde vlugt
Die dringht oock door een ſtuere lucht.

Ongeſien/
Kan geſchien.

Maer deſen al niet tegen-ſtaende, ſoo u de praem ſoo nauw werdt gheleydt dat ghy merckt datter niet af vallen en ſal ;

Ick ſegh dat hy met reden claeght
Die niet en vanght en langhe jaeght/

Wat raet ?

Beter is't te rugh gegaen/
Als een quade ſprongh gedaen.

Siet men niet dickwils ſo ſchoone Schepen aen komen alſſer afvaren ? Siet men niet ſoo ſchoone Bloemen ontluyeken / alſſer vergaen ? Wat meer ? Siet men niet dat

Een kleyn geluck u af-geſept/
U dickwils tot een grooter leyt ?

En in allen ghevalle, ſoo gaet dit vaſt, dat ydele hope te verlieſē/noch al voor gewin te rekenen is ; doch hoe het zy :

Een moedigh hert
Verwint de ſmert.

Maer het ſy dat ghy uwen eerſten ofte tweeden aenſlagh wilt vorderen, Vryer, en latet op u eygen vernuſt niet aen-komen, groote ſaken hebbē groote hulp van noode. Gebruyckt daerom tot u onderſtant, lieden die ooghen in haer voorhooft hebben, ende klaer ſien, niet juyſt mette uyterlicke ooghen des lichaems maer eer mette in-wendige oogen des vernufts : ick meyne oude ervaren lieden , die veeltijdts als het geſichte door de jaren ſwack wort , dan meer als oyt int verſtant verſterckt worden ,

Die wel eer heeft leeren roeyen/
Laet die ſigh met 'twaren moeyen.

Want wat u , en uws ghelijcken aen-gaet, Ey ſegt eens : Wie zijn't die de ſchoonſte ooghen hebben / en ſien niet een ſteecke ? zijn't niet die de liefde begogelt heeft ?

Daer is geen wijſ heyt in de min/
En gramſchap heeft gheen reden in.

Seydt d'Italiaen ; en hy voeghter noch by :

Die van de liefde zijn geſteecken/
En ſien doch vlecken noch ghebreken.

Hollandt gaet noch ronder , en ſeyt :

Kinderen die minnen
Hebben geen ſinnen.

De reden is taſtelick.

Als't hert met tochten is beſeten/
Ten kan noch recht / noch reden weten.

'tIs (mijns oordeels) wel geſeyt, dat twee ooghen niet ghenoegh en zijn om een Vrouwe te kieſen. En noch beter , dat een die verkoopen wil / maer een ooghe en behoeft ; (want hy weet te vooren wat vlees hy in de kuyp heeft) maer die koo-

pen moet / behoefter wel hondert/ want 'tis hem al nieu wat hem voor komt.

En met ſchoon voordoen worter veel bedrogen. Want, die ſijn huys verkoopen wil/ ſchildert veel-tijts den Gevel. Ende voor een ſlecht Laken plachtmen wel een ſchoon monſter te ſetten.

Maer ondertuſſchen, de gene die in deſe gelegentheydt raet plegen, hebben wel toe te ſien wie, ende hoe-danighe y lieden hier toe gebruycken; mitsgaders hoe verre haer raet aen te nemen is.

'tGaet al ſomtijdts vreemt toe in de ſaken van de Werelt. 't Placht den eenen hondt leet te weſen datter een ander in de Keucken gaet en dit ſiet men oock wel onder nabeſtaende vrienden.

Stelt u hier in niet geruſter
Om der raet van uwe ſuſter:
Want het haer oock wel berout/
Soo je wat te hooge trout.

Raet-gevers behooren van ſucht en driften vry te weſen.

In deſe bedenckinghe dient dan vorders ghelet op de ouders van de gene diemen in't oogh heeft, d'ervarentheyt leertet ons.

Het is des werelts loop al ſlatet ſomtijts mis/
De dochter wort een wijf als nu de moeder is.

Katte-jongens willen muyſen
Ape-jongens willen luyſen.

Soo de klock is/ ſoo de klepel/
Soo de pot is/ ſoo de lepel/
Soo de moeder/ ſoo het kint;
Let Geſellen waerje mint:

En daerom van een goeden gront een Wijngaert van een goede moeder een Dochter te nemen / wort in't ghemeen voor goet gehouden.

Gelijck als ghy u kinders wout/
Siet datje ſoo een vrouwe trout.

Wat hier de Vryſters aengaet, die en ſtaet de keuſe hier van ſoo vry niet, als aen de Jonghelingen, naer onſe maniere van doen; want wy zijn gewoon te ſeggen:

Ghy Vaders als het u behaeght/
Soo gheeft u Soon een jonghe maeght:
Maer aen u Dochter gheeft een man
Wanneer het u gebeuren kan.

Ondertuſſchen moet niet verſuymt worden op den perſoon ſelfs wel te letten:

Ghy Vrijſter denckt in dit ghevał/
Dat wie den Man miſt/ miſtet al.

Want,

Sulcken Vryer mochtje treffen/
Ghy ſult uwen ſtaet verheffen:
Sulcken Vryer mochtje kieſen/
Ghy ſult eer en goet verlieſen.

'tIs waerlick alſoo; want,

Geen menſch en iſſer wel geboren/
Heeft hy een quaet partuer ghekoren.

'tis voor u Jongelingh, even het ſelve, dus letter op: want,

Indien ghy doet een mallen koop
Als u verſtant is op de loop;
Het is voor u een ſtaegh verdriet/
Als ghy u ſlechte waren ſiet/
Het is voor u een ſtaegh verwijt/
Dat ghy ſoo dwaſen Kooper zijt.

En dit heeft inſonderheyt plaetſe in de koopmanſchappẽ die men niet en magh weder gheven, al wil men ſchoon veel daer toe geven. Eñ in tegendeel van dien hier in wel gehandelt te hebben, is van't hoogſte verneugen dat men op aerden hebben kan. 'tIs ſeker: Wie een goede

Vrouwe heeft / is wel vermaeghſchapt. Want het beſte ſtuck huysraets is een goet wijf.

*Maer tot u, ghy vryſters, wat naerder en klaerder: Hebt gy veel goets, ghy ſult veel aenſtoots hebben, ooc als ghy noch jonck zijt?

Om de minne van het ſmeer
Leckt de Kat de kandeleer.

Sietmen niet dagelicx? de haes lijt verbolginge om haer leckere bouten. En in tegendeel,

Voor een Autaer als hy breeckt/
Niemant opt een Keers ontſteeckt.

Wy bevinden't in Hollant, rijcke lien kinderen / en arme luy koeyen worden haeſt out.

De ſchoonheyt plagh hier mede wat te gelden, als in haer hebbende een ſtomme welſprekenheyt.

D'Italiaen plagh te ſegghen, die ſchoon gheboren is / komt getrout ter Werelt.

Wel aen, komt u een vryer van buyten voor, gaet dan voor al met loode ſchoenen.

Een aep is gau/ maer gauwer dieſe vanght.

Die met Voſſen te doen heeft/ moet op ſijn Hoender-kot letten.

Houwelicken, die van verre komen konnen oock by wijlen goet weſen: maer eer de ſelve wel overwogen zijn, werdenſe by de Wijſe als verdacht gehouden.

Vryers die van verre komen/
Sijn u / jonghe maeght te ſchromen.

Aen deſe dan haeſtelick te verſlingeren, is ſorghelick; de ſulcke ſegghen dickwils datſe op haer eygen lant gaen: en 'tis de waerheyt, maer het leyt in haer ſchoenen, En daerom gebeurtet by wijlen.

Hoe krommer hout / hoe beter kruck/
Hoe ſlimmer boef hoe beter luck.

D'exempelen zijn kennelick:

Als yemandt ſoeckt te zijn ghetrout/
Die ſigh niet in zijn Landt en houdt/
Maer hier en elders loopt / en vlieght/
Die wort bedrogen/ of bedrieght.

En daerom,

Men moet een ruyter niet langher gedincken/
Dan als men ſijn hoef-yſer kan hooren klincken.

Vreemdelingen liefde maelt/
Juyſt gelijck haer herte dwaelt.

De Spaenjaert ſeydt hierom niet buyten reden.

Al is u Buer-wijfs Soon beſnot/
Maeckt datje met hem niet en ſpot:
Maer liever hem den neuſe ſnuyt/
En houwt aen hem u Dochters uyt.

'tIs by ons en out ſeggen; 't Is beſt te vryen / daermen den roock kan ſien.

Wilt ghy voor u een Wijf / of ſchoone peerden halen/
Soo kieſtſe nimmermeer als uyt de naeſte palen.

't Is daerom goet ſich ſoo te draghen, dat ſoo wel u na-ghebueren, als de ghene die van eene Stadt oft

andt met u zijn, wel van u ende we geheele gelegentheyt gevoe-en; ofte onder de ſelve een goet artuer te mogen vinden, ofte om en goede getuygeniſſe van de ſel-e wech te mogen dragen, en alſoo elders ſich te verſellen.

De koſt van de Kinders moeten
d'ouders beſueren/
Maer het beſteden hanght aen de
gebueren.

En daerom,

'k En weet niet een ſoo vetten
hoen/
Of 't heeft ſijn buer-wijfs gunſt
van doen.

Wat is de reden? Gheen andere, dan vermits de ghebueren de gene zijn, die yemant ofte eenen goeden, ofte quaden naem konnen aenbrengen: En 'tgeruchte dat u nagaet, is als een toet-ſteen van u innerlick weſen. Een wijs man ſeyt wel, Gelooft ons ſoodanigh te zijn, alſſer int ghemeen van ons gheſproken wert. En hierom,

Het zy voor mannen / ofte vrou-
wen/
Beter na't oir/ als't oogh te trou-
wen.

Wie een quaden naem krijght (ſeyt 'tEngels ſpreeck-woordt) is half gehangen.

Ten aenſien van maeghden en vryſters gaen andere natien noch verder,

Wie eer verlieſt/ of eerbaer root/
Die is voor al haer leven doot.

Schoonheyt is maer dreck / als eerbaerheyt verloren is.

Is opt een vrouwe ſonder eer/
Daer is in haer geen ſchoonheydt
meer/

Soo diendt dan, Vryſters, voor u wel ſorghvuldelick gelet op de behoudeniſſe van uwen goeden naem, en daer toe wil ick u geerne eenige goede middelen in de handt geven. Voor eerſt ſoo weet dit,

Eer.
Is teer:

En daerom,

Gijy die recht eerbaer pooght te
zijn/
Verhoedt u oock voor quaden
ſchijn.

't Is hier ſeker,

Die op geen goeden naem en acht/
Weet dat ſy na gheen deught en
tracht.

Hoedt u voor ledigheyt; want,

Een wijf / of maeght / die niet en
doet/
Het is een wonder iſſe goet.

Sy en is niet geheel ſuyver / die twijffel doet ſlaen aen hare eerbaerheyt.

Wacht u voor de daet/
Voor de leugen is wel raet.

En van gelijcken.

Al is de leugen ſnel/
De waerheyt achterhaelt ſe wel.

Maer dien onverminderdt mach ick u raden.

Ghy moet u wachten voor de daet/
En niet-te-min oock voor de praet.

Want,

Al eer de leugen is ten ent/
Soo is u goede naem geſche..t.

Mach ick u dan bidden, teer gheſelſchap,

Let op u eer en houdtſe net/
Het witſte kleet is eerſt beſmet.

Een quaden ſtap ſonder meer/is ghenoech om een glaſen fles te breken.

Onder anderen goeden raet voor uwe gelegentheyt, iſſet (mijns oordeels) dienſtigh, datter weynigh in de wandelinge, of onder 'tgemeen van u geſproken worde,

Vrouwen en peeren die niet en kraken/
Die achtmen alder-beſt te ſmaken.

Gedenckt tot dien eynde, dat

Quade beenen en goede wijven/
Dienen wel in huys te blyven.

De daet leert het,

Veel op de ſtraet/
Licht op de praet.

D'Italiaen meynt dat vrouwen en Hoenders licht verdwalen alſſe veel uyt zijn,

Wy ſeggen,

Die ſijn peert laet drincken by alle beeſten/
Sijn Dochter laet gaen tot alle feeſten/
Heeft binnen Jaers dit ongeval/
Een ſloir in huys een guyl op ſtal.

Voor al in't duyſter, en ten ontijde hier en daer geſien te worden is u eere gantſch tegen:

De nacht
Is verdacht.

Wat yemant in het doncker doet/
Dat wordt by lichten dagh gheboet.

Ick ſegge vorder,

Vrijſters die veel in venſters gapen/
En dickwils tot den middagh ſlapen/
En veeltijdts voor den Spieghel ſtaen/
Die laten t'Huys-werck ongedaen.

Veel ontrent het manne-volck te boerten en te gabberen, en is u niet te raden,

Wie jockt/
Die lockt.

Een quack of quinckjen upt te ſlaen/
En plagh gheen Vrijſter wel te ſtaen.

Veel tacke-teylens en hant-geſpels met Jonghmans is van ghelijcken gantſch bekommerlick.

Indienje goopt met Bloem of groen/
Dat is het voor-ſpel van een ſoen.

Indienje goopt met groen of nat
Dat is gheſeydt komt ſoolt my wat.

Noch verder.

Een vrijſter die aen vryers ſchenckt
't Is ſeker datſ' haer eere krenckt:
Een vrijſter die van vryers neemt
't Is ſeecker datſ' haer eer ontvreemt.
Wilt ghy dan wel/ maeght/eerlijck leven/
En paſt te nemen/ of te geven.

Wat u cieraet aen-gaet, de Juweliers ſeggē ons datter geen ſo ſchoonen diamant en is, of hy heeft wat behulps van doen om den glans te verheffen. Eenighe hebben dit de vrijſters toe-gepaſt; en ick en hebber niet tegen, als't geſondelic verſtaen wert: maer ick oordeele dat eerbaerheyt en ſchaemte u hooghſte ſchoonheyt en beſte cieraet is.

Wat uwe kleederen belangt, uyt-wendigheydt en koſtelijckheydt is geraden te mijden. 'tIs hier (mijns oordeels) een recht Maeghden ſin-ſpreucke.

Reyn gekleet/
En niet te breet.

De Franſch-man ſeyter dit toe,

En weeſt gheen Paeuw in u ghe-waet/
Geen Papegaey in uwen praet/
Geen Onevaer wanneer men eet/
Geen Gans als ghy daer henen treet.

Ick beſluyte dit, en ſegge,

Geen beter blancket
Als geſont en bet/
En in kleedingh net.

Wat in deſe ghelegentheydt de Vryers aengaet (om weder te komen daer wy't ghelaten hebben, te weten tot onſen buyten Vryer) moedigheydt in kleeren en ſpreken moet u, Vrijſter verdacht zijn. Onſe Matroſen ſegghen wel, veel vlag-gen luttel Boters.

'tGaet al dickmael ſoo, 'tzijn le-dige Vaten/ die meeſt bommen.

Een out man in ſijn Landt / een jongen daer buyten/
Die ſegghen veel dinghen die niet en ſluyten.

Men ſeyt gemeenlick.

Het is voorwaer een armen man
Die niet wat ſchoons beloeben kan.

Voeghter by, veranderinghe van Landt/ kan een Edel-man maken.

En gemeenlick, alle vryers rijc alle gevangens arm.

Op eygen getuygeniſſe is wey-nigh te letten.

Gaet vraeght de Weert na ſijnen wijn/
Gewis/hy ſal de beſte zijn.

Wel aen dan.

Kint/ dit dientje wel te weten/
Lac te ſchrijven aen den balck/
Beter by den uyl geſeten/
Als te vliegen met den Valck.

Is hy ſoet van monde, en ſoeckt hy uwe gunſt door woorden van de kunſt? ſiet toe, als den vos de paſſy preeckt / Boeren wacht u Ganſen.

De Vogelaer fluyt wonder moy/
Tot dat de Vinck is in de kooy.

Terwijl een Vryer netten ſpreyt
'tIs vreemdt hoe dat de lincker vleyt;
Maer als de Bruyt is inde ſchuyt
Dan is het ſiicke-flooyen uyt.

'tIs dan, honigh in den mont / en 'tſcheermes aen den riem.

En daerom.

Een dien na de kunſte vleyt/
Houdt vaſt dat hy u lagen leyt.

Voor beſluyt, ſoo denckt, dat
Wie ſich door praet in ſlaep laet wiegen/
Die kan men wonder haeſt bedrie-gen.

Is hy ſtout in't aenleggen?

Wie tot ſtout eyſſchen is ghene-gen/
Set daer een vry ontſegghen te-gen.

Een dwaes die derft wel veel be-geren;
Maer dwaes is hy die't niet kan weren.

Eyntelick, wie met appels vrijt/ wert met de klock-huyſen geloont.

En tot beſluyt van deſen handel, ſoo onthoud my deſen gront-regel, die u, en alle jonge lieden, hier en elders veel goets kan doen:

Als ghy wat hoort / dat ghy te voren nooyt en hoorder / en wat ſiet / dat ghy te voren nooyt en ſaeght; ſoo dient ghy te dencken dat ghy te voren nooyt en dacht.

Middelerlijt nochtans ſoo meyne ick geraden te zijn, in alle deſe gelegentheyt heuſſelick te gaen, en ſtraten voor ſtegen te kennen.

Ghy, wacht u voor haeſtigh uyt te vallen, ſchoon u al ſomtijdts wat vreemts voorkomt.

Wijſe lieden weder-legghen veel met ſtil-ſwijgen. En waerom niet? malle vraghen en dienen veel niet beantwoort, ja het ſtilſwijghen is meer als een antwoorde, Onthoudt, en weeſt, in deſen gevale, vryſters,

Gelatigh /
Matigh /
Statigh.

Want de ſelve woorden paſſen u wonder wel, doch alſſer nootſakelicken te ſpreken is, en datter miſſchien dat groot woort van af-ſeggē uyt moet, vermijdt daer in leppigheyt, ſchamper, en ſpijtigh te weſen.

De gecken ſpotten by wijlen met de wijſen / de wijſen nooyt met de gecken. Of wiljet in een rijmtjen;

Een dwaes ſal wel ſijns wijſer ſpotten;
Maer nooyt een wijs man met de ſotten.

Anders kander u veel ongemack van komen. Want,

Spijt
Gaept wijt.

Men ſiet het gemeenlick,

Als liefde keert in haet /
Dan gaetſe buyten maet.

Weet vorder dat dit de ronde waerheyt is, ſy en behaeght niemant / die haer ſelven behaeght. En, trotſende ſchoonheyd en trecken geen herten. Dan noch ſoo ghebeurtet dat diere ſchippers veeltijts aen lant blijvē.

Onder dies en denckt niet dat ick den gront-ſteen van 't Houwelick op gelt of goet leggen wil. Geenſins; 't oude veersje ſeyt wel,

Sy die een ſot trout om ſijn kot /
Miſt licht het kot / en houdt den ſot.
En die een vant trouwt om haer wandt /
Miſt licht de wandt / en houdt de vant.
Dies / wilt ghy trouwen t'uwer deucht /
Soeckt boven al de ware deucht.

Ondertuſſchen,

't Geſchiet wel dat een kalen Ram
Ontrent een ruyge Ooye quam.

Maer die tot ſulcx trachten willen moeten 't Italiaens woort ghedachtigh weſen.

Weegt uwe beurs geen pont /
Hebt honigh in den mont.

't Is een oude regel in deſe gelegentheyt.

Wil yemant vryen boven ſtaet /
Die toone ſtaegh een ſoet gelaet;
En ſchoon men ſtoot hem voor den kop /
Hy etet al voor ſuycker op.

Doch ſoo het Schip aldus niet zeylen en wilt, veranderinghe is de Schapen goet / ſeggen de Huyslieden.

Of minder moeds/
Of meerder goets.

Kunje niet datje wil/ wilt datje kunt.

Als de ??e geen Roſen en vint moetſe al ſomtijts op doornen ſitten. Maer ick bidde u wie ghy zijn meugt, waerom niet liever nae uws gelijck geſien?

Yder hout dit voor bequaem/
Kleyne kramer / kleyne kraem.

Na mijn raet, vrienden:

Bouwt en trouwt met uws ghelijck/
Arm met arm / en rijck met rijck/
Net met kuys/en mors met vuyl/
Valck met Valck / en Uyl met Uyl.

Anders,

Een aerden Pot by den metalen/
En kander niet als na-deel halen.
Seyt de wijſe Man, Prov. 13. 2.

Siet men't niet dagelicx?

Neemt yemant een Joncker om gelt of goet/
Die heeft een proncker dieſe dienen moet.

'tSelve is waer oock ten uwen aenſiene, ghy vryer; want 'tis over al waerachtigh,

Waer ongheljjcke Peerden trecken
Dat kan u noyt tot voordeel strecken.

Om gelijcheyt van redenen, vryſter, en dient u geen out man, indien ghy jonck zijt; van oute laet het vogeltje ſijnen ſangh.

Ongelijcken aert
Dient niet gepaert.

Gerimpelt vel
En vrijt niet wel.

En daerom.

Jonck met out/
Dient niet getrout.

En eyndelick, die maer een weynigh korens in den ſack heeft / en dat noch blaeu-endigh / waer toe dient hem een molen gerecht?

Aen d'ander zijde, ſooder een jongh man na een out wijf ſtaet, met deſe moye ſin-ſpreucke,

Beter een out wijf met gelt tot een weder-paer/
Als een jonghe Vrijſter met gout geel haer;

Ick ſteller de klare waerheydt tegens en ſegge,

Wie op een out wijf is geſint/
Die toont dat hy het ghelt bemint.

En het oog gemerck dat ſommighe van deſe lieden voor hebben, ontvalt haer dickmaels: want,

Die een out wijf neemt / op hope van ſterven/
Om ſoo een jongher te verwerven/
Die wort al dickmaels eerder out
Als hy een jongher vrijſter trout.

'tIs de grootſte mis-ſlag diemen doen kan (mijns oordeels) datmen om gelt of goets wille eē ongevoegelick partuer ter hant neemt. De rijckdommen, vrienden, en hebben geenſins dat verneugen in ſich, dat veele daer van verwachten: Hy, diē het gebruyc van middelmatige gelegentheyt niet en voldoet, en ſal nergens genoeg vindē, En ſelfs ooc wat het verlies belanght, de rijcke zijn veel-tijts immer ſo gevoelic in dat gheval, als lieden van geringe middelen. Groote en kleyne Lichamē gequetſt werdende gevoelen

beyde

beyde met ghelijcke pijne de ſmerte van de wonde. De gelijckeniſſe die Bion hier op eertijdts by brachte, heeft my al over lange aen-geſtaen: ende jegenwoordelic worde ick indachtigh ſeker veers daer op ſtaende, het welck ick goet vinde by deſe gelentheyt hier te verhalen:

INdiender is een kop beſet met ruyge locken/
Daer yemant eenigh hayr ſal uyt beſtaen te plocken/
En dat oock even dan een ander kaelder hooft/
Juyſt op gelijcken voet van deckſel wort berooft/
Ghy ſult hier niet alleen den naeckten hooren kermen/
Vermits hy ſijnen kop niet meer en kan verwermen/
Ghy ſult oock boven dien vernemen droef geklagh/
Van hem die niet-te-min ſijn ooren decken mach.
Siet als een hemel-plægh komt opter aerden dalen/
Hy gaet een ſchaep/ een kalf/ een peert/ een eſel halen/
Of uyt een rijcken ſtal/ of van een ſchamel man/
Die (mits ſijn kleyn beſlagh) geen ſchade lijden kan;
Ghy ſult dan niet alleen den kalis hooren klagen/
Vermits hy dit verlies onmachtigh is te dragen/
Ghy ſult den rijcken ſelfs ſien quellen ſijnen geeſt/
Oock om een vijſe-vaes/ oock om een eenigh beeſt.
Wat is doch van het gelt/ en al ons angſtigh woelen?
Dewijle rijck en arm/ haer ſchade bey gevoelen/

Dewijl

Dewijl/ 'ken weet niet wat/ oock groote lieden plaeght/
Ja dat geen kroone ſelfs den hooft-ſweer wech en jaeght.
Wat ick u bidden mach mijn ziele wilt ontwaken/
En gront u herte niet op aerdtſche beuſel-ſaken/
Laet God u ſteunſel zijn in vreucht en tegenſpoet;
Daer is geen vaſte trooſt als in het hooghſte goet.

Ick ſchaffe dan hier mede deſe en diergelicke huwelicken af, en meyne dattet verre de ſoetſte t'ſamenkomſtē zijn, die uyt een onderlinge en ſoete toegenegentheyt geſchieden, gegrondet niet op rijckdom of andere diergheliicke uytwendighe dingen, maer op een ſoete over-eenkomſte in oprechte deugtſaemheyt: Lieffelick en ſchoon zijn is niets; een Vrouwe die den Heere vreeſt ſal men loven / ſeyt de Wijſe Man, Prov.31.30. Maer nu weder tot de ſake; Iſſet een Weduwe met voorkinderen die ghy om hare vette gelegentheyt verkieſt, 'tis dies maer te erger; Een weduwe brenght veel haer eygen/ ende oock eens anders gebreken ten houwelick. En 'tis gewis dat in deſe gelegentheyt.

Kinderen
Hinderen.

Een huys dat is ghemaeckt / een vrouwe noch te maken/
Dat houdtmen over-al voor twee bequame ſaken.

Die trouwen wil / of ſoppen eten/
Dien iſſet dienſtigh dit te weten.
Dat d'eerſte ſoppen zijn de beſte/
En d'eerſte trou gaet voor de leſte.

Soet gheſelſchap, dit is de laetſte gront-regel dien ick u, voor als nu, op deſe gelegentheyt, weet te geven: duyt ende gebruyckt het gene datter geſeyt is ten goede; Wie verſtandigh is die laet hem raden/ ſeyt Salomon/ Proverb.1.5.

Wat my belanght, ick die jegenwoordelick (door Godes beſchickinge, mijn lief geſelſchap miſſen moet) ſal dit leſte my toe-eygenen, ende voor mijne rekeninge op-nemen, ende daer mede beſluyten.

HIer mede eyndighde Philaretus, en korts daer na began d'een en d'ander van't geſelſchap eenige ſaken op te halen van datter geſeyt was, of om breeder verklaringe, ofte om yet daer tegens in te brengen; maer Philaretus 'tſelve af-leunende, ſeyde, dat het voor jonghe lieden te langh ſtil geſeten was, en dattet beter ware de leden wat te reppen, en oeffe-

oeffeninge te doen om de mage te ſcherpen tegens het avontmael; en daer mede opſtaende, en oorlof nemende aen de Koninginne , wert van de ſelve in den naem van alle het gheſelſchap hooghelijck bedanckt, met ernſtigh verſoeck (als voren hem ſijn afſcheyt te geven) dat hy, 'tgene by hem jegenwoordelijck was geſeyt, op't papier woude brengen, terwijl hem de memorie noch verſch was ; op dat ſoo veel goede en gulde ſin-ſpreucken niet met het ophouden ſijner ſtemme in de Lucht en ſouden komen te verdwijnen, en alſoo verloren blijven. Waer op alſoo by dat geſelſchap ſeer geſtaen wert, is by Philaretus eyntelijck aen-ghenomen ſulcx te doen, en daer op 'tgeſelſchap ſich tot lijf-offeninge begevende, is geſcheyden.

SPIEGEL

Van

Den voorleden en jeghenwoor-
digen tijdt.

TWEEDE DEEL.

't Zijn stercke beenen die weelde draghen konnen.

De Jongelingh spreeckt.

Al zijn mijn beenen sterck/ al heb ick jonge leden/
Al kan ick dagen langh op harde wegen treden/
Noch sta ick niet-te-min op desen tijdt verstelt/
Vermits mijn los gestel nu hier dan ginder helt:
En 'tis noch even-wel geen swaerte dat ick drage/
't En is geen wichtigh pack daer van ick heden klage/
Het is (gelijck ghy siet) een wispel-turigh wijf/
Dat sit ('ken weet niet hoe) my schierlinct op het lijf.
Sy heeft een selsaem hooft/ vol alderhande grillen/
Sy heeft een dertel hert/ en dan oock ronde billen/
Sy krevelt eveastaegh/ en moet in roere zijn/
De rust is haer verdriet/ het stille wesen pijn.
Ick hebbe grooter last voor desen moeten dragen/
'k En wont noch even-wel geen reden om te klagen/
Want hoe het immer gingh/ ick droegh het wichtigh pack/
Ick droegh het daer ick wou/ oock sonder ongemack:
Maer dit aelwaerdich dingh gaet buyten alle reden/
Het ruckt my daer het wil/ en druckt my opte leden/

En schoon ick voor my sie/ soo veel ick immer kan/
Noch swier ick onder haer gelijck een droncken man.
Maer/ Leser/ nae my dunckt/ ghy wenst om eens te weten
Hoe dat sy/ die ick draegh/ in Hollandt wort geheten;
Wel hoortet met een woort: Vrou Weeld' is haren naem/
Tot jock/ tot enckel spel/ en anders niet bequaem;
Sy heeft soo vreemden aert/ soo bijster malle kueren/
Geen heldt/ geen machtigh reus/ en kander onder dueren/
Want krijghtse maer een voet oock op een deftigh man/
't Is hondert tegen een soo hyse voeren kan:
Of weter eenigh mensch haer lossen aert te dwingen/
Soo datse niet geheel/ en mach in't wilde springen/
Ten gater even-wel niet al gelijck het sou/
De geck wil niet-te-min by wijlen uyt de mou.
Wel/ Vrienden/ tot besluyt/ soo Weelde komt getreden/
Of met een vollen loop naer uwent toe gereden;
Soo grijptse met beschept/ en houtse dapper vast;
Want siet! al isset licht/ het is een sware last.

Alle dingen kanmen dragen,
Uytgenomen goede dagen.

Vol, maeckt dol.

Armoede dwinght,
Weelde springht,

In voorspoet,
Is toesien goet,

Als't Vercken vol is, soo stortet den troch om.

Als de Lammeren sat zijn, so spelense, of slapense.

Aen wel-gevoede Rammen joucken de hoornen.

Wat Venus voeght/ dat schept de klippel.

GYs was een jonge wulp/ hy kon geen weelde dragen/
En wou voor al een wijf/ en gingh het Fijtjen vragen/
Een spits/ een vinnig dingh/ een plage voor een huys/
Vry mooytjens op-getoyt/ maer efter niet te pluys.
Hy wiste/ na den eysch/ haer saken wel te drijven/
Fy had een rappe tongh/ en konde deftigh kijven;
En 'twas genoegh bekent/ en 'twert oock Gijs geseyt/
Maer des al-niet-te-min/ hy wou de lieve meyt.
Fy weet de weyger-kunst/ en laet den vryer draven/
Fy weet hem op de maet/ en na de kunst te laven;
Fy/ des al-niet-te-min/ die maeckt een kort besluyt/
Want Gijs die was een bloet/ en Fy die werdt de bruyt.
De bruyloft wort geraemt/ men noot meest al de vrienden/
Men noodter boven dat oock dieder niet en dienden/
Het voor-spel mette feest/ de eerst' en tweede nacht/
Die worden al gelijck met vreughde door-gebracht;
Maer als de derde Son quam na de trou geresen/
Doen schoot Gijs uytten slaep/ en woude meester wesen/

Daer

Daer gingh Sy tegen aen/ en yder even kloeck/
Maer Gys die bolt te kort/ en Sy behoudt de broeck.
Dies gaet den goeden man met neer-geslagen wangen/
Hy laet sijn moedigh hooft/ hy laet sijn ooren hangen/
Hy roept schier even-staegh : Och waer ick weder vry/
Eerst wasset/ Fytje lief/ nu isset/ niet als 'tsy!
'tSy dat ick opt begon/ 'tsy dat ick immer troude:
Och waer ick dat ick was/ ick weet wat dat ick soude:
'tSy van mijn wrange Sy/ en van haer fellen aert/
'tSy van den slimmen dagh daer op ick ben gepaert.
Dit roept de droeve Gijs oock dickmael gansche dagen/
Want hy wort staegh begraut/ en somtijdts oock geslagen.
Wel Gijs ghy waert niet wijs/ want siet u sot bedrijf
Om een lit wel te doen soo lydt het gansche lijf.

HOu, leser, staet,
En eer ghy gaet,
Hoort noch een woort,
En treet dan voort;
Siet onse Griet
Die vondt verdriet,
En groote pijn
In maeght te zijn,
Sy wou en sou
Zijn yemants Vrou,
Tot leet en spijt
Van die't benijt,
Daer kome van
Al watter kan.
Wel, onse maeght
Die wort gevraeght,
Die wort versocht,
Die is verkocht,
Want Grietjen nam
Met dat het quam.
Nu heefts' een man
Die niet en kan,
Die niet en weet
Als dat hy eet,
Als dat hy drinckt,
Als dat hy singht,
Als dat hy springt,
Als dat hy vinckt,
Als dat hy gaet,
Als dat hy staet.
En somtijdts eens sijn Vrouwe slaet.
Nu vint ons Griet
Gansch swaer verdriet
En groote pijn
In Vrou te zijn,
Sy roept, Eylaes!
Ick was te dwaes
Dat ick soo ras
Verslingert was.
Maer tot haer quaet
En is geen raet,
Als datse lijt,
En datse mijt.
En neder-sijght,
En stille swijght;
Want rasschen trou
Is langh berou.

Wan dem Ezel zu woll iſt, ſoo gehet er auffs eiſz tantzen.

EEn Ezel van de meul eens vroeger los gelaten/
Gaet dolen in de ſtadt/ en proncken achter ſtraten;
Hy voelt hem onbelaſt/ hy voelt hem wonder wel/
Dies krijght hy grooten luſt tot alle ſelſaem ſpel:
Het beeſt dat vreughde ſocht/ en niet en was te vreden
Met vryheyt/ met gemack/ en met geſonde leden/
Komt juyſt ontrent een gracht daer d'een en d'ander glijt/
En daer het weeligh volck op gladde ſchaetſen rijt;
Dit ſtaet hem wonder aen/ daer komt hy in gedrongen/
Daer treet hy op de baen/ en doeter vreemde ſprongen.
Maer ſiet! terwijl het dier on-aerdigh ſtaet en malt/
Gebeurtet dattet glipt/ en plots ter neder valt/
Daer ſcheurt het lompigh beeſt/ daer is ſijn been gebroken/
Daer heeft 'tmiſbruyckt geluck ſijn leet aen hem gewroken/
In't kort' het grilligh dier dat light daer uytgeſtreckt/
En wort noch even-wel van alle man begeckt.
Wat iſſer menigh menſch die in ſijn beſte dagen
Heeft ick en weet niet wat voor dingen aengeſlagen!
En die in ſijn bedrijf mocht vaſt en ſeker gaen
Is haeſtigh neer-geſtort/ alleen uyt ſotte waen!

Wat isser menigh mensch die neder is gevallen
Om dat hy buyten schreef in weelde dorste mallen!
Nu dat is Ezels werck; dus vrienden/ zijdy wijs/
Blijft daer ghy seker gaet/ en houdt u van het Ys.

Als een Ezel wel is, soo gaet hy op't Ys danssen, en breeckt sijn been.

Hooge klimmers, en diepe swemmers slaen meest qualick.

Soo wel klaeght die wel is, als die't wee is.

Houdt het schip midde-waters.

Wacht voor den gijp:

Waer weeld' en hooghmoet voren gaen,
Komt schand' en schaed' haest achter aen.

Op een vollen buyck staet een vrolick hooft.

Wacht voor den Gijp.

De Leser gelieve sich in plaetse van een Plate, die hier na-gelaten is, by inbeeldinge voor te stellen een Schipper die voor de wint Zeylende, door de Gijp sijn Schuyt omwerpt.

Ick quam met goeden wint gedreven op de baren/
Ick quam met hoogen moet de stroomen af-gevaren/
Ick lietet al te rugh dat op het water dreef/
Soo dat ick op het lest alleen de voorste bleef;
Ick was aen alle kant getroetelt van de winden/
En siet! doen wasset tijdt een reefjen in te binden:
Maer of al schoon het Zeyl gedueriglı hooger swol/
Ick hiel noch even-wel/ en hiel geduerigh vol/
Doch t'wijl ick my vergaep aen soo een gunstigh weder/
Soo geeft het Zeyl een swap/ en ruckt het al ter neder/
Daer legh ick over kant/ ach! 'tquaetste dat men vint
Is sonder achter-sorgh te zeylen voor de wint.
Daer zijnder in het landt die konnen harde vlagen/
Die konnen tegenspoet met vaste schouders dragen/
Maer vrienden/ hoort een woort; ontrent een hoogh geluck
Dan hoefmen boven al te letten op het stuck.

In voorspoet siet toe.

'tIs goeden, ja Goddelicken raet, in voorspoet op tegen-spoet, ende in tegenspoet op voorspoet te dencken; want soo doende zijn die beyde best getempert.

Tale è la cagnuola, quale è la signora.

De kamer-maeght spreeckt.

Ick hadde lest-mael wat gemalt/
En 'tscheen dat Juffrou dit vernam/
En/ soo het dan gemeenlick valt/
Soo was sy boven maten gram/
Sy viel my aen met fellen moet/
Sy graeude/ dreyghde/ riep en keef/
Ja door haer ongestuymigh bloet/
Soo hietse my staegh vuyle teef;
Ick stont een wyle slecht en keeck/
Want ick en was niet sonder schult/
Doch/ mits sy my soo vinnigh streeck/
Mist ick ten lesten mijn gedult;
Dies seyd' ick/ Juffer/ met verlof/
Ghy hebt my wat te veel geseyt/
Is't niet de wijse van het Hof
Gelijck de Juffer/ soo de Meyt?

Soo

Soo de klock is, is de klepel,
Soo de pot is, is de lepel,

Gelijck de weert, soo is de gast,
Gelijck het peert, soo is de last.

Non se da tanto pane al cagnuolo quanto la sua coda dimanda.

Al quispelt leeuwtje metten steert/
Al troetelt leeuwtje sijnen weert/
Al jancket met een luyde stem:
Al loopet voor en achter hem/
Al sit het beesje geestigh op/
Al draeyt het als een snellen top/
Al biet het dickmael sijnen poot/
Een kryght niet altyt witte-broot;
Want heeftet eerst sijn deel gehadt/
Al isset niet ten vollen sat/
Hoe wel het slecht en deerlijck siet/
Een kryght noch al syn wille niet.
Al schynt dit slecht/ gelijck het leyt/
Het is noch efter wat geseyt;
Ghy/ weeghtet in de rechte schael/
Het can u dienen menighmael/
Het can u dienen tegen lust/
Die noyt of selden is gherust/
Het can u dienen over al
Waer datmen vreugde plegen sal.
Men hoeft voorwaer het weeligh vleysch
Niet staegh te geven sijnen eysch/
Dus schoon yet somtyts mach bestaen/
Het is al beter niet ghedaen/
En geeft een vrou/ een vrient/ een kint/
Niet alles wat haer breyn versint/
Ick mocht/ en ick en dedet niet/
En was in vreughde noyt verdriet;
Schryft dese spreuck in u gemoet/
Sy is u aller wegen goet.

Men hoeft den hont geen broot te geven soo langh hy wispel-steert.

Men geeft het hondeken niet soo veel broots, als sijn steertje wel eyschen sou.

Een dwaes eyst veel, maer dwaser is hy die't hem geeft.

Sævis inter se convenit ursis.

OF al schoon de wreede Leeuwen
In de woeste bosschen schreeuwen/
Of de felle Tyger krijt/
Dat de Lucht in stucken splijt/
Of de Beeren leelick tieren/
En verschricken alle dieren/
Sy noch echter alle-gaer
Griefden noyt haer weder-paer/
Noyt vecht Leeuwe met Leeuwinne/
Maer hy oeffent soete minne:
Noyt en was een Tijger fel
Tegen sijnen bed-gesel.
Maer een Beer/ noch boven allen/
Placht te jocken/ en te mallen/
En te toonen soet gelaet
Aen sijn lieve mede-maet:
Beeren kunnen sachtjens spelen/
Kunnen vrijen/ kunnen telen/
Beeren paren in het groen
Soeter als veel menschen doen.
'Tfy! dan grimmers/ kijvers/ krijters/
'Tfy! onsoete wijve-smijters/
'Tfy! het wijf dat haren man
Niet in liefde vieren kan.
Felle beesten sonder reden/
Noyt geleert in goede seden/
Toonen liefd' en soeten aert
Als sy t'samen zijn gepaert:
Ghy dan/ die u rechter-handen
Eens te samen gingt verpanden/
Hebt voor al een sachten geest/
Of komt leeret van een beest.

Twee quade honden bijten mal-kanderen niet.

Geen beest en isser oyt soo fel,
Dat niet en viert sijn met-gesel.

De Gansen krijgen den kost/ maer sy moetense plucken.

KOmt let op dese spreuck/ en leert den sin begrijpen/
Al die maer zijt gewoon de straet alleen te slijpen:

Hoort

Hoort dit/ wie niet en doet/ als dat hy ledigh gaet/
Hier is een goede les daer op te letten staet/
God is een rijcke born/ hy spijst de wilde dieren/
Het zy die in het woudt/ of om den oever swieren;
Maer schoon hy yder beest sijn eygen voetsel biet/
Noch voet hy even-wel de leuye buycken niet.
Geen mensch of ander dier en late sich bedriegen/
Al watter spijse soeckt moet loopen/ rennen/ vliegen/
De vos die sit en geeuwt/ of leuyert in den kuyl/
Houdt wel de pooten droogh/ maer krijght niet in den muyl.
Al watter adem heeft behoortet aen te mercken/
Dat wat van Adam komt bevolen is te wercken;
Wie geen beroep en heeft en niet ter wereldt doet/
En heeft geen vasten troost waer op hy wert gevoet.

God spijst de voghelen, maer sy moetender om vliegen.

Niemandt en komen de gebrade duyven in den mont gevlogen.

Armoede is luyheyts loon.

Wie besoeten wil moet besueren.

Die de eyeren hebben wil, moet het kakelen der hennen lijden,

Den slapenden vos en valt niet in den muyl,

Hant aen den ploeg, soo salt God vorderen.

Tot Gods hulp behoeft arbeydt.

Rept handen en voeten,
God sal't versoeten.

God geeft koeyen, maer niet met hoornen.

Stroopt u armen, en seght Godt wouts.

Den slapende wolf en loopt geen schaep in den mont.

Die 't Vercken killen wil moet hem het tieren troosten.

Een vliegende kraey vanght wat.

Vade ad formicam piger.

Ghy leuyaert die nu leght en slaept/
En dan een wyle sit en gaept/
Op/ op/ en gaet eens tot de mier/
Dat is een kleyn/ maer neerstigh dier/
Dat is voorsichtigh ende wijs/
Dat gadert t'Somers sijne spijs/
Op dattet door de strenge kou
Niet door gebreck vergaen en sou.
Maer ghy light hier en koeckeloert/
Door vreemde droomen om-gevoert/
Ghy siet hoe dat de snelle tijt/
Hoe dat u jonckheyt henen glijt,

En

En efter neemt ghy niet ter hant
Tot oeffeningh van u verstant.
Op/ op/ en stelt het lijf te werck/
En set de mier tot u gemerck;
Want die by lichten dage slaept/
En in de Somer sit en gaept/
Is weerdigh dat hy koude lijt
Wanneer de felle Winter bijt.

Snijt men sijn Neus af men schent sijn aengesicht.

De Man die het mes op den Neus heeft spreeckt:

KOmt hier/ al die my kent/ en wilt ten besten raden/
Ick heb/ eylaes! een Neus met puysten over-laden/
Een Neus/ in als gelijck een kalikoenschen haen/
Daer hangen (soo het schijnt) veel jonge Neusen aen:
Een Neus/ een vreemde snuyt daer op de kinders wijsen/
Een Neus/ 'ken weet niet hoe/ daer van de vrouwen ysen/
Een Neus gelijck een Ey/ en root gelijck een bloet/
Die my oock even selfs by wijlen schricken doet:

Een

Een Neus; maer 'tis genoegh. Wie kan het monster lyden;
Ick meyn het leelick dingh noch heden af te snijden/
't Sa 'tsa ick valler aen/ en waerom noch gebeyt:
Het dient toch eens gedaen wat dickmael is geseyt.
Maer hola/ mijn vernuft/ heeft dit oock goede reden;
Is oock u Neus een lit om af te zijn gesneden;
O! soo ghy dit begint/ denckt wat een selsaem val/
Denckt wat een grousaem vack u aensicht wesen sal!
Ey lieve wilt het mes van uwe leden wenden;
Wie en sijn Neuse snijt die moet sijn aensicht schenden:
Gaet hier in met gedult/ en geensins met gewelt/
En heelt noch soo ghy kondt/ al watter is ontstelt.
En of ghy metter haest misschien de roode plecken
Niet af en weet te doen/ niet uyt en weet te trecken/
Soo gaet al weder aen/ oock tot de derde reys/
En/ noch hoe dat het gae/ verschoont u eygen vleys.
Soo ghy nu Leser vraeght/ wat hier is uyt te trecken/
En hoe u dit verhael ten goede mochte strecken/
Soo weet als dat het wijst hoe dat men vieren moet
De feylen van een vrient/ of van u eygen bloet:
Is oyt een man/ of wijf/ uyt haren plicht geweken/
Een broeder sonder eer/ een moeder vol gebreken/
Een Vader die misschien sijn echte plicht vergeet/
Een nicht die buyten spoor in quade wegen treet;
Ghy moet noch even-wel de vrienden niet verlaten/
Ghy moet wel haer gebreck/ maer niet de lieden haten/
Ghy moet haer ongemack niet halen aen den dagh/
Maer dencken watter schort/ gelijck de liefde plach:
Ghy moet indien ghy kondt/ het quade zeer genesen/
En soo ghy niet en kondt in als geduldigh wesen;
Men set geen leden af/ al lijdtmen groote pijn/
Met set geen leden af/ als die verkanckert zijn.

Schoon dat oock vrienden kijven,
Sy moeten vrienden blijven.

On ne prend lievre au taborin, ny oiseau a la tarte velle.

AL wie een snellen haes met trommels meynt te vangen/
Die heeftet qualijck voor en doet verkeerde gangen;
Want eer de jager komt ontrent het groene wout
Soo is het vluchtigh dier verloren in het hout:
Daer leyt et dan en duyckt/ soo dat de grage winden
Geen wilt-braet op en doen/ geen haes en konnen vinden:

Daer komt dan onse vrient gantsch moede van de jacht/
En brenght niet anders met als slechts een droeven nacht.
Sit yemant in den raet/ of wil hy leeren krijgen/
Die moet voor alle dingh sijn tonge leeren swijgen/
Want die van sijn bedrijf met open monde spreeckt
Die vintmen in der daedt dat hy den aenslagh breeckt;
Met swijgen soete jeught/ met swijgen is te minnen/
Met swijgen kan een Vorst de vaste steden winnen;
Een die geduerigh swerft van dat hy wil bestaen
En brenght niet anders t'huys als slechts een malle waen.
Met klappen soete jeught en is niet uyt te rechten/
Noch in het soet gevry/ noch in het wreede vechten/
Maer die met heusschen mont sijn dingen helen kan
Die mach een vryer zijn/ en oock een oorloghs-man.

'tIs quaet Hasen met Trommels vangen.

Alle vogels schouwen d'openbare netten.

Il faut prendre la poule sans crier.

Een huys-man (met een hoen in de handt, dat hy de kele toe-nijpt) spreeckt.

SIet vrienden wat ick doe/ ick heb een hoen gegrepen/
Maer 'khebbet metter daet de kele toe-genepen/
Wt vreese dat het dier misschien de gantsche Locht
En oock het naeste Dorp met schreeuwen vollen mocht.
Ick weet soo Buer-man Fop het beesjen hoorde krijten/
Ick wetet voor gewis het sou hem dapper spijten/
Het sou hem pijne doen tot binnen in de ziel/
Dat ick/ een slecht gesel/ soo vetten keucken hiel.
'tIs seker/ soo de raef kon in der stilheyt eten
Hy kreegh een vollen buyck; en niemant sou het weten/
Maer mits hy by den roof soo luyde sit en krast
Soo krijght hy menighmael een ongenooden gast.
Gesellen/ soo het luck komt over u gezegen/
Indien ghy my gelooft het dient te zijn geswegen/
Het dient met stillen mont in haesten op-gevat/
Die muyst en niet en maeuwt/ dat is de beste kat.

Hoort, swijght, en siet,
Muyst maer en mauwt niet.

Nutten sonder krassen,
Kluyven sonder bassen.

WIl yemant na de kunst een vogel-nestjen rooven
Die moet in dit bedrijf het oude woort gelooven/
Een woort/ een deftigh woort/ den regel van beleyt
Die yemant t'uwer leer voor desen heeft geseyt:

Siet gaeu en neerstigh toe/ gaet stil en maeckt te swijgen/
Ghy sult gewis het jongh/ ghy sult de moeder krijgen.
Gelooftet/ domme jeught/ daer is geen beter bont/
Als snegh en vlijtigh zijn/ en al met stillen mont.

Die kan hooren en swijgen
Groote saken kan hy krijgen.

Hoort, siet, swijght, en verdraeght,
Soo weet niemant wat je jaeght.

Die veel calt,
Veel ontvalt.

Gaeter yet naer uwen wil,
Veeght u mont, en houdt u stil.

Treckt als't nopt Visscher.

De gene die by den Visscher staet, spreeckt.

WEl/ maet/ hoe sit ghy dus en gaept/
My dunckt voor seker dat ghy slaept/
Want siet! de visch bijt aen het aes/
En ghy sit als een rechte dwaes/
Ghy sit gelijck een quack en siet/
En dat u raeckt en doet ghy niet.
Jck bid/ en gaept niet hier of daer/
Maer neemt in tijdts u saken waer;

Een goede kans is glibber glat/
Sy dient in haesten op gevat/
En 'tis voorwaer geen handigh man/
Die sijn geluck niet grijpen kan;
Want dien het voordeel eens ontglijdt/
Die isset al sijn leven quijt/
En schoon hy namaels anders wou/
Hy vindt niet anders als berou;
Al wien dan niet in tijdts en vist
Is waert dat hy de sode mist.
Ghy daerom/ vrient/ let op u stuck/
En past wel op het vluchtigh Luck
Terwijl het voor u deure klopt/
„Treckt/ visscher/ treckt terwijl het nopt.

'tIs kunst in tijts Ja seggen.

Treckt als't nopt, Visscher.

Grijpt als't tijt is.

Men moet sijn tobben uyt-setten terwijl het regent.

Men moet gapen alsser pap geboden wert.

Men moet grijpen als't tijt is.

Men moet mennen terwijl de heul leyt.

Men moet zeylen 'twijle de wint dient.

Haddekens kinders waren noyt rijck.

'tGeluck
Is vluch.

Die het vat
Die het hadt,
Die het quist
Die het mist.

Het geluck en staet niet stil voor yemants deur.

Gaept alsmen u den lepel biet
Want namaels vriendt en krijghje niet.

Die tijt heeft, en tijt laet glijen,
En kan sijn leven niet bedijen.

Die altijt vroegh genoeg komt, komt veeltijts te laet.

Die verslaept sijn ochtent-werck beschеten is sijn dagh-werck.

Lant koopen, en goet houwelick doen, en verschijnt alle dagh niet.

Fronte capillata est.

SIet! wat een selsaem wijf my heden is verschenen/
Siet! hoe dit eygen wijf is in der haest verdwenen/
Dit wijf is voren ruygh van achter isse kael/
En siet ick hense quijt terwijl ick sta en prael.
Dit wijf is voren ruygh/ en biet daer groote schatten/
Maer achter aen het lijf daer isse niet te vatten/

Wel leert door mijn verdriet/ en leert o rappe jeught/
Leert grijpen met beſcheyt terwijl ghy grijpen meught.
De wel-gelegen tijt is eene van de ſaken/
Die naer een quade greep niet weder is te raken;
Dus wie uyt tragen aert verſuymt een goede kans
Die wort in onſe tael genaemt een ſlappe Gans.

DE Leſer ſal tot beter verſtant van deſe ghelegentheyt, gelieven te gedencken dat de Oude het geluck, ofte goede gelegentheyt, hebben af-gebeelt in de ghedaente van een Vrouwe, van voren veel hayrs en lange tuyten hebbende, maer van achteren geheel kael en ſonder hayr weſende: daer mede te kennen gevende den aert ende eygenſchap van goede gelegentheyt, die alleen van voren, ende niet van achteren te vatten is, het welck op verſcheyde gevallen, en onder andere mede op de vluchtige gelegentheyt onſes levens, niet ſonder reden, kan gepaſt werden: want (gelijck een godſaligh man wel geſeyt heeft) de tijt (die God almachtigh uyt den afgront ſijner eeuwigheydt heeft voort-ghebracht) is het alderkoſtelijckſte toe-val om het eeuwig leven uyt te wercken, datmen oyt vondt; want aen den tijt deſes tegenwoordigen levens hanght het eeuwige; en als de tijdt eens voor yemant door den doot is af-geſneden, ſoo en iſſer voor dien menſche geen tijt meer. Wat een groote genade iſſet dan van den Heere onſen God, dat hy ons noch t'elcken brenght van 't een jaer in 't ander en verlenght ons ſoo onſe daghen: ten eynde wy ſulcks waernemende, des te beter het eeuwigh leven ſouden uyt-wercken? en ſulcks te doen noemt de H. Geeſt de bequaemheyt des tijts uyt te koopen. Col. 4. 5.

Pro camelo sarcina.

Na den Kemel maecktet pack/
Anders baertet ongemack.

AL schijnt de Kemel sonder geest/
Al is het maer een lompigh beest/
Noch heeft het grof gedierte wat
Dat oorboir is te zijn gevat.
Want alsmen op sijn rugge leyt
De packen voor hem toe-bereyt/
Soo toont het beest sijn kloeck verstant/
Want siet het knielt daer in het zant/
En blijft soo liggen op den gront/
Tot dat men seven hondert pont
Heeft op sijn bultigh lijf getast/
Want dat is juyst eens Kemels last;
Doch meer en neemtet geensins aen/
Maer gaet dan op sijn beenen staen.
Dat is in sijne tael geseyt/
My is genoegh op't lijf geleyt;

Dus soo ghy wenst mijn goede reys/
Soo laet my niet als na den eys.

Voorwaer soo dit wierd' na gedaen/
Het souder dickmaels beter gaen:
Want veeltijts door te grooten last
En wort niet op den dienst gepast.

Ey siet! wat heefter menigh man
Meer ampten als hy dragen kan.
Soo dat hy onder synen staet
Geboght/ gebult/ gebogen gaet;
En efter wil hy grooter eer/
En roept noch al geduerigh/ Meer.
Tot hem het pack ter neder druckt/
Of met geweit ter aerden ruckt.

Ghy/ zijdy wijs/ beminde vrient/
Beproeft wat u voor ladingh dient/
Beproeft u schouders/ eer ghy draeght/
En wickt/ al voren eer ghy waeght;
Want meer te willen alsmen kan
Daer komt of schaed' of schande van.

Dat u te swaer om heffen is, dat laet liggen.

Na den drager maeckt den sack,
'tPac na 'tpeert en 'tpeert na 'tpack.

Springht niet verder als u stock langh is.

VRient die hier staet aen dese sloot/
My dunckt sy is u wat te groot;
Al eer ghy dan u sprongh begint/
Soo maeckt dat ghy u wel versint/
Soo maeckt dat ghy de gronden weet/
Soo maeckt dat ghy het water meet.
Maer let voor al/ o goede man/
Hoe ver u polse reycken kan;
Want veel te poogen sonder raet/
En ver te springen sonder maet/
En saken aengaen boven macht/
Dat brenghter menigh in de gracht.

Wie geen eyeren en heeft, die broe den nest.

Reck na deck.
Teer na neer.
Maet houdt staet.

Niemant springhe vorder als sijn pols vermach.

Elck roeye met de riemen die hy heeft.

Haelt u zeyl niet te hoogh.

Kent staet en houdt maet.

Laet den geck niet te veel uyt.

Kleyne vogel[illegible]ens kleyne nesjes.

Springht niet verder als u stock langh is.

Tast geen root Yser aen / of spouter op.

Lest daer ick over strate gingh/
En lette vast op alle dingh/
Sagh ick aldaer een jonge staen
Die greep in haest een Yser aen/
Een Yser dat hy voor hem sagh/
Gelijck het op de smisse lagh:
De smit sijn Vader stonter by/
En trock den jongen aen de zy/
En seyde/ met een hart verwijt/
Wel/ botte lecker/ als ghy zijt/
Zijt ghy een Sone van een smit?
Zijt ghy mijn kint/ en doeje dit?
Grijpt ghy uyt enckel onverstant/
Tast ghy nae't Yser metter hant
Eer datje proeft en zijt gewis
Oft heet/ oft kout/ of hoe het is?

V[illegible] is recht plompaerts werck/
Ghy/ [illegible] beter oogh-gemerck;
Wan[illegible]ckel van een smit
Da r[illegible]er mensche dit/
Dat n[illegible]r dient geraeckt
Als ve[illegible]aat gemaeckt/
En ge[illegible]een snar gedruys/
Soo h[illegible]l u vingers t'huys.

Dit [illegible]n begrijp een dingh
Dat v[illegible]smisse gingh;
Ick hel[illegible] hier geset/
Dus di[illegible]ckt/ die draget met.

In een ſmiſſe wat te raken,
By Aptekers wat te ſmaken,
In een ſpokers boeck te leſen,
Kan niet meer als hinder weſen:
Steeckt u in geen gat of ſieter deur.

't Js quaet ſlijpen ſonder water.

De Leſer ſal gelieven (in plaetſe van een Plate, die hier na-ghelaten is) by inbeeldinghe ſich voor te ſtellen, een ſlijper met een drooghen ſlijp-ſteen, klagende in voegen als hier is volgende.

Hoort vrienden/ die my heden ſiet/
Hoort toch den gront van mijn verdriet/
Hoort/ mach ick bidden/ mijn geklagh/
Dat ick moet brengen aen den dagh:

Jck ben een jonck/ en kloeck geſel/
Jck kan mijn Ambacht wonder wel/
Jck hebbe bry geen ſlecht verſtant/
Jck ben oock veerdigh van der hant/
Jck weet hoe ſtael/ al iſſet fijn
Moet na de kunſt geſlepen zijn:
Maer ſiet/ o lieve mackers/ ſiet/
Ach! water dat en heb ick niet/
Ach! water/ dat is krachtigh nat/
Daer baet geen ſlijpen ſonder dat/
Daer baet geen kunſt/ of rappe voet
Daer niet te hebben hinder doet.

Siet hoe het by de menſchen ſtaet/
En hoe het in de werelt gaet!
Al iſſer yemant kloeck en wijs/
Waer krijght een ſchamel ruyter prijs?
Want heeft hy maer een droogen ſteen/
Eylaes! ſoo ſtaet hy daer alleen/
Hy ſtaet/ eylacen/ ſlecht en ſiet/
Want ſonder water ſlijpmen niet.

Of schoon de Byen konstigh zijn
Gaet neemt hun eens den Rosmarijn,
Gaet neemt hun Bloemen ende Kruyt,
Siet al haer kunsten hebben uyt.
Dat nut, dat net, dat aerdigh beest,
Dat mist terstont sijn kloecken geest.

Met Vis wort Vis gelockt/ met Vincken vanghtmen Vincken;
Een penninck in de beurs en hoort men nimmer klincken;
Een Boom wast alder-best daer meer geboomte staet;
Het gelt is even soo/ het wil een mede-maet.

'tIs quaet kemmen daer geen hair en is;

Met ydele handen is quaet havicken locken.

'tIs quaet bry maken van water alleen.

Die winnen wil, moet by setten.

'tIs quaet koecken backen sonder vyer of vet.

Een goet vyer maeckt een snellen koeck.

Niet te veel Eyers onder eene Hen.

Een Huys-man spreeckt.

ICk hebbe schier een staegh gekijf
Met onse Trijn/ dat grilligh wijf;
Die seyt my dat sy heeft een Hen
Soo goet als ick ter Werelt ken/
Een Hen/ die vast en seker broedt/
En wonder wel haer jongers voedt/
En daerom wil ons stuere Trijn
(En 't kan of 't mach niet anders zijn)
Dat ick mijn Eyers allegaer
Te broen sal leggen onder haer;
Maer ick en kan het niet verstaen/
En kanter daerom tegen aen/
Ick segh (en dat op goeden gront)
Te veel is altijt ongesont:
Sal ick ons eyers allegaer/
De hope van het lange jaer/
Sal ick ons schat/ ons gantsche kraem
In eenen klomp en al te saem

Betrou-

Betrouwen aen een eenigh hoen?
Neen/ dat en meyn' ick niet te doen.
Kan niet een Wesel/ of een Kat/
Een Bontsinck/ of een snoode rat/
De broet-hen brengen in den noot/
De broet-hen brengen in den doot?
Kan niet een hont of gortigh swijn
De doodt van al ons voordeel zijn/
Kan niet een ander ongeluck
Ons brengen in den hooghsten druck?
Bedaert u dan/ mijn lieve Trijn/
Want dit en mach voorwaer niet zijn;
Een eenigh nest is haest gestoort/
Een eenigh beest is haest vermoort:
En daerom dient ons goet verspreyt/
En hier en elders wat geleyt.
Een Muys die maer een hol en heeft
't Is wonder soose lange leeft.

Maer t'wijl de Lants-man/ en sijn Wijf/
Hier over raken in gekijf/
Vraeght yemant wat dit is geseyt?
Siet/ dus soo wortet uyt-geleyt.

Ghy Koopman waeght niet allegaer
Op eenen bodem uwe Waer:
En ghy Rentier siet dat u gelt
Niet al aen eenen zy getelt:
En ghy die zijt in landen rijck/
Betroutse niet op eenen dijck;
Maer boven al/ ghy machtigh Vorst/
Hoe seer dat ghy nae't heerschen dorst/
En hanght niet licht hoe dattet gaet/
Aen eenen Velt-slagh uwen staet:
Des werelts saken al-te-mael
Die sweven in te lossen schael/
Om soo te wagen t'eener tijt
Al wat ghy hebt en wat ghy zijt.
Ick segge daerom tot besluyt/
Ick roepet met den Lants-man uyt
Veel Kabels zijn de Schippers best/
Dus niet te veel in eenen nest.

La vache ne sçait que luy vaut sa queuë, jusques qu'elle l'a perduë.

Wat maeckt de Koeye metten steert/
S'en is haer niet een boone weert/
My dunckt dat die haer niet en past/
Sy dient het beest maer tot een last.
Het is wel soo/ dat yder lit
Heeft sijn gebruyck en eygen wit:
Het oor dat hoort/ die tant die knaeght/
Het ooge siet/ de schenckel draeght/
De voet is noodigh tot den trap;
Maer waer toe dese wipper-wap?
Dit heb ick dickmaels over-leyt/
En dickmael over-luyt geseyt.
Doch lest-mael quam ick op het lant/
Daer ick veel schoone Koeyen vant.
Doch eene was haer steert gekort/
Die stont met vliegen over-stort;
En schoon sy dreyghde met het hooft/
Haer dreygen wert niet eens gelooft;
Het slim gespuys sat even stijf/
En beet haer vinnigh in het lijf.
Ick sagh hier by een ander staen/
Die wasser vry wat beter aen/
Dewijl sy had een wacker dingh/
Dat haer van achter neder hingh/
Daer mede sloegh sy hier en daer/
Alwaerse vliegen wert gewaer;
Soo datter niet een kleyne mugh/
Haer nochte dueren op den rugh/
Dit siende/ sprack ick in den geest/
Als in de plaetse van het beest:
„Siet niemant kent sijn eygen goet/
„Tot hy het eens ontberen moet.

De Koe en weet niet waer toe haer de steert dient, voor datse die quijt is.

Vn bon charton tourne en petit lieu.

De Leser beelde sich hier in eenen voer-man op een smallen wegh, sijn Koets kort en kunstelicken om-wendende.

AL is de bane smal/ al zijn de schaersche wegen
Gedrongen tegens een/ en bijster ongelegen/
Noch weet in dit geval een handigh Voer-man raet/
En maeckt dat even daer sijn wagen omme-gaet.
Een ander/ onbewust om na de kunst te rijden/
Die soude voor gewis hier schade moeten lijden/
Of stont in dit geval verwonnen van den noot/
Of storte met de Koets te midden in den sloot.
EEn die met stillen Geest sich oeffent in de zeden/
En heeft sijn hert gewent te buygen na de reden/
Die vint in sijn bedrijf dat hem vernoegen magh:
Al is hy kleyn gehuyst/ en sonder groot beslagh;
Hy weet des niet-te-min sijn dingen uyt te voeren/
En kan noch even-wel de gansche leden roeren.
„Het is na mijn begrijp/ het is een rustigh man
„Die op een engen hoeck sijn wagen draeyen kan.

Quando l'ucelle è fuggito, poco rileva il serrar la gabbia.

De af-beeldinghe hier van, soude mogen wesen een Vader die sijn kindt aen-spreeckt, daer het selve een vogel koye pooght te sluyten, daer de vogel is uyt gevlogen, ter oorsake van het selve verlies bitterlicken weenende.

De Vader spreeckt.

WEl hoe/ mijn weerde Soon/ waerom aldus gekreten?
Of is de vogel wech die hier heeft in geseten?
Ja dat is't/ naer ick merck/ dat isset dat u schort/
En daerom datje klaegt/ en droeve tranen stort:
Maer: kint/ dat is gedaen/ de vinck is wegh gevlogen/
De vinck is in het wout/ of in de lucht getogen;
Wat voordeel kan het zijn dat ghy de koye sluyt?
De vogel lieve maet/ de vogel isser uyt.
Wat dient de stal bewaert/ of aen den knecht bevolen/
Wanneer het beste peert te voren is gestolen?

Wat dient de water-put met aerde toe-gesprept
Wanneer het beste kalff daer in verdronken leyt ?
Het is van ouden tijt een wijse van de gecken/
Eerst/ naer een harden slagh/ het hooft te willen decken;
De wijs heyt moet in tijts/ en van te vooren sien/
Hoe alle saken staen/ en watter kan geschien.
Ghy dan noch weest ghetroost en stilt u bitter klagen;
Wat niet te rechten is dat moetmen willich dragen:
Let beter naderhant/ let beter op u stuck;
„Men wort by wijlen kloeck alleen door ongeluck.

Schrappen en geldt niet als de pot uyt is.
'tIs te laet, sey de exter, en hadt den bout al in't lijf.

Een geworpen steen,
Een geschoten pijl,
En een ghesproken woordt en zijn niet te her-roepen.

WAnneer de pijl is in de lucht/
De snelle vogel op de vlucht/
De steen geslingert uyter hant/
De stemme buyten uwen tant;
Soo is de slagh alree gegaen/
En daer en is geen houwen aen.
Dus eer de pijl is in de lucht/
De snelle vogel op de vlucht/
De steen gheslingert uytter hant/
De woorden buyten uwen tant/
Soo weeght ten naeusten/ deftigh man/
Wat datter af ghebeuren can;
Want als het onheyl is geschiet/
Soo gelt ontijdigh klagen niet.

Heeft yemant met spreken sich vergist,
Ten wort met geen sponsy uyt-gewist.

Syrach. 21. 27.

De Wijse weghen hare woorden met een gout-gewichte.

Als morſige lieden kuys worden/ ſoo ſchuerenſe de panne van achteren.

BEſſet eens deſe twee die in voorleden jaren
Gantſch vuyl in haer bedrijf en rechte ſlonſen waren/
Die zijn nu wonder net/ en uytter-maten kuys/
Sy boenen even ſelfs de gronden van het huys:
De pannen aen den heert/ die niemant van de bueren
Opt anders is gewoon als binnen in te ſchueren/
Die kuyſt dit aerdigh volck oock aen den uytter-kant/
Al hanght die meeſten tijdt te midden in den brant.
Dus gatet in't gemeen/ wanneer onwijſe lieden
Met al te dommen ernſt haer oude rancken vlieden:
Want mits ſy bijſter hardt/ en ſonder reden gaen/
Soo komt de tegen-feyl niet ſelden op de baen.
Wort niet een quiſte goet/ wanneer hy wil bedaren/
Wel dickwils al te ſeer ghenegen om te ſparen?
Spilt niet een gierigh menſch (als hy na miltheyt tracht)
Wel dickmaels ſonder maet/ en boven ſijne macht?
't Is beyde ſonder gront/ en tegen goede zeden/
't Is beyde ſonder ſlot/ en buyten alle reden.
,,Wel vrienden/ weeſt beſet/ en hout de rechte maet;
,,Ten is geen ware deught die uyt den regel gaet.

Noch y noch fy.
Ick mach wel boonen, maer niet met backen vol.

Men moet met handen, en niet met manden zaeyen.
Maet houdt ſtaet.

Guardati d'aceto de vin dolce.

WAnneer daer yemant maeckt Azijn/
En neemter toe den soetsten Wijn/
Die krijghter van het suerste vocht
Dat oyt op tongen bijten mocht:
Want als het soet sijn aert verlaet/
Niet dat sijn suerte boven gaet.
Onthoudt dit woort/ geminde vrient/
Vermits het alle vrienden dient.
Als vrienden uyt een mis-verstant
Eens worden tegen een gekant:
Als broeders/ om/ men weet niet wat/
Door wrevel worden op-gevat:
Of als de Vader en het kint
Sich tegen een ontsteken vint.
Of dat twee lieve metter tijt
Vervallen tot een wrange spijt;
Soo vindtmen dat haer fellen haet
Gantsch boven alle peylen gaet:
Want als sich vrientschap omme-went/
Soo isser onlust sonder ent.

Ghy daerom al die vrienden zijt/
En geeft de gramschap geenen tijt;
Maer isser yet dat qualick staet/
Soo heeltet weder metter daet.
En of ghy schoon een reysjen kijft/
Soo maeckt noch dat ghy vrienden blijft.

Van de soetste Wijn
De felste Azijn.

Broeders gekijf
Komt om ziel en lijf.

Mai non divento fiume grande, che non n'entrasse aqua turbida.

NOyt beeck en is in haest gegroeyt/
Soo datse krachtigh henen vloeyt/
Of dat haer stroom de landen deylt/
En dat op haer een Kage zeylt/
Of wis sy heeft van onklaer nat
Al vry wat veel in haer gevat.

Sy vreest/ gewis sy vreest haer pooten nat te maken/
En daerom wil het dier het water niet genaken :
Sy dreygt wel met den klaeu/ maer tast niet in den gront/
En dus en krijghtse niet als honger in den mont.
Men vint/ meest over-al/ een deel verkleunde menschen/
Die in haer stil gepeys wel groote dingen wenschen;
Maer dat en is maer wint : want die hem moeyt' ontsiet
Sit wel met angst en wacht/ maer vordert anders niet.
,,Wie rosen plucken wil/ en mach geen prickels mijden :
,,Wie honich-graet begeert/ die moet de byen lijden :
,,Voor hen die vruchten soeckt/ is't wenschen niet genoeg/
,,De hant moet uyt de mou de hant moet aen den ploegh.

Een leuye kat
Eet nimmer sat,
Mits sy het nat
Te bijster mijt.
Ghy, soeckje wat,
Onthoudt vry dat

Men krijght geen schat
Ten zy met vlijt.

Met arbeydt krijghtmen vyer uyt den steen.

De spreeuwen willen wel kerssen eten, maer geen boomen planten.

Een vuyle Bruydt heeft veel parerens aen.

ALs yemant tot u komt met op-gepronckte reden :
Als yemant moedigh is/ en buyght de gantsche leden/
Als yemant met beleyt sijn onschult heeft gedaen;
Seght dan/ een vuyle Bruydt heeft veel parerens aen.

Ghemaelde bloemen en riecken niet.

Op een verbrande vlaye diendt Suycker gestroyt,

Ein klein henn leget alle tag, da ein Strauss im jahr nur eins.

De huys-man die de korf met hoender-eyers inden arm heeft, spreeckt,

HOort doch wat ons gebeurt; de schijn heeft my gelogen/
En hope van gewin die heeft mijn wijf bedrogen:
Een koopman liet my sien een ey van desen struys/
Dies kocht ick stracx het dier/ en bracht het in mijn huys
Ick dacht na dien het beest is dus gewoon te leggen/
Soo staet ons dese koop voor al niet af te seggen:
Want siet! een hinnen-ey is maer gelijck een bal/
En 'tblijckt hier dat de struys wel anders leggen sal;
Sijn ey is als een bol/ dat acht ick groote saken/
Men kan van een alleen een gansche struyve maken:
Een boer een rauwe gast/ al komt hy van de ploegh/
Geeft hem maer soo een ey/ gewis hy heeft genoegh.
Dit steld' ick voor gewis/ maer siet in korte dagen
Doen vandt ick metter daet hoe dat ick was geslagen;
Het beest at wonder veel/ en bleef noch even graegh/
Dies seyd' ick menighmael/ siet wat een struysche maegh!
Van eyers geen gewagh/ en schoon ick maeckte nesten
Van hoy/ en enckel dons/ 'ken vondter niet ten besten:
Doch naer een langen tijdt/ juyst eens ontrent de Mey/
Doen socht ick in het nest/ en vondt een eenigh ey: Dies

Dies was ick wonder bly/ maer al op losse gronden/
Want noyt/ na desen tijdt/ en isser meer gevonden:
Ons hinnen/ onder dies/ die leyden even-staegh
Dat gaf my goet gewin/ en dat meest alle daegh;
Dies keef ick op den strups/ en gingh den slocker seggen/
Van hier du groote braet/ die niet en weet te leggen/
V schijn is maer bedrogh/ gelijck het heden blijckt;
,,Want groote winst verleyt/ en stage winst verrijckt.

Licht gewin maeckt sware beursen.

Die gheen penningh en acht, en wort geen guldens Heer.

Met enckel veertjens pluckt men de vinck kael.

Allenxse slagen valt de boom.

Met veel slaghen wort de stockvisch murwer.

Doet dickwils tot een kleyntje wat,
Soo wortet wel een groote schat.

De dagelijcksche pennig weet wat.

Kleyn visje, soet visje.

Kleyn gewin,
Brenght rijckdom in.

Lancksamen rijckdom is saligh.

Hooge boomen geven meer schaduwe als vruchten.

VEracht/ o vrient/ noyt kleyn gewin;
Want dat brenght groote schatten in:
En niet en isser oyt soo vast/
Als dat gestaegh en lancksaem wast.
Besiet een ongetemden stier
Die onlanghs was een vreedsaem dier/
Een dier dat noyt en stiet of vocht/
Maer daer een kint met spelen mocht/
Die wort in 't lest een grousaem beest/
Dat oock van mannen is gevreest.
De boom daer yemant onder rust/
Daer van hy pluckt sijns herten lust/
Daer van hy schoone vruchten leest/
Dat is wel eer een rijs geweest.
My dunckt hier is genoegh geseyt/
Soo ghy het stuck wel overleyt:
Doet tot een kleyntje dickmael wat/
Soo wortet noch een groote schat.
Maer kleyn verlies dat dickwils koomt/
Daer dient al mede voor geschroomt:
Want kleuter-schult van kleyn beslagh/
Als die vermeerdert dagh en dagh/
Wort metter tijdt een groote last/
Schoon dat ghy daer niet op en past.

Let dan/ al wie een huys besorght/
Dat ghy geen kleyne schult en borght/
Want kleuter-schult van kleyn beslagh/
Als die vermeerdert dagh aen dagh/
Wort metter tijdt een groote last/
Schoon dat ghy daer niet op en past.
Let dan/ al wie een huys besorght/
Dat ghy geen kleyne schult en borght;
„Want siet' een drop die holt een steen/
„En dat slechts door den tijdt alleen:
„Het staegh gebruyck verslijt het stael:
„By beertjens wort de vincke kael:
„En 'tmuysje/ dat geduerigh bijt/
„Door-knaeght een kabel metter tijdt.

Groote visschen scheuren 't Net.

De visscher spreeckt.

HAdt ick voor kleyne visch mijn netten willen hangen/
Of in een stille gracht maer palingh willen vangen/
Soo had ick nu de sood'/ of soo het anders gingh/
Mijn net bleef immers gaef/ schoon dat ick niet en vingh/
Maer siet ick schoot het wandt ontrent de groote vissen/
Nu moet ick bey ghelijck/ en vangh/ en hope missen;
Want oock mijn beste net is over al ghescheurt:
Kijckt/ vrienden/ kijckt een reys/ wat stoute visschers beurt!
Onthoudt nu dese les/ die groote dingen jagen
En vangen dickmael niet als onverwachte slagen:
Dus ghy die visschen wilt/ en blijven buyten pijn/
Vist/ lieve vrienden/ vist na dat u netten zijn.

Groot schip, grof water.

Men moet so groote brocken niet in-swelgen datmer aen wurght.

Groote ratten bijten door de val.

Groote visschen springen uyt den ketel.

Byen en horsels die breken het spinne-web.

Canta la rana
Y no tiene pelo ni lana.

AL is de puyt een schamel dier/
Al isse naeckt gelijck een pier/
Al heeftse schoon geen wol of haer
Sy maeckt noch efter bly gebaer;
Want op het landt is't datse springht/
En in het water datse singht:
En daerom houdtmen voor gewis
Dat sy staegh bly en lustigh is.
Meynt yemant dat een vrolick hert
Wt rijckdom maer ghesoghen wert?
En dat een bly/ een fris ghelaet/
Alleen maer hanght aen grooten staet?
Neen/ neen/ gesellen/ denckter niet/
Het gelt heeft mede sijn verdriet:
En die met weynigh is vernoeght/
En sijnen lust naer reden voeght.
Js dickwils blijder van gemoet
Als Graef/ of Prins/ of Koningh doet.
Dies stel ick dit hier voor beslupt/
(Want siet! de reden wijstet uyt)

„Het groot beslach is maer een pack/
„En kleyne staet is groot gemack.

Een bly gemoet,
En machtigh goet,
Is wonder soet.

Geen rijcker man in alle steden
Als die met 'tsijne is te vreden.

Wie teghen wint spout / maeckt sijn baert vuyl.

AL wie dat opt bestaet om tegen wint te spouwen/
Die vint het vuyle quijl ontrent sijn eygen mouwen/
Of op sijn aensicht selfs/ of in sijn netten baert.
„Dus/ vrienden/ wie ghy zijt/ en doet niet tegen aert.

Van een heete pottagie en snoept geen kat.

Op een ziedende pot en sit noyt Vliegh.

Quien echa agua en la garrafa de golpe mas detrama que ella coge.

De Leser beelde sich in een man, die een flessche met een engen hals willende vol gieten, meest al het water ter aerden stort, vermits hy te veel tessens giet.

De man die het water giet, spreeckt.

WAt mach ick doch bestaen/ wat gingh ick hier bedrijven/
Ick moet in dit geval mijn eygen daet bekijven/
Want dat mijn vyant lacht/ mijn vrient en vrouwe schreyt
Dat wijt ick anders niet als slechts mijn quaet beleyt;
Ick meynde met een swalp mijn flesche vol te gieten/
Maer siet daer al het nat ter aerden neder schieten:
Daer is nu mijn geluck/ mijn schoone kans gegaen/
En siet/ mijn holle kruyck die blijft hier ledigh staen.
Ach hadt ick met bescheyt mijn voordeel konnen achten/
En met een stillen geest een weynigh konnen wachten!
Ach had' ick dit beleyt door raet en met gedult/
Daer is geen twijffel aen/ mijn fles die waer gevult.
Maer siet: ick was te graegh/ en al te seer genegen
In haest/ en sonder maet/ mijn gieten aert te plegen:
Het was/ na mijn verstant/ het was te grooten pijn
Te sitten aen de beeck/ en lancksaem vol te zijn.

Hier

Hier sta ick nu en kijck/ bespot van alle menschen/
Al wat ick over heb/ is slechts alleen het wenschen.
  Siet dus soo vaert het volck/ dat met een snellen spoet
  Na groote staten tracht/ of grabbel om het goet:
Haer oogh dat loert alleen om veel te mogen grijpen/
En even dat belet de vingers toe te nijpen;
  Daer leyt het gantsche kraem dan veeltijts over-hoop/
  De vrienden in den last/ de meester op de loop.
Nu hoort een deftigh woort/ en wiltet mede dragen:
Het kan u dienstigh zijn u gantsche leven dagen:
  „Eer/ die met trappen klimt/ en goet/ dat lanckſaem wast/
  „Dat baert de meeste vreucht/ en lijdt de minste last.

Een Swaen vallen haer veren soo besigh/ als een Musch.

Ick sagh onlanghs een Swanen-nest
Te midden in een Gracht gevest/
Op seker eylant datter stont/
Te midden in het nat gegront:
En siet ick wert oock even daer
Het nestjen van een Musch gewaer/
Een Musch gelijck men in het riet
Des Somers haer generen siet.
Ick bleef op dit gesichte staen/
En sagh haer beyder maecksel aen:
Het eene nam ick metter hant/
Gelijck ick dat vol jongen vant;
Het ander stont ick aen en sagh/
Gelijck het voor mijn oogen lagh/
Terwijl ons voer-man met de Swaen/
Had als een oorlogh aen-gegaen/
En met sijn pols haer tegen hiel
Dat sy ons niet en over-viel/
Maer sekerlick het kleynste nest/
Dat was (mijns oordeels) alder-best:
Want schoon de Swaen haer kinder-bedt
Met groote tacken hadt beset/
Hadt op-gemetselt sonder steen/
Met riet gevlochten onder een/
Hadt wonder dicht en vast gestelt
Met looff en ruyghte van het velt;

Noch had de Musch geen slechter voet
Om wel te quecken haer gebroet:
Want siet! haer nest was sacht en vol/
Van mosch/ van hoy/ van pluymen vol;
In 't kort/ na haer kleyn beslach/
Soo net en konstigh als het mach:
Soo dat voor al de groote Swaen
Geen beter voor-raedt hadt gedaen.

Als ick dit wel hadt over-leyt/
Doen heb ick open uyt-gesept:
Nu vind' ick met de ware daet
Hoe dattet in de werelt gaet;
Ick vinde dat de groote Swaen/
(Hoe schoon met veren aen-gedaen/)
Haer dons soo wel van nooden heeft
Als 'tkleynste Musje datter leeft:
En daerom segh ick tot besluyt/
"Groot is het Hoff/ veel gaeter uyt.

INdiender yemant het onderscheyt tusschen eenen grooten ende kleynen staet recht wil verstaen, die beelde sich in dat hy voor hem siet een Swaen, een Struys, ofte eenen anderen grooten Vogel, gantsch kael en sonder veren: ende wederom aen de ander zijde een Musch, een Vinck, ofte ander kleyn Vogelken, mede geheel naect ende ontpluymt wesende, ende stelle sich dan noch voor dat de selve beyde gantsch besigh zijn, yder om haer bloote lijven te mogen bedecken: soo doende sal hy dadelicken gewaer werden datter in soodanigen gevalle een Vinck, ofte Musch vry beter aen is als een Swaen ofte vogel-Struys, vermits soo een kleyn dier, als een Musch ofte Vinck is, met het minste veerken ofte andere ruychte dat het hier ofte daer ontmoet en opraept, lichtelicken sijne kleyne ledekens sal konnen bedecken: maer een Swaen waer sal die konnen bekomen soodanigen menighte van pluymen, om dat groot lijf, ende dien hoogh-uytgestreckten hals mede te bekleeden? Past dese gelijckenisse, Leser, aen de eene zijde op een Prins, ofte yemant anders die groot is in de werelt: ende aen d'ander zijde op eenen gemeenen Burger, beyde uyt hare gelegentheyt door eenigh ongeluck vervallen, ende tot kleynicheydt ofte armoede geraeckt; ghy sult in der daet, als met handen tasten, 'tgene wy hier vooren met woorden hebben geseyt.

Groote Heeren, Groote kleeren,
Groot ist Hof, Veel moeter of,

Groote neersen, groote broecken,
Groote koppen, groote doecken.

Waer veel goedts is / daer zijn veel die het eten.
Ecclef. 5. 11.

De Leser beelde sich in, een man, die in een groot Hoff ofte Princen palleys, op den omme-slagh van het gheheel gesin staet en let.

TOt heden toe en wist ick niet
Waer op de gulde spreucke siet/
Die ick lest in den Bybel las/
Daer van een Koninck schrijver was/
Te weten; Dat eens rijcken goet
Veel grage bijters lijden moet.

Maer heden was ick uyt-gegaen/
En bleef hier aen de deure staen/
Daer sach ick eerst den rechten vont
Daer op de spreucke was gegront:
Ick sacher eters over al/
Ick sacher peerden op het stal/
Ick sacher koetsen twee of dry/
Ick sacher raeuwe gasten by/
Ick sacher honden in het kot/
Ick sacher jagers om het slot/
Ick sagh oock vliegers daer ontrent/
En grage vogels sonder ent/
Ick sacher jongens/ vreemt gekleet/
Tot slimme rancken uyt-gereet/
Ick sacher kocks in groot getal/
En knechts en meyssens over-al/
Ick sacher/ ick en weet niet wat/
Dat al met grage tanden at;
Int korte/ wonder groot beslagh.
En 'twijl ick al den handel sagh/
Doen seyd' ick met een stillen mondt/
Soo dattet niemant hooren kondt:

Wat heeft de rijcke van sijn gelt
Daer op hy al de sinnen stelt/
En achtet voor sijn hooge luck?
Ick bidde/ let eens op het stuck:
Hy heeft voor al geen ruymer maegh/
Hy wort oock noyt eens vroeger graegh

Als eenigh ander eerlijck man;
Soo dat hy niet meer eten kan
Als yemant die maer weynigh heeft/
En die maer van sijn handen leeft.
Wat heeft hy dan van al sijn goet
Als dat hy groote wraten voet?
En dat hy dickwils met verdriet
Veel rupsen op sijn koolen siet.
Ick segge daerom voor het lest:
„Een kleyn gesin is alderbest;
„Een groot beslach/ een lastigh pack/
„Een kleyn bedrijf is groot gemack.

Groot huys, groot kruys,
Groot ist hof, veel moeter of
Kleyn schip kleyn zeyl:
Kleyn huys, kleyne sorgh.
Veel koeyen, veel moejen.

Groot ghesin, groot bewin.
Hoe meerder visch, hoe droever water.
Een kleynen heert al is het kout,
Die hoeft alleen maer weynig hout.

Capra Syria.

De geyte/ vrienden/ die ghy siet/
En die soo vollen elder biet/
Is niet soo nut ghelijck het schijnt/
Om dat haer voordeel licht verdwijnt;
Want mits het dier is wonder geyl
Soo stort het licht den mellick-teyl/
En gietet al-te-mael daer heen
Dat nu alreets gewonnen scheen.
Wat isser menigh konstigh man
Die gelt genoegh verdienen kan!
Maer doch wat baet hem sijn gewin?
Hy slaeter weder quistigh in/
En schoon hy wint geduerigh veel/
Hy jaeghtet door een ruyme keel/
Hy hanghtet aen een dobbel-steen/
Hy maecktet alle man gemeen/
Hy stortet in een hoeren schoot:
Dies blijfter niet voor sijnen noot;
Maer leeft hy tot den ouden dagh/
Soo is hy kael/ gelijck hy plagh.
Wel/ghy die zijt een geestigh quant/
En gelt verdient door u verstant/

Quist niet/ al is u winste groot/
Maer spaert een penningh voor den noot.

En soo ghy let op u gemack/
„Saeyt met een hant/ niet met een sack
„Want matigh voordeel wel gespaert
„Daer isset dat men wel af-vaert.

Soo ghewonnen, soo verteert - Soo't quam, soo't voer.

Met groote Heeren ist quaet kerssen eten/ sy kiesen de grootste / en schieten met de steenen.

Wil yemant boom-gewas met groote meesters eten/
Die moet voor alle dingh een nutte lesse weten;
Siet! al het beste fruyt dat is voor hun alleen/
En/ soo men kerssen eet/ sy schieten met de steen:
Sy schieten waer het valt/ en waerse konnen raken/
Of in u schoonen baert/ of op u bolle kaken;
En 'tstaet u al-te-mael te lijden met verdragh/
Van morren niet een woort/ van pruylen geen gewagh:
Ghy moet/ beminde vrient in dese vreemde rancken/
Noch toonen bly gelaet/ en even leeren dancken;
Dus schoon ghy schade lijdt/ des noch al niet-te-min
Ontfanght al wat ghy kundt/ en achtet voor gewin.
Of soo u dat mis-haeght/ soo voeght u by de gasten
Met wien het u betaemt vrymoedigh toe te tasten:
Laet Heeren voor den raet/ en Vorsten aen het Rijck/
En handelt/ soo ghy kondt/ alleen met uws gelijck.

Heeren peren rotten niet.

Heeren bidden is ghebieden.

Met groote Heeren kleyne kennis.

Groote Heeren sal men groeten
Selden moeten.

Met groote Heeren korte morgen-spraeck.

Hooge boomen geven meer schaduwen, als vruchten.

't Is quaet met stercke worstelen, want der stercken spel is der krancken doodt.

Men moet de edelen haer wildtbraet, de boeren haer kermis, en de honden hare bruyloft laten.

Heeren hult en is geen erf.

Die Heeren dient krijght Heeren loon.

Die den Heere wil hoonen geve hem 'tsijne.

Wintersche nachten,
Vrouwen gedachten,
En gunste van Heeren,
Siet men haest verkeeren.

Jongh hovelingh,
Out schovelingh.
Korte reyen hoven wel.
Wijt beheert, na bevrient.
Schouten en Bailjuwen,
Grijpen als wuwen,
Heeren en Hoeren verschelen maer een letter.

Kiest u noyt te grooten staet,
Noch te grooten mede-maet.
Watje seght, of watje kalt,
Met u meerder noyt en malt.

Syrach. 13. 2.

Maeckt u gheselschap niet met den geweldigen, wat doet de aerde pot by den metalen.

Par le petit chien le lievre est trouvé
Mais par le grand il est happé.

De Leser beelde sich in, een jager staende ontrent een hert dat de groote honden ter aerden veldt, bijtende de bracken (die het selve hebben op-gedaen) daer van.

De Jager spreeckt.

HEt wilt/ dat sich onthielt ontrent de dichte tacken/
Dat heb ick op-gedaen met dese kleyne bracken/
Die liepen vlijtigh heen/ en keften over-hoop/
En dreven menigh hert te samen op den loop;
Maer doen wy op het vlack de snelle dieren sagen/
En stonden al bereyt/ en veerdigh om te jagen/
Soo quamen daer in haest de snelle winden aen/
En stracx was al de jacht/ en oock de vangh gedaen.
Eylaes! mijn gaeuste brack die werter af gesmeten/
Die werter af geruckt/ die werter af gebeten/
En die het vluchtigh hert eerst in den woude vont
En heeft geen ander loon als slechts een droogen mont/
Is't niet een selsaem werck! „De kleyne lieden vinden/
„Maer waer men vangen sal/ daer zijn de groote winden:
„Wat baet toch/ lieve vrient/ het loopen van den brack?
„Een ander heeft het wilt/ en hy het ongemack.

Siet

Siet kint/ dit heb ick langh geweten/
Dat groote visschen de kleyne eten.

De Leser beelde sich in, een visscher uyt een grooten visch een kleynen visch treckende, ende sijn kint toonende; die spreeckt aldus.

KOmt hier en siet eens/ weerde kint/
Wat vreemder saken dat men vint/
Komt leert hier dat u dienen kan/
Oock als ghy wort een dege man.
Ick hebbe lange tijdt gevist/
En dit en heeft my noyt gemist/
Wanneer ick yet gevangen hadt/
En dan ontrent den Oever sat/
En daer den visch in mooten sneet/
Gelijck men die gemeenlick eet/
Of ick en vondt/ wanneer ick sagh
Wat in haer groote croppen lagh/
Een spierinck of een kleynen ael/
Een reste van haer middagh-mael,
Soo dat ick nu voorseker weet
Dat groote visch sijn minder eet;
Dit vind' ick inde woeste Zee/
Dit vind' ick op de stille Ree/
Dit vind' ick in een binnen-sloot
Al isse dickmael niet te groot.
God gave dat men op het Landt/
Van dese streken niet en vandt/
Maer 'tisser (na men ons vertelt)
Al op gelijcken voet gestelt;
Want al wat gaept na groot gewin/
Dat slockt wel licht sijn minder in.
„Het is van oudts een wisse saeck/
„Dat noyt een slangh wast tot een draeck/
„Dan soo wanneer haer mede-maet
„Eerst door haer ruyme kele gaet.

Syrach 13. 23.
Ghelijck de Leeuw het wilt verslint, soo verslinden de Rijcke den Armen.

Een rijck man sterf sijn kint/
Een arm man sijn koe.

KOmt vrienden/ komt te saem/ ick moet mijn lijden klagen/
Mijn here kan sijn verdriet niet sonder spreken dragen;
„Al wat de ziele druckt is minder als het plach/
„Wanneerse by een vrient haer open geven mach.
Mijn buer-man is een kint/ en my een koe gestorven;
Nu is hy sonder troost/ en ick geheel bedorven:
Dus zijn wy bey gelijck bedruckt tot in den geest/
Hy om sijn eenigh kint/ ick om mijn eenigh beest.
Siet wat een wonder dingh! en wat een seltsaem sterven!
Ick konde wel een kint/ en hy een koeye derven.
O doodt/ gaet anders om/ dan ist geen ongeval/
Ick heb een vollen heert/ en hy een volle stal;
Komt tot mijn buer-mans haeff/ en tot mijn seven kinders/
Dat is u meerder roof/ en voor ons weynigh hinders;
„Men acht het over al alleen maer kleyne pijn/
„Wanneer de wolleƒ rooft daer groote kudden zijn.
Maer wat ick seggen kan/ de doodt en heeft geen ooren/
Sy wil geen wijsen raedt/ sy wil geen reden hooren/
Sy gaet een blinden gangh: „De doodt/ de bleecke doodt/
„Gaet meest den tijdt te gast daer niemandt haer en noot.
Wie sal nu mijn verdriet/ wie mijnen buer-man stillen?
Het gaet ons bey gelijck juyst soo wy niet en willen;

Want hy die machtigh is/ verliest sijn naeste bloet/
En ick een arrem man/ eylaes ! mijn beste goet.

Quiconque à bouche ne die à un autre
qui l soufle son pottage.

De Leser heeft sich hier in te beelden yemandt die eens anders pap wil komen blasen, maer van den selven wert verstooten , met by-voeginghe van 'tgene het by-gevoeghde vers seyt:

ICk weet/ mijn pap is bijster heet/
En 'tis my boven maten leet/
Om dat mijn uyt-geteerde maegh
Is hol en uytter-maten graegh/
Maer efter ben ick niet gesint
Gedient te zijn van uwen wint/
En ick en neme geen gedult
Dat ghy mijn rijs-pap koelen sult;
Want quaemjer met de lippen by
Soo waert ghy meester van den bry.

Ick heb/ God danck/ een eygen mont/
En eygen adem is gesont/
Het geen' ghy voor hebt/ weet ick niet/
Hoe wel ghy my de lippen biet;
En daerom/ vrient/ en ghy/ en elck/
Die blaest al best sijn eygen melck/
,,Want die sijn eygen papjen koelt/
,,Hy isser die hem best gevoelt.

Hoort/ kinder/ hoort een dienstigh woort/
En seght het vry u mackers voort:
,,Als yder een sijn papjen blaest/
,,Als yder een sijn beesjen aest/
,,Als yder een sijn boodtschap doet/
,,Als yder een sijn liefjen groet/
,,Als yder stelt sijn eygen maet/
,,Als yder maeckt sijn eygen staet/
,,Als yder ploeght sijn eygen landt/
,,Als yder lost sijn eygen pandt/

,,Als

„Als yeder bouwt sijn eygen nest/
„Dan gaen de saken alderbest.
Dus wat ghy selfs blasen kondt/
En roept daer toe geen vreemden mondt/
Want selfs is de rechte man
Die best u dingen redden kan/
En als men krauwt sijn eygen vel/
Dan gaen de saken wonder wel.
„Geen bood' en wasser oyt soo goet
„Gelijck de meester selfs doet.

Het ooghe van den Heer dat maeckt de Peerden vet,
Het ooge van de Vrouw dat maeckt de Kamer net.

Gheen beter Hof-meester als de weert selfs.

Het beste mis op den Acker, is s'meesters oogh en voet.

Selfs is goet kruyt.

Selfs is de man.

Geen Bode soo goet
Als de man selfs doet.

Wat ghy alleen kunt doen roept daer geen ander toe.

Niet soo quaet, als quaden toeverlaet.

Maeckt u bedde sooje slapen wilt.

Die de Koe aengaet die grijptse by den steert.

De Leser beelde sich in, een Koeye in de sloot ghevallen, ende den eygenaer (te vergeefs om hulpe gheroepen hebbende) deselve by den steert grijpende om die uyt te helpen.

Den eygenaer van de Koe spreeckt.

Ey siet mijn beste Koe is in het slick gesoncken/
En waerder niemant by/ sy lage nu verdroncken;
Dies roep ick over-luyt: Gebueren leent de handt/
En set het arme beest eens weder op het Landt.
Maer schoon ick sta en schreeu/ och! niemant van de lieden
En toont hem recht geneyght om handt te willen bieden/
Sy staen maer aen den kant/ en sien 'ken weet niet hoe/
Maer niemant van den hoop en taster handigh toe/
Sy maken wel bohay het beest te willen raken/
Maer vreesen aen het slick haer vuyl te sullen maken.

Nu

Nu sie ick hoeter gaet: Het is een oude leer
Dat niemant opt en hinckt van yemant anders seer,
Wat baet in den noot een ander toe te spreken?
Wie yet gedaen begeert/ dient handen uyt te steken.
Ghy/ laet dan noyt u werck op dees of gene staen/
Of anders/ lieve vrient/ soo blijftet ongedaen.

Faites feste au chien, il te gastera ton habit.

Laetst streeld' ick Lobben onsen hont/
Ick voodt hem oock mijn eygen mont/
Ick gaf hem namen honigh-soet/
Gelijckmen lieve beesten doet:
Maer siet/ door al dit soet bedrijf/
Soo sprongh de sloef my op het lijf;
Dus sie ick aen mijn beste kleet
Niet anders als mijn herten-leet/
Het quijl uyt sijnen open muyl
Dat maeckt mijn schoonen mantel vuyl/
Mijn schoe-lint/ en dees mooye strick/
En is niet als een enckel slick:
Mijn vleyen maeckt den rekel stout/
Soo dat hy maet noch regel houdt.

Hebt ghy een knecht/ of eygen kint/
Of yemant anders wel besint/
En lieffe-laftse niet te seer;
Haer vrientschap is te wonder teer/
Sy dient gedragen/ niet getoont/
Of wel ghy wort met dreck geloont.
Dus wilt ghy lust/ en geen verdriet/
Draeght liefde/ maer en toontse niet.

IN tegen-deel van dat hier vooren is geseydt, soo vermaent het Hebreeus spreeck-woordt datmen eenen vrient van suycker niet en moet op-eten: dat is geseyt, dat men den willigen niet te veel en moet verghen, dat men niemandts beleeftheydt en moet misbruycken, ende dat men een ghewilligh Peert niet en moet over-rijden.

Willige ross sol man nicht ubertreiben.

Een sedigh Man sonder rijs , stock , of spoor , te peerde sittende , spreeckt.

VRaeght yemant wat de reden zy/
Terwijl ick desen henghst bery/
Dat ick geen rijs of stock en draegh/
Oock met geen spoor het peert en jaegh;
Die wete dat het moedigh beest
Is van een onvermoeyden geest/
En dat het dier/ uyt eyger aert/
Sijn rappe leden niet en spaert:
En waer toe dient het dat men slaet
Wanneer het peert gewilligh gaet?
Men moet niet van een gunstigh man
Al nemen dat men krijgen kan;
Dus weet dat oock u beste vrient
Niet al te veel gevergt en dient/
Want die sijn Ezel over laet/
Die maeckt dat hy verlegen staet.

In een ander mans oor is te snijden als in een vilten hoet.

De Chirurgijn spreeckt tot de om-standers.

WEl/ maets/ wat isser dat u let?
Wat isser dat u dus ontset?
Ist om den handel die ghy siet?
Ey lieve kinders/ moeytje niet.
Ick snijd' hier in een anders oor/
En dan en geef ick geen gehoor
Noch aen geklagh/ noch aen gekrijt/
Wat pyne dat oock yemant lijt:
En of hy dichte tranen schreyt/
En duysent jammer-woorden seyt/
Al dat en gaet my geensins in/
Ick passe slechts op mijn gewin;
„Want van eens anders leet of zeer
„En hinckt de meester nimmermeer.

Een anders ham een eygen mes, Een gehuert peert, eygen sporen.

Gehuerde Peerden maken korte mijlen.

De koe en lickt geen vreemt kalf.

Daer 'tvry gelagh is, ist goet gasten nooden;

'tIs licht groot vyer maken van eens anders turf.

'tIs goet breede riemen snijden uyt een ander mans leer.

'tIs goet danssen op een ander mans vloer.

'tIs goet feest houden op een anders sael.

Niemandt hinckt van een anders zeer.

Die de koe aengaet, die grijptse by den steert.

Avontuert ghy u laken, ick avonture mijn schaer, sey de Kleermaker, en sneder in.

Lapis sæpe revolutus non obducitur musco.

Ons buer-man Floor/ en Heyl sijn wijf
Die hadden 'tloopen in het lijf/
En met verhuysen wel gepast/
En stelden noyt haer woon-stee vast/
Sy sweefden staegh/ 'ken weet niet hoe/
Van d'eene stadt na d'ander toe/
En dan oock dickmael sonder raet/
Al weder na een ander straet;
En ondertusschen klaeghden sy
Aen dees'/ aen geen'/ en oock aen my/
Dat hare neringh en gewin
Of niet of weynigh brachten in/
En dat het menigh ander mensch
Geluckte na sijn eygen wensch/
Schoon dat hy met soo grooten vlijt
Niet uyt en kochte sijnen tijt/
Ja schoon hy dickmael stille sat/
En met gemack maer dranck en at:
Ick na de klachte was gedaen
Sey Floor hier van de reden aen.
Siet! als de steen wort om gerolt/
En dickmael hier en daer gesolt/
Soo vintmen noyt dat eenigh krupt/
Hem op den kalen rugge spruyt;
Soo dat een stagen water-drop/
Hem vallend' op sijn blooten kop/
Daer in niet selden metter tijt
Een hol/ een gat/ een open vijt.

Maer leght hem in der aerden vast
Dan isset dat hy eerst bewast/
Dan wort hy tegen 'swinters leet
Met groene kruyden overkleet/
En daerom kan de koude locht
Door mist/ of snee/ of ander vocht
Niet eten door het dichte groen/
Ghelijck het eertijts plagh te doen.

Siet Floor/ dit past op u bedrijf/
Dit past op u onrustigh wijf:
„De boom die veeltijts wert verplant
„En vest geen wortels in het lant;
„Maer als hy lange staende blijft
„Dan isset dat sijn hout beklijft.

Veel verhuysen kost veel bedtstroo,

Daer wast geen raegh aen een draeyende meulen kam.

Boomen diemen veel verplant ghedijen selden.

Een looper en ghedijt niet.

Blijven doet beklijven.

Vaertmen over een sloot,
Men laeter een broot;
Vaertmen over een veer,
Men laeter noch meer.

Geen oude schoenen wech werpen eermen nieuwe heeft.

Far comme il Popagallo, che non leva mai il piede, que prima non ha appiceato il becco.

MEn vinter over al die licht in alle saken
Verstellen haer bedrijf/ en nieuwe gronden maken/
Die licht haer vorigh ampt gaen leggen uytter hant/
Eer datse seker gaen in haren nieuwen stant:
Maer vrienden/ dit belept en is u niet te raden/
't Is dwaesheyt af te gaen tot onbekende paden;
Let op den papegaey/ die weet een gaeuwen treck/
Hy slaet geen pooten af/ of vest hem metten beck.
Dit heeft een geestigh volck voor desen waergenomen/
En daer is/ metter tijdt/ een sprecke van gekomen;
Wel aen dan/ wie ghy zijt/ verlaet u voordeel niet/
Ten zy ghy beter kans/ of nutter dingen siet.

Quid duos sequitur lepores neutrum capit.

De Jager spreeckt.

Waer ick vernoeght met eenen jacht/
Soo hadt ick wilt-braet t'huys gebracht;
Maer t'wijl ick liep/ gelijck een dwaes/
Na desen/ en na genen haes/
En dat mijn honden zijn verdeylt/
Soo heb ick over al gefeylt/
Soo heb ick maer een holle maegh/
En 'tis om niet al wat ick jaegh.
Siet! die veel dingen t'samen doet
Die neemt gewis een quaden voet:
Want groot beslagh is groot verdriet/
Die veel om-helst vanght veel-tijts niet;
Waerom soo veel/ soo ras/ soo vroegh?
Eén sake wel/ en 'tis genoegh.

Te willen t'samen suypen en blasen,
Dat is een daedt van rechte dwasen.

Il Beccaio gratta il porco non la mano, per dar gli della mazza su il capo.

Het beeldt kan zijn een slagher, die met de eene handt een vercken in de necke kraeut, ende met d'ander handt een slagh geeft.

Siet wat een slim bedrijf! De slager streelt het vercken/
Op dat het sijn bedrogh niet eens en soude mercken:
Hy troetelt (soo het schijnt) het beest van desen kant;
Maer siet een stale bijl is in sijn ander handt.
Noyt isser slimmer streeck in al het Landt gevonden
Als die met schijn van gunst van buyten is bewonden;
Want die een vrient betrout/ en niet als vrientschap wacht/
Die wort ter neer gevelt eer hy het eens bedacht/
O myt u/ lieve mijdt van die geslepen gasten
Die streelen (soo het schijnt) en na de bijle tasten;
„Geen mensch die lichter valt/ en diemen eer bedrieght/
„Als die met soeten schijn wort in den slaep gewieght.

Honig in den mont, en 'tscheermes aen den riem.

'tZijn slimme katzen,
Die van voren lecken, en achter kratzen.

Als de vos de passy preeckt, boeren wacht u Gansen.

Prov. 27. 6.
De kussen des haters zijn bedriegelijck.

Prov. 26. 26.
Wanneer hy sijn stemme vriendelick maeckt, soo en geloofr hem niet, want seven grouwelen sijn in sijn herte.

Aetgaja hernesne mute edun.

i. Pecuniæ obediunt omnia.

Siet hoe me vrou/ genaemt het gelt/
Voor alle menschen wetten stelt;
Een yeder stuypt/ een yeder nijght/
Een yeder swicht/ een yeder swijght/
Een yeder knielt op haer gebiet/
Als sy maer eens op yemant siet:
Het schijnt sy voert de hooghste macht/
Soo dat een yeder op haer wacht.

Siet

Siet hier een rouwen ambachts-man/
Hy roert de leden wat hy kan/
Hy laet sijn handt gedurigh gaen
En al om wel met haer te staen.
Siet daer een Schipper/ jaren lanck
Besloten in een holle planck/
Die vreest geen baren van de zee/
Geen wilde kust/ geen woeste ree/
En al om dat me weerde vrou
Op hem haer oogen neygen sou.
De Kryghs-man gaet noch harder aen/
Want die en vreest hem niet te gaen
Daer vyer en vlam de lucht bedeckt/
En duysent menschen henen treckt/
Hy dreyght/ hy doet/ hy lydt gewelt/
En al maer om het lieve gelt.
Maer 'tvreemste dat ick oyt vernam/
Of immer in mijn sinnen quam.
Is dat (o schand' !) een jonge maeght/
De bloem van haren maeghdom waeght/
De bloem van haren maeghdom geeft/
Aen die geen recht daer aen en heeft/
(Een bloem die nimmer weder keert
Soo haest die eenmael is onteert)
Niet uyt de drift van soete min/
Maer om dees gulde Koningin;
Ick sie dan dat het lieve gelt
Aen al de werelt wetten stelt.

Gelt dat stom is, Maeckt recht dat krom is.	Penningx reden klinckt best.

Ogni gallo rupsa à se.

VRient/ indienje tracht te weten
Hoe het in de werelt gaet/
Let hoe dat de hoenders eten/
Alsse loopen over straet/
Siet eens hoe't de hanen maken
Alsse schrabben in het kaf.
Yeder doet sijn eygen saken
Niemant wijst het koren af/
Yeder siet men tot hem trecken

Wat hem voor komt op de straet/
Alle pooten/ alle becken/
Staen gekromt naer eygen vaet.
Hanen van gelijcke grepen
Vint men onder jonck en out/
Yder soeckt maer in te slepen;
Vrienden/ siet wie ghy betrout.

EEn Koningh van Engelant zijnde ter maeltijdt ten huyse van een van sijne dienaers, ende het selve huys groot ende vol rijckdoms bevindende, daer de meester van gantsch kleyne ghelegentheyt was geweest eer hy tot sijn Ampt was gekomen, wilde by alle middelen van hem weten hoe hy in so korten tijt soo veel middelen hadde te samen gebracht, hem belovende dat hem niet quaets en soude wedervaren, in gevalle hy hem de rechte waerheyt seyde: die vrient dus geperst wesende, seyde eyntelijck, dat hy altijt een man was geweest van groote vlijt ende neerstigheyt, dat hy staegh vroegh op hadde gestaen ende altijt sijne eygen saken eerst hadde gedaen, ende daer na de dingen des Konincks.

De Koningh antwoorde, dat hy het tegendeel hadde behooren ghedaen te hebben: dat is, eerst des Konincx, ende daer na sijn eygen saken. Hy verklaerde dat hy sijn Maj. geen na-deel en verstont gedaen te hebben dat hy den tijdt dien andere besteden in't slapen, tot sijn eygen saken hadde gebruyckt, ende sulcks ghedaen hebbende dat hy dan noch wel soo vroegh was gekomen tot de saken sijns Ampts, als andere, die met lange te slapen haer gemack hadden genomen.

Wie brenghter water tot sijnen buer-mans huys, als sijn eygen huys brant.

Elc wil de boter op sijn koec hebbē. Elck voor hem selven, en God voor ons allen.

Die in't riet sit maeckt pijpjens.

WAt doet de vor-voet onse pan?
Hy sit in't riet de goede Man;
Daer maeckt hy pijpjens al den dagh
Soo veel als hem gelusten mach:
Hy breeckt/ hy maeckt/ hy treckt/ hy pluckt/
Hy grijpt/ hy vat/ hy reckt/ hy ruckt.
Hy schept/ hy voeght/ hy snijt in tween/
Hy setter seven nevens een.
En segh eens lieve waerom niet/
Hy woont te midden in het riet?
En alsmen is in overvloet/
Daer treet men op den ruymen voet;

Daer

Daer isset kock schaf/ haelt ons meer/
Het is tot koste van den Heer.

Gelt kan geen armoe lijden.

Die't kruys heeft zegent zijn selven alsmen in't veen is.

Wijn voert, wijn drinckt.

Die 't langh heeft latet langh uythangen.

Raeckt het muysjen in het meel,
Voor gewis het eet te veel.

Ten steeckt op geen turf of twee

Wie en placht niet toe te vatten,
Als hy komt by groote schatten.

Als't Kermis is eten de Boeren Waeffels voor broot, en Worst voor toe-spijs.

Amys sont comme le melon,
De dix souvent pas un est bon.

GElijck men handelt den meloen/
Soo moet men oock de vrienden doen;
Want noyt en kooptmen dese vrucht
Of in der haest/ of metter vlucht:
Maer dit is hier een vaste les/
Men proeffter dickmael vijf of ses/
Ja somtijts wel een gantschen hoop
Eer dat men eens is in den koop/
Eer datter eene wel behaeght/
Eer datmer eene mede draeght.

Niet dat soo naeuw gewogen dient
Als keur te maken van een vrient;
Want die hier kiest/ en niet en proeft/
Die staet niet selden gantsch bedroeft/
Om dat hy dickmael niet en vint
Daerom men rechte vrienden mint.

Ghy/ daerom kiest u geenen vrient
Of proeft voor-eerst of hy u dient.

Beproeft u vrient
Beproeft u sweert,
Dat is u groote schatten weert.

De hondt diemen een been ontneemt en kent geen vrienden.

Al is den hondt aen u bekent/
En langen tijdt aen u gewent/
Al schijnt hy mack en wonder soet/
Soo dat hy u gestadigh groet/
En sachtjens met sijn steertjen slaet
Soo dickmael als hy voor u staet/
Noch isset al geen seker werck/
Noch isset al geen vast gemerck
Van dat het beest u liefde draeght;
Maer als het eens een schenckel knaegt/
En dat ghy naer het hachtjen tast/
Let dan eens hoe de rekel bast/
Let dan eens hoe hy van hem bijt
Vermits hy van u schade lijt.

Al toont u yemant schoon gelaet/
En geeft u veel al soeten praet/

Ghy/

Ghy/ beelt u efter geensins in
Sijn vaste gunst of stage min/
En acht hem oock geen waren vrient
Want 'tis noch by hem niet verdient:
Maer let eens op een ander tijdt
Wanneer hy door u schade lijt/
Let dan eens in het ongeval
Hoe dat hy sich gebeeren sal/
Misschien sal dan syn blijde schijn
Vry anders in het wesen zijn;
Want/ vrienden/ als men vrienden hoeft/
Dan isset dat men vrienden prouft.

In't deylen van't erf staet de vrientschap stille.

Schade schent vrientschap.

'tIs quaet een hondt een been t'ontnemen.

Neef, soo langh ick geef.

Men kent geen lieden dan alsmer erf met beurt.

Den vrient die kentmē in den noot,
Den rijcken kentmen na de doodt.

Quanto piu l'ucello ē vechio, tantò piu mal volontieri lascia la piuma.

ICk sagh eens onse meyt een Dortschen vogel plucken/
En 'tviel haer swaer genoegh de pluymen uyt te rucken/
Hoe staet doch (seyd' ick haer) de veer soo bijster vast?
Sy sprack/ tot mijn bericht/ het is een ouden gast:
Siet/ als de vogel komt tot aen haer leste dagen/
Dan staen de pluymen diep/ en vaster alsse plagen;
Soo dattet menighmael een haestigh man gebeurt
Dat hy de gansche borst/ met plucken/ open scheurt.
Wel/ dacht ick/ dit verhael dat moet my verder strecken/
Ick moet uyt dit bedrijf een goet bedencken trecken/
My dunckt dat dit geval een lesse wesen kan
Of voor een gierigh wijf/ of voor een karigh man.
De menschen over al/ hoe datse langer leven
Hoe datse taeyer zijn/ en minder willen geven/
Ja schoon dat yemant komt tot aen het duyster graf/
Noch kleeft hy aen het goet/ en wilder qualick af.
Wel Ouders/ hoort een woort: Wanneer u kinders trouwen
Het deel dat hun beraemt en dient niet weder houwen/

En soo ghy dat bestaet/ het is een quaet besluyt/
Dus geeft/ ey lieve geeft/ ter eeren van de bruyt.
Het overtolligh goet en kan u geensins baten/
Ghy moetet al-te-mael in korte stonden laten:
Ick segge daerom noch/ ick segge vrienden/ geeft/
Terwijlen datje meught/ terwijlen datje leeft.
Maer wat tot desen plicht by velen wort gesproken/
Dat is hem/ die het seyt/ om niet het hooft gebroken/
Men hoortet sonder smaeck/ men leestet met verdriet;
Want al dat jaren heeft wil uyt de veren niet.

Niemant en ontkleet hem geern eer hy slapen gaet.

Met enckele veertjens pluckt men de vinck kael.

Het beelt kan zijn een man, staende aende eene zijde van een water, wenckende eenen anderen, aen de ander zijde staende, om over te komen; doch die geroepen wert sulcks weygerende, spreeckt aldus:

GHy roept my goede vrient/ en hiet my over-komen/
Maer 'theeft (na dat my dunckt) al reden om te schromen/
'kEn sie hier geenen gront/ en daermen niet en siet
En kent de wijste man de rechte bane niet;
Ick mochte mettet been of in de modder sincken/
Dies sou ick/ tegen danck/ het gront-sop moeten drincken:
Ick mochte blijven staen te midden in den sloot/
Ick mochte blijven staen te midden in den noot.
Ick soude (nae my dunckt) hier wel een stock behoeven/
Daer mocht ick (eer ick gingh) de gronden mede proeven;
Dan nademael ick hier de gronden niet en ken/
Soo dunckt my beter zijn te blijven daer ick ben.
Ick heb wel eer verstaen dat in de stille beken
Of slick/ of driftigh sant/ of sachte moeren steken:
Doch hoe het wesen mach het stuck is niet te klaer/
En daerom segh ick noch: stil water heeft gevaer.

Stille waters hebben diepe gronden.

Een mensch die niet en spreeckt,
Een hont die niet en bast,
Daer dient tot aller tijt
Ten naesten op gepast.

Steeckt u in gheen gat of sieter deur.

Volle vaten bommen niet.

SPREUCKEN
Ende
SPREECK-WOORDEN,

Rakende de onderlinghe plichten tusschen man en wijf.

Wijsheyt in mans / gheduldt in vrouwen/
Dat kan het huys in rusten houwen.

Vrouw / zijt ghy schamel / ofte rijck/
En brenght geen hooft ten houwelijck.

Laet dit een korsel man onthouwen/
Van wel te spreken / goede Vrouwen.

Een out woort kan ons dit betuygen/
Voor korte Vrouwen moet men buygen.

Vrouwen en peren die niet en kraken/
Die houdt men alder-best te smaken.

Een vette Hin / een Maeg'ren Haen/
Dat wordt gheoordeeldt wel te staen.

En siet niet/mans/weest blint ghy vrouwen/
Dat sal het huys in rusten houwen.

Op quade woorden / goede reden/
Stelt menigh korsel hooft te vreden.

De Heer voor d'eer/
De vrou voor den bou.

Indien de man is heus en soet/
Het wijf vergeet haer eyghen bloedt.

Een jonghe vrouw / een Meulen-rat/
Daer aen ontbreeckt ghemeenlijck wat.

Wie trouwt ontrent sijn oude jaren/
Die laet sijn goede daghen varen.

Het soet en 'tsuer van 'rechte bedt/
Dat dient in stilte wech-geset.

Een Vrouwe liefd' / of wel sy haet;
Want selden houdtse middelmaet.

't Nachtegaeltjen op den peul/
Dat vermach te bijster veul.

Gheen waghen opt soo sacht en reet/
Die somtijdts niet een stootjen leet.

Waer rijster oyt soo schoonen dagh/
Of daer komt wel een donder-slagh?

Daer de Meester uyt is / is t'huys doot.

Daer de meester doot is / ver-roest de klopper.

Een mal wijf dat begint te dwa-sen/
Dat moet begaen of anders ra-sen.

't Is in het huys gheheel ver-draeyt/
Daer 'thaentje swijght/en 'thint-je kraeyt.

't Is in het huys een groot ver-driet/
Daert 'thintje kraeyt / en 'thaen-je niet.

Al waer de spin-rock dwinght het swEERT/
Daer staet het qualijck met den weert.

Mans eere vrouwen deught.

Een dack dat leckt/ en quade wij-ven/
Die kunnen goede mans verdrij-ven.

Hy wint veel die een Hoer ver-liest/
En dan een eerbaer Wijf ver-kiest.

Hebj' in't bordeel den eenen voet
Weet dat de tweed' in't gasthuys moet.

En straft of streelt u Vrouwe niet/
Daer 'tyemant hoort / of yemant siet.

De bedt-gordijn
Dient dicht te zijn.

Al wat in 't bedde wort ghespro-ken:
Dient met de lakens toe ghelo-ken.

Als 't wijf spreeckt qualick van den man/
Dan spreecktmer niet ten besten van.

Het beste stuck van t'Huys-be-drijf/
Dat is een goedt / en handtsaem wijf.

Het ooge van den Heer dat maeckt de peerden vet/
Het ooge van de vrou dat maeckt de kamers net.

Geen beter loogh
Als 't vrouwen-oogh.

Ghy Huys-weert / hier dient op gelet/
Eerst op te zijn en laest te bedt.

Quade beenen/ goede wijven/
Dienen wel in huys te blijven.

Een wijf draeght meer uyt met een lepel/
Als een man inbrenght met een schepel.

Ongeschickt en vuyl bedrijf/
Maeckt van schoon een leelijck wijf.

Al heeft de Meyt een schoonen schijn/
Het wijf dat wil de vrouwe zijn.

Kent hier uyt aller vrouwen sin-nen/
Wie veeltijdts spiegh'len selden spinnen.

Als de man wel wint/
't Wijf dan wel spint/

Gheen wijf soo fel / of sy heeft deernis met haer boter.

Dit heb ick dickwils hooren seg-gen/
't Zijn quade hinnen die buyten leggen.

Ont-

Onthoudt dit weerde vrient / het is een wijſe raet.;
Ontkleet u nimmermeer eer dat ghy ſlapen gaet.

Het ſpreeck-woort wil ſeggen, dat men niet al ſijn middelen aen kinderen of vriende en moet overſetten, eer men comt te ſterven.

Een neerſtige hant/
Geen ſnoepers tant/
Een ſchaerſe mont/
Is t'huys geſont.
Beſette ſparicheyt
En is geen karigheyt.

Geloofter vrienden ſonder ſparen
Kan yemant winnen / maer niet vergaren.

Doet by een kleyntje dickmael wat/
Soo wortet noch een groote ſchat.

Hy zy dan ſchamel ofte rijck/
Wie weynigh hoeft is Godt gelijck.

Spillen is een quae gewente/
Sparen is een wiſſe rente/

Karigheyt is huys-verdriet/
En ſparigheyt en walgt niet.

Al datmen ſpaert is eerſt gewonnen;
Het beſte webb' wort t'huys geſponnen.

Met veel te winnen / en wel te ſparen/
Soo kanmen machtigh goet vergaren.

Met veel houtmen huys.
Met weynigh komtmen toe.

Terwijl een dwaes ſijn herſſens quelt/
Om grooter goet en meerder gelt:
Soo leeft een wijſer vergheuoeght
Met dat hem God heeft toegheuoeght.

Een buyghſaem hert dat kan hem voegen/
En wijſheyt laet haer haeſt vernoegen.

Ick hou den voer-man voor gheleert/
Die wel op enge wegen keert.

Veel klaeghter als het noch te vroegh is/
Noyt iſſer weynigh daer genoegh is.

Sijn ampt te doen met ſtaeghe vlijt/
En voor-raedt op den rechten tijt/
Dat maeckt een eerlijck huys verblijt.

Een gehaelde kruyck
En bult geen buyck.

Die ſijn meel laet ouwen/
En ſijn broot laet kouwen/
Sijn bier in tijts brouwen/
't Gaet hem 'sjaers een mont te houwen.

Groen hout / heet broot / en nieuwe wijn/
En kan voor 'thuys niet dienſtig zijn.

Met enckele veertjens ſo plucmen de vinck kael.

De keel/
Koſt veel.

Wanneer de tijdt geeft nieu ghewas/
Weeſt dan in't koopen niet te ras.
Maer toeft een weynigh zijdy wijs/

Want

Want 't ſcheelt de helft wel in de prijs.

Fluweel en zijd' is ſelſaem kruyt/
Het bluſt het vyer de keucken uyt.

Leuy / en lecker / en veel te nieugen/
Zijn drie dinghen die niet en deugen.

In't half leegh-vat
Gelt ſparen wat;
Maer voor leghe vaten
Kan't ſparen niet baten.

'tIs te laet geſpaert / als de boter op den bodem is.

Een groote ſchoen / een kleyne voet
En dede noyt ſijn meeſter goet.

Wie kleyn is / en doet als de groote/
Stelt dien van nu aen by de bloote.

Of meerder goet/
Of minder moet:
Saeyt met handen/
Niet met manden.

Groote ſchepen/ groote zee/
Groote wey / voor machtigh vee.

Heb ick geen kappoen/
Moes ſal my doen.

Een kleynen oven/ al is hy kout/
En behoeft maer weynigh hout.

Een kleyne pot van kleyne lieden
Die kan met kleyne moeyte ſieden.

De kleyne keuckens/en enge ſchouwen/
Die zijn't die ruyme kamers bouwen.

Een platte beurs/ een hoogh gemoet/
En dede noyt ſijn meeſter goedt.

'tIs dan beſt.

Teer
Nae neer.

Reck
Na deck/

Wilt naer het laken
U kleeren maken.

By groote torens/ als wy bevinden/
Daer waeyen veel-tijdts groote winden.

Die vroegh al 't hachjen heeft ontbeten/
Wat ſal hy op den middagh eten?

Al wat dier is / dient niet ghelaten/
Al wat goet koop is / niet ghekocht.

Ook diere koop kan ſomtijdts baten/
Somtijdts dient goede koop ghelaten.

Weet dat niet alle ding' in huys en dient gebrocht;
Want datmen niet en hoeft is altijt dier gekocht.

Indien ghy niet te veel en wint
Soo weeſt tot koopen niet gheſint.

Met laken is 't laken
Beſt ſchoon te maken;
Maer netter hant
Krijght zijd' haer ſtant.

Die een Ambacht heeft gheleert/
Krijght den koſt / waer hy verkeert.

Die

Die weten/
Die eten.
Een ambacht heeft een gulden bodem.
Verſtelt noch eens u kinder lueren/
Sy ſullen noch een jaertjen dueren.
Gheen ſchip ſoo oudt / ſey Schippers-meysje/
Of 't doet noch ſomtijdts wel een reysje.
Ghy / die wilt weſen hups en net/
Draeght ſtaegh een naelt en garen met.

Leght Somers den Winter-Rock in de kas/
Soo komtſ' u weder eens te pas.
Vrient / hebje machtigh goet / ſoo maecktet metter eer;
Want goet en is geen goet / als by een goeden Heer.
Geen Gout ſoo root
Of 't moet uyt in der noot.
My dunckt hy is in goeden ſtaet/
Die ſonder ſchult te bedde gaet.

De Leeuwerck ſinght vrolijck/ om datſe op den Mey-dagh geen huys-huer te betalen heeft.

Dum plorat, vorat.

Hoeren die ſchreyen
En 'ſvyants vleyen
Dat kan verleyen.

Siet hier van breeder uyt-legginghe in't eerſte deel, op het 114. bladt.

Een

Een achterdeur aen eenig huys
Die is gelijck een lecke sluys:
Ghy vrient / die hebt een achter deur
Gaet hangter vry smits-dochter veur.

Die zijn Peerdt door een ander voedt/
Mocht in persoon wel gaen te voet.

Goede gesellen zijn quade huys houwers.

Visschen en jagen
Zijn vrouwe plagen.

Beter een schaep als een aep/
Een balck als een valck.

Wie meer van apen als van schapen houwen/
Die sietmen licht een kael aers-gat krouwen.

Eygen Huys.

Vaertje over een sloot/
Ghy laeter een broot;
Vaertje over een veer/
Ghy laeter noch meer.

Geen beter ghemack
Als eygen dack.

Oost/ west/
't Huys best.

Blijft binnen u schelpen/
Dat sal u helpen.

Weest in't verhuysen niet te los
de steen die rolt / en gaert gheen mos.

Ver van sijn goedt / nae by sijn schade;
Want hoe men haest / men komt te spade.

Wie verre biert / die spilt veel tonnen/
En t'ende 'sjaers niet veel ghewonnen.

Geen beter mis komt op het lant
Als 'smeesters oogh/ en 'sHeeren hant.

Als de kat van huys is / dan hebben de muysen haren vollen loop.

Een looper en bedijt niet.
Veel verhuysen kost veel bedstroo.

Elck vogel prijst sijn nest;
En die is hem alderbest.

Noyt vryhept was soo dier ghekocht/
Of sy en heeft meer uytgebrocht.

Eygen heert
Is gout weert;
Isse kout/
S'is bout.

Soo ghy u brypot blasen kont
En roept daer toe geen vreemden mont.
En wacht niet van u naeste bloet
Al wat ghy sellifs niet en doet.

Die den koe sijn is / grijpse by den steert/

Let op u eygen saken Heer/
Men hinckt niet van een anders zeer.

Een dwaes is in sijn huys soo vroet/
Als opt een wijs man elders doet.

De Papegay weet desen treck/
Sy lost geen voet/of vest den beck.

Indien ghy hebt verslete schoen/
En wiltse nimmer van u doen.
Maer houdse tot ghy beter siet/
Of anders vriendt/u naeckt verdriet.

Geen bode wasser opt soo goet/
Gelijck een eygen meester doet.

Die maer aen eygen slaet sijn hant/
t'Is wonder soo hy sich verbrant.

Aſſay rumori, é poca lana.

HIer ſcheerter een het ſchaep/ een ander ſcheert het vercken;
En laet ons niet gemack/ hier op een weynigh mercken:
My dunckt (naer ick het vat) dat hier wat ommegaet/
Daer op in aller ernſt by ons te letten ſtaet.
De man/ die aen het ſwijn ſijn voordeel meynt te vinden/
Die gaet hem/ ſoo ghy ſiet/ veel moeyten onderwinden;
Hy denckt (gelijck het ſchijnt) dit is het vetſte beeſt/
Hier is het dickſte ſpeck/ hier is de reuſel meeſt.
Maer dit onſtuymigh dier is qualijck om beſtieren/
Het vult de gantſche lucht met ſchreeuwen ende tieren/
Het ſchopt/ en ſlaet/ en woelt/ en worſtelt met den man;
Soo dat hy van het werck geen meeſter worden kan:
Nu op dit luyd' geſchreeu/ ſoo wert een yeder gaende/
Een yeder loopter toe/ een yeder blijfter ſtaende/
En ſiet den handel aen: en ſoo die voordeel gaf/
Gewis men ſagh de man het gantſche voordeel af;
Maer nu ſijn gantſch bedrijf is moeyte ſonder baten/
Soo wortet al-te-mael voor hem alleen gelaten:
In plaetſe van gewin ſoo wert de man beſpot/
Dat is voor deſen tijdt ſijn ongeluckigh lot.

En siet! naer dit gewoel/ naer dit verdrietigh scheren/
Soo krijght de goede vrient noch wol/ noch sachte veren;
Maer niet als enckel hayr en borstels van het swijn/
Dit is de gantsche loon van al de lange pijn.
Maer let eens op den vrient die 't schaepjen heeft gekoren/
Op dat sijn ruyge vacht door hem mocht zijn geschoren;
Het dier en worstelt niet/ maer light geduerigh stil/
Dies treft hy met de schaer alwaer hy maer en wil:
Men hoorter geen geschreeu/ soo datter van bezijden
Hem niemant van het volck de winst en kan benijden;
't Is sacht al wat hy raeckt/ en niet als enckel wol/
Dies krijght hy handt en schoot/ ja gansche manden vol.
Wat isser menigh mensch die sijn geheele leden
In enigh swaer bedrijf/ met onrust/ gaet besteden!
En/ als hy langen tijt ten sweersten heeft gesweet/
Soo vint hy anders niet als enckel herten-leet.
Een ander onder dies heeft yet ter hant genomen/
En is daer/ met gemack/ tot sijnen wensch gekomen/
Soo veel is goet belept/ wanneer men yet bestaet/
Soo veel is goet belept/ soo veel is wijs-beraet.
Wel aen dan/ soo ghy wilt u scheren wel besteden/
Soo kiest dan enigh beest dat wol heeft op de leden;
Want als ghy daer in feylt/ of in de keuse mist/
Soo isset al bekaept/ en achter 't net gevist.
Doch onder dit beslagh verneemt men vreemde saken/
Die wy/ met ons verstant/ niet recht en konnen raken;
Dat genen heeft verrijckt/ heeft desen uytgeput!
Dat elck is even na/ is elck niet even nut/

Al te wijs kan niet beginnen/
Al te geck kan niet versinnen;

Tusschen mal/ en tusschen vroet/
Wint men wel het meeste goet.

Hy moet wagen
Die wil bejagen.

Die dit en gint geduerigh schromen/
Hoe konnen die tot rijckdom komen?

't Mach waeyen/ stil zijn/ vloeyen/ of ebben/
Die niet en waeght en sal niet hebben.

Sonder wagen niet vergaren/
Sonder wijsheydt niet bewaren.

Die elcke veer wil sien en raken/
Hoe kan die oyt een bedde maecken?

Neeringh en is gheen erf.

Veer uyt/
Eer uyt.

Die water deert/
Het water weert.

Alle officien zijn smeerigh/ seyd' s Kosters wijf/ en kreegh een eynde-keers uyt de Kerck.

In de rommelingen is 't bet.

By 'tvolck is de neeringh sey de mossel-man en quam met de mosselen inde kerck.

Wijs en rijck
Is God gelijck.

Wie visch voor Visschers deur wil vangen/
Die mocht sijn net wel elders han-
gen.

De beste jaghers sullen jaghen
Daer sy gheen jaghers eerst en sa-
gen.

De vogels willen kerssen eten/
Schoon datse van geen planten weten.

De kat wou wel den visch ghena-
ken/
Maer vreest haer pooten nat te maken.

Dit oude woort duert heden noch
Men doet gheen voordeel niet be-
drogh.

Die binnens jaers wil alles van-
gen/
Die mocht wel voor den winter hangen.

Die veel ombaeimen
Weynigh versamen.

Met verloopen water en maelt geen meul.

Elck spreeckt van de mart na hy verkocht heeft.

Gelooft hun niet te veel die van de jaer-mart komen/
Want voor haer listigh woort is noch al vry te schromen;
Maer/ vrienden/ soo ghy wilt hier in een vaster raet/
Soo let / tot u bericht / wie datter weder gaet.

Zijt ghy een ezel in der daet/
En neemt gheen leeu tot mede-
maet.

Waer ghy den gront niet klaer en siet/
En gaet daer in het water niet.

Tusschen neus / en tusschen lip-
pen:
Kan een goede kans ontglip-
pen.

Die met kroonen winnen / en stuyvers wagen/
Die zijn bedrijt voor harde sla-
ghen.

Danckſamen rijckdom is Sa-
lighst/

Een schaft is beter in de handt/
Als seven gansen op de straut.

Een stille mool en maeckt gheen meel.

Een vos die slaept / een drooghe keel.

Die gheenen ael weet op te van-
ghen
En plagh geen kabeljaeu te van-
ghen.

Wie worter tot yets groots ghe-
bracht
Die eerst het kleyntjen niet en acht?

Het staet geschreven op de bloer/
Ghelijck het quam / alsoo het voer.

Het staet gheschreven op den heert/
Soo gewonnen/ soo verteert.

Onder het zeyltjen is't goet roe-
pen/
Want 'tsal niemandt licht vermoe-
yen.

Niet al de eyers onder eene hen.

Soo ghy op't kleyntje niet en let/
Het groote wort u los gheset.

Die wel aen sijnen acker doet/
Dit doet gewis hem weder goet.

Groote visschen scheuren 't net/
Soo ghy daer niet op en let.

Geen vogels mogen sy verschricken/
Die op de vogels willen micken.

Die jaeght met katten/
En vanght maer ratten.

Brant laet yet/
Maer water niet.

Die altijdt wil voordeel doen moet Lombaert houwen.

Daer zijnder die soo veel met spijker-rapen winnen/ als sy met den brant verliesen.

Geen vogel vloogh oyt so hoog/ of hy moest sijn kost op d'aerde soecken.

Armoede is leuyheyts loon.

God geeft de voghelen de kost/ maer sy moetender om vliegen.

De Vogels krijgen wel de kost/
Maer zijn van moeyte niet verlost.

Een zy de slangh verslindt een slangh/
Sy wort geen draeck haer leven langh.

Een raef moet nutten sonder crassen/
Een hondt moet knaghen sonder bassen.

Heeft yemant gelt dat schoone blinckt/
Die make dattet niet en klinckt.

Gaen-uwe saecken naer u wenschen/
Danckt God / maer pocht niet by de menschen.

Wint ghy / soo laet van roemen af;
Een stille seugh die eet den draf.

Soo dickwils als 'tschaepje bleet / verliestet een beetjen.

't Is best dat 'tschaep in stilheyt eet;
Want als het bleet / 'tverliest een beet.

Een ey dat noch is ongeleyt/
Daer van en diendt niet veel geseyt.

Ghy seght ons vrient ten kan niet missen/
In groote waters groote Vissen;
Maer hier op diendt te zijn ghelet/
De groote vissen scheuren 'tnet.

Men wint of verliest/
Nae dat men kiest.

Het zy in't veldt / of in het koren/
Een recht wey-man placht naeu te sporen/
De vos die placht dan best te varen/
Wanneer de boeren leelickst varen.

Benijt is beter als beklaeght/
Wanneer het God also behaeght.

Vette vogels/ gladde veeren;
Wel te winnen/ wel verteeren.

De laghe stijlen
Staen lange wijlen.

Die om yet te koopen pooghen/
Hoeven meer als honderdt oogen;
Maer een woort ghenoegh ghe-acht/
Alsmen tot verkoopen tracht.

De winnende hant is milde.

Die

Die wel wint
Is wel gesint.

Krijght een beurs rimpels / die eertijts vol was/
Het aensicht krijght rimpels / dat eertijts vol was.

Wist yemandt wat ghesehieden sal/
Hy ware vry van ongeval.

Wist yemandt wat ghebeuren sou/
Hy dede schier al wat hy wou.

Het is voor al het beste goet/
Diens winste niemandt schade doet.

Kinderen.

Krijght ghy een Swagher / die u dient/
Ghy wint een Sone/ liebe vrient;

Maer gaet hy aen tot uwer spijt/
Soo wordt ghy oock u Dochter quijt.

De kat die muyst van alder-best/
Als sy heeft jongen in den nest.

Het kint dat buyten spelen gaet/
Seyt hoe het in den huyse staet.

Als de kinders stille zijn / dan hebbense quaet gedaen.

Schept u Vader uytter tijt/
Kint/ ghy zijt u eere quijt;

Maer indien u moeder rust/
Ghy verliest u herten-lust.

Vrienden.

U Goet kan groeyen
Door oude moeyen;
Maer oude oomen/
En zijn maer droomen.

Een Godt / een wijf / maer veel vrienden.

Met vrienden eten/drincken/wandelen/
Maer met de vreemde moet men handelen.

Van oude rekeningen / en out goet te deelen/
Ontstaen gemeenlick nieuwe kraekeelen.

Korte rekeningen / lange vrientschap.

Veel spreeckter stout / en 'tis ghelogen/
Wie veel betrouwt/ wort licht bedrogen.

Vrient soo langh het dient.

Een leghe Beurs die noem ick leer/
Brenght gelt / sy krijght haer eernaem weer.

De soetste wijn/
De felst azijn.

Vrienden zijn vrienden/maer wee diese van doen heeft.

Een Tafel-vrient
Soo langh alst dient.

Wie vriendtschap aen een vriendt verwijt/
Die is sijn vriendt en vriendtschap quijt.

Ten is geen vrients/maer linckers treck/
Die deckt met de vleugels / en bijt met den beck.

Wie dat men spreeckt / of dat men schrijft.

En uyt den handel die men drijft.
Met Vrienden daer men mede paert/
Daer kent men uyt der Menschen aert.
Vleyt yemant soeter als hy plach/
Hy wil bedriegen/ soo hy mach.
Een vriendt besoecken houdtmen goet/
Indien men 't niet te veel en doet;
Maer soo het alle dagh geschiet/
Soo waer het hy al beter niet.
Weet / vriendt / dat hart / en dick-mael kussen/
De vriendtschap wel plagh uyt te blussen;
Wel kust dan met een heusschen mont;
Te veel is hier oock ongesont.
Al is u vrient al suycker soet/
Weet dat ghy hem niet eten moet.
Beleefde lieden moet men mijden/
En 't willigh peerdt niet over-rijden.
Noyt moet men van een eerlijck man/
Al nemen wat men krijgen kan.
't Is wonder soo hy vrienden heeft/
Die altijdt neemt / en nimmer geeft.
Die koren voor een ander meet/
Is dwaes / indien hy sich vergeet.
Wie is 't die elders water giet/
Die brandt in sijne wooningh siet?
Mijn dgie
Is mijn nader als mijn knie.
Een naesten watere / als 't brant is.

SIN-SPREUCKEN

Genomen

Uyt Arabische en Saraceensche Schrijvers.

GOdes vreese is 't beginsel der wijsheyt.

Wiens vernuft door de begeerlijckheyt verwonnen wert/ die gaet verloren.

Van lusten sich t'onthouden / is rijck te wesen.

Die op het eynde aller dinghen let/ is onder de wijse te rekenen.

Die 't goet van 't quaet niet en onderscheydt / stelt dien by de beesten.

Vernueght u met 'tgene u Godt verleent/ en ghy sult rijck wesen.

Ontsteeckt u lampe eer het duyster is : Dat is / maeckt u beroepinghe seker met goede wercken voor uwe afslijvigheyt.

Als u niet en gheschiet dat ghy wilt/ wilt dan dat u geschiet.

Als ghy yemant hoordt spreken van deughden die in u niet en zijn/ soo en gheloofft hem niet ; want de selve sal oock spreken van gebreken die ghy niet en hebt.

De Koninghen oordeelen het Aerdtrijck / de Wijse de Koningen.

De Mensche is Wijs / soo langhe hy na wijsheydt soeckt : maer

maer als hy meynt dat hy die bekomen heeft/ ſoo begint hy te dwaſen.

Die ſijn rouwe door gedult niet kan verſetten / die is droefheydt ſal langhwijligh weſen.

En beelt u niet in dat ghy wijs zijt / eer ghy u begeerlijckheden beſtieren kondt.

Een Arabier ghevraeght zijnde/ welcke de eerlijckſte oorloge ware ? Die teghens de wel-luſt ghevoert wert/ antwoorde hy.

Deſelve gevraeght weſende wat het zy op Godt te vertrouwen ? Als de Menſchen / op den ſelven steunende/ alle ſijn ſaken hem is bevelende/ was ſijn antwoorde.

Niemandt (ſeyde de deſelve) en heeft my opt bemindt / dien ick niet wederom oprechtelijcken lief en hebbe ghehadt mijn gantſche leven langh : niemant en heeft my opt gehaet / voor wien ick God niet en hebbe ghebeden / dat hy hem beter ſinnen wilde verleenen.

De Werelt lief-hebben is 't beginſel van droefheydt/

Die ſich ſelven voor wijs acht/ dien achten Godt ende de menſchen voor dwaes.

Niemandt iſſer wijs / ten zy ſake hy alle ſijne begeerlijckheden t'onder heeft.

De volmaecktheydt beſtaet in drie ſaecken ; en die zijn deſe/ innigheydt en Godtſdienſt/ ghedult in teghenſpoet / en wijſheydt in den loop des levens.

Een geleert man die niet uyt en werckt / is als een wolcke ſonder regen :

Een Rijck man ſonder mildigheydt / is als een wolcke ſonder vruchten.

Stopt vijf venſters / op dat het huys glants hebbe / en die het bewoont. Dat is : Let en bedwinght uwe vijf uytterlijcke ſinnen / op dat de ziele lichte in het licht des levens.

Sluyt u deure teghens de ſtroopers. Dat is : Verſekert u ſinnen tegens de ſonde / op dat u vyanden u niet en betrappen.

Hy / dien Godt een goet gemoet geeft / is van de kinderen der toekomender eeuwe.

En verblijdt u niet / ſoo u vyant valt ; want ghy en weet niet wat u over-komen ſal.

Godt bracht hooghe dingen neder / ende verheft de nederige : ghy daerom vernedert u / op dat hy u verhooge.

En openbaert eens anders ghebreken niet : ten eynde Godt de uwe niet bloot en legge.

Een van de Arabiſche wijſen ghevraeght zijnde / wie alder-ghelückighſt koop-handel dreef ? Die (ſeyde hy) dewelcke verganckelijcke goederen verkoopt/met meyninge om de eeuwige en altijt-ghedurige te bekomen.

Eyndtlijck uyt het eerſte boeck der brieven van den gheleerden Clenardus, is dit/tot prijs van de Sarrenen/ aen te mercken/ dat hy verhaelt dat aen deſelve geen ſoo ſwaren gheval kan gebeuren datſe door onverdult vervallen tot Gods laſteringhen : maer wat hen lieden oock over-komt/ſy en vergrammen ſich niet/ maer hebben ghedurighlijcken in den mont/ Gode zy lof.

Tot vervullinghe van wat ledighe plaets, eenighe Sin-ſpreucken uyt SENECA.

DAer zijn meer dinghen die ons verſchricken/ als leet doen.

Die gheniet meeſt den rijckdom die den ſelven minſt van doen heeft.

D'eene begeerlijckheyt waſt uyt het eynde van de andere.

Voor den ouderdom moet men leeren leven / in den ouderdom wel leeren ſterven.

Wat oyt kan gheſchieden / kan heden geſchieden.

Meer te willen weten als na genoechſaemheydt / is een ſoorte van onmatigheyt.

De boosheydt ſuypt een groot deel van haer eygen fenijn in.

De loon van een goede ſake / is wel gedaen te hebben.

Na een quaden oeghſt diendt al wederom gezaeyt.

De leughen is dun / sy ſchijnt deur/ alſſe wel beſien wert.

Wat iſſer dwaſer als niet te willen leeren / vermits men tot noch toe niet geleert en heeft ?

Het graf maeckt alles ghelijck. Wy zijn ongelijck geboren; maer in gelijckheyt ſterven wy.

Hy is geluckigh en groot / dien geen dingh minder en maeckt.

SPIE-

SPIEGEL

Van

Den voorleden en jeghenwoor-
digen tijdt.

DERDE DEEL.

Als 't diep verloopt, versetmen de bakens.

SIet waer ick heden sta, daer speelden eens de baren,
Daer quamen alle daegh de schepen in-gevaren,
Daer saghmen menigh Hulck die met sijn vollen last,
Quam stuyven uyter zee, de vlaggen op de mast,
Nu is hier enckel sant, en niet als dorre platen,
Van slibber overgroeyt en van den vloet verlaten,
Daer eertijts was de kolck is maer een enge sloot,
Men sieter niet een schip, men sieter niet een boot,
Men sieter niet een mensch; alleen de schorre meeuwen
Die scholen hier ontrent, om daer te sitten schreeuwen,
Alleen een schippers gast komt voor een buyte-kans
Hier boomen in der haest, en haelt een schuyte sants.
Wat sta ick dan en kijck aen dees verlate kreken?
De bakens al-te-mael die dienen hier versteken;
Het is een schippers woort, het is een oude leer,
Al waer geen vaert en is, en hoeft geen baken meer.

DIt spreeck-woordt (ghelijck meest alle de andere) kan verscheyde gelegentheden toe werden gepast: het selve kan dienen als yemant ouder

ouder van Jaren werdende sijn maniere van leven, sijn kleet, sijn spijse, sijn oeffeninge, en dierghelicke saken dient te veranderen: wy stellen hier toe een in-leydinghe van het derde deel, dewijle hier de bakens mede (mits het verloop der jonckheyt) dienen verset te wesen.

Op ledighe Solders en komen geen kandelaers.

Vrienden zijn vrienden, maer wee diese van doen heeft.

Vrienden in der noot
Vier-en-twintigh in een loot.
Men kent geen vrient als in de noot
Den Rijcken na den doot.

La scimia quanto piu in alto sale
Tanto piu scuopere le sue vergogne.

Als Apen hooge klimmen willen/
Dan siet men eerst haer naeckte billen.

F Op siende dat het volck veel sagh nae groote staten/
Gingh met een luchten zin sijn oude neeringh laten/
Hy maeckte flux een vrient/ die kroot hem boven aen/
Daer sagh hem yeder mensch gelijck een wonder staen:

Stracks

Stracks woozt hy bijster trots/ want in sijn pzachtigh wesen
Daer was sijn moedigh hert/ als in een boeck te lesen/
Sijn huys-raet/ sijn gesin/ sijn wijf/ sijn eygen kleet/
Gaen alle buyten schzeef/ en uytter-maten bzeet;
Maer siet! al waer men komt om wijsen raet te plegen/
Daer staet de goede man in alle dingh verlegen/
Daer hapert sijn verstant/ daer is hy maer een kint/
Soo dat men geen vernuft in al sijn herssens vint;
Siet daer sijn achtbaerheyt van stonden aen vervallen/
Want die Fop innigh kent en acht hem niet met allen.
't Is seker als een Aep wil klimmen in den spzies
Dan isset dat men eerst sijn naeckte billen siet.

Men kent een mans { wijsheyt, betalen, gedult, nederigheyt, rijckdom, } als hy { een hooft, Ghelooft, in noot, groot, doot } is.

Die meer bestaen wil als hy kan/ Dat is een los-hooft van een man.

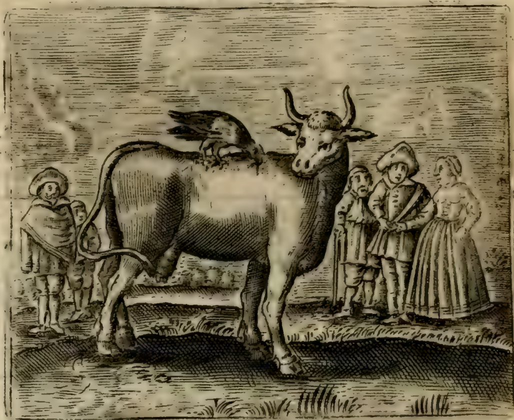
Men kent een man niet eer
Voor hy komt tot eer.
Hoe een dwaes meer kalt,
Hoe hem meer ontvalt.
Een Konincx huys heeft clare glasen,
Daerom en dientmer niet te dwasen,

Men geeft welstaten, maer gheen wijsheyt.

Psalm. 49. 21.

Wanneer een mensche in weerdigheyt is, ende en heeft geen verstant, soo vaert hy daer van als een vee.

't Is een stoute kraey die een levendigh beest in't lijf pickt.

De Koeye spreeckt.

WAt komt de snoode kraey my quellen tegens reden?
  My sitten op het lijf/ my picken in de leden?
    Voorwaer het is te vroegh; want oock een felle gier
    En soeckt sijn voetsel niet ontrent een levend' dier:
Hoe graegh een arent is/ hy sal hem noyt bemoeyen
Te vliegen om sijn aes/ als by de doode koeyen.
  Van hier dan slim gebroet/ en bijt dit lichaem niet
  Tot ghy eens op het velt mijn doode leden siet.
Wel leser soo ghy zijt een van de jonge geesten
Die soeckt het recht beschept van dese stomme beesten/
  Soo neemt tot u bericht/ indien ghy leersaem zijt
  Dat hier wort af-gebeelt een schant-vleck onser tijt.
Daer zijnder in het Landt die willen komen erven
Eer dattet reden is/ en eer de lieden sterven/
  Daer sijnder in het Landt die wenschen yemants staet
  Al sit hy noch gesont te midden in den raet:
Daer zijn oock kinders selfs/ die op haer ouders dagen
Gaen loeren voor den tijdt en wouden rouwe dragen/
  Ten minsten swart gewaet/ want schoon haer vader sterf
  Sy treurden niet een uyr/ maer keven om het erf.
Siet wat een grage eeuw' wy heden-daeghs beleven/
Veel worden met een wensch als in het graf gedreven:

Siet wat een vreemde slagh/ en wat een slimmen gangh
Al is het leven kort wy leven al te langh.
Wilje mijn erf? Wacht tot ick sterf.

Man rufft dem Ezel nit gen hoff, er sols dann sack tragen.

Men noot geen Ezel opt te gast/
Of hy en draeghtet pack/ of last.

Den Ezel spreeckt.

My seyd' een bode gister noen/
Daer ick gingh treden in het groen/
Dat ick te hov' ontboden was/
En daer op scheyd' ick uyt het gras;
En gingh vast kneden in het Loof/
En gingh vast treden naer het hof:
Daer sagh ick eerst veel muylen staen/
Geciert en prachtigh op-gedaen/
Met veren op den kop geset/
En al haer tuygh geweldigh net:
Hier by soo stont een moedigh peert/
My docht/ wel hondert kroonen weert/

Dat hadt een sadel op het lijf/
Die stont van gout en peerels stijf:
Maer noch vernam ick even daer
Ses peerden al van eenen haer/
Die pronckten juyst gelijck een bruyt/
En munten wonder aerdigh uyt/
Een koets te trecken/ sonder meer/
't Zy met een juffer of een Heer/
Daer in bestont geheel haer werck.
Ick nam hier op mijn oogh-gemerck/
En dacht/ hier ben ick wel geraeckt/
Hier word' ick mede groot gemaeckt/
Dewijl dat oock van mijn geslacht
Hier yemant is in 't spel gebracht.
Maer siet ten leet als geenen tijt/
Daer quamper een/ 'tscheen my te spijt/
Die leyde my vier sacken op/
En gaf my doe een harden schop/
En riep/ eylacs! 'ken weet niet hoe;
Flux/ ezel/ na den meulen toe.
Ey kijck/ daer was mijn hoop gedaen;
Want ick moest flux daer henen gaen/
Ick moest gaen torsen met verdriet/
En 't hof en gaf my anders niet.
Ach (seyd ick) dom en karigh dier/
Wat maeck ick doch? wat doe ick hier?
Men roept geen ezel in het hof/
Of yemant van gelijcke stof/
Om eer/ om vreucht/ of om gemack/
Maer om te dragen eenigh pack.
Dus ghy die zijt van mijn geslacht/
Schoon datj' in 't hof eens wort gebracht/
Denckt niet om eer/ of om gewin/
Beelt u geen hooge staten in;
V hoop is waen/ en enckel schijn/
Een ezel moet een ezel zijn.

Men roept den Ezel niet te hove, dan als hy wat dragen moet.

Aen den armen wil yeder sijnen schoen wissen?

De schoonheyt van een hoer,
De wijsheyt van een boer,
En sacke-dragers kracht,
En sijn niet veel geacht.

Besogna che il savio porti il matto il spalla.

Die wijs is draeght den sotten/
Schoon datse met hem spotten.

Ghy siet dit selsaem beelt/ en schijnter in te dolen/
Maer wattet seggen wil dat is u noch verholen;
Ghy siet een deftigh man die buyght sijn ouden neck/
En die gedragen wort dat is een jonge geck/
Ghy seght dat in de Schrift dit anders wort gelesen/
En dat een dwaes behoort eens wijsens knecht te wesen: ‡
Ghy seght/ uyt Godes woort/ dat ja het jeughdigh bloet
Den ouden eere doen/ en onderstutten moet.
Ghy vraeght dan hoe het komt/ en wattet is te seggen/
Dat wy hier/ tegen recht/ verkeerde gronden leggen:
Ghy staet hier op en dut/ ghy staet gelijck verbaest/
En stelt genoeghsaem vast als dat de schrijver raest;
Wel vrient ontfanght een woort/ tot antwoort uwer vragen/
„'t Is wijse lieden werck een geck te konnen dragen;
Men segge wat men wil/ ten is geen deftigh man
Die met gebogen hals geen dwasen lijden kan.

‡ Een dwaes moet der wijsen knecht zijn, Prov. 11. 19.

P Theod.

Theod. de Kempis de Imitatione Christi. cap. 16.

Waren alle menschen volkomen, wat hadden wy dan om Gods wille van malkanderen te lijden? God heeftet alsoo gheschickt, dat wy malkanders swackheden hebben te draghen; want niemant is sonder ghebreck, en niemant leefter sonder lijden.

2. Cor. 11. 18.

Ghy verdraeght geerne de onwijse dewijle ghy wijs zijt.

Rom. 15. 1.

Die sterck zijn, zijn schuldig der swacken kranckheden te dragen.

Syrach 22. 18.

Het is lichter zant, sout en yser te draghen, dan eenen overstandighen mensche.

Daer der veel smeden moet men slagh houden.

Wanneer der vijf of ses met uyt-gestreckte leden/
Tot onderlingh behulp op eenen aen-beelt smeden/
Soo moet daer yeder man soo spelen met den slagh
Dat oock sijn mede-maet een beurte krijgen mach:
Indien hy eenigh waer/ en sonder met-gesellen/
Soo mocht hy rasser gaen/ en geene slagen tellen;
Maer nu benevens hem oock rappe gasten staen/
Soo moet hy nimmermeer als op de mate slaen.
Al die niet in het bosch/ maer by de menschen leven/
Die moeten yeder mensch het sijne keeren geven/
De man die vier' het wijf/ het wijf haer echten man/
Soo isset dat het huys in vrede blijven kan.
Daer is geen nutter konst/ als sich te konnen voegen/
Dat geeft van ons bedrijf aen yeder vergenoegen;
Maer die het vet alleen begeert op sijne sop/
Dat is een al-beschick/ of wel een vijse kop.
Ghy leert dan soete jeught/ op desen regel passen/
Laet vrienden vrienden zijn/ laet handen handen wassen:
De menschept wijstet uyt/ het leven heeftet in/
Geen mensch en dient te staen alleen op eygen zin.

Dit spreeck-woort kan sonderlinghe dienen aen de soodanighe die in groote vergaderinghen, en met veel persoonen dagelicks hebben te handelen, om een yeghelick te laten en te geven dat hem na gelegentheyt toe komt; want gelijck een voortreffelick man wel heeft geseyt, als ons eenige sake wel smaeckt ofte bevalt, het en moet ons stracks niet vreemt dencken, soo het aen andere niet wel en smaeckt, anders komen hier uyt groote mis-slagen in beraet-slaginge, te weten, als men het oordeel van andere af-meet na het sijne, ende daer op dan aengaet. Daerom dient men hier op verdacht te wesen, ende te gedencken het spreecwoort: Soo veel menschen/ soo veel zinnen/ etc.

Op eenen anderen zin:

Als ick een aenbeelt ben, soo lijde ick als een aen-beelt: als ick een hamer ben, voegh ick my tot slaen.

Smits Kinderen zijn wel voncken gewoon.

Of schoon een Smit met sijn gesin/
Staet kloeck en past op sijn gewin/
En dat hy/ als een wacker man/
Slaet op het yser wat hy kan/
En maeckt alsoo een groot geschal/
En drijft de voncken over al;
Noch leyt sijn jongste Kint en slaept/
En 'tander staet op en gaept/
En noch een ander weeligh dier
Dat speelt oock met het vliegend' vyer/
Ja/ even dichte by den brant/
Verset de voncken metter hant:
Maer komter eenigh Kint ontrent
Op desen handel niet gewent/
Dat maeckt terstont een groot misbaer/
Al of het stont in doots gevaer.
Let hier op ouders/ wie ghy zijt/
Let hier op met gestage vlijt;
Geen Kint en dienter oyt te sacht
By yemant op te zijn gebracht:
Want yder is/ en yder doet
Juyst na dat hy was op-gevoet.

Veel Kocks versouten den bry.

WAnneer der eenigh dinck veel menschen is bevolen/
Een die het qualick vat die doet de reste dolen;
Een yder heeft in als/ sijn eygen oogh-gemerck/
En siet drou Eygen-zin verbrot het gantsche werck.
Waer een Kock meester is/ daer zijn de beste bouten/
De tweede voor gewis die sal den bry versouten:
't Schaep dat gekoppelt is/ geraeckter in den sloot/
't Is hondert tegen een geraecktet uyt den noot.

Aen vele belaſt wort minſt gedaen,
Want d'een laet het op d'ander ſtaen.

Gemeen goet gaet meeſt verloren.

Ghekoppelde ſchapen die verdrencken.

Gemeene pot ſiet wel, maer deylt qualick.

Veel herders by de ſchapen
Sullen maer te langer ſlapen.

Veel kocks verſouten den bry.

Gemeene ſchapen eten de wolven.

Gemeen goet, geen goet.

Deux ſots ne peuvent eſtre portez ſur un aſne.

Noyt ſagh men op een Ezel dueren
Twee gecken vol verwaende kueren.

IS't niet een wonder dingh! twee beeſten aen der heyden
Die konnen ſonder twiſt op eenen bunder weyden:
Een tyger met een beer/ een leeuw/ een vinnigh ſwijn
Die woelen in het boſch en konnen eenigh zijn;
Maer gaet bebeelt een ampt aen twee verwaende dwaſen/
Die ſullen onder een geduerigh liggen raſen;
Geduerigh in krakeel en ſwanger van den nijt/
Geduerigh over hoop en al uyt enckel ſpijt.

Twee

Twee gecken konnen noyt malkander leeren mijden/
Twee gecken konnen noyt op eenen ezel rijden/
Sy dragen staghe sorgh en onrust in haer geest/
Wie eersten wieder iest sal klimmen op den beest;
En schoon dit grilligh paer ten lesten is geseten/
Noch kan het kribbigh volck haer kueren niet vergeten:
Die eerst sit wept te breet/ gelijck de leste meent/
Hy isser door onteert/hy isser in verkleent;
Dies wil hy evenstaegh yet op sijn macker winnen/
Die kanter tegen aen met al de gantsche zinnen:
Siet daer is dan de strijt en al uytgebigh bloet/
Tot dat van beyden een den ezel ruymen moet.
Siet vrienden dese krijgh wort over al gevochten/
Geen mensch en satter lest/ indien de lieden mochten/
Oock die geen daet en heeft verheft hem op den schijn;
„De kraey al isse kleyn die wil een arent zijn.
't Is vry geen kleyne kunst een geck te konnen lijden/
't Is vry geen kleyne kunst een geck te konnen mijden:
Want soo men heden noch in alle landen siet/
„De gave van gedult en is by gecken niet.

Twee kassen in eene kerck, twee maters in een convent, twee groote masten op een schip, en dienen niet.
Hooge macht en minne-spel
Dat en wil geen metgesel.

Twee narren in een huys
Dat maeckt een groot gedruys.

Pastoor en koster zijn selden wel eens.

A taillar il formaggio,
si vuole un matto & un saggio.

Het beeldt zy een dwaes, ende een wijs man, te samen besich met het snijden aen een kaes.

De wijse man spreeckt.

EY vrient! niet al te grof ghy moet het suyvel mijden/
Ey lieve met verlof laet my een reysjen snijden:
Ghy snijt de kaes te scheef ghy snijtse veel te dick;
Ey laet het snijden staen/ of snijt gelijck als ick:
Als ghy eens met het mes komt aen de kaes te raken/
Stracks heb ick dapper werck die weder recht te maken;
En des al niet-te-min ghy snijtse weder krom/
En op den staenden voet recht ick het wederom:
Soo doende wort de kaes aen alle kant gesneden/
Dan soo het niet en dient/ en dan eens na de reden/

Maer dit is niet alleen in dit geval te mercken/
Het gaet op desen voet al wat de menschen wercken;
Siet! dese recht het op/ wat die om verre steeckt:
Door wijsheyt dient gebout al wat de sotheyt breeckt.

Tot het snijden van een kaes
Dient een wijs man en een dwaes.

Wijse en gecke te samen sijn noodigh, om een stadt te maken.

Een wijs man en een geck weten meer met hun tween,

Als een wijs man doet als hy is alleen.

Rijcke gecken vercieren de stadt,
Wijse mannen bestieren de stadt.

De besette lieden zijn om de wanraeckte te rechte te helpen.

Ut lapsu graviore ruant.

Die wel eer te hooge vlogen/
Vonden sich wel licht bedrogen.

EEn Arent als hy honger krijght/
En uyter hooghten neder sijght/
En vint een schilt-padt/ of een sleck/
Die grijpt hy veerdigh metten beck/

En

En voert hem door een snellen vlucht/
Tot boven in de blauwe lucht/
Soo steyl en upter-maten hoogh
Als immer draeght een menschen oogh.
Een die het spel van onder siet/
En weet de rechte gronden niet/
Die houdt gewis in sijn gemoet
Dat hy de schilt-padd' eere doet;
Doch staet hy maer een weynigh stil/
Dan siet hy waer het henen wil:
Want siet! die/ mits sijn hoogen stant/
Sagh onder hem het gantsche lant/
En was daerom geweldigh trots/
Die komt daer vallen op een rots/
En breeckt dan op den harden steen
En hups/ en hupt/ en hals/ en been;
Soo dat hy weder over geeft
Al wat hy oyt gesopen heeft/
En wort dan in het openbaer/
Tot spijse van den Adelaer.
Hoe menigh worter by het hof
Genomen upt het lage stof/
En hoogh getogen in de locht/
Op dat hy lager vallen mocht.
„Die hooger klimt als hem betaemt/
„Valt lager als hy heeft geraemt.

Van hoog te gaen, en veel te mallen
Plach menig man int slic te vallen.

Als het geluck u lacht,
Staet dan op de wacht.

Wie hoogher klimt als't hem betaemt,
Die valt wel lager als hy raemt.

Na hooge vloeden diepe ebben.

Staet niet na hoogen staet, ende en denckt niet boven u vermogen. Syr. 3. 22.

Wie sijn deure hoog maeckt, die staet na ongeluck. Prov. 17. 19.

Hooverdije is een begin alles verderfs. Tob. 4. 14.

Aen kleyne beeckjens kanmen drincken/
En daer en is geen noot van sincken.

De man aen de Fonteyne spreeckt.

Wat roept ghy lieve vrient my tot de groote beken/
Die met een fellen stroom de vaste dijcken breken?
'tIs waer/ en ick bekent dat my geweldigh dorst/
En datter vocht ontbreeckt aen mijn benaeude borst:
Maer sal ick daerom gaen en soecken holle baren/
Daer met een vollen loop de groote schepen varen?
Daer niet alleen een kint/ maer oock een handigh man
(Soo hem de voet ontglipt) het lijf verliesen kan.
Sal niet een kleyne beeck die sachtjens plagh te vlieten/
Of met een dunne strael komt na de leeghte schieten/
My geven dat ick wensch en lesschen desen brant/
Schoon dat ick maer alleen mach scheppen metter hant?
Voor my/ ick segge ja. 'kEn soecke maer te drincken/
Wat hoef ick dan te gaen daer ick sou mogen sincken?
Ick wil een stille born/ een kleyn en suyver nat:
Want oock mijn gantsche maegh is vry een minder vat.
Ick late groot beslagh/ en alle diepe stroomen
Voor die maer van de zee en groote waters droomen:
Ick was opt haest gelaeft/ hoe seer mijn herte joegh/
Een weynigh lieve vrient/ een weynigh is genoegh.

Dit

DIt spreeck-woort, gunstige leser, en is in den eersten druck niet te vinden, maer hier (gelijck sommige andere) van nieus by-gevoeght, en dat uyt den mont van dat rijck ciersel onser eeuwe, ick segge Jonckvrou Anna Maria Schuermans, die het selve in sekere hare redenen wijsselick te passe brengende, oorsake heeft ghegeven dat ick het selve weerdich hebbe geacht hier in te voegen. Soo het u wel bevalt, leser, [gelijck ick vertrouwe dat Ja] geliefter haer danck te weten, en gaet vorder tot de spreucken van gelijcken zin die hier volgen.

Een kleyn watertjen lescht oock dorst.
Een kleyn regentje maeckt oock nat.

Wie niet ontbreeckt is rijck,
Al woont hy aen den dijck.

Een bly gemoet,
En machtigh goet,
Is wonder soet.

De kickvors heeft noch wol noch haer,
En efter maeckt'se bly gebaer.

Met weynigh rijck
Is God gelijck.

Dit siet men alle daegh geschien,
Een kleyne pot kan spoedigh zien.

Hebt ghy niet veel, weest niet bedroeft;
Denct maer hoe luttel datmē hoeft.

Waer toe so rijc gelijck een vorst?
Een hant vol waters lest den dorst,
Een weynigh spijs, en luttel broot,
Dat is genoegsaem voor den noot.

Drinckt uytte fonteyn,
Is'e kleyn,
S'is reyn.

Smaeckt u een duyf gelijck patrijs,
En grutten-bry gelijck als rijs,
Wat hoefje dier-gekochte spijs?

Vrient hebje broot
Een duymtje groot?
'tIs voor den noot.

Weynigh met eer,
Wat hoefje meer?

l'Ignorance corre, la Prudenza lentamente segue il passo.

De dwaesheyt loopt; de wijsheyt gaet/
En dat is bzy den besten raet.

Siet hoe vrou dwaesheyt rent/ siet hoese komt getreden/
Hoe los is haer gewaet! hoe ras sijn hare schreden!
Sy loopt/ sy ketst/ sy swiert/ soo datse niet en let
Waer sy haer gangen stiert/ of hare voeten set.
Siet in het tegendeel/ en weeght met rijpe zinnen/
Hoe traegh de wijsheyt gaet/ eer datse wil beginnen:
Let hoese met bescheyt haer gantsche wegen meet/
Hoe seker datse stapt/ hoe sedigh datse treet.
De dwaesheyt is gewoon in haesten uyt te springen;
De wijsheyt is bedacht/ en let op alle dingen;
De Dwaesheyt tijt te werck/ en snelt haer tot de reys:
De Wijsheyt vordert niet als naer een diep gepeys:
Dit wijst ons dese prent/ en 'tstaet ons aen te mercken/
Het zy wy met het lijf of met de zinnen wercken:
Want die sijn dingen doet in haest en metter vlucht/
Een kan niet anders zijn als dat hy namaels sucht.
Beslapen raet heeft gront: het duyster en de nachten
Zijn moeders van gepeys/ en voedtsters van gedachten;

Dus schoon ghy wonder seer tot yet genegen zijt/
Ghy des al niet-te-min bebeeltet aen den tijt.

De dwaesheyt heeft arents vleugelen, maer uyls oogen.

Op haestige vragen dient traeg geantwoort.

Jachtige menschen dienen op Ezels te rijden.

Die kruypt en valt niet.

Het duyster en de nachten
Zijn moeders van gedachten.

Met goedt gemack raecktmen oock voort.

Men sal't soo haest gaen, als loopen.

Rijdt voort/ maer siet om.

Het beelt soude mogen zijn een voer-man op sijn wagen omsiende, ende een pack achter in den wege gevallen liggende.

Had ick gantsch onbesorght gedueright aen gereden/
Soo had ick groot verlies op dese reys geleden;
Want als ick in den ren by wijlen omme-sagh/
Vernam ick seker pack dat af-gevallen lagh.
Wel ghy die zijt gewoon soo veerdigh aen te drijven/
Spoet niet als met beschept/ het sal u mogen stijven!
Hoe licht kan in der haest een quade slagh geschien/
Dus schoon men spoedigh reyst/ noch dientmen om te sien.

Haest en is geen spoet.

Snelle raet, selden baet,

Van snellen raet, noyt goede daet,

Yl met wijl.

Vecht koel en een half-ure langer.

Een goe weg om, en is geen crom.

Sachte gaen, en verre sien,
Dat is een daet van wijse lien.

l'Araigneé mange la mouche & le lizard l'araigneé &c.

De spin die eet de vliegh/ de hagedis de spin/
Dit heeft het groene wout en al de werelt in.

DE spin kan niet alleen de kleyne muggen vangen/
Men siet oock vyen selfs in hare netten hangen :
Maer in haer meeste jacht siet daer een hagedis
Die valt haer op het lijf/ terwijl sy besich is ;
En weder op een nieu/ de spin is naeu gegeten/
Het beest dat haer verslont/ wort in het lijf gebeten.
Daer komt een ovevaer die met een langen beck
Het kleyne dier verrast en grijptet met den neck :
Doch eer de vogel rijst om in de lucht te stijgen/
Soo komter wel een slangh en doet hem weder zijgen/
En vat hem by het been en velt hem in het gras/
En maeckt hem tot een roof die eerst de roover was.
Maer in het eygen woudt daer wort een draeck gevonden/
En siet daer wort de slangh al wederom verslonden/
En noch is't niet genoegh/ want oock dit grousaem beest
Dat kent een hooger macht/ die van hem wort gevreest.
Siet daer een omme-loop van alle werelts dingen :
Hoe groot dat yemant is/ hy laet hem weder dwingen :

Wel

Wel denckt dan wie ghy zijt/ wat ghy u minder doet/
Dat ghy het wederom van grooter lijden moet.

De Heere gebiet sijnen knecht, de knecht de katte, de katte haren steert.

Eccles. 5. 7.

Siet ghy den armen onrecht doen, en recht ende gerechtigheyt in den lande wech-rucken, soo verwondert u des niet, want daer is noch een hooger hoeder over die beyde.

Als oude honden bassen ist tijt uyt te sien.

De Huys-man die uyt de venster siet spreeckt.

SChoon leeutje staet en keft/ oock somtijts gantsche nachten
't Is efter sonder gront daer op te willen achten/
Het dinck is jonck en mal/ het bast om 'kweet niet wat/
Al hooret maer een muys/ al sietet maer een kat:
Maer 'tis een ander saeck met onsen ouden wachter/
Want als die gaende wort dan schuylter onraet achter:
Het is een loose gast en daerom bast hy niet/
Voor dat hy yemants vreemts of yet bysonders siet
Ick houd' het beest in eer/ vermits zijn oude dagen/
En mits het sich verstaet op alle slimme lagen:
Dies als ick in der nacht verneme zijn geluyt/
Soo loop ick uyt het bedt en kijck te venster uyt:
Daer word' ick dan gewaer een deel onguere strecken/
Misschien een stouten boef die pooght in huys te breken/
Of wel een hoender-dief die houdt hem wonder stil/
Of een die in den hof de fruyten stelen wil.
Daer hapert altijt wat als oude honden bassen/
En 'tis de rechte stont om op het stuck te passen:
De tijdt heeft wonder in/ want oock een lompigh beest
Wort door de jaren kloeck en krijght een snegen geest.
Maer siet! hier was een dief/ dan hy is nu geweken/
Ick denck hy vreest den hondt/ of heeft my hooren spreken:
Wel dat hy henen ga/ zijn aenslagh is belet/
En ick ga wederom my duycken in het bedt.
Een woort noch even-wel dat hadt ick u te seggen/
Wilt dat te mijner eer in uwen boesem leggen:
Gebruyckt de rappe jeught wanneer ghy wilt de daet:
Maer soeckje goet beleyt/ soo let op ouden raet.

Veel-

Veeltijts meynen jonge dwasen,
Dat de oude lieden rasen,
Maer die hebben meer vergeten
Als de jonge dwasen weten.

Den slagh der grijsen,
Mach men voor ysen.

De jonge lieden past de lans,
Maer wel te raden oude mans.

Met jonge te krijgen,
Met oude te raden.

Oude Honden en hooren na gheen wis wis.

Een oude kat en speelt met geen balleken.

Een oude vos is qualic te bedriegē

Een oude rat wil niet in de val.

Es is nit rath dasz man narren uber eyer setze.

Hier dient een wijs man op te letten/
Men mach geen Nar op eyers setten.

SIet daer/ is't nu niet wel gemaeckt?
De Nar is op den nest geraeckt/
De Nar eylaes! o lieve vrient/
De Nar is daer hy niet en dient;
Men gaf hem eyers uyt te broen/
En dat is door hem niet te doen:
Hier diende toe een geestigh man
Die teere dingen vieren kan/
Die acht op alle saken slaet/
En in sijn doen wel seker gaet;
Maer dese quant is al te los/
Hy vielder op gelijck een os/
En satter/op gelijck een koe/
Dies siet hy nu 'ken weet niet hoe/
Hy is begaet/ bestruyft/ bedot/
Ey siet! dus vaertmen met een sot/
Dus vaertmen als men gecken sent/
Daer niet als wijsheyt dient ontrent.

Wel/ soo daer yet door goet beleyt
Dient af gedaen/ of aengeseyt/
Ten moet noch geck noch rouwen gast/
Ten moet geen plompaert zijn belast/
Want schoon men hen al wel berecht
Noch gaen de saken wonder slecht;

En

En waer het stuck sich wat verdraeyt/
Daer isset al-te-mael bekaeyt.

Ghy daerom/ vrienden/ tot besluyt/
Sent niet als wijse lieden uyt/
Sent niet als mannen van beleyt/
„Een wijs gesant/ en niet geseyt.

Die over 'tmolcken gaet
Moet weten wat de klocke slaet.

Daer geschiet veel ramp, maer dwasen krijgen 'tmeest.

weet of rust.

Steeckt gheen vinger in eens dwasens mont.

'tIt beter te gaen tot smits , als tot smeetjens.

Heult yemant met een geck
Soo blijft hy in den dreck.

Syr. 22. 12. 13.

Spreect niet veel met eenen sotten, ende en gaet niet veel om met eenen onverstandigen.

Houdt u van hen, op dat ghy niet in noot ghebracht , ende van sijnen dreck besmet en wordet.

Prov. 26. 6.

Wie sijn sake door een dwaesachtige bode uytrecht, die is ghelijck een die lam is aen de voeten, ende neemt schade.

Wer

Wer mit katzen jagt der fahet gern mausz.

Wie jaeght met katten/
En vanght maer ratten.

De ratte-vanger spreeckt.

Ick hadde jagens lust/ en gingh met groot verlangen
Om eenigh vluchtigh hart/ of ander wilt te vangen/
Ick was genoegh versien (gelijck het scheen) van als/
Den springh-stock in de vuyst/ den horen aen den hals.
Maer hoort wat my ontbrack/ in plaets van hase-winden/
Van bracken die het wilt in dichte bosschen vinden/
Soo leyd' ick anders niet als katten na de jacht/
En daerom heb ick niet als ratten t'huys gebracht.
Maer 'tsy van mijn bedrijf! ach/ waerom leef ick langer?
'kEn ben geen Jager meer; ick ben een ratte-vanger.
Wel mackers hoort een woort hier dienstigh by gestelt/
Houdt katten voor het huys/ en honden voor het velt.
En soeckje met bescheyt u dingen uyt te rechten/
Soo doet u saken noyt door onbedreve knechten;
Want die met katten jaeght en brenght niet ander t'huys
Als ick en weet niet wat/ een rat of valen muys.

Ick

Ick sal weten uwen staet,
Seght met wien ghy omme gaet.
Koper gelt, koper ziel-misse.

Met quaet tuygh ist quaet wercken.
Wie sich onder den draf menght, wert van de Swijnen gegeten.

DIt spreeck-woort soude oock tot meer ander ghelegentheydt ghebruyckt konnen werden, want (gelijck t'anderen tijden meer is geseyt) de spreeck-woorden beteeckenen dat de Leser wilt als by exempel van yemant die veeltijts dertele boecken leest, met licht geselschap omgaet, ende geyle dienst-boden in sijnen huys-houdingen gebruyckt; van de soodanige (segh ick) soude niet onbequamelijcken misschien geseyt mogen werden; Die met katten jaeght/ vanght geern muysen.

Het selve spreeck-woort kan oock op dese wijse in't geestelijck gheduydt werden, dat al wie niet als met vleesselijcke in-sichten tot sijn beroep gaet, dat hy geen heyl, maer gewisselijck van den vleesche het verderf sal maeyen, &c.

Culex fodit oculum fodit oculum leonis,

Wat is van groot of trots of hoogh/
Een mugh steeckt wel een leeu in't oogh.

KOmt hier eens/ vrienden al-te-mael/
Komt hier/ en hoort een vreemt verhael/
Komt hoort een wonderbare daet
Daer op voor u te letten staet:

Al is de Leeuw een moedigh dier/
Al brandt zijn oogh gelijck een vyer/
Al is zijn wesen wonder fel/
Al is zijn sprongh geweldigh snel/
Al is hy/ ja/ een machtigh beest
Daer voor dit gantsche werelt vreest/
Noch is een mugge wel soo stout/
Hoe-wel de minste van het wout/
Noch is een mugge wel soo koen/
Dat zy het beest komt hinder doen/
En dat niet met een slimme greep/
Of met een onverwachte neep;
Neen/ neen/ zy eyst haer vyant uyt/
En maeckt daer toe een heel geluyt;
En eer zy haer tot vechten set
Soo steeckt het beesje zijn trompet;
Het doet gelijck een dapper helt/
Het geeft hem open in het velt/

Het steeckt den leeuw niet in de steert/
Dat is niet eens de pijne weert;
Het steeckt hem daer hy klaerste siet/
Daer is't dat hem d'oorlogh biet/
Het komt hem onder zijn gesicht/
En vlieght hem in dit vierigh licht?
En schoon hy dan geweldigh tiert/
En al de leden omme swiert/
En schoon hy dan gantsch bijster raest/
En dampen uyt zijn Kele blaest/
En schoon hy springht dan wonder hoogh/
Het steeckt hem in dat vinnigh oogh/
Soo dat hy in het gantsche dal
Niet weet waer hy hem keeren sal.

Ick wou dat alle trotsche lien
Hier op met oordeel woude sien/
En leeren uyt der leeuwen pijn
Niet al te fier en moedigh zijn/
Want siet! niet een soo grooten beest/
Dat oock zijn minder niet en vreest.

Un petit homme abat bien grand chesne.

Ken weet niet soo een schoonen boom/
Al staet hy aen een verschen stroom/
Al wast hy uyttermaten hoogh/
Al rijst hy boven 'smenschen oogh/
Al heeft hy noch soo dicken bast/
Al voet hy noch soo harden quast/
Dien niet een kleyn/ een eenigh man
In haest ter neder leggen kan/
Die niet een mes of kleyne bijl
Kan velle in een korte wijl.

Vraeght ghy wat dit verhael beduyt?
En wat ick stelle voor besluyt?
Een wespe quelt een moedigh peert
Al isset duysent Kroonen weert;
Een muys ontset een Oliphant
Al heeft hy noch soo grooten tant;
Een mugge steeckt een leeuw in't oogh
Al leyt hy het hem wonder hoogh/

Ghy daerom vrienden in't gemeyn/
En acht geen vyant oyt te kleyn/
Daer is noyt soo geringen man
Die niet sijn meerder schaden kan.

Al is u vyant maer een mier,
Soo houdt hem voor een grousaem dier.

Al schijnt den hondt niet groot te zijn,
Noch vanght hy wel een machtigh swijn.

Een Kat siet wel op een Koninck.

Gesellen wilt u wel beraden,
Hy is wel kleyn die niet kan schaden.

Hy en heeft geen wijsen geest,
Die voor gecken niet en vreest.

'tIs beter een hondt te vrient, als te vyant te hebben.

Men treet oock een vorsch wel soo lange tot hy eens quaeckt.

Wat hoornen heeft wil steken.

En versmaet den swacken niet want een mugghe kan selfs aen den leeuw het gesichte quetsen.

DIt laetste spreeck-woort is ontleent uyt de Arabische schrijvers, (want gelijck de selve betuyghen) quellen de mugghen in Mesopotanien de leeuwen wonderlijck seer, als Strabo in sijn sestiende eñ Marcellinus in sijn achtiende boeck verhalen.

Boni pastoris est tondere pecus, non deglubere.

Herder/ alsje Schapen scheert/
Siet dat ghyse niet en deert.

De Koninck spreeckt.

WEl brient hoe gaje dus te werck?
Ghy zijt te raeu naer ick het merck/
Het schijnt niet datje scheren wilt/
Maer datje wel ter keure vilt:
Ey staeckt u voor-stel/ raeuwe gast;
Want dat en is u noyt belast/
Neen/ neen/ een herder van het vee
Die houdt het vil-mes in de schee/
En is te vreden met de wol/
Al is sijn mande niet te vol;
En of hy schoon de Cudde scheert/
Noch maeckt hy dat het niet en deert.

Een hovenier of groensel-man/
Indien hy recht het ambacht kan/
Snijt wel de bladers van het kruyt/
Maer treckt voor al geen wortels uyt.

Dus

Dus soo ghy past op mijn gebiet/
Soo scheert het schaep/ maer viltet niet.

Wie de keers te diepe snuyt,
Bluft wel licht haer luyster uyt.

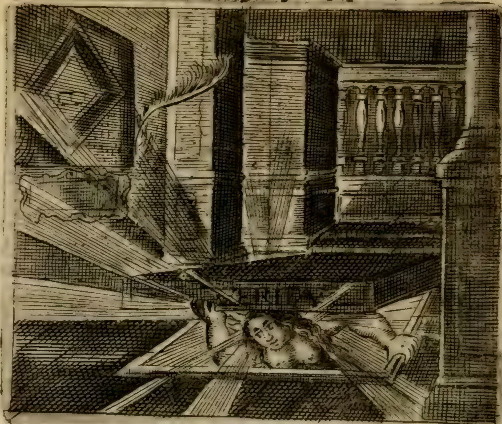
Men moet de schapen scheren na sy wolle hebben.

Snijt soo het kruydt dat het mach
blijven groeyen,
Snnyt ghy te hart so moet de neuse
bloeyen.

Magre vliegen bijten scherp.

TErwijl een herder op het velt
Syn jonge geyten overtelt/
En soeckt met yver over al/
Tot dat hy vint het vol getal;
Soo wast dat hy een mensche vont
Gantsch flaeu/ en totter doodt gewont/
Gelijck hy ander heyden lagh:
En als hy duysent vliegen sagh/
Die saten in dat versche bloet/
En werden eben daer gevoet/
Soo kreegh hy deernis metten man/
En joeger al 'tgedrochte van:
Hem dunckt dat hy hem gunste toont/
En dat syn lijden wert verschoont:
Maer de gequetste/ die het siet/
En acht dit vry syn voordeel niet/
Maer rieper hevigh tegen aen:
Ick bidde laet u jagen staen:
Ick bidd'/ houdt stille/ lieve vrient/
Ghy doet dat my doch niet en dient.
De vliegen die ghy ruymen doet
Zijn nu versadight van het bloet/
En al wat in haer plaetse koomt
Daer ben ick bijster voor beschroomt/
Want dat is uyter-maten graegh/
En dient my tot een nieuwe plaegh;
Dus wat ick immer bidden mach
Laet my slechts wesen soo ick plagh/
Want als het immers wesen moet/
„Een vette vliegh is eerst gevoet.

Verità non può ſtar ſepolta.

**Al leyt de waerheyt in het graf/
Al wat haer druckt dat moeter af.**

AL pooghter menigh menſch de waerheyt t'onderdrucken,
Ten ſal hem even-wel/ ten ſal hem niet gelucken.
Hier baet geen ſlim beleyt/ geen liſt of looſe vondt/
Geen booſe klapperny/ geen af-gerichte mont.
De waerheyt aengeranſt met drift van quade tongen
Wert ſomtijts met gewelt als in het graf gedrongen/
Als in het ſtof gedruckt/ ſoo dat gelijck het ſchijnt/
Haer luyſter/ blijde verw'/ en alle glans verdwijnt;
Maer ſchoon de reyne maeght is in den kuyl geſteken/
Sy weter even-wel/ ſy weter uyt te breken/
Sy opent ja het graf/ ſy licht de gantſche ſerck/
Al iſſe noch ſoo ſwaer/ al iſſe noch ſoo ſterck.
De waerheyt ſchoon verkracht/ en laet haer niet bederven/
De waerheyt ſchoon gewont/ en kan noch nimmer ſterven/
De waerheyt recht haer op/ al iſſet yemant ſpijt/
De waerheyt is van outs een dochter van den tijdt:
De waerheyt wat men doet/ en is niet in te dwingen/
Al ſou de felſte rotz in duyſent ſtucken ſpringen:
De waerheyt bortelt uyt/ gelijck een ſonne-ſchijn/
De waerheyt hoe het ga/ wil niet begraven zijn.

Es wird nichts soo rein gespunnen
Es komt zu letzt an die sunnen.

Niet en wort soo fijn gesponnen/
Of ten komt noch aen der sonnen.

AL heeft een spinne-kop haer webbe fijn gesponnen/
Noch komtet even-wel/ noch komtet aen der sonnen;
En schoon men haer bedrogh ten eersten niet en sagh/
Soo komtet even-wel ten lesten aen den dagh.
Hoe menigh slim bedrogh wort hier en daer geweven!
Hoe menigh loos beleyt wort hier en daer gedreven!
En schoon het yemant heelt oock somtijts menigh jaer/
Het wort des niet-te-min ten lesten openbaer;
Het Oogh/ het wacker Oogh/ daer uyt de lichte vloeyen:
De Son haer voedtsel heeft/ de korte dagen groeyen:
Het Oogh/ het wacker Oogh/ dat alle dingen siet/
En even in der nacht zijn helle stralen schiet/
Dat opent alle dingh hoe seer het is verholen/
Hoe dier het eenigh mensch van yemant is bevolen/
Hoe seer het yemant deckt of in het duyster sluyt/
De waerheyt liebe vrient/ die kijckt ten lesten uyt.

De waerheyt die in't duyster lagh,
Die komt met klaerheydt aen den dagh.

Al is de leugen schoon bekleet,
Sy doet noch haren meester leet.

Al is de leugen wonder snel,
De waerheyt achterhaeltse wel.

De leugen staet maer op een been,
Gaet breeđ haer dat,so heeftse geē

Het komt ten lesten aen den dagh,
Wat in den sneeu verholen lagh.

Wacht u wel neerstigh vande daet,
Soo isser tegen leugens raet,

Het gaet noch heden als het plach
Den lesten is den wijsten dagh.

Men siet ten lesten aen den stront wie de mispels gegeten heeft.

Dit luyt wat plomp / als veel hoog-duytsche spreucken; maer 't heeft zijn bescheyt.

Men vangt die liegt met rasser spoet
Als men een tragen krepel doet.

Marc. 4. 22.

Daer en is niet verborgen dat niet openbaer en worde,

A little pot, Is soen hot.

Een kleyne pot soeckt door een weynigh vyer/
Die maeckt terstont een bijster groot getier.

VRient/ zijt ghy gast/ of zijt ghy weert/
Komt hier een weynigh aen den heert/
Komt let eens watter omme-gaet/
En watter aen den vyere staet;
Want soo ghy vat den rechten gront/
Hier is yet dat ghy leeren kondt.

Ey siet/ hier is een pot geset/
Daer heb ick vlijtigh op gelet.
Al is die na de vlam gewent/
Al isser vyers genoegh ontrent/
Al leggen daer veel kolen aen/
Noch blijft hy echter stille staen:
En schoon men hem veel hitte biet
Hy schuymt/ hy raest/ hy bobbelt niet;
Maer siet den pot aen genen kant/
Die siedt genoeghsaem sonder brant/

En

En schoon hy raeckt naeu aen het vyer/
Hy maeckt terstont een groot getier/
Hy maeckt/ 'ken weet niet wat gelupt/
Het schijnt sijn gront-sop wilder upt.
Vraeght yemant hier de reden van?
My dunckt dat ickse geven kan:
De pot die in de vlamme staet/
En doch niet op of neder gaet/
Dat is een groot en machtigh vat/
En daer in schuylt een killigh nat/
Die wort niet haestigh om-geroert/
Of door het vyer om hoogh gevoert;
Maer dese pot van kleyn beslagh/
En daer maer weynigh in en magh
Die is van stonden aen geraeckt/
Met dat hem maer het vyer genaeckt.
Nu vrient staet noch een weynigh stil/
En let eens wat dit seggen wil:
Al wort een edel hert geterght/
En dickwils dit en dat gevergt
Noch wortet niet te licht beroert/
Of van de gramschap om-gevoert/
Maer neemtet op met koelen moet
Al wat hem dees of gene doet.
Maer yeder mensch van kleyn verstant
Die bobbelt als in heeten brant
Soo haest men hem maer eens genaeckt;
„Geringe breynen haest geraeckt.

DE gront-regels van veel menschen die groot-moedigh willen schijnen te zijn, gaen regel-recht aen, niet alleen tegens de rechte groot-moedigheyt; maer oock regel-recht tegens alle de eygenschappen van een recht Christen. Veel meynen groote eere te zijn niet te verdraghen: maer alles aen een yeder feytelick uyt te wetten; en in tegendeel soo wijst de ghesonde leere klaerlick uyt, datter gheen meerder groot-moedigheyt en is, als ongelijck met gedult te konnen lijden, en sich in sijn tochten te overwinnen. Een Christen en kan gheen vaster teycken hebben, van dat hy een kint Gods is, als dat hy met sachtmoedigheydt, en sonder weder-wraecke, kan oversetten het onghelijck dat men hem aen doet; Leert van my dat ick ootmoedigh en sachtmoedigh ben van herten [seyt de Heere Christus] en ghy sult ruste vinden aen uwe zielen. Alle kleyn en vuyl gespuys is wraeck-gierig: muysen bijten, byen steken, slangen ooc onverhoets geraeckt, schiete haer fenijn, kinderen zijn korsel, oude en siecke lieden gemelick, maer een welge-

ſtelt lichaem geſtijft met een rechtmatige ziele, kan lijden en mijden.
Dit ſoude oock op een anderen zin geduyt konnen werden, als te weten dat yemant van een kleynen ofte middel-matighen ſtaet, met weynigh ſich kan erneren, met kleyne koſten ſijn huys-geſin onderhouden;

Want anders: Groot is het hof, Veel moeter of.

En in teghen-deel ſoo is tot een kleyn oven weynigh vyers van noode.

Stultorum eſt cum ſtercore pugnare.

Men houdt hem voor een rechten geck/
Die wil gaen vechten met een dreck.

Het is voorwaer een rechte geck
Die't luſt te vechten met een dreck
Want of hy ſchoon al met gewelt
Sijn vyant plat ter aerden velt/
Wat wint hy met ſijn kloecke daet
Als dat hy ſich wel vuyl begaet?
En dat een yeder met hem ſpot
Vermits hy leelijck is bedot.

Ghy

Ghy die van spotters wort getergt/
Of door een guyt tot spijt gebergt/
Ick bidd'/ en acht op geen gekijf/
Van dees/ of die/ van man/ of wijf?
Mijdt lieber/ reyne zielen/ mijdt/
Lijdt met gedult/ o vrienden lijdt/
Want schoon ghy klappers tegen spreeckt/
En oock haer losse reden breeckt/
Noch efter wint ghy niet met al/
Als enckel leet en ongeval/
Noch efter wort ghy niet te kuys/
Maer komt noch des te vuylder t'huys;
Het is dan quaet hoe datje 'tmaeckt/
Geen dreck en dient te zijn geraeckt?
„Noyt vochter yemant met een stront
„Die sich daer door verbetert vont.

Met sijns gelijck te strijden is vol twijfelachtigheyt, met sijn meerder is dulligheyt, met sijn minder, sonder hope van eere. En daerom isset beter sijn gedult te oeffenen, en sijn ruste te houden.

Een goedt man en moet noyt tegens quade menschen strijden met haer eygen wapenen, dat is: schelden met scheldẽ te bejegenẽ: want anders en isser tusschen den genen die terght, en den genen die ghetergt wort geen verschil, als dat dese eerst, en d'ander lest, een quaetdoender wort.

Syr. 8. 4. 5.

Twistet niet met eenen onnutten klappaert, dat ghy gheen hout en draeght tot sijnen vyere.

Schimpet niet met eenen groven mensche, dat hy u geslachte niet en schende.

Non tace invidia, quando gloria crida.

Nijdt krijt van spijt/
Waer eere rijt.

SIet wat een selsaem dingh! hoe gaen de werelts saken!
Het licht/ het schoonste licht/ dat kan een doncker maken;
Want als de gulde Son haer toont op eene zy/
Daer valt van stonden aen een swarte schaduw' by.
Al waer opt eere komt met haer vergulde stralen/
Al waer opt bly geluck komt uytten hemel dalen/

Daer

Daer is van stonden aen/ daer is de swarte nijt/
Die met een open keel wel luyd' en leelick krijt/
Die laet schier nimmer af van tegens eer te rasen/
En komt haer vuyle gift op haer geduerigh blasen;
Maer 'tis een nutter dingh wanneer het God behaeght/
Van dees en die benijt als over al beklaeght.

'tIs den eenen hondt leet dat d'ander in de keucken gaet.

Die wel gedijt,
Die wort benijt.

Naer eer en staet,
Volght nijt en haet.

Elck weet waer hem de schoen wringht.

Ghy prijst/ o vrient den nieuwen schoen/
Die ghy siet aen mijn voeten doen:
Ghy siet het leer is wonder net/
En aerdigh na den voet geset:

Ghy siet een wonder schoonen naet
Die geestigh om de sole gaet:
Ghy siet/ in plaetse van een bant/
Een roos geciert met diamant:
Ghy siet in als een meester-stuck/
En stelt dit onder mijn geluck.
Maer ghy/ die dit van buyten siet/
En voelt het innigh prangen niet/
Van buyten schijnt het moy te zijn/
Maer binnen is een stille pijn/
Een pijn die my geduerigh wringht/
En mijn geheele vreught bedwinght.
Men oordeelt dickmaels eenigh Mensch
Als of hy hadt sijn 'sherten wensch:
En daerom wort ons eygen staet
By ons mispresen of gehaet:
Maer soo men waerheyt spreken magh/
Dit is voorwaer een quade slagh/
Want hy/ dien ghy geluckigh hiet/
Heeft dickmael eenigh stil verdriet/
Heeft dickmael/ ick en weet niet wat/
Dat ghy van buyten niet en vat;
Maer soo ghy eens ter degen saeght
Hoe dat sijn herte leyt en jaeght/
Hoe dat hy binnen is gestelt/
En wat hem in den boesem quelt/
Ghy soudt misschien u swaersten druck
Verheffen boven sijn geluck.
Gelooftet vry/ al draegh ick schoon
Een prachtigh Kleet/ een goude Kroon/
En boven dien een Koninghs-staf/
Al dat en weert geen hooft-zweer af;
Ick ben/ eylaes! ick ben gequelt/
En dickmael wonder vreemt gestelt:
Ick voele ja een swaer verdriet
Schoon dattet yder niet en siet/
Ick voele dat my binnen wringht;
„'Ten is geen gout al watter blinckt.

Geen geluck „ Sonder druck.
Wat blinckt „ Dat wringht.
Een nieuwe schoen
Kan pijne doen.
Oock daermen 't niet en siet,
Is dickmael groot verdriet.

'tIs

't Is geneugelijck te sien regen als men in't drooge staet.

HEt is een aengename saeck/
En dient veel menschen tot vermaeck/
Te sien hoe wint en hagel slaet
Wanneer men in het drooge staet/
Te sien hoe dat een dicke wolck
Komt neder storten op het volck/
En hoe het driftigh hemels nat
Maeckt al de paden glibber gladt/
Te sien hoe sich een yeder mijdt/
En efter noch ter aerden glijdt.
't Is lustigh van een stille ree
Te sien een ongetoomde zee/
Te sien haer wonder groot gebaer/
Te sien een anders groot gevaer/
Te sien hoe dat een machtigh schip
Rijst boven aen een hooge klip/
En weder in een korten stont
Wort afgedreven na den gront/
En weder met een snelle vlucht
Komt opgestegen in de lucht.
Voorwaer het is dan licht geseyt
De lieden hebben geen beleyt/
De schipper of de man te roer/
Dat is voorwaer een rechte loer:
Wis soo ick stier-man wesen mocht/
Ick stierd' het schip in genen bocht/
Ick stierd' het schip in genen kolck/
Soo hield' ick 'tschip en al het volck.
Siet dus soo gaet et over al
Wanneer men komt in ongeval;
Want die gesonde leden heeft/
En van de koortse niet en beeft/
Weet veeltijts wonder goeden raet/
En duysent kruyden voor het quaet:
Maer komt hy sellifs in't verdriet/
Soo staet hy daer wel slecht en siet/
En kucht dan meer als yemant plach
Die opt van koorts te bedde lach;
,,Want als de noot gaet aen de man/ ,,Dan

„Dan siet men wat de meester kan.

Hoe licht geeft yemant goeden raet | De beste stuerlŷ zijn aen lant.
Wanneer hy is in goeden staet.

Voor wint en stroom ist goet stieren.

Een schipper op de strande, ofte aen de zee-kant staende, sprekende met sijns ghelijcke, wijsende op een schip, voor den wint af-komende.

Ey kom en segh ons liebe maet
Die hier ontrent den Oever staet/
Hoe gatet dus met onse Jan?
Hy schijnt nu bry een dapper man/
En 'twas maer dees voorlede weeck
Dat hy ellendigh stont en keeck;
Hy quam met onweer voor de Maes/
Daer sat hy doen gelijck een dwaes/
De Meer die dreef hem aen den gront/
Dies stont de broeck hem dapper ront/
Hy badt/ hy schreyd'/ hy riep/ hy kreet/
Als een die van geen stieren weet:
En siet! hy quam doe noch te recht
Door bystant van sijn buer-mans Knecht;
Maer nu sit hy en koeckeloert
Als een die bruylofts gasten voert:
Hy schijnt nu meester van den stroom/
En leyt het schip als metten toom/
Hy maeckt voor al een bly gelupt/
En al de wimpels wapen upt;
Ick bidde daerom goede man/
Ey segh ons hier de reden van?

Antwoorde.

Als wint en ty van achter koomt
Dan is de schipper onbeschroomt/
Dan leyt hy spelen sijn gepeps/
Hy singht/ hy quinckt/ hy drinckt een reps/
Hy is te wonder wel gesint/
O 'tis goet stieren voor den wint;
„Maer als de noot gaet aen den man
„Dan siet men wie het ambacht kan.

El corcobado no vee su corcoba, y vee la de su compannon.

Een ander heeft altijt de schult/ Geen mensch en siet sijn eygen bult.

GHy siet in dese prent geschildert naer het leven/
Hoe datter menigh mensch een ander weet te geven/
Hoe dat schier yeder mensch eens anders feylen siet/
En weet (gelijck het blijckt) sijn eygen feylen niet:
Ghy siet een bultigh mensch een bultenaer begecken/
Ghy siet hem sijnen mont in vreemde bochten trecken/
En siet de spotter selfs en is niet als een dwergh/
Hy torst op sijnen rugh een bult gelijck een bergh.
Ey wat is van den mensch! wy konnen ondersoecken
Een anders huys-bedrijf/ een anders reken-boecken.
Een anders gansch beleyt tot aen de minste streeck/
En in ons eygen huys en sien wy niet een streeck:
Wy weten alle man sijn lesse voor te spellen/
Wy weten alle man sijn feylen op te tellen;
Maer niemant keert het oogh ontrent sijn eygen schult/
En siet! op onsen rugh daer hanght de meeste bult.

Eŋ vrienden/ niet alsoo/ laet vreemde lieden blijven/
En wilt geen schamper jock op yemant anders drijven/
„Maer denckt in u gemoet. Want 'tis een rechte geck
„Die veel een ander straft/ en nimmer sijn gebreck.

Matth. 7. 3.
Wat siet ghy den splinter in uws broeders ooge? ende en werdt den balck in u oogh niet gewaer.

Die wel sijn eygen hert door-siet,
En spot met sijnen buerman niet.

Woegh yemandt recht sijn eyghen schuit,
Hy sagh noydt aen sijns mackers bult.

Chacun a un fol en sa manche.

DAer is geen mensch soo wel geleert
Noch om sijn kunst soo hoogh ge-eert/
Daer is niet een soo wijsen man/
Hoe veel hy weet of wat hy kan/
Die niet een geckjen by hem voet/
Of binnen in sijn mouwen broet;
En siet dat wilder dickwils uyt
Oock daer het dickmael niet en sluyt.
Maer waerom hier toe meer geseyt?
Of met veel woorden uytgebreyt;
't Is met den mensch alsoo gestelt/
Hoe rijck/ hoe wijs/ hoe grooten helt/
Wie datter is of komen sal/
Een yeder heeft sijn eygen mal/
Een yeder heeft een stil gebreck/
Een yeder heeft sijn eygen geck;
En noch is't al de wijste man
Die best sijn geckjen helen kan.

Noyt man en had soo wijsen sin;
Of daer en stack een geckjen in.

Krepel wil altijt voor danssen.

LEst-mael quam ick in een velt
Daer een yder was gestelt
Tot een uyt-gelaten vreught/
Na de wijse van de jeught;
Jonge lieden van het landt
Songen/ sprongen/ handt aen handt:
Yder maeckte groot geschal/
Yder wasser even mal;
Doch van allen wasser een
Met een krom/ een kreupel been/
Met een plompen stompen voet/
Die hadt veren op ten hoet/
Die was voren aen den dans/
Die was by den Rosen-Krans/
Die was omtrent aen de mey/
Die was leyder van den rey;
Wat men peep of wat men songh/
Krepel hadt den eersten spronghe:
Al is Fop een rap gesel/
Al doet Heyn sijn dingen wel/
Al leyt Jorden moeye Trijn/
Krepel wil de voorste zijn.
Maer al was dit in het velt/
't Is oock elders soo gestelt;
Want oock by de steedtsche lien
Wort dit menighmael gesien/
Veeltijts/ watter wort gedaen
Krepel maeckt hem voren aen;
Krepel is een dapper man/
Schoon hy niet/ als hincken kan.
Isset niet een selsaem dingh
Dat een losse Jongelingh/
Dat een onbedreven gast/
Die het immers niet en past/
Veeltijts eerst sijn oordeel uyt/
(Schoon het dickmael niet en sluyt)
Eerst van alle dingh gewaeght/
Al en is hy niet gevraeght!
Eerst sal brengen aen den dagh/
Wat hem op de tonge lagh!

Vraeghter

Vraeghter yemant hoe dit koomt?
Wyse lieden zyn beschroomt/
Datter yet macht zyn geseyt
Dat niet recht en is beleyt/
Daerom gaense traegh te werck/
En al met een diep gemerck;
Maer een geck vol losse waen
Haest sich/ en wil voren gaen:
Daerom seyt men noch althans
„Kreupel wil eerst aen den dans.

God beware my van yemandt die maer een boecxken gelesen heeft.

Hoe slimmer timmer-man, hoe meerder spaenders.

Het ydel vat bomt meest.

Een penningh in den spaer-pot, maeckt meer gheraes dan als sy vol is.

Veel roemen met een dommen geest,
Een ydel vat bomt alder-meest.

Hoe slimmer wiel, hoe meer het kraeckt.

Hy is een geck Die sijnen beck Soo klappen laet,
Dat om sijn mal En los geral Hem yeder haet.

Stulto ne permittas digitum.

Steeckt u vinger in geen dwasens mont.

HOort noch/ o vrient/ een goeden slagh/
Die u ten besten dienen mach:
Wanneer ghy weet in u gemoet
Dat yemant vreemde kueren voet/
Dat yemant losse grillen heeft/
En op geen vasten regel leeft/
Soo stelt u noyt in sijn gebiet;
En leent hem oock u vinger niet/
Of anders sal het grilligh hooft/
Als ghy het alderminst gelooft/
U soo eens grijpen by der hant/
U soo eens nijpen metten tant/
Dat ghy uyt enckel onverdult
U sotte daet versoeyen sult.
Wel aen dan tot een kort besluyt/
Treckt hier nu desen regel uyt:

Dat

Dat nimmermeer met eenigh sot
En dient gejockt/ gescherst/ gespot/
Dat oock geen wijs heyt dient gepleeght
Met een die niet en over-weeght/
Maer dattet is de beste boet/
Dat yeder sich van narren hoet;
„Want 'tis voorwaer geen wijse geest
„Die voor geen sotten is bevreest.

Met gecken en moet men niet dwasen.

So ghy een stoc geeft aen een geck
Gewis hy slaet u in den neck.

Te veel betrouwen
Doet veel berouwen.

Al eer dat ghy een vrient betrout,
Soo eet met hem een mudde sout.

Soo ghy een geck de vingers biet,
'tIs vreemt neemt hy de vuysten niet.

De Gans blaest wel/ maer en bijt niet.

Eerst als ick dese Gans geweldigh hoorde rasen/
En ick en weet niet wat uyt hare kaken blasen.

Doen was ick bijn ontset en stont gelijck verbaest/
Ick meynde voor gewis het was een grousaem beest:
Ick meynd' een grooten beyr of leeuw te sullen vinden/
Of wel een fellen draeck die menschen kan verslinden/
Ick kreegh in mijn gemoet/ vermits het snar gelupt/
Een selsaem na-gepeys/ een wonder vreemt beslupt:
Maer nu ick omme-kijck/ en wil mijn spiesse vellen
Om ons met volle kracht ter weer te mogen stellen/
Soo spreeck ick tot mijn selfs: Wat ben ick voor een geck!
Dit beest heeft anders niet als slechts een platten beck;
Geen tanden in den muyl/ geen klauwen aen de voeten/
Geen kromme nagels selfs/ om in het slick te wroeten/
't Is al maer enckel wint schoon dattet vinnigh fiet;
„Geselle weest gerust/ de blasers bijten niet.

Wijt gapen en bijt niet,
Veel blasen en smijt niet.
Sy en bijten niet al die haer tanden laten sien.
Een kat die veel maeuwt vanght weynigh muysen.
Dreygers en vechten niet.
Leelick sien bijt niet.
Het dreygen is der gedreyghden geweer.
Bloode honden bassen veel.
Een gedreygt man leeft seven Jaer.
Schurfde Schapen bleeten meest.
'tIs een wijse van het lant,
Lange tonge kort van hant.
De luypende katten halen 't vlees uytten pot.
Hoe meerder liefde, hoe minder spraeck.
Veel vlaggen luttel boters.
Hoogh geheven, maer in 't lest een broeck vol wints.
De volle koren-airen hanghen laeghst.

Parturient montes.

Het baren van Bergen komt uyt op een Muys.

MEn houdt dat eens de Faem/ al over lange Jaren/
Quam roepen door het lant de rotzen sullen baren/
De rotzen zijn bevrucht/ haer tijt die is vervult/
En daerom is het lijf hun wonder hoogh gebult.
Stracks quam daer op het volck met hoopen aen-gedrongen/
En met een nieusgier oogh te wachten op het jongen/
De velden zijn bedeckt/ de dijcken vol getast/
De boomen over-al gebogen van den last;
De grootste van het lant die komen aen gereden/
En al die minder zijn die komen aen getreden;
Daer roeptmen over-hoop al wat men roepen magh:
Wat sal hier voor een spoock gaen komen aen den dagh?
Wat sal der voor een dier sich heden openbaren/
Dat in de moeder lagh soo-menigh hondert jaren:

Hoe sal het wesen zijn van soo een grousaem beest/
Waer voor dat al het Lant en al de werelt vreest :
Hoe sal het monster sien : hoe bijster sal het krijten :
Hoe sal de felle rotz in groote stucken splijten :
Voorwaer indien het jonck de moeder is gelijck/
Soo wilt noch heden zijn gelijck een hoogen dijck.
Dus blijft het nieusgier volck/ in over-groot verlangen/
Ontrent den hoogen bergh met al de sinnen hangen/
Veel sieter even-staegh yet wonders in den geest/
D'een hoopt 'ken weet niet wat/ en d'ander is bevreest ;
Ten lesten soo het scheen/ soo gingh den berrigh open/
En siet : daer komt een dier ter zijden uyt gekropen/
Een dier/ een wonder dier ; maer raet hoe dat het hiet :
Een muys/ een kleyne muys/ en anders isser niet.
Stracks rijster groot gelagh uyt soo veel duysent monden/
Die in dit vreemt gesicht sich als bedrogen vonden ;
Doch verr' het meeste deel is uytter maten gram/
Om dat het om een muys soo verr' geloopen quam.
Maer dat het slimste was/ die 'thuys gebleven waren
Die vraeghden spots gewijs hoe dat de jongen varen/
De jongen van den bergh/ en wie de vrucht ontfingh/
En wie den klopper-doeck quam binden aen den ringh.
Siet dus verdween de Faem/ die met een schielick blasen
Te samen had gebracht een hoop van losse dwasen/
Haer stem/ haer groot geraes/ al schreeudet wonder luyt/
Dat komt al op een muys/ en op een geer-maer uyt.
Het is van oudts gelooft/ dat van uyt-mondigh roemen
Hoe luyde dat men roept/ niet veel en plagh te koemen ;
Ghy/ weest hier wijser in/ en houdt my desen voet/
„Let niet wat yemant seyt/ maer wat een yeder doet.

Hy moet veel brijs hebben/ die elck den mont sal stoppen.

De man die de pap biedt spreeckt.

Wat heb ick menigh vyer gestoockt!
Wat heb ick dickmaels pap gekoockt!
Wat heb ick menigh mont gestopt
Ja tot de tanden vol geprópt!
En noch soo isset even-veel/
Schier yeder heeft een open keel/
Schier yeder houdt een hollen mont:
Dat is een diepte sonder gront;
Want t'wijl ick hier den lepel bie/
Soo is't dat ick daer yemant sie/
Die gaept van nieus 'ken weet niet hoe?
En splijt tot aen sijn oiren toe;
En stracks al weder metter daet
Soo vind' ick noch een nieuwen braet?
Die bint sich eeuwigh neven my/
En schoon hy krijght geduerigh bry/

Noch

Noch grolt hy efter tusschen bey
Gelijck een kater in de mey.
Gewis ick bender qualick aen/
Want siet! 'ken hebbe noyt gedaen ;
En schoon mijn pot hielt soo veel brijs/
Van blommen meel/ of enckel rijs/
Gelijck een vat daer in men brout/
Dat somtyts dertigh tonnen houdt/
Noch efter bleef ick in't verdriet/
Want al mijn pap en vater niet.
Wat raedt dan voor soo diepen kolck?
Wat raedt voor soo veel gapent volck?
Ghy swijght/ o vrient/ en siet op my!
Wel hoort dan wat mijn oordeel zy:
Ick wil mijn heert/ mijn hert/ mijn huys/
Gaen maken net/ en houden kuys/
En schaffen dan gelijck het dient/
En voor een gast/ en voor een vrient/
En voor een yeder billick man/
Na dat mijn keucken lijden kan;
Ick wil niet morssen soo ick plagh/
Maer koken in den heelen dagh/
Soo doende stel ick my gherust/
En laetse schreeuwen die het lust.

Wie kan't gevoegen
Naer elcks genoegen.

Hy en kan't niet yder passen,
Die het koren ons doet wassen.

'tIs quaet alle krom-houtẽ rechten.
Men kan't qualijck al besorgen.

Voor alle gaten is't quaedt garen hangen.

Men hoeft wel pap met volle potten

Om mondt te stoppen aen alle sotten.

Men kan alle dingh door swijghen niet door kijven.

Ick en sagh mijn leven dagen
Niemant alle man behagen.

'tIs voorwaer een kunstigh man,
Die het al wel maken kan.

Het meel soo veel als duysent pont
En stopt niet eenen klappers mont.

Die aen de wegh timmert heeft veel berichts.

Als yemant timmert aen de straet
Daer yeder komt/ daer yeder gaet.
Daer al de werelt mal en broet
Mach sien al wat de metser doet/

Die staet dan uyt aen alle kant
Het oordeel van het gantsche Landt;
Hier komter een vol enckel nijt/
En seyt de Keucken is te wijt;
,,En Keuckens slechts maer voor den noot.
,,Dit maken kleyne Zalen groot.
Een ander siet den Gevel aen/
En seyt; 'tis schoone voort gedaen/
Dit huys is niet en bijster hoogh/
Dan 'tis alleen maer voor het oogh:
Een derde neemt een diep gemerck/
En gaende door het gantsche werck/
Seyt dattet niet in huys en sluyt
Om datter is een achter-uyt:
Want zijn de boden niet te pluys:
Een achter-deur verraet het huys:
Een vierde straft een enge gangh/
Of seyt de Kamer is te langh:
Een ander acht de Kelder niet
Om datse na het zuyden siet:
In't kort/ een yeder vinter wat
Waer by dat hy den meester vat.
Waer is doch oyt een steen geleyt
Daer tegen niet en is geseyt;
Maer dit en gelt niet hier alleen/
Die sucht is over-al gemeen;
Al wat door yeder wort gedaen
Dat heeft al vry wat uyt te staen:
Siet alsser yemant boecken schrijft/
De leser lacht/ de leser kijft/
De leser prijst/ de leser spot/
En beyde dickmael sonder slot;
De leser juyght/ de leser geckt/
En al na dat hy is gebeckt/
En die het veeltijts minst beseft
Dien isset die het hartste treft.
Nu tegens dit gemeensaem quaet
En weet ick anders geenen raet:
Als dat men uyt een vroom gemoet
In alle dingh sijn beste doet/
En laten mans en vrouwen dan
Al seggen wat men seggen kan: Daer

Daer was doch noyt soo vromen ziel
Die niet in spotters handen viel.

Hy behoeft wel een goede voorspraeck, die voor alle mans vyerschaer betrocken wort.

Wie ist die sonder opspraeck blijft,
Die voor de Wereldt spreeckt of schrijft?

Nul cheval si bien ferré qui ne glisse.

DIt was een moedigh peert/ en heden noch beslagen/
Het gingh wel deftigh aen oock somtijts gantsche dagen/
Het gingh een stagen tret van dat ick neder sat/
Oock was de wegh bequaem/ en geensins glibber-glat;
Noch reed' ick met bescheyt/ en geensins om te mallen/
En siet dien onverlet/ het peert dat is gevallen;
Daer ligh ick nu/ eylaes! daer ligh ick moedigh quant/
Gedommelt in het stof, geslingert in het zant.
Wel nu/ dat heeftet wech; noch moet ick efter rijsen/
En uyt het ongeluck mijn dwaesheyt onderwijsen;
Ghy/ segh eens/ mijn vernuft/ wat ick uyt dese val
Voor my/ en mijns gelijck/ ten nutte brengen sal;
Ey wat is ons verstant? Wy gaen op losse beenen/
En dan oock alder-meest/ als wy het seker meenen;
Men vint/ na mijn begrijp/ niet een soo vasten man
Die niet een lossen pas by wijlen doen en kan.
Al is de ruyter gaeu/ noch sal hy somtijts glippen;
Al is de visscher snegh/ hem kan een ael ontslippen:
Wat dienter veel geseyt? de beste van den hoop
Heeft dickmael (eer hy't meynt) de zinnen op den loop.

Het mist een meester wel.
Geen soo loosen exter, of haer nest wort wel eens geroost.
Geen soo snegen hin, of zy leyt wel een ey verloren in de netelen.
Een goet visscher ontglipt wel een ael.
Een beslagē merrye struyckelt wel.

Een vier-voetigh Peerdt snenveldt wel.
Een goet schutter mist wel.
Niemant soo wijs, of hy kan falen.
'tGhebeurt wel dat een goet Zeeman overboort valt.
'tIs een goet schutter die altijt het wit raeckt.

Elck vogelkie singht soo't gebeckt is.

DE vogels singen in het velt
Naer dat haer vecken zijn gestelt/
Dat is van over langh geseyt/
En wy niet sonder goet bescheyt/
Want soo ghy wandelt door het woudt
En daer u zinnen besich houdt/

Ghy

Ghy sult bevinden metter daet
Dat onse spreucke seker gaet.
Meest al dat cromme becken heeft
Bevintmen dat van rooben leeft/
En mits het daer alleen op siet
Soo past het op het singen niet;
Vint ghy een vogel plat gebeckt/
Weet dat hy naer het water treckt/
En mits hy in den modder wroet
Soo is sijn stemme nimmer soet;
Een lange beck die heeft een schijn
Een harders fluyt te mogen zijn/
Maer daer en komt niet anders uyt
Als ick en weet niet wat geluyt/
Jck segge daerom voor het lest
De kleyne becken singen best.
„God geeft de kleynen nu en dan
„Dat noyt en hadt de grootste man.
Besiet den soeten nachtegael·
Besiet de vogels al-te-mael/
„Hoe grooter beck/ hoe quader clangh/
„Hoe kleynder dier/ hoe soeter sangh.
't Js anders met den mensch gestelt
Als met de vogels van het velt;
De menschen hebben eenen mont/
Maer die en heeft niet eenen gront:
Want spreeckter een uyt sachten geest/
Een ander brult gelijck een beest;
Dus al wat onder ons geschiet
En komt ons van de monden niet/
De mont is maer een buyten-lit/
't Js 'therte daer de roerder sit;
De mont die bidt/ de mont die schelt/
Al naer het binnen is gestelt.
Dus ghy die vuyle dingen spreeckt/
Of vinnigh met de tonge steeckt/
Houdt vast dat ghy in u gemoet
Een vuyl/ een grousaem monster voet.
„Het oor dat wijst den Ezel uyt/
„Den Olyphant sijn lange snuyt/

„Het water kent men aen den gront/
„De menschen aen haer eygen mont.

Yeder vogel singt na hem de snabel gewassen is.

Men siet aen de tonge of 'tvercken gortigh is.

Vuyle monden
Vuyle gronden.

Wie sijn tonge niet bewaert,
Stracks soo kent men sijnen aert.

Het vat geeft uyt, soo het in heeft.

Soo de man is in den mont,
Soo is hem sijns hertens gront.

Men kendt de Boomen aen de vruchten,

Een weeldigh hertje by de kluchten.

Hy en kan geen honigh spouwen die niet als galle in den mondt heeft.

Onreyne voghels kraeyen selden goet weder.

Een koeck-koeck roept sijn eygen naem uyt.

De koeck-koeck ende zijs,
En singen niet op eenen wijs.

Syr. 37. 8.

Aen de reden kent men de man.

Als yeder seyt dat ick ben een vercken/ soo moet ick in't kot.

De man die men in't kot wil steken spreeckt.

Siet doch eens wat vreemde grillen/
Siet eens wat een selsaem stuck!
Schoon ick yeder meyn te stillen/
Noch soo blijf ick inden druck:
Of ick drage menschelijcke leden/
En voor al een rappen geest/
Of ick toone goede zeden/
Yeder houdt my voor een beest:
Yeder komt geduerigh seggen/
Yeder roept/ ick ben een swijn.
En al kan ick t'weder-leggen/
'tMoet noch al gelogen zijn.
Sooder yemant komt te vragen
Wat my let/ en watter schort/
Siet! ick wil het hem gewagen/
Want men doet my veel te kort:
Siet ick heb de werelt tegen/
En ben yeder tot een spot/
Niemant is tot my genegen/
Daerom moet ick in het kot:

Hier

Hier en baet geen tegen-sprecken/
  Yeder houdt sijn eerste waen/
Yeder houdt sijn oude strecken/
  Wat ick doe ick moeter aen.
Wat is dat my kan genesen?
  Hier en baet geen wijs beleyt/
Yeder is en moetet wesen
  Dat de werelt van hem seyt.

Laet vry al de werelt rasen,
  Ghy, doet maer een yeder recht,
Die meest krijten zijn de dwasen,
  Best eenvoudigh ende slecht.

Wie kan een Hont zijn blaffen verbieden?

Scherpe distels steken seer,
Quade tongen noch veel meer.

Die quaet spreeckt eer hy het siet,
Schoon hy sweeg ten schade niet.

Wie een quaden naem heeft is half gehangen.

Een schip op zant/ een baken in de Zee.

TE louver/ man te roer/ te louver lieve maet/
Kijck hoe het met het schip van onsen buer-man staet;
  Hy sit daer op een zant gegeesselt van de stroomen/
  En daer en is geen hulp hoe seer de gasten boomen/

Dus

Dus sooder nu een wint komt dringen na den wal/
't Is seker dat den kiel in stucken bersten sal.
Ghy/ siet dan neerstigh toe en let op uwe saken/
Een schip op droogh gezeylt/ dat is een seker baken.
En 'tis na mijn begrijp geen onvoorsichtigh man
Die op eens anders feyl de sijne toomen kan.
Veel menschen lieve vrient ontgingen harde slagen/
Indien sy met verstant op d'een en d'ander sagen;
Men segge wat men wil exempels hebben kracht
Wanneer men met bescheyt op hare gronden acht.
Daer is geen beter school de kinders aen te wijsen/
Daer is geen sachter tucht de mannen aen te prijsen/
Als dat men staegh bedeckt en vlijtigh gade slaet
Wat dat een ander doet/ en watter uyt ontstaet.

Hy spiegelt hem sacht, die hem aen andere spiegelt.
Hy spiegelt hem met vreught en uytermaten sacht,
Die op een anders straf sich van gebreken wacht.

Als u Buer-mans huys brant/ ist tijdt uyt te sien.

Daer is yeder aen gelegen
Hoe het sijnen buer-man gaet/
Want zijn daer verkeerde wegen/
Stracks verspreyt sich oock het quaet.
Goede bueren zijn te wenschen/
Dat is bijy een groot gemack;
Maer die woont by snoode menschen
Draeght voorwaer een lastigh pack.
Let dan vrient op u gebueren/
Let wat dees of gene maeckt/
Want ghy sultet eens besueren
Soo syn huys in brant geraeckt.

Quade gebueren,
Moet men besueren.

Beter alleen, als qualick verselt.

Die ontrent een molen woont, bestuyft van het meel.

Met

Met een benepen kat is quaet te vechten.

Een man met een katte vechtende, ſpreeckt.

Myn wijf heeft menighmael van deſe kat geklaeght
Vermits ſy even ſtaegh haer wonder qualick draeght/
Sy is te lijdigh ſlim om alle dingh te ſnoepen/
Sy neemt al dat ſe wil/ en laet de meyſens roepen/
Sy raeckt ontrent den heert/ al is de keucken toe/
Sy krijght 't vleys uytten pot/ en niemant weter hoe;
En nae te zijn voldaen in al haer grage luſten/
Soo ſluyptſe ſoetjens wech/ en gaet dan liggen ruſten/
Niet in den turrif-hoeck/ maer op het beſte bedt/
Dat leyt dan even ſoo gelijck een vuyle ſlet.
Om dit en ander quaet/ ſoo is het woort geſproken/
Dat haer oock heden ſelfs de kop moet zijn gebroken;
Maer als ick nu het beeſt in dit vertreck beſluyt/
Soo puylen meer als opt haer quade parten uyt:
Sy brult gelijck een leeu/ in plaetſe van te maeuwen/
Sy vier-ooght als een wolf/ en toont haer feile klaeuwen/
En ſchuym-beckt als een ſtier/ en laet haer tanden ſien/
Getrooſt/ gelijck het blijckt/ my d'oorlogh aen te bien;
Soo haeſt ick haer genaeck ſy ſchijnt te ſullen raſen/
Sy geeft haer inde lucht tot boven aen de glaſen/
Nu wijcktſe voor een tijt/dan komtſe weder aen/
Noch glas/ noch porceleyn en kander blijven ſtaen;
Indienſe met gewelt in enghte wort gedrongen/
Soo komtſe wonder fel my in het licht geſprongen/
En of ick aen het beeſt den blooten degen toon/
Sy vlieghter tegen aen/ en achtet niet een boon/
Sy bleeff my rechte voort/ ſy bleeff my aen de wangen/
Sy bleeff my inden baert met haer klaeuwen hangen/
Dies ben ick vuyl/ begaet/ bekrabbelt over al/
En ſtae vaſt in beraet hoe ick het maken ſal:
Mijns oordeels iſſet beſt de kat te laten loopen/
Want ſy wil al te dier haer ſnoode vacht verkoopen:
Wel kome wie der wil/ voor my ick ſcheyer uyt/
„De noot/ o lieve vrient/ de noot is bitter kruyt.

Wt noot,
Roert de kat haer poot.
De beten van ſtervende ghedierten
zijn doodelick.
In enghte ſijnen vyant dringen,
Dat doet hen menighmael ontſpringē
Als u vyant gaet te rugh,
Maeckt hem vry een gulden brugh.

Noot ſtoot.
De noot doet oock vertſaeghde
knechten,
Met groote kracht een yder vechtē
1. Reg. 20. 11.
Die het harnas aentreckt en ſal hem
niet beroemen ghelijck een die
het harnas af-leyt.

Neede maket the old wife trot.

De noodt die doet een out wijf draven/
Oock over slooten over graven.

Het beeldt diende te weſen een out wijf die voor loopt, verſchrickt van een beyr, of ander wilt dier, dat (van ſijn banden los zijnde gheworden) haer na loopt.

Siet wat de noot ons leert: Sy die met kromme leden
 Quam traegh/ gelijck een ſleck/ allenckens aen getreden/
  Die loopt nu ſonder ſtock/ die maeckt nu grooten ſpoet/
  Ja trippelt op het velt gelijck een kievit doet.
Noodt is een harde ſchool; ſy kan de menſchen leeren
Haer aengeboren aert/ haer ſwackheyt over-heeren;
  Noodt is een bitter kruydt/ dat dickmael heeft gewracht
  Dat niemant heeft gedaen/ dat niemant heeft gedacht.

Als yemandt 'twater in den mondt loopt, dan leerdt hy eerſt ſwemmen.

Geen gout ſoo root,
Of 'tmoet uyt om broot.

Als yemant moet,
Siet wat hy doet.

Geen beter meeſters, als armoe en noodt.

De noodt leert wonder doen,
Sy maeckt de bloode koen.

Naeu onderſoecken komt van arme lieden.

On ne ſçauroit faire boire un aſne, s'il n'a ſoif.

Noch vinnigh ſlaen/ noch harden dwanck/
En brenght den Ezel tot den dranck.

De Man beſich ontrent den Ezel ſpreeckt,

Ick hebbe veel gefluyt/ ick hebbe veel geſproken/
 Ick hebbe my den kop nu langen tijdt gebroken/
  Ick hebbe boven dat uyt fellen moet getiert/
  En dit onwilligh beeſt in geenen deel gevїert:
Ick hebbe naderhant het grilligh dier geſlagen/
Mits ick zijn ſtegen aert niet langer konde dragen/
  Ick hebbet menighmael getogen metten toom/
  En met geheeler kracht gebogen na den ſtroom:

Maer of mijn galle rees/ sy mochte weder sincken/
Al wat ick oyt begon/ ten heeft niet willen drincken;
Dus ben ick gantsch ontstelt/ en ga nu weder aen/
En sal my aen het beest (na dat my dunckt) ontgaen.
Maer heb ick oock gelijck soo bijster uyt te varen?
Ick bidde/ mijn vernuft/ ey laet ons wat bedaren/
Ey laet ons sonder gal/ en met een stillen geest
Eens wegen/ soo het dient/ de sake van het beest;
Waerom doch sal de spijt in mijnen geest ontvoncken?
Het beest dat is gelaeft/ en heeft alreets gedroncken/
Dies heeftet geenen wil (hoe vinnigh dat ick stoot)
Te drincken sonder dorst/ te drincken sonder noot:
Is hier nu stofs genoegh om soo verstoort te wesen?
Met oorlof/ na my dunckt/ 'ken hebbet noyt gelesen/
Maer soo dit lastbaer dier/ als eertijdts/ spreken kond'
Ghy wiert een beest verklaert/ oock door een Ezels mondt.
Doch laet ons even hier eens tot de menschen keeren/
En van den Ezel selfs bequame zeden leeren/
Ghy siet hoe dat het beest door geenderley bedwanck
Wil raken aen het nat/ of komen totten dranck;
De reden is bekent/ het beest dat heeft gedroncken/
Maer ghy neemt dickmaels in al watter is geschoncken/
Om ick en weet niet wien. O 'tsy hem die u dwinght/
En 'tsy u boven al die sonder reden drinckt;
U dorst die is gelaeft/ u maegh is overladen/
En laet ghy niet-te-min u noch tot drincken raden?
Hoe! zijt ghy meerder slaef/ of van een minder geest
Als dit on-aerdigh dier/ een grof/ een lompigh beest?
Hoe! soudet aen het volck niet wonder selsaem schijnen
Soo yemant in een goot gingh storten goede wijnen?
Maer segh wat is een mensch die veel te drincken plagh?
Is niet sijn buyck een goot/ indien men 'tseggen magh?
Waerom dan goeden dranck gegoten in riolen?
Wel ghy die sulcke doet gaet by den Ezel scholen:
Voor my ick spreke ront/ en uyt een vrye borst
't Is meer als Ezels werck te drincken sonder dorst.

Wanneer men is versaet,
Dan smaeckt geen honig-raet.

Dronckenschap is sonde, schade, en schande.

Die wijn drincken sonder smaeck,
Doen een onbesuysde saeck.

Laet u dranck en eten geven,
Niet uyt lust, maer om te leven.

Wie kust sonder lust,
En drinckt sonder dorst,
En eet sonder honger,
Die sterft te jonger.

Il ſarro chi no fa nodo perde il punto.

De Naeyer die geen knoop en leyt / verlieſt ſijn ſteeck.

De Kleer-maker ſpreeckt.

Ghy die hier ſonder werck gaet dolen achter ſtraten/
Hoort wat my daer gebeurt/ het ſal u mogen baten.
Leert van een Snijder wat/ al is het ambacht ſlecht/
„Een dwaes heeft menighmael ſijn wijſer onder-recht.
Ick ben te deſer ure niet al te wel geſchoren/
'k En had geen knoop geleyt/ dus is mijn ſteeck verloren/
Mijn haeſt heeft my vertraeght/ dit ſpijt my wonder ſeer
Dan hier ſchuylt evenwel een gront tot goede leer;
Siet wie dat eenigh dingh met vrucht begeert te plegen/
Die moet eer hy begint ſijn gronden overwegen/
Hy moet niet in der yl gaen vallen aen het werck/
Niet doen in ſijn bedrijf/ als op een haeſt gemerck;
Want al wie metter haeſt yet poogen aen te vangen
Die krijgen in't gemeen een paer beſchaemde wangen:
Nu vrient/ gaet uwes weeghs/ maer let op mijnen raet/
En maeckt/ al eer ghy naeyt/ te knoopen uwen draet.

DIt ſpreeck-woort leert dat men alle ſaken met omſichtigheyt, en niet in der haeſt, moet in't werck ſtellen, daer toe noch een ander ſpreeck-woort (mede ontleent van't Snijders ambacht) kan werden gevoeght; te weten:

Meet driemaels eer ghy eens ſnijt.

Wie in der haeſt ovent, krijght gehorende brooden t'huys.

Een ander genomen van de boer-lieden.

Eer ghy voor-rijt, ſiet na de linze.

Eerſt weickt, dan waeght.

De keerſſe die voor gaet licht beſt.

Yl met wijl.

Een haeſtigh menſch moet op een ezel rijden.

Geen dingen metter haeſt als vlooïen te vangen.

Haeſt en ſpoet niet.

Con il tiempo è con la paglia ſi maturano le neſpole.

Met tijdt en ſtroo rijpen de miſpelen.

Het beeldt kan zijn een appel-wijf, ofte een vrouwe die haer met fruyt te verkoopen gheneert, rijpe ofte ghelaeghde miſpels aen de om-ſtanders vertoonende, ende aldus ſprekende.

SIet hier/ o vrienden/ wie ghy zijt/
Siet hier de krachten van den tijt:
Dees miſpels waren eertijts groen/
Wat konder yemant mede doen?
Geen menſch en at die uytter hant
Die oyt daer luſt of ſmaeck in vant,
En oft men die al ſchoone briet
Het fruyt en docht noch efter niet.
En ſchoon die yemant ſtoven wou
Wat hadt die anders als berou?
Soo dat dit ooft maer ſcheen te zijn
Een middagh-mael voor eenigh ſwijn.
Maer ſiet! ick gingh met ſtillen vlijt/
En gaf het over aen den tijt/
Die heeftet met een goet beleyt
Te muycken onder hem geleyt/
En ſiet! nu is het groen gewas
Ganſch anders als het eertijts was/
Want dat te voren niet en docht
Dat wort nu dier genoegh gekocht/
Dat wort nu opten diſch geſien
Oock van de dun-getonghde lien;
Siet/ vrient/ de tijt heeft wonder kracht/
Hy maeckt de wrange miſpels ſacht.

DEwijle wy hier van den tijdt en des ſelfs werckinghe ſpreken, gunſtige leſer, ſoo ſullen wy hier in't voor-by gaen in voeghen een plate hier vooren Fol 239. verſuymt te ghebruycken, te meer dewijle deſelve mede van de kracht des tijdts gewaeght.

Als

Als oude honden bassen/
Men dienter op te passen.

A muse in time maije bite a two a cable.

Metter tijdt bijt de muys een kabel in stucken.

Een muys die lange knaeght/ die kan een kabel breken/
Een key wort uytgeholt daer stage droppels leken;
Of schoon een eycken stam by diep gewortelt staet/
Sy valt noch even-wel indien men lange slaet:
De tijt kan wonder doen/ de tijt die lockt de rosen
Oock uyt een dorren struyck/ en doetse lustigh blosen:
De tijt verandert veel/ de tijt heeft groote kracht/
Door tijt/ en met het stroo/ soo wort de mispel sacht.

Alle dingh slijt.
Door loop van tijt.

Met tijdt en stroo worden de mispelen sacht.

De tijt brenght rosen voort.

Metter tijdt rijpt het koren.

Die den tijdt verbeyen kan,
Van een Jongen wort een Man.

't Is hart ooft dat de tijdt niet en meuckt.

De neerstige hant,
En sparige tant,
Koopt ander luy lant.

Het water holt een harden steen,
En dat maer door den tijt alleen.

De stadige Jager vanght het wilt.

Die een gouden poorte wil maken, brengter elcken dagh een nagel toe.

Wat de seuge doet moeten de biggen ontgelden.

WAnneer de oude seugh haer perten heeft bedreven/
En datter niet een pot is ongeschent gebleven/
Soo tijdt het dertel swijn in haesten op den loop:
En latet al-te-mael daer liggen over-hoop:
De meester van het huys hier over gantsch verbolgen/
Vloeckt op het grilligh dier maer weter niet te volgen;
Dies ranst hy metter daet de kleyne biggen aen/
Die daer ontrent het huys onnoosel henen staen;
Daer wanckt de felle sweep/ daer gater op een smijten/
Soo dat aen alle kant de jonge dieren krijten.

De

De sogh gaet onder dies en wentelt in het gras/
Bewust/ gelijck het blijckt/ van datter gaende was.
Dit siet men menighmael/ oock nu in onse tijden/
De Vorsten hebben schult/ de kleyne moeten lijden;
Want daer een moedigh Prins verkeerde slagen doet/
Daer isset dat het volck de straffe dragen moet.

Als de jonckers blint-rousen, dan moeten de boeren hayr laten.

Wanneer een Prins springt uyt den bant,
Daerom lijdt dickmael al het landt.

Al wat de groote seuge doet wort by de biggen veel geboet.

De kleyne diefjens hanght men, de groote laet men loopen.

De mis-slagh die een prince doet
Wort by den slechtẽ hoop geboet.

Mits Hemors Soon de maegt verkracht,
Wort jonck en oudt om hals ghebracht.

Dit is een Arabische spreucke ontleent uyt het 34. Cap. Genesis, ende van de Historie van d'onschakinge van Diana.

Eau trouble gain du pescheur.

Het beeldt soude moghen zijn een visscher die met sijn pols het water troubel maeckt, en de visch naer de netten jaeght; de selve spreeckt aldus:

Troubel water s'visschers zin/
Want daer leght sijn voordeel in.

Vraeght yemant wat ick doe? Ick ben gesint te visschen/
En waer het troubel is daer plaght men niet te missen;
Maer als in tegen-deel de beste stille staet/
Soo wort men licht gewaer al watter omme-gaet:
Men kan in dit geval op onsen handel letten/
Men siet dan al te klaer tot in de bloote netten/
Men siet het loos belept/ en al het slim bejagh/
Soo dat men tot het meyr niet eens genaken magh.
Maer 'tgater anders toe wanner wy raeuwe gasten
Met polsen over-al tot in de gronden tasten/
Dan wort het water dick/ en daerom rijst de vis/
En mits hy niet en siet/ soo is de vangh gewis.
Wat dienter meer geseyt? die niet en weet te woelen/
En kan geen visscher zijn in dese laye poelen:
Geloofter/ visschers kint/ die stilte doet belet/
En 'tis van outs geseyt/ daer 'trommelt isset vet.

In troubel water is't goet visschen.

De Kameel drinckt liefst als 'twater geroert is.

In de rommelinge ist vet.

Onder den Trommel en hoort men geen wetten.

Beroyde meesters maken rijcke knechten.

Ruente quercu ligna quivis colligit.

Wanneer een boom ter aerden sijght/
Maeckt yeder dat hy tacken krijght.

GEsellen/ letter op/ waer boomen neder vallen/
Daer is terstont het volck genegen om te mallen/
Een yeder tijdter aen/ als tot een hollen roof/
Een grijpter na de vrucht/ een ander naer het loof/
Een derde klimter in/ en set hem in de tacken/
En wilse met gewelt tot enckel mutsert hacken/
De vierde neemt de bijl/ en klooft de gantsche stam/
En maeckt de wortels selfs tot voedtsel van de vlam;
Een van den jongen hoop/ geprickelt van de minne/
Komt swieren uyt het dorp/ met Chloris sijn vriendinne/
Die grijpt het fijnste rijs/ en vlecht een groenen krans/
En setse/ 'tmeysje op/ en leytse na den dans.
In't korte/ gantsch het dorp dat soeckter yet te plucken/
Dat haelter sijn gerief/ en al met groote stucken/
De boomen onder dies die steyl en hooge staen
Daer komt geen dertel kint/ geen stoute lecker aen.
Vraeght niet wat dit beduyt; het zijn bekende dingen/
Het laeghste van den thuyn/ dat wil men overspringen;
Den hondt die onder leyt dien bijt het gantsche rot/
En wien het qualijck gaet en is maer enckel spot.

Aen den armen wil alle man sijn voet wissen.

Daer de thuyn laeghst is, wil yeder over.

Als de Salm gevangen is, soo suygt hem den ael uyt.

Als de hondt onder light, al de wereit wil hem kreesten.

Als yemant de kraeyen beschijten, stracks beschijten hem oock de uylen.

Men mis-deeldt die mis-gaet.

Den lesten man bijten de honden.

Op een schrael of schurrift beest,
Sitten al de vrienden meest.

Daer de dijc laegst is loopt het water eerst over.

Die een ander over mach
Biedt hem selven goeden dagh.

Daerder een op hickt, daer hickense al op.

Wann

Wann de wolff altet, soo reiten hem de krehen.

Het beeldt kan zijn een oude stramme wolf, op wiens rugge de kraeyen sitten, hem pickende: de wolf zijn stijven hals niet konnende drayen, pooght die te vergeefs wegh te jagen.

De wolf spreeckt.

Eens was ick hoogh-geducht; geen beyr en quam my tergen/
Geen leeuw en hadder lust om my een krijgh te vergen/
Ick was in't woudt gesien/ en over-al gevreest/
Maer nu ben ick een spot oock van het minste beest/
Oock van 'ken weet niet wat: nu ryen my de kraeyen/
Om dat ick mijnen hals niet om en weet te draeyen/
Om dat ick niet en ben/ om dat ick niet en mach/
Om dat ick niet en doe/ gelijck ick eertijts plagh.
Nu ben ick maer een romp; want oock mijn eygen jongen/
Die komen tegen my/ en over my gesprongen:
Eylaes! wat sal ick doen? mijn gantsche lichaem beeft/
'tIs uyt wanneer de wolf zijn tanden over-leeft.

Als het diep verloopt verset men de bakens.

Als de wolff oudt wort, soo ryen hem de kraeyen.

Siet veel andere spreucken, hier op passende, op't voorgaende bladt.

Mortuo leoni etiam lepores insultant.

Een haes bespringht oock wel een leeuw/
Indien hy geeft zijn lesten geeu.

Ey siet de leeuw/ dat moedigh beest/
Dat al de werelt heeft gevreest/
Dat yeder mijd' en yeder weeck
Soo haest het maer eens op en keeck/
Dat wort van hasen aengetast/
En lijdt nu schimp en over last;
Want d'eerste treckt hem metten baert/
De tweede grijpt hem by den staert/
De derde springht hem op het lijf/
En al tot enckel tijt-verdrijf.

Vraeght yemant die dit speeltjen siet/
Waerom dit heden soo geschiet?
De leeuw is nu geheel veracht
Want hy is doodt en sonder kracht.

Yeder houdtet meer met de rijsende mart, als met de afgaende.

Kleyn is de rouw om een oude Koe.

Een levende hondt is beter als een doode leeuw. Salomon.

Oock hasen trecken den leeuw by den baert als hy out is.

A barbe de fol apprens à raire.

Wilt ghy wel scheren na den aert?
Soo scheert voor eerst een geck sijn baert.

HEt is een oude spreuck; Wie net wil leeren scheren/
Die moet voor-eerst een geck tot sijn kalant begeren.
Vraeght yemant waerom dat? wel hoort de reden aen/
Wie malle koppen scheert heeft selden haest gedaen;

By-naest

By-naest op yeder hayr dient raet te zijn genomen/
En schier op yeder knip soo moet de spiegel komen:
Dan isser yet te langh/ dan weder yet te kort/
Dan yet dat aen den kuyf of aen den knevel schort:
Hier dient de baert gerecht/ en daer het hooft gewreven/
En ginder noch een schrap ontrent het oir gegeven;
Want daer leyt hem de key. Een hooft te bijster net
Heeft ick en weet niet wat/ dat hem van binnen let.

By moeyelicke Heeren
Is veel te leeren.

'tMoet een wijse handt zijn die een sotten kop wel scheeren sal.

Wat let, dat leert.

Men heeft groote kunst van doen,
Om een narre te vol-doen.

In caducum parietem ne inclina.

Het beeldt soude konnen wesen een reysende man met een meersche ofte ander pack, willende steunen op een bou-valligen muer, ende daer van overstort zijnde, klaeght als volght:

Wanneer een muer tot vallen staet/
En soeckt aen hem geen toe-verlaet.

OCh! wat een swaer geval is my daer overkomen!
Het lijf is my gequetst/ mijn gantsche kracht benomen/
En sooder yemant vraeght wat my ontbreken mach/
En hoe ick soo in haest ter aerden neder lagh?
Die hoore mijn bescheyt: Ick quam met rasse schreden/
Ick quam met dese meersch een verren wegh getreden;
Dies was ick wonder mat/ en uyttermaten heet/
Bestoven over al/ en niet als enckel sweet:
Ick sloegh mijn oogen om door al de naeste kusten/
Ick socht een goede plaets om daer te mogen rusten/
Ten lesten quam ick hier/ en vont een out gebouw/
Daer leund' ick tegen aen op dat ick rusten sou:
Maer als ick neder seegh/ en meynder op te steunen/
Siet doen began de muer van stonden aen te dreunen/
Te storten over-hoop; daer viel de losse steen
My boven op het hooft en onder op het been.
Wel vrienden hoort een woort: heeft yemant moede leden/
Die kiese geenen troost/ als op gesette reden;

Want

Want na dat ick't gevoel en isser niet soo quaet
Dan als men sich te licht op eenigh dingh verlaet.
Al wie opt steunsel soeckt aen krom-gebogen mueren/
Die moeter voor gewis met herten leet besueren;
Want die een riet-stock noemt den grondt van sijnen stant/
Die breeckt het teer gewas/ en quetst sijn eygen hant.

Twee naeckten en konnen malkanderen niet kleeden.	Noyt bye en koos Een dorre roos.
Voor een autaer als hy breeckt, Niemant oyt een keers ontsteeckt.	Op solder sonder koren en komen geen kalanders.

Vechtende Koeyen voegen haer te samen als de wolf komt.

Laetst wasser groot verschil geresen aen de heyden/
Dies vochten onder een de koeyen in de weyden:
Doch mits een grage wolf quam loeren daer ontrent/
Soo was van stonden aen de gantsche krijgh ten endt:
Het onheyl/ dat hen dreyght/ dat doet de gramschap swijgen/
Dat doet hem wijser zijn/ en beter sinnen krijgen:
Hierom komt al het rot en maeckt een ronden hoop/
Dies rijdt de moede wolf ten lesten op den loop.
Ghedenckt dit alle tijdt ghy vrye Nederlanden;
Want siet in eenigh zijn daer zijn u vaste banden:
Maeckt dat u binnens landts geen wrevel om en roert/
Vermits een grage wolf op uwe kudde loert.

Krijgh van buyten
Doet vriendschap sluyten.

Verdeylt vyer brant qualijck.

Het beeldt konde zijn een huys-moeder, die eenighe kinderen van den heert jaeght, vermidts sy het vyer breecken ende van den anderen scheyden; de selve spreeckt aldus:

Dit was een luchtigh vyer soo langh het bleef te samen/
En datter met de tangh/ geen kinders by en quamen/
Doen was zijn helle vlam een tierssel van den heert
Ten dienste van den gast/ter eeren van den weert:
Maer nu het is verdeylt/ soo isset sonder luyster/
Soo light zijn schoonen glans verschoven in het duyster;

Wech kinders van den heert/ of latet vyer geruſt;
Want als het is verdeylt dan iſſet ſonder luſt.
Ey ſiet wat eendracht doet/ en hoe gevoeghde krachten
Haer doen van haren vrient/ van haren vyant achten/
Blijft eenigh/ Hollandts volck/ en alle wrevel ſtilt/
Ten zy/ ghy t'uwer ſmaet/ u glants verlieſen wilt.

Twiſt verquiſt.
Eendracht geeft macht.
Eenigheyt vermach veel.

Wer den teuffel geladen hat, muſze him werck geben.

Wie met de duyvel geſcheept is/ moet hem werck geven.

HOe ben ick nu gequelt? hoe ſta ick nu verſlegen?
Daer voor ick heb gevreeſt dat heb ick nu gekregen:
Ick hebbe nu eylaes! de nicker in het ſchip/
Dies moet ick op een zant of op een harde klip:
Maer waerom dus verbaeſt? hoe! iſſer niet te vinden
Om aen dit ſlimme ſpoock de krachten in te binden?

Hoe!

Hoe! isser niet te doen met kracht of met verstant
Om desen bulle-man te jagen uyt het lant?
Voor my/ ick segge ja: een van de wijste lieden
Die heeftet my getoont hoe dat het kan geschieden/
Siet wie hem besigh houdt geheele dagen langh
Is boven sijn gewelt/ en buyten sijnen dwangh:
En hierom seyt het volck/ dat om een droes te quellen/
Men moet hem zant of zaet/ of koren laten tellen/
Maer dat is (na my dunckt) voor hem te lichten werck/
Hy is te wonder grof/ en al te bijster sterck:
Hem dient al swaerder last ontrent die rappe leden/
Indien men pooght te gaen op gronden van de reden/
Hem dient geen sacht onthael/ geen spel of tijt verdrijf/
Wel aen ick wil het spoock gaen vallen op het lijf:
't Sa bengel neemt een riem/ en stelt u om te roeyen/
En wilt u in het schip geen ander dingh bemoeyen/
Flucks stelt u tot het werck/ en treckt hem dapper aen:
O rancken/ slimme gast/ die sullen haest vergaen.
Maer ghy die my het stuck aldus hoort overleggen/
Hoort met een wacker oir wat dat het is te seggen/
Het dient voor u gemerckt/ het dient voor my gelet
Wat ons in dese plaet voor oogen wort geset.
Daer zijn in ons gemoet niet selden vreemde tochten
Veroorsaeckt van het vleesch/ of slimme nacht-gedrochten
Die wonen binnen ons/ wy zijnder me gescheept/
Soo dat het slim gebroet ons dickmael mede sleept/
Nu komt een dertel oogh verstoren onse zinnen/
Dan wil de kriele lust ons geesten overwinnen/
En op een ander tijt verheft ons groot geluck/
En somtijts valt de ziel in al te grooten druck/
Dit zijn beminde vrient/ dit zijn de nare schimmen
Die om ons ziele gaen/ en in het herte klimmen/
Wat dient ons hier gedaen? naer ick het stuck bemerck/
Hier dient gestage vlijt/ hier dient geduerigh werck/
Weest besigh met het lijf en mette gantsche zinnen/
Ghy sult in korten stont u tochten overwinnen/
Een die aen sijn gemoet geen lust of rust en biet/
Maeckt dat het weligh vleesch/ ja dat de duyvel vliet.

Jacob. 4. 7.
Wederstaet den Duyvel, en hy sal van u vlieden.

Ledigheyt voedt alle quaet,
Wat te doen is beter raet.

Ledigheyt is s'Duyvels oorkussen,

Vindt de meul geen koren, soo maeltse steenen.

Wie in sijn lant geen koren zaeyt,
'tIs seker dat hy distels maeyt.

Een rollende steen wort met geen groen bewassen.

Daer en wast geen raegh aen een drayende meule-kam.

Gaet tot de mier/ ghy luyaert.

Ledigheydt is hongers Moeder,
En van diefte volle Broeder.

Ruſt maeckt roeſt.

Een plough die werckt blinckt,
Maer 'tſtille water ſtinckt.
Niet doen, leert quaet doen.

Prov. 20. 13.

Hebt den ſlaep niet lief, dat ghy niet arm en wort: laet uwe oogen wacker zijn, ſoo ſult ghy broots genoegh hebben.

Siet een gedicht hier op ſlaende, Fol. 159.
in't tweede deel.

Il tegnoso fuge il pectine.

Een schurft hooft dat breest de kam.

WAerom mach dese mensch soo bijster leelick tieren?
Den kop daer henen slaen/ de leden omme-swieren?
Wat maeckt den groven gast / wat maeckt den kinckel gram?
Al wat ontrent hem komt is maer een fijne kam!
En waerom die gebreest? nadien oock teere maeghden
Noyt van het wit yvoir of fijne tanden klaeghden;
De kam is wonder nut/ de kam is wonder net/
De kam is die het hooft in beter order set.

Antwoorde.

MEt oorlof/ weerde vrient/ ick sal de reden seggen/
Wilt slechts mijn onderricht wat naerder over-leggen?
Ghy neemt dit qualijck op/ want (soo ghy my gelooft)
Een schort niet aen de kam/ de feyl is aen het hooft:
Besiet my desen quant van onder ende boven/
De kop is hem beset met zeeren ende roven/
En wie die maer en raeckt/ hoe sacht het wesen mach/
Die hoort van stonden aen een jammerlick geklagh.
Ick ken een rouwen gast/ die wil geen Bybel lesen/
Die wil niet in de kerck/ of by de leeraers wesen?
En vraeght men my waerom hy goede dingen vliet?
Een peert dat schurrift is en wil de ros-kam niet.

Die een hooft van boter heeft en wil by geen oven komen.

Quade ooghen konnen gheen licht verdragen.

Slecht goudt en wil niet ghetoutst wesen.

Die een schurft hooft heeft wil geen kammen lijden.

Die quaet doet haet het licht.

Een schurft peerdt vreest den ros-kam.

Een meeps lijf wil gheen beweginge lijden.

De Hont bijt den steen / en niet die hem werpt.

ALs yemandt met een harden steen/
Of met een hout/ of met een been
Een hont ontrent de leden treft/
Hy krijt/ hy bast/ hy grolt/ hy keft/

Hy loopt in haesten na den steen/
Hy loopt in haesten naer het been/
En met een gantsch verwoeden zin
Soo slaet hy daer de tanden in/
Maer die het leet hem heeft gedaen
Die laet hy sonder hinder gaen.

Soo menighmael als dit geschiet/
En dattet eenigh mensche siet/
Soo lacht hy om de dwase daet
Die hem als dan voor oogen staet.

Maer hoort/ ghy vrient/ die dit belacht/
En die het beest voor onwijs acht/
Komt siet doch met een ryper zin/
Komt siet het stuck wat naerder in/
En daelt eens binnen u gemoet/
En denckt wat ghy by wijlen doet.

Als eenigh mensch uyt swarte nijt/
Op u/ of uwe vrienden bijt/
Of dat u yemant hinder doet
Of in u haef/ of aen u bloet/
Wort ghy niet stracks u naesten gram?
En let niet eens van waer het quam?

Hoe dickmael isset/ weerde ziel/
Dat ick in dese stuypen viel/
Dat ick als op de menschen beet
Wanneer ick schaed' of schande leet;
Maer/ mach ick bidden/ mijn gemoet/
Siet dat ghy dit noyt meer en doet/
Maer als misschien ons yemant quelt/
Het is door list/ of met gewelt/
Vergaept u aen de lieden niet
Die ghy hier mede besich siet/
En schoon ons treft eens nijders tant/
Soo denckt/ het komt van hooger hant/
Segh vry/ dees mensch is maer alleen
Een stock/ een roed'/ een slinger steen/
Die van een grooter macht bestiert
Om my of om de mijne swiert/
En maeckt oock daer in geen verschil
Wien God hier toe gebruycken wil/

Het zy dan vyant ofte vrient/
Dewijl dat ghy het doch verdient/
Dewijl dat ghy u weerdigh kent
Dat Godt u swaere plagen sent.
De mannen na den geest gesterckt
Die hebben dit wel eer gemerckt;
Want als men hun te quellen nam/
Soo sagen sy van waer het quam/
Sy sagen Godes roede slaen/
Sy sagen Godes Engel staen/
En daerom was't dat hun de ziel
Niet op de daedt der menschen viel/
Maer swierde met een diepe sucht
Tot boven in de blaeuwe lucht:
Sy baden God in haer verdriet/
Maer beten op de menschen niet:
En weder/ als het soet geluck/
Quam wech te nemen haren druck/
En dat misschien haer even-mensch
Hun gunstigh was naer eygen wensch/
Soo werden sy daer in gewaer/
Des Heeren vrientschap over haer/
En resen/ met een bly gemoet/
Tot God den gever van het goet.
Wel aen mijn ziele/ tot besluyt/
Druckt dit in al u wesen uyt/
En quijt u dus in vreught en pijn/
Het sal ons hert een Balsem zijn.

ALs de Sabéen de Chaldéen, de wint, het vyer, door den duyvel ontsteken, Jobs goederen, kinderen ende gesontheyt hadden wech-genomen en hy seyde niet God heeftet gegeven, maer de duyvel heeftet wech-genomen, maer hy seyde: De Heere heeftet gegeven/ de Heere heeftet genomen/ de naem des Heeren zy gezegent. Job 1. 21.

Als Simei den Koningh David vloeckte ende met steenen wierp, en dat Abisai den selven daer over den kop wilde af-houwen, soo heeft de Koningh sulcks belet, laet hem vloecken (seyde hy) want de Heere heeftet hem geheeten. Samuel 2. 16. 10.

Wat willen wy ons vergapen aen de gene die misschien ons sonder ofte tegens alle redene versmaden? Onse saken en zijn daer niet vast, wy hebben metten Heere onse God te doen, by den welcken wy duysentmael over in hoon, smaet, verachtinge, en al wat ons verdrietigh wesen mocht, wel verdient hebben: wat is ons dan daer aen ghelegen hoe of door

door wien de Heere onse God ons dat toe-brenght, dewijle wy allenthalven wel weerdig zijn, dat het ons scude toegebracht werden? Tepl.

In tegendeel van 'tgene voorsz. is dient gelet, dat Esau Jacob vriendelijcken bejegende, dat de Barbaren Paulo beleeft waren, dat Artaxerxes Nehemie gunstigh was, dat de Cypier tot Joseph goede ghenegentheyt toonde, dat de Leeuwen Daniel geen schade en deden, dat (segh ick) dit alles niet de menschen maer Gode alleene ende sijne Vaderlijcke gunste toe is te schrijven.

Die Pferde stallen gern wo ez zu vor nasz ist.

Het Peerdt dat is gewoon meest in het nat te stallen/
En daer veel waters is daer latet water vallen:
En schoon men dagen langh rijt om het gantsche lant/
Een lost naeu eenigh vocht ontrent het dorre zant.
Siet daer een rechten streeck/ waer na de menschen leven:
Wie veel heeft/ die ontfanght/ den rijcken wert gegeven/
Hoe yemant grooter is/ of hooger is geraeckt/
Hoe een die schencken wil/ de giften grooter maeckt.
Maer hoort/ o weerde ziel/ dit zijn verkeerde wegen/
Ghy/ brenght/ daer niet en is/ soo vintmen rechte zegen;
Ghy/ schenckt daer honger woont; of noot een schamel man/
Die mits hy niet en heeft/ niet weder nooden kan:
Dat is een recht geschenck/ dat Godt sal weder geven/
Of hier (indien het dient) of in het eeuwigh leven;
Want deught aen eenigh mensch gedaen/ en niet geloont/
Wort boven al betaelt/ en boven al gekroont.

Het Peert staet meest daer't nat is. - Men geeft,, Die heeft.

Als elck voor sijn huys veeght / soo worden alle straten schoon.

Het beeldt mochte zijn een wijf en een vryster, op haer bessemen leunende, ende t'samen kijvende; een besette vrouwe haer aen-sprekende, in voegen als volght:

Wei snege meyt/ en deftigh wijf/
En lieve/ waerom dit gekijf?
En waerom roepje door de buert
Dat Trijn haer stoups niet en scheurt?
Dat Hayl noyt rechte buerschap pleeght/
Mits sy haer strate niet en veeght?
Dat Griet haer gote stincken laet/
En nimmer handt aen bessem slaet?
Vriendinnen houdt u doch gerust/
Het kyven heeft doch geenen lust:
Een yeder keere voor sijn huys/
Soo worden alle straten kuys.

Hoe dienstigh waer het voor het Landt
Indien men geen klappeyen bandt!
Indien en man en echte wijf
Bemoeyde slechts met haer bedrijf/
Bemoeyde met haer eygen ziel/
En daer een stage vyer-schael hiel/
Gewis dat waer een dienstigh werck
En voor de Staet en voor de Kerck;
Want als een yeder 'tsijne doet
Dat is voor al de werelt goet.

Wat u niet brant, dat en koelt niet.

Daer elck hem selfs soeckt, gaet niemant verloren.

Elck wye sijn Hof, en ick den mijnen,
Soo sal het onkruydt haest verdwijnen.

Syrach 18. 20.
Straffet te voren u selven, eer ghy andere lieden oordeelt.

De keers die voor gaet licht best.

Ghy/ die wilt in het duyster gaen/
En treet niet al te veerdigh aen/
Maer (geeft de Mane geene schijn)
Soo laet de keers u leydts-man zijn;
Want anders soo ghy veerdigh treet
Eer ghy de rechte paden weet/
Soo stoot ghy licht een blaeuwe scheen/
Of valt wel in de modder heen.
Betreet daerom geen vreemde straet
Voor dat de fackel voren gaet;
Want licht gedragen na den man
Wie isset dien het baten kan?
Als ghy een sake neemt ter hant/
En doetse niet met onverstant/
En doetse niet als in der nacht/
Dat is/ te voren niet bedacht:
Maer laet voor al een helder licht/
Laet reden leyden u gesicht/
En maeckt dat ghy u dingen weeght/
En goeden raedt te voren pleeght:
Maeckt dat ghy langh genoegh versint
Eer ghy een wichtigh stuck begint;
Want komt het licht eerst na den val
Wie is het dien het baten sal?

Wanneer het onheyl is geſchiet,
Dan baet voortaen het klagen niet.
Verſint eer ghy begint.
Eerſt wickt, dan waeght.

Raet voor daet.
Na-raet gebrack noyt man.
Na-rouw, wijven rouw.

De keers die voor gaet licht beſt.

Op eenen anderen zin.

Wanneer het licht gaet voor den man/
Dan iſſet dat het baten kan:
Maer brenght het yemant achter aen/
Soo kander niemant ſeker gaen.
Seght/ wie en valt of ſtruyckelt niet
Die in der nacht geen licht en ſiet?
De boete die een Chriſten hert
Van Gode voor-geſchreven wert/
En dient niet uyt te zijn geſtelt
Tot ons het lijf ter aerden helt;
Neen/ vrienden/ 'tis de beſte deught
Die op-waſt mette groene jeught
Hoe! iſſet niet een ſotte waen
Te loopen op de ruyme baen/
En uyt te ſtellen alle tucht
Tot dat de jonckheyt henen vlucht?
Tot dat ons oude dagh genaeckt/
En al de leden ſwacker maeckt;
Ey ſeght eens/ vrienden/ met beſcheyt/
Is u het leven toe-geſeyt
Tot veertigh/ vijftigh/ 'tſeſtigh jaer?
O neen/ ghy zijt in doots-gevaer
Tot aller uren/ 'taller tijdt/
Soo haeſt als ghy geboren zijt/
En dickwils die de kloeckſte ſchijnt
Die iſſet die voor eerſt verdwijnt.
Ghy daerom/ voor den beſten raet/
Maeckt dat u licht voor-henen gaet/
En geeft u jonckheyt aen den Heer
Dat ſtelt u vaſt voor immermeer.

Laet berouw, ſelden goet berouw. dat is: een out af-geſleten lichaem.

Een godſalig man ſeyde wel, honden en geeft men geen bloot been, waerom aen God een geraemte?

'tIs dienſtigh ſijn leven te eyndigen eer men ſterft. Seneca.

Quien estropieça, si non cae el camino adelanta.

Wie struyckelt en niet en valt/ vordert wegh.

ALs yemant over wegh in haesten komt getreden/
En struyckelt metten voet/ en recht dan noch de leden/
Die maeckt dan snelder vaert als hy te voren plach/
En siet oock beter toe als hy te voren sagh.
Siet daer een soeten troost voor alle vrome zielen/
Sy worden op-gerecht/ oock doense neder-vielen/
Al slibbert menighmael/ al glibbert hun de voet/
Sy blijven efter staen/ en maken beter spoet.
Op/ op dan/ treurigh hert/ geen moet en dient verloren;
De prickels van het vleesch die zijn u nutte sporen.
Recht flucr de leden op/ dat voeght een Christen man/
Na dien dat oock het quaedt ten goede dienen kan.

Harde schocken leeren wel.
Wie dwaelt en haestig weder keert
Die worter beter door geleert.

. Een van de oude heeft wel geseyt op dese gelegentheyt, dat hy sacht rijt en geen last en gevoelt die van den Almachtighen God ghedragen ende van den Alder-hooghsten ge-voert wert.

Het geloove door boet-veerdig-heydt herstelt, is krachtigher als te voren.

Rom. 8. 28.

Den genen die God lief hebben helpen alle dingen tot goet.

Al heeft de val ons quaet gedaen,
Met vallen leert men seker gaen.

Een gebranden Hondt vreest oock het kout water.

Het beeldt kan zijn yemant die uyt een beeck op een Hondt water sprenght, de Hondt daer van in aller yl wech-loopende.

VErdriet/ angst/ tegenspoet/ en diergelijcke slagen/
En zijn niet alle tijt te noemen quade plagen;
Want boven menigh nut dat hier uyt rysen kan/
Soo maeckt het ongeval een kloeck en handigh man.
Men segge wat men wil/ die sachtjens heeft geseten/
En kan niet/ soo het dient/ veel nutte saken weten/
Maer een die list en leet heeft dickmael uyt-gestaen/
Leert wat de werelt is/ en hoe de saken gaen.
Een vos die aen het lijf den strick eens voelde prangen/
Is namaels wonder schouw/ en qualijck om te vangen:
Een visch die eens den haeck wert in het aes gewaer/
Wat voedt sel dat se vint daer vreest se voor gevaer:
Een schaep dat eens den wolf is uytten mont genomen/
Wil naeu zijn harders hondt ontrent hem laten komen:
Een bunf wel eer ontsnapt de klaeuwen van den valck/
Al wasse voor-tijts slecht/ die wort ten lesten schalck;
Een mensch die in den storm eens schip-breuck heeft geleden/
Vreest oock een stille Zee/ en dat met sonder reden:

Een

Een hont die eens het lijf van sode was verschroeyt/
Schrickt oock voor killigh nat dat in de beke vloeyt :
Een huys-man in het woudt eens van de slangh gesteken/
Of schoon hem al de gift is uyttet been geweken/
Die houdtet voor verdacht soo maer een hagedis
Komt stijgen uytten braem/ of uyt het groene lis.
Wat dienter noch geseyt? De schippers leeren varen/
Niet in de stille zee/ maer in de felle baren;
Want dien het altijt gaet of naer of boven wensch/
En weet noyt/ soo het dient/ de gronden van den mensch.
Siet! als ons eenigh leet of harde slagen raken/
Dat kan oock gecken self tot wijse lieden maken.
't Is hem die my bedriegt/ maer soo hy 'tweder doet/
Soo is het sy voor my/ en ick ben maer een bloet.

Wat verseert dat leert.

Niemandt leerdt als met schade of schande.

Wat men niet en besuert, en besoet men niet.

Wat niet en kost, en deught niet.

Slagen maken wijs.

'tVerbrant kint vreest het vyer.

D'onbesochte, d'onbedochte.

Een hont en rieckt niet aende kant
Daer hy de neus heeft eens gebrant

Curti rami, vindemia longa.

Het beelt soude hier konnen wesen een Hovenier, snoeyende eenen wildt-gewasschen Wijngaert.

Of schoon u Hovenier den Wijngaert plagh te snoeyen/
Soo datse niet en mach in volle tacken groeyen/
Ghy/ denckt noch evenwel niet eens in u gemoet
Dat hy de plante schent/ of eenigh hinder doet:
Ghy/ weest hier in gerust/ oock sonder eens te klagen/
Al isser weynigh houts/ het sal te beter dragen;
Siet wat men neder houwt (daerom ghy zijt beducht)
Dat is maer los gewaey/ en loten sonder vrucht.
Wat isser/ aerdtsch gemoet/ wat isser al te klagen
Van druck/ en tegenspoet/ van veelderhande slagen
Die u den Hemel sent? ey lijdt de nutte pijn/
Het vleesch is u te gul/ het dient gesnoeyt te zijn.
Geluckigh is de mensch/ oock midden in het lijden/
Als God/ door harde tucht/ sijn herte komt besnijden.
Wel snoeyt/ o Vader/ snoeyt/ en ruckt uyt mijn gemoet
Al wat in eenigh deel u vruchten hinder doet.

Korte tacken, langen Wijn-oegst.

Weynigh houts veel vruchten.

Job 5. 17. Saligh is de mensch dien Godt straft; daerom en weygert u de kastijdinghe des Almachtigen niet: want hy verwondt ende verbindt, hy slaet en sijne handt heelt.

Lijdt als het immer wesen moet,
Want na het suere komt het soet.

Het licht wel eer van my bemint/
Dat geef ick u mijn weerde kint.

De oude man spreeckt.

DIt licht mijn weerde kint/ de fackel van het leven/
Was van het hooghste licht voor desen my gegeven/
Nu heeftet voor een tijt/ nu heeftet my gedient/
Ick gevet heden u als aen mijn naeste vrient.
Ick heb het langh gebruyck/ en ben met stage schreden
Op mijn bescheyden wegh ten eynde toe getreden/
Nu ben ick op het lest/ nu ben ick aen den put/
Daer is geen licht bequaem/ daer is geen fackel nut:
Ghy hebt in tegen-deel van heden af te dwalen/
Nu op een hoogen bergh/ dan in de laege dalen/
Nu op het vette kley/ dan op een dorre strant/
Nu op een harde klip/ dan op een driftigh sant;
Treedt op de rechte baen en mijdt de slimme wegen/
Gaet midden op de straet en schouwt de vuyle stegen;
En t'wijl u jonckheyt duert maeckt dat ghy niet en malt/
En als ghy trager wort siet dat ghy niet en valt/
Wel gaet dan/ lieve gaet/ o spruyte mijner lenden/
Ghy waert mijn eygen vleesch/ eer u de lieden kenden/

Ick

Ick ben nu uyt-geleeft/ en ghy begint de reys/
Ick gae nu/ siet ick gae/ den wegh van alle vleys:
Dit is des werelts loop/ de kloeckste menschen leven
Tot sy een ander mensch den fackel over-geven/
Dus gaet de snelle tijdt/ gelijck een stage stroom/
Dus steeckt het nieu gewas het oude van den boom.

DIt spreeck-woordt is ontleent van sekere spelen ofte oeffeninghen van de oude/ daer een brandende fackel in gebruyckt wert/ dewelcke by yemant nu vermoeyt zijnde/aen een versch man metter handt wert toe-gereyckt/ en soo t'elcken wederom aen eenen anderen. Als Plato/ Pausanias en andere oude schrijvers ghetuygen. In voegen dat den fackel ofte licht over te leveren hier te seggen is / sijn ampt / gelegentheyt / middelen / ja leven selfs / alsmen nu uyt-geleeft en diergelijcke dingen sat is/ aen andere over te setten.

Ende hier toe kan (mijns oordeels) ghepast werden de plaetse Num. 20. 23. ende volgende / die ick noyt sonder innerlijcke bewegingen en lese/ de Nederlantsche oversettinge luyt als volght:

Ende de Heere sprack tot Mose / neemt Aaron ende sijnen Sone Eleasar / ende leytse op Hor in't ghebergh te / ende treckt Aaron sijne kleederen uyt / ende treckt se aen Eleasar sijnen Sone/ ende Aaron sal hem aldaer vergaderen tot sijne Vaderen ende sterven. Doen dede Moyses als hem de Heere gheboden hadde / ende klom op Hor in het geberghte/ voor de gantscher menighte.

Ende Moyses toogh Aaron sijne kleederen uyt/ende tooghse Eleasar sijnen Sone aen / ende Aaron sterf aldaer boven op den Bergh: Mose dan ende Eleasar klommen af van den Berge ; ende doen de gantsche menighte sagh dat Aaron wech was/ beweenden sy hem dertigh dagen/ het gantsche Huys Israels.

Hier by kan noch gevoeght werden dat geseyt wert 1. Reg. 15. 4. van Abiam Koningh van Juda / Pour l'amour de David l'Eternel son Dieu luy donne une lampe en Jerusalem, luy suscitant son fils apres luy. De Nederlandtsche oversettinghe seyt / om Davids wille gaf hem de Heere sijn Godt een licht te Jerusalem / dat hy sijnen Sone na hem verweckede / &c.

La vie d'homme, un chemin d'hyver.

HEt leven van den mensch is even soo gelegen/
Gelijck des winters doen de gronden van de wegen/
Al wie dan reysen moet die isser qualijck aen/
Want 't isser glibber-glat al waer hy meynt te staen:
Men vint geen wagen-spoor/ geen peyl van mensche treden/
Het schijnt een stage sloot daer eerst de koetse reden/
't Is al gelijck een meyr/ waer dat men henen siet/
Men kent den rechten padt/ men kent de grachten niet:
En offer al misschien een plaetse wort gevonden
Daer voor een kleynen tijdt de voeten seker stonden/

Het is een kort vermaeck; want na den tweeden pas/
Soo isset weder vuyl gelijck het elders was.
Wat raedt in dit gevaer? niet beter als te letten
Waer dat men even-staegh de voeten heeft te setten/
En dit tot dat men komt op 't eynde van den dagh/
Daer een vermoeyde ziel haer ruste vinden magh;
O Wegh/ o ware wegh/ bestiert mijn losse gangen/
Op datse nimmermeer in 't slick en blijven hangen/
Geeft dat wy/ voor besluyt/ ten lesten mogen gaen
Daer nimmer winter komt/ maer eeuwigh rosen staen.

Ons leven is een winter-pat;
Na weynigh drooght, al weder nat.

Hebr. 11. 13.
Alle geloovigen hebben bekent dat sy gasten en vreemdelingen waren op aerden.

Job 7. 1.
Moet de mensche niet altijdt in den strijdt zijn op aerden.

Van voren heb ick steyle bergen,
Van achter, beesten die my tergen.

Nach den bletteren fallen die beum.

WAnneer ick trede door het woudt
En sie het Rijs en jeughdigh hout/
En dat ick vind' een Populier/
Een hoogen Eyck/ een lage Vlier/
Een Lind' een Yp/ een Buck een Es/
Terstont soo krijgh ick daer een les;
Want 'twijl ick eensaem sta en poogh
Mijn geest te voeden door het oogh/
Soo vind' ick sonder twijffel wat
Dat dienstigh is te zijn gevat.
Een boom die van den gront bederft/
Of onder aen den wortel sterft/
Diens af-ganck siet men aen den top;
Want hy krijght stracks een dorren kop/
En wort soo voort in korten tijdt
Sijn loof en groene bladers quijt/
Tot hy gantsch kale tacken krijght/
En dan eens mede neder-zijght.
Al wast de mensch niet uyt het velt/
'tIs even dus met hem gestelt/
Want als de jeught hem nu begeeft/
En dat hy schier is uyt-geleeft/
Sijn hooft dat wort hem kael en gladt/
Sijn aensicht rimpelt boven dat/

Sijn tant/ die vast gewortelt stont/
Die komt hem vallen uyt een mont.
Wel ghy wien dus de jeught ontvalt/
Ey lieve/ 'tis genoegh gemalt/
Gaet maeckt u veerdigh tot de reys/
Ghy treet den wegh van alle vleys/
Want als de tacken vozen gaen
Hoe kan de boom dan lange staen?

Ons tijdt verloopt gelijck een stroom,
En naer het bladt soo valt den Boom.

Quid est homo? Lucerna sub dio posita.

Als met een keers in't open velt/
Soo isset met den mensch gestelt.

EEn keersse van den windt aen allen kant gedreven/
Dat was in oude tijdt een schetse van het leven/
Een af-druck van den mensch/ een beeldt van alle vleys/
En 'tis (na mijn begrijp) gesproken na den eys.
Want soo der groote windt komt opter aerden rasen/
Stracks wort het flicker-licht met krachten uyt-geblasen;
Of soo der stilte komt/ en dat de Sonne schijnt/
Ey siet! de fackel smelt en hare glans verdwijnt:

Indien-

Indiender eenigh nat van boven komt gesegen/
De keersse staet en queelt oock van den minsten regen;
Of komter drooge vorst die in de wangen bijt/
Het vyer dat wort verteert en al in korten tijt:
Of soo een soete lucht (dat niet en kan geschieden)
Wou aen de teere vlam gestage gunste bieden/
Eylaes! haer schoone glans gaet efter haren ganck/
En wort ten lesten asch en niet als enckel stanck.
Wat is doch van het vleesch? daer zijn verscheyde saken
Die ons (men weet niet hoe) tot stof en asschen maken;
En schoon men langen tijt behoudt een goeden stant/
Noch wort de leven-vonck ten lesten uyt-gebrant.
Ach waer sich yemant keert/ of waer hy komt getreden/
De doot/ de bleecke doot/ die sit hem in de leden;
Dies schoon men hier bequaem sijn vollen herten wensch
't Is al maer korte vreught. De doot is in den mensch.

Syr. 17. 29. Wat is doch een mensche dewijle hy niet ontsterffelijck en is?

Ons tijt gaet als een snelle stroom; En zijn als schimmen van een droom.

Een oudt Voer-man hoort geerne 'tgeklap van de sweep.

SIet Gijs den ouden knecht die hoort de peerden trappen/
Die hoort de wagen gaen/ die hoort de sweepen klappen;
Dies springht sijn hert om hoogh/ en dat van enckel vreught
Om dat hy wort gewaer den handel sijner jeught.
Nu wou de stramme gast wel rijden aender heyden/
En met een snelle keer den wagen omme leyden/
Hy wenscht te mogen zijn daer Kees met Aefjen speult/
En daer men uytter borst op alle bruggen heult:
Maer dat hem meest beweeght dat zijn de volle kannen/
Ter plaetsen daer men plagh de wagen uyt te spannen?
In 't kort/ het komt hem voor wat hy te voren plach/
En siet/ de wil is daer schoon hy niet meer en mach.
Men vindter over-al die in haer oude jaren
Noch even zijn gemoet als sy te voren waren/
Men siet dat hun de jeught noch in de leden rijt/
Al is haer kranck gestel verwonnen van den tijt.
Niet soo/ vernieude ziel/ maer laet u oude sonden/
Oock eer dat u de tijt de lusten heeft gebonden:
Oock isser niet geschiet/ ten minsten mijdt het quaet
Als u de swackheyt selfs tot beter zeden raet.
Een/ wien de frissche jeught noch krachten komt te geven/
Die moet geduerigh sien hoe wel te mogen leven:
Maer nu die trager wort moet letten boven al
Hoe dat hy sijnen tijdt met zegen eynden sal.

Een oude jager hoort geerne van de weyery.

In een natten poel is haest genoech geregent.

Het rijpt haest op een oudt ys.

Een Wolf hapt noch nae't Schaep, als hem de ziele uyt-gaet.

Il n'est pas libre qui traine son licol.

Hy en is niet gheheel vry die noch een stuck van sijn banden na-sleept.

Het Peerdt spreeckt.

AL ben ick heden los/ al schijn ick ongedwongen/
Al loop ick in het velt/ en make vrye sprongen;
Soo ben ick even-wel niet buyten slaverny/
Vermits ick noch een slaef sie loopen achter my:
Ick voele noch een deel van mijne banden sleyen/
Dies ben ick in gevaer om haest te zijn gegreyen;
Want soo hy/ die my volght/ hier op maer eens en trat/
Soo waer ick wederom (gelijck als eerst) gevat:
Soo waer ick meer als opt geschapen om te lijden/
En wie en souder niet op mijne leden rijden?
Ach! wien noch eenigh jock ontrent de leden hanght/
Die sleept dat hem bederft/ en dat hem weder vanght.
Maer/ vrienden/ die het Peert aldus mocht hooren spreken/
En hanght niet aen het dier/ maer let op u gebreken/
De muyl-bant is het vleesch/ en 't Peert/ een moedigh beest/
Dat is in dese spreuck een af-beelt van den geest.
Heeft yemant rechten lust om van de droeve sonden
Niet meer te zijn geboeyt/ niet meer te zijn gebonden/
Die breke t'eene-mael haer ongeluckigh zeel/
En dat van alle kant/ en tot het minste deel;
Want soo u slap beleyt wil yet hier in verschoonen/
Het quaet dat overblijft sal wis sijn meester loonen:
Een die sijn banden sleept/ al schijnt hy los te zijn/
Raeckt licht (eer hy het meynt) al weder in de pijn.

Van't onkruyt dient niet het loof alleen, maer de wortel uytgetogen.

De geest seyt niet, Wont; maer, Doot u aerdtsche leden.

EEn die het opperste gebiedt van eenige stadt bevolen is soo hy komt te vernemen datter acht of thien verraders binnen de stadt zijn, plach hy sich gerust te stellen als hy vijf ofte ses van de selve bekomen ende in hechtenisse gestelt heeft? ghewisselick neen, hy en geeft sijn ziele geen ruste voor hy alle de selve by den kop ghevat, ofte immers uytter stadt gejaeght heeft; Hoe! staet ons anders te handelen met ons geestelicke verraders?

Vanno piu pelli di volpi che d'asini in pelliciaria.

Men vint meer Vosse-vellen als Ezels vachten in een bont-werckers winckel.

LEst daer ick stont en keeck ontrent een Pelletier/
Daer sagh ick menigh bont van menigh seltsaem dier;
Ick sagher boven al veel vosse-vellen hangen/
Die waren metten strick of op de jacht gevangen:
Ick sagher even-wel maer eenen ezels vacht/
Die by sijn meester selfs te koopen was gebracht.
Niet dat het lastbaer dier was yewers doodt geslagen/
Neen vrlenden 'thadt geleeft tot aen sijn leste dagen;
En even doen ter tijdt soo was het trouwe beest
Sijn Heer (vermits het sterf) een droefheyt in den geest.
Siet! hier op stont ick stil; ick sagh de vosse-vellen;
In soo een grooten hoop zy waren naeu te tellen:
Ick sprack den meester aen en seyde tot den man/
Ey lieve! segh een reys/ segh hier de reden van:
Men siet (dit sprack de vrient) geen stricken voor den ezel/
Maer voor den loosen vos of voor den slimmen wesel;
De reden is bekent: wie doeter immer quaet/
Aen eenigh vreedsaem beest dat rechte wegen gaet?
Maer al het boos gespuys dat niet en is geboren
Als om zijn even dier met listen na te sporen/
Dat lijdt aen alle kant/ dat lijdt den meesten last/
En (schoon al isset ergh) het raeckt ten lesten vast.
Ick hoorde met vermaeck het slot van dese reden/
En hieltet voor een les/ ons dienstigh in de zeden;
En mits het nut verhael mijn herte wel beviel/
Soo deed' ick dit gesprek tot mijn geminde ziel:
Wat is den mensche best? een recht onnoosel leven/
Dat kan hem ware rust en goede dagen geven;
Wel aen dan mijn gemoet/ onthoudt u van bedrogh/
Want schoon het somtijdts luckt het loont sijn meester noch.

Bedrogh loont sijn meester.

Non piglior tanto boccone che ti potrebbe strozzare.

Groote brocken worgen.

EEn Reyger op een tijdt uyt zijnen nest gevlogen/
Is met een snellen swier de meyren om-getogen :
En mits hy spijse socht ontrent het avont-mael/
Soo valt hy in een poel en vanght een grooten ael :
Hy prickt hem in den kop/ hy meynt hem in te slicken/
Maer siet de groote brock die doet de slocker sticken :
De palingh wringht haer om en rolt haer op een hoop/
En maeckt hem om den hals een wonder vasten knoop.
Of nu de vogel tiert en slingert met de vleken/
Het aes dat volt den hals en blijft ten lesten steken :
En mits de Reyger worght en nu geen adem krijght/
Soo is't dat hy bedwelmt en doodt ter aerden zijght.
Siet vrienden watter komt van al te groote brocken
Te vatten metten beck en in te willen schocken :
Ick bid al eer je swelght soo meylt doch uwen mondt/
En sent maer in de maegh dat ghy verdouwen kondt.

Men moet soo groote brocken niet
in-swelgen datmer aen worght.
Veel om-vamen ,
Weynigh versamen.

Groote peeren,, Konnen deeren :
Want sy plachten een onversichti-
ghen plucker wel een beyl in't
hooft te vallen.

In't raegh daer blijft een vliegh in hangen,
Maer ten kan geen horſel vangen.
Groote viſſchen ſcheuren 'tnet,
Alſmer niet wel op en let.

Siet hier van fol. 178. tweede deel, en breeder in't groot werck. fol. 60. tweede deel.

ALſoo d'Heer Amelis Pieterſen, Secretaris van Purmerende, op de vergaderinghe van de Groot-Mog: Heeren Staten van Hollandt ende Weſt-vrieſlandt in Junio leſt-leden my bekent hadde gemaeckt, als dat een ſijn wel bekende vrient de geſchiedeniſſe boven verhaelt geſien, en den Palinck noch levendigh uyt den beck van den Reyger [nu verſtict zijnde] getrocken hadde, met verklaer dat hy oordeelde ſoo een vreemt geval in der waerheyt gheſchiet weerdigh te zijn om in eenige Poëtiſche bedenckinge te paſſe gebracht te werden: ſoo heb ick [om redenen voorſchreven] tot het ſelve gheval hier een plaetſe ende plate willen vergunnen, te meer dewijle op het ſelve menighfuldighe ſpreeckwoorden konnen werden ghepaſt, en daer uyt verſcheyde leer-ſtucken konnen werden ghetogen. Als voor eerſt, dat men niet meer en moet ſoecken aen te grijpen als men kan om-vamen. Ten tweeden, dat men dient te wicken al eer te waghen: en eerſt te meten, al eer te ſnijden. En ten derden dat veel Cadmus victorien gevochten werden, die beyde de partijen ſchadelick zijn, en dat oock ſom-wijlen twee te ſamen in twiſt en on-eenigheydt vallende aen een derde het voordeel van hun beyden doen ghenieten. Hoe het zy, en hoe ghy dit tot uwen voordeel op-neemt Leſer, de voorſchreven Heer Secretaris is oorſake van deſe bedenckingh door de openinge by hem hier van gedaen.

Qui ſe veut garder de foudres, qu'il s'abbaiſſe.

Vreeſje voor den Blixem? ſoo duyckt.

DIe voor den Blixem vreeſt of voor onſtuymigh weder/
En ſtijge niet om hoogh/ maer liever zijge neder;
Want als de gramme Lucht haer felle pijlen ſchiet/
Soo treftſe met haer vlam de lage daken niet;
Sy vaert haer meeſte kracht ontrent de ſpitſe rotzen
Die met een ſteyle kruyn den blaeuwen Hemel trotſen/
Sy velt een hoogh gebouw/ ſy velt een machtigh ſlot/
Sy treft geen leemen huys/ en min een ſwijnen-kot/
Geluckigh is den menſch die gelt en hooge ſtaten
Kan hebben buyten ſucht en willigh achterlaten.
Kan ſeggen tot den pracht/ tot eer en totte luſt/
Al ben ick ſonder u, ſoo ben ick doch geruſt.

Die laeg blijft en kan niet hart vallen.
Wilje niet geſchoten worden, ſoo huyckt neder.
Een vergeten man, iſſer beſt an.

Vryheyt, blyheyt.
Ongebonden beſt.
Luttel onderwints, groote ruſt.
Gemack voor eer.

Hoe

Hoe edelder Hert, hoe buygſamer Hals. Staet belaet.	Sorgen en waken Sijn Heeren ſaken. Geen kroon heeft hooft-ſweer.

Qui ſe peigne peu ſou vent,
A bien de peine en ſe peignent.

Al wie maer ſelden kemt ſijn hayr/
Die wordter groote pijn gewaer.

Het vrou-menſch, dat ſich kemt, ſpreeckt.

MOcht ick niet voor dit werck met goede reden ſchromen?
Mijn hayr is gantſch verwert; hoe iſſer door te komen?
Mijn hooft dat is geſtelt gelijck een eenſaem woudt
Dat niet en wort begaen/ en noyt en is gebouwt.
Och! hadt ick na den eyſch mijn vlechten onderhouwen/
Soo ginght my heden wel gelijck de nette vrouwen;
Maer nu lijd' ick verdriet/ om datter nimmer kam
By naeſt van al het jaer my op het hooft en quam.
Nu ſitt' ick hier en klaegh/ onſeker wat te maken/
Onſeker wat te doen/ of wat te ſullen raken:
Al waer ick ben geweeſt of waer ick komen ſal/
Daer ſteupt het gladt yvoir en hapert over al.
Nochtans het moeter deur. Ick trecke door de vlechten;
Want met een ſachten kam en iſſet niet te rechten.
't Is reden dat hy ſucht en groote pijne lijdt/
Die noyt ſijn hooft en kemt of niet ter rechter tijt.
Wel ghy die mijn verdriet met oogen kunt bemercken/
Leert uyt eens anders leet u eygen hooft bewercken:
Kemt: kemt u menighmael/ en niet het hayr alleen/
Maer oock dat binnen ſchuylt/ tot aen het innigh been:
Kemt u verwrongen hert/ en u verboſte ſinnen/
En maeckt doch over al een reynen gront te winnen;
Want hy wiens hooft en hert eens wel gereddet ſijn/
Al kemt hy menighmael/ hy kemt hem ſonder pijn:
Maer die het ſondigh hayr laet wilt daer henen waſſen/
En weet ſich nader-hant geen kamme toe te paſſen;
Want al wat hy getreckt/ daer is een vuyle neſt/
Ghy kemt dan alle daegh dat is de leden beſt.
Het lant dat moet gewis met diſtels overwaſſen
Daer niemant in en ploeght of op en plagh te paſſen:
De menſch wort voor gewis verwoeſt in ſijn gemoet
Die over ſijn bedrijf geen onderſoeck en doet.

Korte rekeningen, lange vrientſchap.

Het ware goet dat een yeder mensche (als hy des Morgens sijn hooft kemt) even door het lichamelijck kemmen indachtigh werde mede als dan sich inwendelijck te suyveren, ende sijn herte als te kemmen van alle verdraeyde en verwronghen in-vallen, die hy in sijn ghemoet mochte gewaer geworden zijn: want indien wy ons selfs oordeelden, wy en souden niet veroordeelt worden 1. Cor. 11. 31. Ick schame my dickmaels mijnder, als ick lese hoe ernstigh hier in eenige heydensche Philosophen gheweest zijn, die geduerighlijcken niet af en lieten hare leerlinghen in te scherpen datse allen dagh haer selven hadden af te vragen, ende rekeninge aen haer gemoet te eysschen wat gebreck datse dien dagh in haer geheelt hadden? wat quaet sy hadden tegen ghestaen? ende in wat deel sy haer verbetert vonden? Hier van is te lesen by Seneca lib. 3. cap. 36. de Ira, by Cicero in Senectute.

Il tiempo va, la morte viene.

De tijdt die gaet de doodt die komt.

Al die hier opter aerden leeft/
En 'tvleesch tot lusten overgeeft/
Komt siet dit leste Sinne-beelt/
Terwijl ghy met u ziele speelt/
Komt sietet met een diep gepeys/
Want 'tis de stant van alle vleys.

Daer

Daer is geen Vorst/ geen hooge macht/
Daer is geen slaef soo kleyn geacht/
Daer is geen huys-man op het landt/
Geen visscher aen het dorre strant/
Geen krijghs-man die den degen voert/
Geen kramer die op winste loert/
Geen Mensche wie het wesen magh/
Die opt of Son of Mane sagh/
Geen Man/ geen Maeght/ geen echte Wijf/
Of dit en past op haer bedrijf.

Dus wie het zy/ of wat hy doet/
Die segge staegh in sijn gemoet:
Mijn ziel/ hoe! zijt ghy niet beschroomt?
De tijdt die gaet/ de doodt die koomt.

Dit is een woort van groote kracht/
Indien het recht wort overdacht/
Het is een breydel voor de ziel/
Op datse noyt in sonden viel;
Want wie sal hellen na het quaet/
Als hem de doodt voor oogen staet?

Wel ghy die noch in uwen tijdt
Hier met u aerdtsche leden strijdt/
Gaet hecht dit vast in u gepeys/
En toomt alsoo het dertel vleys.

Is yemant hier in dese Stadt
Door vuyle lusten op-gevat/
Of door de jonckheyt om-gevoert/
Die op sijns naestens vrouwe loert/
Of op sijn buer-mans dochter let/
Om haer te krijgen in het net;
O die/ eer dat hy dieper gae/
En vorder in het wilde slae/
Die beelde sich dit schou-spel in/
En segge met een rijpen zin:
Mijn ziel/ hoe! zijt ghy niet beschroomt?
De tijdt die gaet/ de doodt die koomt.

Indien dat u de wraeck-sucht quelt/
En u gemoet in roere stelt/
Of dat ghy door een ouden haet/
Van nijdt en spijt als swanger gaet/

En denckt uyt enckel onverdult/
Hoe ghy u vyant krencken sult;
Ey toomt een weynigh u gebreck/
En gaet in eenigh stil vertreck/
En seght daer met een rijp gemoet/
En seght daer uyt een zedigh bloet:
Mijn ziel/ hoe! zijt ghy niet beschroomt?
De tijdt die gaet/ de doodt die koomt.

Indiender is een weligh gast
Die slechts maer op sijn mont en past/
En geen soo lieve dingh en weet
Als hoe men brast en lecker eet/
Of schier geduerigh pooght te zijn
By mal geselschap in den wijn/
Of daer men met de schijven klapt/
En niet als malle dingen snapt/
Ja schier noyt eenigh woort en seydt/
Als dat tot vuyle tochten leydt;
Dien bid ick! wat ick bidden magh/
Dat hy een uyrken voor den dagh/
Wanneer de dampen van den wijn
Hem uyt het breyn vertrocken zijn/
Dat hy dan in sijn boesem ga/
En eens ter degen oversla/
Hoe dat sijn kostelijcke tijdt
Dus ongevoelijck henen glijdt/
Ja als een Arent henen vlucht/
En segge dan met diep gesucht:
Mijn ziel/ hoe! zijt ghy niet beschroomt?
De tijdt die gaet/ de doodt die koomt.

Indien dat u de malle pracht
Wil brengen onder hare macht/
En dat de lust van moy te gaen
U herte vult met enckel waen/
Soo dat u kleet meest allen dagh
Gestelt is na den nieuwen slagh/
En komt dan strijcken over straet/
Gelijck een Paeuw daer henen gaet
Als hy sijn veeren steeckt om hoogh/
En toont ons menigh glinster-oogh;

En

Ey liebe let op u bedrijf/
Ey let doch op u nietigh lijf/
En seght/ wat gaet ons menschen aen
Soo gantsch te leben na den waen?
Mijn ziel/ hoe! zijt ghy niet beschroomt?
De tijdt die gaet/ de doodt die koomt.

Js in u handt onwetigh goet
Dat leyt en wroeght op u gemoet/
Dat u tot aen het herte knaeght/
En dickmael gantsche nachten plaeght/
Dat u tot in de ziele bijt/
Oock dickmael op u soetsten tijdt/
En dat ghy des al niet-te-min
Blijft hangen aen een vuyl gewin;
Soo stort u neder voor den Heer/
En opent daer u innigh zeer/
En bidt hem dat u meerder kracht
Van boven werde toe-gebracht/
Op dat ghy/ door een nieuwe jeught/
Den strijdt ten lesten winnen meught;
Maer neemt oock dan tot uwer baet
Het beelt dat hier geschildert staet/
En seght met diep gegronde tael/
Ja seght het veel en menighmael:
Mijn ziel/ hoe! zijt ghy niet beschroomt?
De tijdt die gaet/ de doodt die koomt.

Ten lesten/ vrienden in't gemeen/
Die noch het leven hebt te leen
Van God ons aller opper-Heer/
Leeft/ leeft voortaen tot syner eer/
Gaet eygent hem u gantsch bedrijf/
U ziele met u nietigh lijf;
Maer soo ghy noch den vleesche leeft/
En u de sonden over geeft/
Of immers niet genoegh en strijdt/
Maer dienstbaer aen de werelt zijt;
Soo slaet u vry dan op de borst/
Tot dat ghy naer het eeuwigh dorst/
En berst oock vry in tranen uyt/
En maeckt geduerigh dit besluyt:

Mijn ziel/ hoe! zijt ghy niet beschroomt?
De tijdt die gaet/ de doodt die koomt.

En voeghter dan by.

Al wat een werelts-hert kan vinden of bedencken,
Al wat de werelt selfs kan aen de werelt schencken,
Dat scheyt sich al-te-mael van onse leden af,
Wanneer men kout en stijf sijght in het duyster graf.

Tusschen twee gesette palen/
Dat is/ tusschen dagh en nacht
Wort ons leven door gebracht;
Siet hoe dat wy nederdalen
Eer het yemant seggen kan/
Ooch dit woort dat gaeter van.

De doot en kent geen Almanach.
Ist eynde goet, soo ist al goet.

Eerlick wel beginnen,
Heerlijck wel eyndigen.

Ick hebbe goet gevonden, goet-gunstige lants-lieden, hier by te voegen eenige Sin-spreucken uyt het Oude ende Nieuwe Testament. Maer verstaet hier door een Sin-spreucke ofte spreeck-woordt, een maniere van seggen die den leser ofte hoorder, door redenen oneygentlijcken ghesproken, in-leydt tot een sake die eygentlick moet verstaen werden.

Uyt het Oude Testament.

Ghy en sult niet ackeren met een Os/ en een Ezel te samen.

Dat is, Geloovige met ongeloovige, reyne met onkuysse, goede met boose te versellen, en dient niet.

2. Cor. 6.14. ofte men moet van dat ongelijck van aert is, geen gelijcke werckinghe verwachten.

Ghy en sult den Os die dorst/ den muyl niet toe-binden.

Dit wert uytgeleyt en te passe gebracht by den Apostel Paulus, 1 Cor. 9. 10.

Spijse gingh van den eter/ en soetigheyt van den stercken. Rech. 14. 14.

Auguſtinus duyt onder andere dit op den Heere Chriſtus van den Eter [ſeyt hy] dat is : van de Doodt [die het al verteert]is ſpijſe gegaen ; dat is, hy ſelfs die gheſeyt heeft ; Ick ben het broodt des levens.

Stof ſal der ſlangen broot zijn. Dat is : ſalaet na de lippen, kaf aen den Os, ſuycker aen de Papegaey.

Een volle ziele treet wel op honigh-zeem. Dat is : Als de muys ſat is, dan iſſet meel bitter.

Vanght ons de kleyne Voſſen/ die de Wijn-berghen bederven. Cant. 2. 15.

't Wil ſegghen, dat alle quaedt in zijn beginſelen dient ghesteuyt te werden.

Een levendighe Hondt is beter als een doode Leeuw. Pred. 9. 4.

Waer mede ſchijnt na-buerig te zijn het Neder-lants ſpreec-woort : Een ouden wolf ryen de krayen.

Laet uwe kleederen aller wegen wit zijn. Dat is : Stelt u altijdt reyn en oprechtelicken voor.

De ſchadelijcke vliegen bederven de goede zalve. Pred. 10. 1. Dat is : Kleyne dinghen verwaerlooſt, konnen oock aen groote dinghen hinder en na-deel doen.

Wie den Thuyn verbreeckt/dien ſal een ſlange ſteken. Pred. 10. 8. Dat is : Dat quaedt voor-ſtel veeltijdts ſijn eyghen aendrijver op't hooft valt.

De leuye ſpreeckt / daer is een Leeuw op den wege/ Prov. 26. 13.

Wie op den windt achtet / die zaeyt niet / en wie op de wolcken ſiet/ en maeyt niet. Eccl. 11. 4.

Dat is : (als Xerxes eens ſeyde) en weeſt niet vreeſachtigh in alles, ende en ſymelt niet op yeder ding : want ſoo ghy in eenigh dingh alles wilt uyt-pluyſen, ghy en ſult noyt yet wat recht uyt-wercken.

De doodt is tot onſe venſteren in-gevallen. Jer. 9. 21.

Dat is : De ſonde komt in ons door onſe uytterlicke zinnen ; te weten, oogen en ooren.

Soo de Moeder is / ſoo is de Dochter. Ezech. 14. 5. 44.

Uyt het Nieuwe Teſtament.

VOorſichtigh als Slangen/ eenvoudigh als Duyven. Matth. 10. 16.

Wie niet en vergadert die verſtroyt. Matth. 12. 37.

D'eene zaeyt/ en d'ander maeyt. Joh. 4. 37.

Wie door de deure niet in en gaet/ is een dief. Joh. 10. 1.

Waer een doodt lichaem is/daer verſamelen de Arenden. Matth. 24.

En geeft het heylige den honden niet. Joh. 3. 6.

Wat uyt vleeſch geboren is dat is vleeſch. Job 3. 6.

Die ghesont zijn en hoeven geenen Medecijn-Meeſter. Matth. 9. 12.

De Boom wordt uyt zijn vrucht bekent. Luc. 6. 44.

Niet hebbende/en alle dingh besittende. 2. Cor. 6. 10.

Schat in aerde vaten. 2. Corint. 4. 7.

Werpt eerst den balck uyt u eygen ooge. Matth. 7. 5.

Een huerlingh vliet. Joh. 10. 13.

En stelt geen licht onder een koren-mate. Matth. 5. 15.

Indien de een blinde den anderen leydt / soo sullen sy beyde in de gracht vallen. Matth. 15. 14.

Het licht schijnt in de duysternisse. Joh. 1. 5.

Vossen hebben holen. Matt. 8. 20.

Ghenees-meesters / heelt u selven. Luc. 4. 23.

Geen Propheet is aengenaem in sijn Vaderlant. Luc. 4. 24.

De bijle is aen den wortel des Booms geleyt. Matt. 3. 10.

Wie spaerlick zaeyt / sal spaerlijck maeyen. 2. Cor. 9. 6.

Wat de Mensche sal ghezaeyt hebben / dat sal hy maeyen. Galat. 6. 7.

Het gekreuckte riet en sal hy niet breken/ 't roockende vlas sal hy niet uyt-blusschen. Matth. 12. 20.

BY-SPREUCKEN,
En
GRONT-REGELS,
Tot onderhoudinghe of verbeteringhe van de ghesontheyt.

De Leser heeft te letten, dat veel van de volgende regels moeten genomen werden na den aert van't Lantschap, daer de selve uyt-gesproken zijn.

Wordt yemant sieck of krijght hy pijn/
Eerst Godt en dan den Medecijn.

Met menschen niet in tijdt van pest;
Met Godt veel spreken acht ick best.

Het is gesont voor ziel en lijf/
Elck een sijn glas/en elc sijn wijf.

In het Jaer eens bloet gelaten;
In de Maent eens in het bat:
En noch soudt my konnen baten/
Soo ick maer eens daeghs en at.

Hebt ghy misschien geen medecijn/
Soo laet dit u genees-dranck zijn;
Eet/drinct/en teelt noyt sonder lust
En stelt voor al u hert gherust.

Wie veel smeert de borst/
En drinckt sonder dorst/
En kust sonder lust/
En eet sonder honger/
Die sterft des te jonger.

U kleet zy warm/
Noyt vollen darm/
En slaept met maten/
Dat sal u baten.

Een

Een nieu huys laet bewoonen:
Het eerste Jaer door u vyant/
Het tweede Jaer door u vrient/
Het derde Jaer door u selfs.

Als u de slaep niet by wil zijn/
Na wille van den medecijn;
Soo maeckt ten minste datje rust/
Wanneer 't u siecke leden lust.

D'eerste koude en oock de leste/
Sijn te mijden als de peste.

Snachts ligghen / 'smiddaghs staen/
's Morghens sitten / 'savondts gaen.

'k Laet een yeder my begecken/
Mach ick my slechts warrem decken.

Na veel spijs en groote droncken
Gaet terstont niet ligghen roncken.

Biet weynigh aen den mont/
Oeffent u t'aller stont/
En loopt niet als een hont/
Soo blijfje langh gesont.

Lichte spijse
Is voor de wijse.

't Is bitter of soet/
Wat smaeckt dat voedt.

Die veel wil weten
Moet luttel eten.

Die weynig eet/ en minder drinckt:
Die isset die de lusten dwinght.

Wt lust
Onrust.

Die wel eet/ wel loost/ wel rust/
Heeft noch tot de doot geen lust.

Wilt ghyder somtijts een glaesjen op setten/
't Is wel mijn vrient/maer droogt u netten.

Hebje water/ hebje broot/
Klaeght dan niet van honghers noot.

Vrient hebje broot/
Een duytje groot/
Ghy hebt geen noot/
Noch voor de doot.

Hebje lust/ soo is't al goet/
Honger maeckt rauw boonen soet.

Wanneer een Esel honger heeft
Hy eet al wat sijn meester geeft.

Suypen en vreten
Doet luttel weten.

Hebje geen kapoen/
Moes/ kruyt/ en groen/
Dat kanje doen.

Eet het muysje wat te veel/
Wat het proeft is bitter meel.

Meer kinders zijnder van vreten bedorven/
Alsser van hongher opt sijn ghestorven.

Die niet en doet gelijck de gans/
Om lang te leven weynigh kans.

Om dese Italiaensche spreucke recht te verstaen, soo dientmen indachtigh te wesen dit Neder-landts spreeck-woort.

Hy doet niet als eten en schijten/ hy slacht de graeu-gansen.

Wie sonder eten gaet te bedt/
Die wort van slapen licht belet.

Past op gheen droom het is bedrogh;
Soo is't geweest/ soo isset noch.

Als jonge lieden niet en slapen/
En oude lieden niet en waken/
Sy komment bey niet lange maken

Als ghy geen R vind in de maent/
Soo weet dat ghy dan wort vermaent/
Dat u geen vrouwe / maer een glas

Voor u gesontheyt komt te pas.

Droegh op/ en laet te bedde gaen/
Kan na den regel niet bestaen.

Den rugh aen't vyer / den buyck
aen tafel/
En in de handt een goede wafel :

Vrient sooje dat niet lijden meugt/
Soo is't gedaen met uwe jeughet.

Neemt uwe slaep-plaets boven
Ghy sult u des beloven.

Spijs wel geknout/
Is haest verdout.

Het eerste jaertjen dat men trout
Soo wort men kortsich / of ver-
kout.

Dit vondt ick lestmael eens ghe-
schreven :
Hoe schoonder vrouw / hoe korter
leven.

Wie uyt den aert heeft sotte kue-
ren/
Die sullen al haer leven dueren.

Isser yemant sot geboren/
Wat hy meestert/ 'tis verloren.

Hebt ghy een quaedt / of vyerigh
oogh/
Verbindt het met den elleboogh.

Dat is geseyt ; men dientet stil te
laten, en niet te raken.

Die vijftigh jaer oudt is dient
meer naer een kussen te sien / als
naer een haes.

d'Eerste in het rijs/
De tweede op het ys/
De derd' aen den dis/
Dat houdt men dat best is.

Lange sieckte in den herft/
Soo men daer niet af en sterft.

Die sich in Mey niet wel en vont/
Is veel-tijdts al het jaer gesont.

Geeft aen u soon veel in den darm
Maer gheeft hem weynigh aen
den arm ;

Gheeft dochters aen den arrem
veel/
En spaertet liever uytte keel.

Die op een nieuw in sieckte slaet/
Is slimmer als vant eerste quaet

Een jonge Oope/ en ouden Man/
Dat viel wel binnens jaers een
lam.

Wast u handen/ wast u tanden
Dickwils/ want het is u goet ;
Maer wast selden uwen voet :
Doch wat immer u geschiedt/
Wast u hooft zijn leven niet.

Dit is u les;
Staet op te ses/
En eet ten tienen/
Het sal u dienen/
En weer te ses
Soo treckt u mes :
En slaept ten tienen/
Het sal u dienen.

Zijt ghy verbrandt
Aen voet of handt/
Gaet totte vlam.
Daer 'tquaet af quam.

Van't voedtſel en ſpijſe in het beſonder.

Ey van een uyr/
Broodt van een dagh/
Meel van een weeck/
Biggen van een maent/
Gans

Gans van drie/
Wijn van een jaer/
Vis van thien/
Een maeght van twintigh
Een vrient van hondert.

Een Brabants Schaep/
Een Gelderschen Os/
Een Vlaemsche Kapoen/
Een Vriesche Koey.

Vrienden zijt ghy Tafel-wijs/
Eet de vleugels van't Patrijs/
Van den Sallem eet het hooft/
Soo je Lecker-tongh gelooft/
Van den Kabbeljau den steert/
(Die is vry wel etens weert/)
Voor de lenden van't Konijn/
En den hooringh van het Swijn/
En de vgien van het Hoen/
Ghy en sult niet qualick doen.

Verandert broodt/ en oude wijn/
Is voor gesonde medecijn.

De vijgh eyst water/ persick wijn
Soo moet het Ooft gegeten zijn.

De Oly is in't eerste best/
En Honigh op het alder-lest;
Maer watter heeft den naem van Wijn
Sal in het midden beter zijn.

Volght desen raet;
Doet op salaet
Niet veel azijn/
Maer wel wijn;
Maer niet en schout
Oly en zout.

Schapen-kaes / Koeye-botter/ Geyten-melck/
Dat is goede kost voor elck:

Zijdy weyts en niet te vijs/
Stopt u neus/ en eet Patrijs.

Eetj' een Ey/ soo doet een dronck/
Eetj' een Appel/ doet een spronck.

Neemt blinde kaes/en siende broot
Dan hebje kost voor honghers noot/
En hebje dan ooc wijn die springt
Soo wortje vrolick alsje drinckt.

Eet vleys/ naer eys/
Soo maeckje vleys;
Maer weet dat vis/
Maer slijm en is.

Melck op wijn/
Dat is fenijn;
Maer wijn op melck
Is goet voor elck.

Eet dat gaer is/
Drinckt dat klaer is/
Spreeckt dat waer is/
Schout dat swaer is/
Trout dat paer is/
Scheert daer hayr is.

Daer wort gheen netter kost bereyt
Als Hoender-eyers vers geleyt.

Eetje peer/ en eetje kaes/
Drinckje niet/ soo zijdje dwaes/

Eetj' een Peere drinckt/
Eetj' een Appel springht.

Appels/ Noten/ ende Peeren/
Sullen aen de stemme deeren.

De Kaes die doet de mage goet/
Maer eet se niet in overvloet.

Eet ghy salade sonder wijn/
Ghy staet in noodt om sieck te zijn.

Peeren en Vrouwen / die niet en kraken/
Die houd' men alderbest te smaecken.

Luchtigh broodt/ en swaere kaes/
Dat is geen onbillick aes.

Sent u vrient Vijgen/ u vyant Persicken.

Verkiest noyt minne voor u kint
Waimeerse vrijdt of wordt ghemindt.

De sieckte komt te post gereden/

Maer gaet te rugh met ezels tre-
den.

Wijse lieden/ malle kinders/
Jonck verloren luttel hinders.

Een jonge vrou/ en ouden wijn/
Die zijn bequaem tot vrolijc zijn.

Wanneer meest al de lieden zijn
Bevrijt van koorts en sonder pijn/
Dat's sieckte voor den medecijn.

Dagen die lengen/
Dagen die strengen.

Daer quam noyt een muys in't
Landt/
Of lieter wel een gouden tant.

De Meert
Roert haer steert.

Kock-meeuwen aen 't Landt/
Onweer voor de hant.

Honden en swijnen
Zijn medecijnen.

Daer gaet menig Doctoor after
de ploegh.

Voor verswegen pijn/
En is geen medecijn;

Verholen quaet
En vint geen raet.

Die tot sijn quale raedt wil krij-
gen/
En moet haer gronden niet ver-
swijgen.

Moet u Doctoor u goetjen erven/
So maeckt u veerdigh om te ster-
ven.

Aen Medecijnen en Advocaten
En moet men niet versweghen la-
ten.

De groote pijn van't flerezijn
En past niet op den Medecijn.

Drie eyghenschappen noo-
digh in de Chirurgie.

Een valcken oogh/
Een leeuwen hart/
Een juffers hant.

Een jonck Barbier / een oudt me-
decijn/
Dat dunckt een yeder best te zijn.

Een jonghe paep / een ouden aep/
een wilden beer/
Dat is ghespuys dat ick in huys
niet en begeer.

Dertigh dagen heeft November/
Junius April en September/
Acht-en-twintigh een alleen/
Al de reste dertigh een.

Ouderdom, sieckte, doot.

Toont wieje zijt/
Wanneerje lijdt.

Op d'aerd'/ al isse vast gegront/
Noyt eenigh mensch gherustheydt
vont/
Maer in den Hemel sal na desen/
(Schoon dat hy draeyt) eens ru-
ste wesen.

Een ziel die haren schepper vreest/
Houd die voor een geduerigh feest.

Eer wy wat weten/
Zijn wy versleten.

Eer't Boomtjen is groot
Is't plantertje doot.

Het hollen is het peert benomen/
Wanneer de grijse hayren komen.

Vrient soo ghy op u Leersen pist/
't Is tijt dat ghy u boeltjen mist.

Al die haer billen
Gewennen tot pillen/
Haer Neusen tot brillen/
Die mogen wel stillen
Haer malle grillen/
Ten zy sy willen
Haer leven spillen.

Soo

Soo ghy wilt in ruste sterven/
Laet u naeste vrienden erven/
Ten ware sy het seer verkerven.

Eel/ arm en rijck/
Maeckt de doodt gelijck.

Ach bleef de mensch voor eeuwigh hier/
Soo waer hy doch een arrem dier.

Siet hoe een sake kan verdrayen/
Den ouden wolf ryen de krayen.

Wilt op u leste stonden achten/
Soo sult ghy u van sonden wachten.

Vrient wilt ghy leven met gedult
Denct watje waert en wesen sult.

Denckt vry al dicwils op den dag
Dien niet een mensch voor-by en mach.

Van al dat ick besat/ en is my niet gebleven/
Als dat om Godes wil daer van is wegh gegeven.

Waer blijdschap is in huys / is droefheyt voor de deur:
En na veel korte vreugt/ soo komt een langh getreur.

De bleecke doot
Spaert kleyn noch groot.

Schoon root/
Haest doot.

Wat yemandt rooft / of vint / of erft/
Hy laet het al wanneer men sterft.

Laet (als het God belieft) ons lichaem hier bederven/
Een die wel heeft gheleeft / en kan niet qualijck sterven.

Hoe weyt doch menigh mensch soo breet?
Hoe stoft het stof op't stof van't kleet?

Is yemant bleeck of is hy root/
Gheen mensch is seecker voor de doot.

Doet dat voor uwen sterrif-dagh/
Dat naer de doot u baten magh.

Heden root/
Morgen doot.

De dagh van gister is geleden/
So let doch op den dag van heden/
En wilt dien immer wel besteden.
En wat belanght den dagh van morgen/
Die is voor 'smenschen oogh verborgen;
Wilt daerom voor het eynde sorgen.

Een Koets vol gout/ een Kar vol steens/
Dat sal hier namael zijn alleens.

Tot besluyt.

O Heere / laet my dit van uwe gunst verwerven/
Te leven in ghedult / en met vermaeck te sterven.

Als haer de ziel verheft tot God/
Dan is de werelt enckel spot.

VOor mijn af-scheyt, Leser, soo vinde ick goet dese doot-kiste met wat bloemkens te besteken, en daer toe sal dienen de hier na-volghende prente, met ons bedencken op de selve.

Van

Van thien niet een.

Ghy die u in den Thuyn by wijlen gaet vertreden/
En wilt niet al den tijdt in uwen lust besteden;
Voedt niet alleen het oogh/ of uwen gragen mondt/
Maer weet dat ghy oock hier de ziele voeden kondt.
Ghy siet de boomen staen/ ghy siet de boomen groeyen/
Ghy sietse naderhant/ ghy sietse lustigh bloeyen;
Ghy siet hoe dat de bloem ter aerden neder zijght/
En hoe het bloeysel set/ en teere vruchten krijght:
Maer siet een groot getal van dat begon te spenen/
Is (ick en weet niet hoe) in korten stont verdwenen/
Eer dat het leven komt/ soo laet het leven af/
Het bloeysel even selfs/ het bloeysel is het graf.
Een deel van datter blijft lijdt hinder van de wormen/
Lijdt hinder van de lucht/ en van de felle stormen;
Lijdt hinder van de mist/ of ander slimmer plaegh/
Soo dat het groot getal vermindert alle daegh.
Noch vint men menighmael dat in de schoonste dagen
Veel vruchten onder gaen/ met innigh vyer geslagen/

Men vint veel schoon gewas dat in der haest verdwijnt/
 Oock als de gulde son met helle stralen schijnt.
Men vint dat over al de spreeuwen/ mussen/ kraeyen/
Oock met het beste fruyt/ haer grage jongen paeyen/
 En dat een snoepers hant oock groene vruchten pluckt/
 Ja gantsche tacken breeckt en van de moeder ruckt/
Men vint noch boven dat/ men siet et ja gebeuren
Dat van te groote last de jonge boomen scheuren:
 Geluck/ en ongeluck dat maeckt de tacken bloot;
 Soo vruchtbaer weerde ziel/ soo vruchtbaer is de doot.
Maer waer toe dit geseyt? sal yemant mogen vragen/
Om yet van dit verhael naer huys te mogen dragen;
 Het is een evenbeelt van onsen broosen staet/
 En hoe het alle vleesch hier in de werelt gaet.
De boom is't aerdtsche dal/ de vruchten zijn de menschen:
De Son is hertenlust en wat de lieden wenschen:
 De wint is tegenspoet/ en wat de werelt plaeght/
 De worrem stil verderft/ dat ons gedueriigh knaeght:
De mist is heete pest/ en diergelijcke plagen/
Die duysent man gelijck ter aerden konnen dragen:
 Den snoeper die het fruyt met harde klippels schent/
 Neemt dien voor oorlogs volck/ tot roof en bloet gewent/
Gaet dit in u gemoet wat naerder overleggen/
Ghy sult ten vollen sien wat ick begon te seggen:
 Ghy sult uyt dit gepeys bevinden in der daedt
 Als dat het alle vleesch gelijck de fruyten gaet.
Besiet hoe menigh kindt/ oock eer het is geboren/
Blijft ick en weet niet hoe/ blijft in de bloem verloren/
 Blijft in de moeder selfs/ blijft in de swarte nacht/
 Eer dat het hier/ eylaes! syn moeder eens belacht.
Hoe menigh aerdigh kint/ in plaetse van te spelen/
Gaet met een stille sucht geheele jaren quelen/
 En t'wijl het staet en treurt ontrent de voedtsters schoot/
 Blijft na een langh verdriet blijft in der haesten doodt.
Hoe menigh jongelingh wort van de doodt vertreden/
Schoon dat hy vrolijck is/ en van gesonde leden:
 Hoe menigh jonck gesel wert haestigh wech-geruckt/
 Gelijck men met gewelt onrype vruchten pluckt.
Hoe menigh vruchtbaer wijf/ in plaetse van te baren/
Siet haer en hare vrucht/ in't duyster henen varen.

Siet

Siet hoe sy als een Boom/ van hare vruchten scheurt/
Soo dat sy/ en de vrucht te samen/ wert betreurt.
Maer dit is kleyn beslagh/ en geensins harde slagen/
Indien men went het oogh ontrent de groote plagen
Die God by wijlen sendt; ick segge/ dieren tijdt/
En krijgh en swarte pest/ die kleyn noch groot en mijdt:
Ach! dan heeft eerst de doot haer pijlen uyt-geschoten/
Dan light het gantsche lant met dooden over-goten/
Met menschen overdeckt; soo dat de grootste man
Geen doot-kist menighmael/ geen graf bekomen kan.
Wie heeftet niet gehoort/ als geenen tijt geleden/
Van Landen sonder volck/ van uyt-geputte Steden/
Soo datter niet een mensch by wijlen overbleef/
Die uyt een bleecke mont/ een leste wille schreef:
Is't dan (gelijck het is) met ons aldus gelegen/
Soo moetet yeder mensch gedurigh overwegen;
Wel let dan/ mijn gemoet op uwen lesten dagh/
Op dat het onsen staet ten goede dienen magh.
Stelt/ stelt doch geensins uyt u feylen af te snijden/
En wat het vleesch gebiedt met alle vlijt te mijden/
Tot dat ghy veertigh telt/ of anders vijftigh jaer;
Want siet van thien niet een en brenght sijn leven daer.

Laet vry u graf met blijschap delven,
De doot is 't EYNDE van haer selven.

Tot DORDRECHT, Gedruckt by
Iacob Braat, A°. 1648.

…on

…publiek.

D'Hanins Outryve.

Kerryn.

J. Keingniaert.

Maesman.

De Dal.

Blankaert.

De Ghelcke.

Thibaut.

Verbrandt.

Van Belslande.

Heughe.

De Moucheron.

Opsomer.